

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

IZVĒRTĒJUMS PAR ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS IETEKMI UZ PAŠVALDĪBU BUDŽETA KAPACITĀTI

Izmantotie saīsinājumi

Saīsinājums	Skaidrojums
AI	Administratīvie izdevumi
ANM	Atvēršanas un noturības mehānisms
ATR	Administratīvi teritoriālā reforma
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CNG	Saspiestā dabasgāze (<i>Compressed natural gas</i>)
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DDMV	Daugavpils dizaina un mākslas vidusskola
EIB	Eiropas Investīciju banka
EKII	Emisijas kvotu izsolišanas instruments
EKK	Ekonomiskās klasifikācijas kods
ERAB	Eiropas reģionālā attīstības biedrība
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESIF	Eiropas Stratēģisko investīciju fonds
FIFA	Starptautiskā Futbola federācija
FM	Finanšu ministrija
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikācijas sistēma
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KF	Kohēzijas fonds
KN	Kultūras nams
KP VIS	Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma
KPFI	Klimata pārmaiņu finanšu instruments
LB	Latvijas Banka
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LVM	VAS "Latvijas valsts meži"
MK	Ministru kabinets
NAI	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas
PFI	Pašvaldību finanšu izlīdzināšana
PII	Pirmsskolas izglītības iestāde
PIKC	Profesionālās izglītības kompetences centrs
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PPP	Pirktpējas paritāte
RAIM	Reģionālās attīstības indikatoru modulis
RC	Rehabilitācijas centrs
REACT-EU	Atvēršanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām (<i>Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe</i>)
SAC	Sociālās aprūpes centrs
SAM	Specifiskie atbalsta mērķi
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VK	Valsts kase
VSAOI	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
VVD	Vispārējie valdības dienesti
ZM	Zemkopības ministrija

Iekļautās tabulas

Tabula 1. Darba apakšuzdevuma 1.1.a izvērtējuma metodes un datu avoti	15
Tabula 2. Darba apakšuzdevuma 1.1.b izvērtējuma metodes un datu avoti	16
Tabula 3. Darba apakšuzdevuma 1.1.c izvērtējuma metodes un datu avoti	17
Tabula 4. Darba uzdevuma 1.2. izvērtējuma metodes un datu avoti	18
Tabula 5. Ekonomisko kategoriju analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR	21

Tabula 6. Ekonomisko kategoriju analīze par 2021. gadu pēc ATR un analīze, salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR	22
Tabula 7. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR.....	22
Tabula 8. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2021. gadu salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR	23
Tabula 9. Ieņēmumu kategoriju analīze par 2020. un 2021. gadu pirms ATR, EUR.....	24
Tabula 10. Ieņēmumu kategoriju analīze par 2021. gadu, salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR.....	24
Tabula 11. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju pēc ATR īstenošanas, EUR.....	25
Tabula 12. Izmaiņas izdevumos pirms un pēc ATR pašvaldībās, kurās ir samazinājies izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju.....	27
Tabula 13. Izmaiņas izdevumos pirms un pēc ATR pašvaldībās, kurās ir palielinājies izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju	27
Tabula 14. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR un % novadiem, kuri pēc ATR nemainījās.....	29
Tabula 15. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR un % valstspilsētām	32
Tabula 16. Vispārējo valdības dienestu kopējās izmaksas katrā pilsētā, EUR	34
Tabula 17. Vispārējo valdības dienestu kopējās izmaksas katrā pašvaldībā (izņemot valstspilsētas), EUR	34
Tabula 18. Vispārējās valdības dienestu un administratīvās izmaksas pilsētās, 2021.gada oktobris	37
Tabula 19. Vispārējās valdības dienestu un administratīvās izmaksas pašvaldībās (izņemot pilsētas), 2021.gada oktobris	37
Tabula 20. Administratīvo izdevumu īpatsvars no kopējiem pašvaldību izdevumiem 2021.gadā	40
Tabula 21. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR....	43
Tabula 22. Pašvaldību pienākumi izglītības jomā	45
Tabula 23. Audzēkņu skaits un izmaksas uz 1 audzēkni katrā pašvaldībā uz 2020.gadu	47
Tabula 24. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp novadiem, EUR	49
Tabula 25. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp pilsētām, EUR	50
Tabula 26. Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi un kopējās, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp novadiem	53
Tabula 27. Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi un kopējās, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp valstspilsētām	54
Tabula 28. Pašvaldību autonomās funkcijas.....	62
Tabula 29. Saistību apmērs laika periodā no 2009. gada līdz 2020. gadam, EUR	68
Tabula 30. Saistību dinamika laika periodā no 2009. līdz 2020. gadam, EUR.....	68
Tabula 31. Plānotais saistību apmērs periodā no 2021. līdz 2027. gadam valstspilsētu pašvaldībās, % ..	71
Tabula 32. Saistību apmērs periodā no 2021. līdz 2027. gadam novadu pašvaldībās, %	71
Tabula 33. Valmieras novada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti.....	76
Tabula 34. Salaspils novada attīstības programmas 2019. – 2025. gada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti	77
Tabula 35. Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada attīstības programmas 2022. – 2027. gada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti.....	78
Tabula 36. Siguldas novada investīcijas plānā 2020 – 2022. gadam iekļautie būtiskākie projekti	80
Tabula 37. Dobeles novada investīcijas plānā iekļautie būtiskākie projekti.....	81
Tabula 38. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos, ieguldījumi uz 1 iedzīvotāju valstspilsētu pašvaldībās, EUR	83
Tabula 39. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos, ieguldījumi uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās, EUR.....	84
Tabula 40. Pašvaldību grupas un tajās ietilpstošās pašvaldības.....	85
Tabula 41. Gada vidējais iedzīvotāju skaits Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam	87
Tabula 42. Iedzīvotāju skaita izmaiņas migrācijas ietekmē Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam.....	88
Tabula 43. Iedzīvotāju skaita izmaiņu dabiskais pieaugums Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam.....	88
Tabula 44. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā līdz 2050. gadam saskaņā ar “Eurostat” prognozi	88
Tabula 45. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā līdz 2040. gadam saskaņā ar Ekonomikas ministrijas prognozi.....	88

Tabula 46 Iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību grupās no 2011. līdz 2020. gadam	89
Tabula 47 Iedzīvotāju skaita izmaiņu prognozes scenāriji	89
Tabula 48 Transferti pašvaldību grupās uz 1 iedzīvotāju 2011. - 2020. gadā, EUR	92
Tabula 49 Paredzamie nodokļu ieņēmumi pašvaldību grupās līdz 2050. gadam, EUR	97
Tabula 50 Paredzamie kopējie ieņēmumi pašvaldību grupās līdz 2050. gadam, EUR	98
Tabula 51 Investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR	98
Tabula 52 Ieguldījumu budžeta sociālās sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR ..	99
Tabula 53 Investīciju budžeta IKT sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR	99
Tabula 54 Kopējais investīciju budžeta paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR	100
Tabula 55 Investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR	101
Tabula 56 Ieguldījumu budžeta sociālās sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR	101
Tabula 57 Investīciju budžeta digitālās sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR	102
Tabula 58 Investīciju budžeta kopējais nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR ..	103
Tabula 59 Investīciju budžeta kopējais nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās pie pieņēmuma, ka pašvaldību iedzīvotāju skaits vidējā termiņā un ilgtermiņā atbilst pašreizējam, EUR	103

Apzīmējumi tabulās

	Augstākās/lielākās vērtības
	Zemākās/mazākās vērtības

Iekļautie attēli

Attēls 1. Metodoloģijas teorētiskais ietvars	12
Attēls 2. Iedzīvotāju blīvums valstspilsētu pašvaldībās (cilv./km ²)	14
Attēls 3. Iedzīvotāju blīvums novadu pašvaldībās (cilv./km ²)	15
Attēls 4. Metodoloģijas teorētiskais ietvars "investīciju portfežu" definēšanai	18
Attēls 5. Pamatbudžeta izdevumi atbilstoši funkcionālajām kategorijām 2020. un 2021. gadā (pirms ATR), milj. EUR	23
Attēls 6. Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pēc ATR, EUR	25
Attēls 7. Izmaiņas izdevumos uz 1 iedzīvotāju jaunizveidotajās pašvaldībās pēc ATR, salīdzinot ar izdevumiem pirms ATR, %	26
Attēls 8. Izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp novadiem, kuri nemainījās, (2021. gada izpilde uz oktobri) EUR	30
Attēls 9. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR novadiem, kuri pēc ATR nemainījās	30
Attēls 10. Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju EUR novadu pašvaldībās pēc ATR, EUR uz 1 iedz. (izņemot valstspilsētas)	31
Attēls 11. Izdevumu apmērs EUR uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās pirms ATR, EUR uz 1 iedz. (izņemot valstspilsētas)	31
Attēls 12. Izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp valstspilsētām (2021. gada izpilde uz oktobri), EUR	32
Attēls 13. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju valstspilsētām, EUR	33
Attēls 14. Vispārējo valdību dienestu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)	35
Attēls 15. Vispārējo valdību dienestu izmaksas uz 1 iedz. EUR gradācijā no zemākām izmaksām līdz augstākām izmaksām un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)	36
Attēls 16. Vispārējo valdību dienestu pakalpojumu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	36
Attēls 17. Vispārējo valdības dienestu un administratīvo izmaksu salīdzinājums starp pašvaldībām (izņemot valstspilsētas), EUR	38
Attēls 18. Vispārējo valdības dienestu un administratīvo izmaksu salīdzinājums starp pilsētām, EUR	39
Attēls 19. Funkcionālās kategorijas "Vispārējie valdības dienesti" un administratīvo izmaksu uz 1 iedzīvotāju salīdzinājums, EUR	39

Attēls 20. Pašvaldību administratīvo izdevumu īpatsvars kopējā izdevumu apmērā, salīdzinot pret optimāli-ideālo rādītāju, %	41
Attēls 21. Pašvaldību (43) plānoto izdevumu īpatsvars 2020.gadā (pirms ATR) un 2021. gadā (pēc ATR), %	42
Attēls 22. Iedzīvotāju skaits (tūkst.) un kopējās izmaksas (tūkst. EUR)	43
Attēls 23. Kopējās izmaksas (tūkst. EUR) gradācijā no zemākām izmaksām līdz augstākām izmaksām, iedzīvotāju skaits (tūkst.) un vidējās kopējās izmaksas, (tūkst. EUR)	44
Attēls 24. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju (EUR) un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	44
Attēls 25. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju (EUR) un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās.....	44
Attēls 25. Audzēkņu skaits pašvaldībās uz 2020.gadu	46
Attēls 26. Audzēkņu skaits pašvaldību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs un izmaksas uz 1 audzēkni, EUR (uz 2020.gadu)	47
Attēls 27. Audzēkņu skaits pašvaldību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs, izmaksas uz 1 audzēkni, EUR (nav iekļauti dati par Rīgu)	48
Attēls 28. Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)	51
Attēls 29. Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētās	51
Attēls 30. Teritorijas un mājokļu apsaimniekošanas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)	54
Attēls 31. Teritorijas un mājokļu apsaimniekošanas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	55
Attēls 32. Sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumu izmaksas, EUR uz 1 iedz. un apdzīvotības blīvums pašvaldības (izņemot valstspilsētu pašvaldības).....	56
Attēls 33. Sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	56
Attēls 34. Atpūtas, kultūras un reliģijas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības).....	57
Attēls 35. Atpūtas, kultūras un reliģijas izmaksas uz 1 iedz. un apdzīvotības blīvums valstspilsētās	58
Attēls 36. Vides aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)	58
Attēls 37. Vides aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	59
Attēls 38. Sociālās aizsardzības izmaksas uz 1 iedzīvotāju EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības).....	59
Attēls 39. Sociālās aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās	60
Attēls 40. Veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības), EUR.....	60
Attēls 41. Veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju valstspilsētu pašvaldībās, EUR.....	61
Attēls 42. Latvijas telpiskās attīstības perspektīva	64
Attēls 43. Ekonomisko kategoriju izmaksu dinamika laika periodam no 2011. gada līdz 2021. gadam, EUR	65
Attēls 44. Ekonomisko kategoriju salīdzinājums starp 2011. gada un 2021. gada plānu, %.....	66
Attēls 45. Funkcionālo kategoriju izmaksu dinamika laika periodam no 2011. gada līdz 2021. gadam, EUR	66
Attēls 46. Funkcionālo kategoriju salīdzinājums starp 2011. gada un 2021. gada plānu, %	67
Attēls 47. Pašvaldību saistību īpatsvars uz 30.09.2021. visās pašvaldībās, %	69
Attēls 48. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) uz 30.09.2021. valstspilsētu pašvaldībās, EUR	69
Attēls 49. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) un pamatbudžetu ieņēmumi 2021. gadā valstspilsētu pašvaldībās (dati uz 30.09.2021.).....	70
Attēls 50. Aktuālās plānotās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) uz 30.09.2021. novadu pašvaldībās, EUR.....	70
Attēls 51. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) un pamatbudžetu ieņēmumi 2021. gadā novadu pašvaldībās (dati uz 30.09.2021.)	71
Attēls 52. Pašvaldību kopējais aizņēmumu palielinājuma apmērs 2021.gadā un to sadalījums	75
Attēls 53. Pašvaldību budžeta finanšu resursu īpatsvars, %	83

Attēls 54. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijas pašvaldībās laika periodā no 2011. līdz 2020. gadam, iekļaujot tendenci līdz 2030. gadam (<i>attēlā smalks punktojums</i>).....	89
Attēls 55. Nodokļu ieņēmumu īpatsvars pašvaldību grupās 2020. gadā, %.....	90
Attēls 56. Nodokļu ieņēmumu īpatsvars uz 1 iedzīvotāju Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam	91
Attēls 57. Transfertu īpatsvars uz 1 iedzīvotāju Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam, %	92
Attēls 59. Iedzīvotāju skaits Latvijā sadalījumā pa vecuma grupām no 2004. līdz 2040. gadam (milj.)	94
Attēls 60. Investīciju portfeļa bāze (pašvaldību grupu faktisko izdevumu kategorijas 2020. gadā), % no kopējiem izdevumiem	96

Saturs

KOPSAVILKUMS	10
1. Projekta metodoloģija	12
1.1. Metodoloģijas kopsavilkums.....	12
1.2. Normatīvā regulējuma kopsavilkums	12
1.3. Izvērtējumā izmantotie dati.....	14
1.4. Pašvaldību budžeta izdevumu izvērtējums	15
1.5. Darba uzdevums 1.2. "Investīciju portfelis" definēšana	17
2. Pašvaldību budžeta izdevumu izvērtējums	20
2.1. ATR ietekmes uz pašvaldību budžetu izvērtējums	20
2.2. Pašvaldību administratīvās izmaksas	34
2.3. Pašvaldību pakalpojumu izmaksas	42
3. Pašvaldību investīciju portfelis	62
3.1. Pašvaldību autonomās funkcijas	62
3.2. Reģionālās politikas mērķi.....	64
3.3. Pašvaldību izmaksu analīze 2011. gads – 2021. gads.....	65
3.4. Pašvaldību finansējuma avotu analīze.....	67
3.5. Normatīvais regulējums pašvaldību finansēšanai ar aizņēmumu palīdzību	72
3.6. Pašvaldību investīciju plāni	75
3.7. ES fondu un ārvalstu investoru nodrošinātais finansējums	82
3.8. Pašvaldību grupu definēšana.....	85
3.9. Demogrāfiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu	86
3.10 Sociālekonomiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu	93
3.10 Pašvaldību grupu budžeta izdevumu analīze	94
3.10. Investīciju portfeļa aprēķins	96
3.11. Pašvaldību viedoklis par investīciju prioritātēm.....	105
1. Pielikums. Izmantotās literatūras saraksts	108
2. Pielikums. Intervijas.....	111
3. Pielikums. Pētījuma datu masīvs (MS Excel)	

ANOTĀCIJA

<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti</p> <p>Izvērtēt administratīvi teritoriālās reformas ietekmi uz pašvaldību budžetu, kā arī noteikt vidējo pašvaldībām nepieciešamo ikgadējo investīciju apjomu un administratīvo izmaksu pozīcijas.</p> <p>Darba uzdevumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ veikt pašvaldību budžetu izdevumu salīdzinošo analīzi un apvienošanās īstermiņa ietekmes vērtējums pirms un pēc ATR; ➤ veikt sekundāro datu un salīdzinošo analīzi administratīvām izmaksām atbilstoši pašvaldību budžeta izmaksu pozīcijām un tās ietekmējošiem faktoriem; ➤ veikt salīdzinošo analīzi par pašvaldību pakalpojumiem, apskatot TOP 3 lielākos no budžeta pozīcijām; ➤ definēt vidējo minimālo nepieciešamo ikgadējo investīciju budžeta apjomu pašvaldību grupās pēc to lieluma, ņemot vērā pašvaldību budžetu veidošanas principus un prognozes, kā arī iespējamo saistību apmēru un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai un uzņēmējdarbības atbalstam nepieciešamo potenciālo izmaksu apmēru, vidējā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) pašvaldību budžeta apjomu un potenciālo administratīvo izdevumu īpatsvaru, ņemot vērā demogrāfiskās un sociālekonomiskās tendences, kā arī citus faktorus, kas būtiski Izpildītāja ieskatā. 	<p>Project's goal, tasks and main results</p> <p>Evaluate the impact of the administrative-territorial reform on the local government budget, as well as determine the average amount of annual investments required by local governments and administrative cost items</p> <p>Project tasks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Carry out a comparative analysis of local government budget expenditures and assess the short-term impact of the merger before and after the ATR ➤ Carry out secondary data and comparative analysis of administrative costs in accordance with local government budget cost items and their influencing factors ➤ Carry out a comparative analysis of municipal services, looking at the TOP 3 largest budget lines ➤ Define the average minimum required annual investment budget in local government groups according to their size, taking into account local government budgeting principles and forecasts, as well as the amount of potential liabilities and potential costs to improve service efficiency and business support, average (until 2030) and in the long term (until 2050) the amount of local government budget and the share of potential administrative expenses, taking into account demographic and socio-economic trends, as well as other factors that are significant in the opinion of the Contractor
<p>Galvenās projektā aplūkotās tēmas</p> <p>Nepieciešamo pierādījumu bāzes nodrošināšana, lai spētu veikt izvērtējumu par ATR ietekmi uz pašvaldību budžeta kapacitāti un administratīvo reģionu sociālekonomisko situāciju.</p>	<p>The main topics covered in the project</p> <p>Providing the necessary evidence base to be able to assess the impact of ATR on municipal budget capacity and the socio-economic situation of administrative regions</p>
<p>Projekta pasūtītājs</p> <p>Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija</p>	<p>Client</p> <p>Ministry of Environmental Protection and Regional Development</p>
<p>Projekta īstenotājs</p> <p>SIA "CSE COE"</p>	<p>The performer of the project</p> <p>SIA "CSE COE"</p>
<p>Projekta īstenošanas gads:</p> <p>2021. gads</p>	<p>Year of the project implementation</p> <p>2021</p>
<p>Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots</p>	<p>Amount of financing of the project and source of funding</p>

19 700 EUR	19 700 EUR
Projekta klasifikācija 12.2. Padziļinātas ekspertīzes pētījumi politikas vai tiesiskā regulējuma izstrādei, politikas analīzei un ietekmes novērtēšana	Classification of the project 12.2. In-depth expertise studies for policy or regulatory development, policy analysis and impact assessment
Politikas joma, nozare Pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma	Policy area, sector Local government administrative territorial reform
Projekta ģeogrāfiskais aptvērums: (visa Latvija vai noteikts reģions/novads) Visa Latvija	Geographical coverage of the project (Latvia or selected regions/municipalities) Latvia
Projekta mērķa grupas: Nozares ministrijas, pašvaldības	Target group(s) of the project: Ministries, Local governments
Projektā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:	Methods used in the assessment by type of information acquisition:
1) tiesību aktu analīze,	1) analysis of legal framework;
2) sekundāro datu analīze,	2) analysis of secondary data;
3) salīdzinošā analīze,	3) comparative analysis
4) darba grupu diskusijas ar nozares ministrijas pārstāvjiem.	4) focus group discussions with line ministries.
Kvantitatīvās pētījuma metodes (ja attiecināms):	Quantitative study methods (if applicable):
1) aptaujas izlases metode - netiek izmantota,	1) Survey sampling method - not applied
2) aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits – netiek izmantota.	2) Number of respondents/units – not applied
Kvalitatīvās pētījuma metodes (ja attiecināms):	Qualitative study methods (if applicable):
Padziļināto/ekspertu interviju skaits – 8	Number of in-depth/ expert interviews – 8
Izmantotās analīzes grupas (griezumi): Valstspilsētu un novadu pašvaldības pirms un pēc ATR	Analytical groups used (sections): measures of municipalities of state city municipalities before and after administrative-territorial reform
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija: Diāna Rasuma Tālrunis: +371 66016747 e-pasta adrese: diana.rasuma@varam.gov.lv Adrese: Peldu iela 25, Rīga, LV 1494	Contact information of the client: Diana Rasuma Phone: +371 66016747 e-mail: diana.rasuma@varam.gov.lv Addressee: Peldu 25, Riga, LV 1494
Pētījuma autori (autortiesību subjekti) Daina Belicka, Dace Krupenko, Marika Berežņika, Zane Zeibote	Evaluation authors (copyright holders): Daina Belicka, Dace Krupenko, Marika Berežņika, Zane Zeibote

KOPSAVILKUMS

Izvērtējuma mērķis ir ATR ietekmes uz pašvaldību budžetu izvērtējums, pašvaldību administratīvo izmaksu un pakalpojumu izmaksu izvērtējums, kā arī pašvaldībām nepieciešamā ikgadējā investīciju apjoma noteikšana. Izvērtējums veikts, analizējot publiski pieejamo informāciju par pašvaldību ieņēmumiem un izdevumiem pirms ATR par laika posmu 2020.gads un 2021.gada pirmie seši mēneši, kā arī pašvaldību plānoto budžetu pēc ATR un faktiskos izdevumus, ņemot vērā laika periodu 2021.gada jūlijs – septembris.

Projekta metodoloģija iekļauj esošās situācijas analīzi, vēsturisko datu analīzi, kā arī pašvaldību investīciju nepieciešamā finansējuma aprēķinus periodā līdz 2050.gadam. Esošās situācijas analīze ietver gan datu analīzi par pašvaldību izdevumiem pirms ATR 119 pašvaldību sadalījumā, gan analīzi par datiem pēc ATR – 43 pašvaldību sadalījumā. Galvenais informācijas avots ir VK publiski pieejamie pašvaldību pārskati, kā arī VARAM iesniegtā informācija no VK e-pārskatu sistēmas par pašvaldību finansējumu laika posmā no 2011.gada līdz 2020.gadam un pašvaldībām pieejamo finansējumu saistībā ar Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai.

Izvērtējuma struktūra: ziņojuma 1.nodaļā aprakstīta metodoloģija katram darba uzdevumam, nosakot izvērtējumā izmantotās metodes, izmantotie datu avoti un skaidrojums par īstenotajiem izvērtējuma soļiem; 2.nodaļā veikts pašvaldību budžeta izdevumu izvērtējums pirms un pēc ATR; 3.nodaļā tiek sniegta analīze par pašvaldību investīciju portfeli, analizējot gan demogrāfiskās, gan sociālekonomiskās tendences un nosakot finansējuma struktūru un avotus nākamajiem periodiem. Ziņojama pielikumā pievienots pētījuma datu masīvs.

Galvenie secinājumi pētījuma ietvaros:

- Pirms ATR izmaksu atšķirība starp augstākajām (1952 EUR) un zemākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (770 EUR) pašvaldībās bija izteikta – 1182 EUR apmērā, savukārt pēc ATR izmaksu atšķirība starp augstākajām (1371 EUR) un zemākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (936 EUR) ir samazinājusies gandrīz trīs reizes un veido 435 EUR. **ATR īstenošana ir veicinājusi nevienlīdzības mazināšanu starp pašvaldībām, nodrošinot izmaksu ziņā samērīgākus pakalpojumus.**
- Valstspilsētu pašvaldībās administratīvo izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju ir vidēji 68 EUR, savukārt novadu pašvaldībās vidējais rādītājs ir 118 EUR, kas ir par 73,5% vairāk nekā valstspilsētu pašvaldībās. Kā viens no iemesliem ir **lielāka apkalpes teritorija un mazāks iedzīvotāju blīvums novadu teritorijās.** Salīdzinot administratīvo izdevumu **īpatsvaru no kopējiem pašvaldību izdevumiem**, secināms, ka valstspilsētas kopumā **nesasniedz** Valsts kontroles ieteikto 10% sliekšni, savukārt novadu pašvaldībās katra trešā pašvaldība to **pārsniedz.**
- Nozīmīgākās pašvaldību izdevumu kategorijas ir **izglītība** (40% no visiem pašvaldību budžeta izdevumiem), **ekonomiskā darbība** (17%), **pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošana** (11%). Ir tieša korelācija starp iedzīvotāju skaitu un pakalpojumu izmaksu īpatsvaru kopējā budžetā, tomēr nav konstatēta korelācija starp pakalpojumu izdevumiem uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotās vietas blīvumu.
- Lai īstenotu pašvaldību autonomās funkcijas, **galvenās investīciju jomas ir administratīvās teritorijas labiekārtošana, iedzīvotāju izglītība, kultūra, sports, sociālā palīdzība, uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība, dzīvojamais fonds un transporta pakalpojumi.**
- Divpadsmit gadu periodā (2009. gads – 2020. gads) vidēji pašvaldībās aizņēmumu proporcija pret plānotajiem ieņēmumiem palielinājusies no 5% uz 8%, bet laika posmā 2021. gads – 2027. gads šāds **straujš aizņēmumu palielinājums šobrīd netiek plānots.**
- Atbilstoši pašvaldību investīciju plāniem būtiskākās investīciju kategorijas ir **mobilitātes nodrošināšana; transporta infrastruktūras sakārtošana; atbalsts industrializācijas attīstībai; izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība; sporta ēku būvniecība; komunālo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana.**
- Galvenās sociālekonomiskās tendences, kas varētu ietekmēt pašvaldību budžetu un investīciju prioritātes ir inflācija; patēriņu cenu izmaiņas; ES iekšējās politikas mērķi, tai skaitā zaļais kurss un digitalizācija; ES fondu finansējuma pieejamība; iespējamās nākotnes reformas veselības, izglītības, sociālo pakalpojumu un citās jomās; iedzīvotāju novecošana un ar to saistītās izmaiņas ieņēmumos un nodrošināmo pakalpojumu klāsts.

- Ņemot vērā veikto analīzi, secināms, ka pašvaldībās ir atšķirīga pieeja kādās funkcionālajās kategorijās tiek iekļauti pašvaldības izdevumi. Ievērojot, ka pašvaldību budžeta pārskati ir nozīmīgs pašvaldības informācijas avots gan budžeta kopējā plānošanā, gan stratēģisku lēmumu pieņemšanā gan pētījumu un izvērtējumu īstenošanā, būtu **nepieciešams metodisks atbalsts pašvaldībām un vienoti principi** finanšu uzskaitē atbilstoši funkcionālajām kategorijām.

Investīciju portfeli veido izdevumi infrastruktūras investīcijām (EKK 5240 "Pamatlīdzekļu un ieguldījuma tīpašuma izveidošanas un nepabeigtās būvniecības izdevumi"); rekonstrukcijas izdevumi (EKK 5250 "Kapitālais remonts un rekonstrukcija"); sociālie ieguldījumi (EKK 3200 "Subsīdijas un dotācijas komersantiem, biedrībām, nodibinājumiem un fiziskām personām", izņemot pabalsta maksājumus).

Pieejamais investīciju portfelis 2030.gadā varētu būt robežās **1 119 miljoni EUR un 1 161 miljoni EUR, ņemot vērā visus ziņojumā iekļautos pieņēmumus un atrunas**, sadalījumā pa pašvaldību grupām lielākās pieejamās investīcijas varētu būt valstspilsētu pašvaldībās - apmēram 505 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībās 289 miljoni EUR, Rīgā 188 miljoni EUR un novadu pašvaldībās 136 miljoni EUR. Saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem, vidējās investīcijas vienai pašvaldībai 2030.gadā varētu būt, ņemot vērā visus ziņojumā uzskaitītos nosacījumus: Rīgai apmēram 188 miljoni EUR, valstspilsētu pašvaldībām vidēji vienai pašvaldībai ~ 63 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībām vienai pašvaldībai vidēji ~19 miljoni EUR un novadu pašvaldībām apmēram ~13 miljoni EUR vidēji vienai pašvaldībai.

Aprēķinātais paredzamas **nepieciešamais kopējais investīciju budžets 2030. gadā** (ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazinājumu) ir kopumā **1 315 miljoni EUR** jeb par 18% (195 miljoni EUR) lielāks nekā aprēķinātais pieejamais finansējums, savukārt neņemot vērā iedzīvotāju skaita samazinājumu tas kopumā ir **1 573 miljoni EUR** jeb par 35% (413 miljoni EUR) lielāks nekā aprēķinātais pieejamais finansējums.

Nepieciešamais **investīciju portfelis 2050.gadā** varētu būt apmēram 25% no visiem pašvaldību izdevumiem.

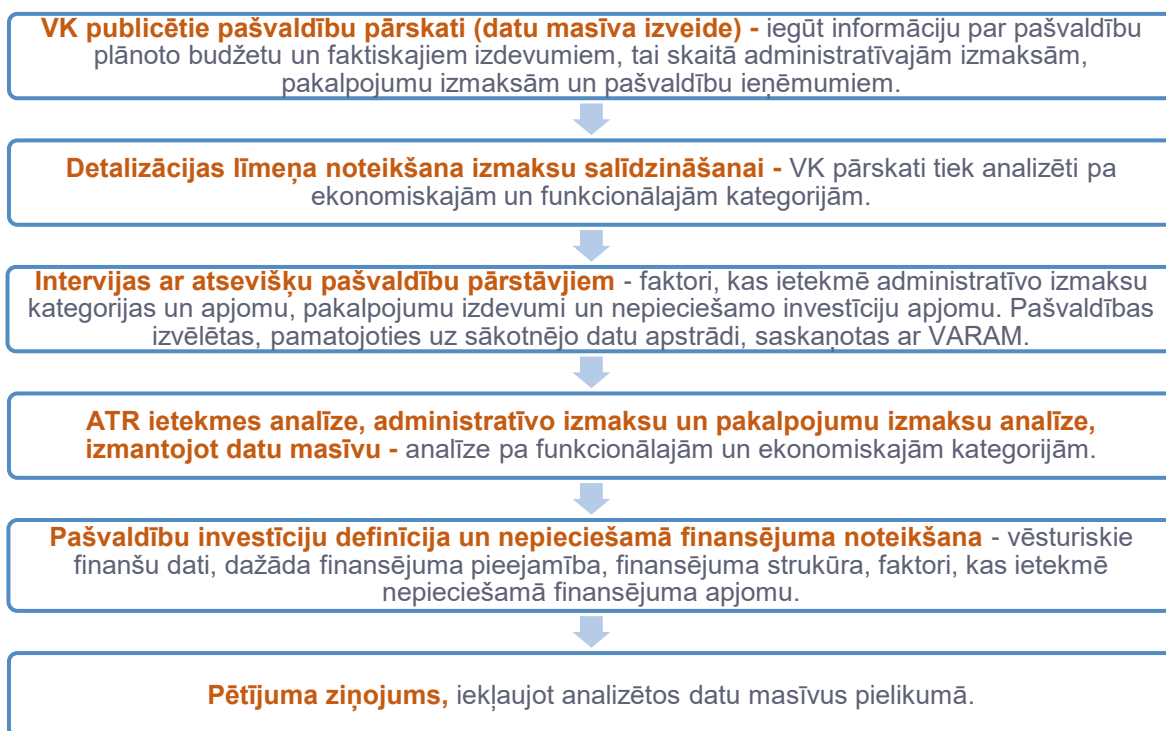
1. Projekta metodoloģija

1.1. Metodoloģijas kopsavilkums

Pētījuma metodoloģijas teorētiskais ietvars

Galvenā datu iegūšanas metode ir sekundāro datu analīze un intervijas ar atsevišķu pašvaldību pārstāvjiem. Pētījuma metodoloģijas teorētiskais ietvars shematiski attēlots zemāk.

Attēls 1. Metodoloģijas teorētiskais ietvars

Datu avots: CSE COE

1.2. Normatīvā regulējuma kopsavilkums

Pašvaldības pēc ATR

Pēc ATR (sākot no 2021. gada 1. jūlija) Latvijā ir 43 pašvaldības, un tās veido šādu administratīvi teritoriālo dalījumu:¹

- 1) 7 valstspilsētu pašvaldības (Daugavpils, Jelgava, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Rīga, Ventspils);
- 2) 36 novadu pašvaldības, t.sk. 28 jaunizveidotie novadi - Aizkraukles, Ādažu, Balvu, Bauskas, Cēsu, Dobeles, Jelgavas, Jēkabpils, Krāslavas, Kuldīgas, Ķekavas, Limbažu, Ludzas, Madonas, Mārupes, Ogres, Preiļu, Rēzeknes, Ropažu, Saldus, Saulkrastu, Siguldas, Smiltenes, Talsu, Tukuma, Augšdaugavas, Dienvidkurzemes un Valmieras novads un 8 novadi, kuriem nemainījās teritorijas - Alūksnes, Gulbenes, Līvānu, Olaines, Salaspils, Valkas, Ventspils, Varakļānu novadi.

3 novadu pašvaldībās (Jēkabpils, Ogres un Valmieras novadā) ietilpst valstspilsētas, attiecīgi Jēkabpils, Ogre un Valmiera.

¹ Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma spēkā esošo redakciju (pieņemta 2020. gada 10. jūnijā)

Sākotnējais VARAM piedāvājums bija apvienot ar blakusesošiem novadiem arī valstspilsētas (republikas pilsētas), izņemot Rīgu un Jūrmalu, taču ATR rezultātā septiņas valstspilsētas saglabāja patstāvīgas pašvaldības statusu un ir attīstības centri tām blakusesošajām pašvaldībām: Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes un Ventspils pašvaldībām piegulošie novadi attiecīgi veido Augšdaugavas novadu, Jelgavas novadu, Dienvidkurzemes novadu, Rēzeknes novadu un Ventspils novadu.

Pašvaldību budžets

Likumā "Par pašvaldību budžetu"² 16. pantā noteikts, ka budžetu izdevumi ietver informāciju par budžeta izdevumu klasifikācijas nosacījumiem.

Budžeta ekonomiskās kategorijas noteiktas MK 2005.gada 27.decembra noteikumos Nr. 1031³ "Noteikumi par budžeta izdevumu klasifikāciju atbilstoši ekonomiskajām kategorijām". Izvērtējuma ietvarā pašvaldību budžets un faktiskie izdevumi analizēti pa šādām **ekonomiskajām kategorijām**:

- 1000 – atlīdzība;
- 2000 – preces un pakalpojumi;
- 3000 – subsīdijas un dotācijas;
- 4000 – procentu izdevumi;
- 5000 – pamatkapitāla veidošana;
- 6000 – sociāla rakstura maksājumi un kompensācijas;
- 7000 – transferti, uzturēšanās izdevumu transferti, pašu resursu maksājumi, starptautiskā sadarbība;
- 8000 – dažādi izdevumi, kas veidojas pēc uzkrāšanas principa un nav klasificēti iepriekš;
- 9000 – kapitālo izdevumu transferti.

Pašvaldību budžeti tiek klasificēti ne tikai pa ekonomiskajām kategorijām, bet arī pa **funkcionālajām kategorijām** saskaņā ar MK 2005.gada 13.decembra noteikumiem Nr. 934⁴ "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām". Izvērtējuma ietvarā analizētas šādas **funkcionālās kategorijas**:

- 1 – vispārējie valdības dienesti;
- 2 – aizsardzība;
- 3 – sabiedriskā kārtība un drošība;
- 4 – ekonomiskā darbība;
- 5 – vides aizsardzība;
- 6 – teritoriju un mājokļu apsaimniekošana;
- 7 – veselība;
- 8 – atpūta, kultūra un reliģija;
- 9 – izglītība;
- 10 – sociālā aizsardzība.

Ieņēmumu kategorijas noteiktas MK 2005.gada 27.decembra noteikumos Nr. 1032⁵ "Noteikumi par budžeta ieņēmumu klasifikāciju". Galvenās ieņēmumu kategorijas:

- 1 - nodokļu ieņēmumi;
- 2 – nenodokļu ieņēmumi;
- 3 – maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi;
- 4 – ārvalstu finanšu palīdzība;
- 5 – transferti.

Likumā par budžetu un finanšu vadību⁶ lietotais termins "**budžetu investīcijas**" apzīmē "budžetu izdevumu pamatkapitāla veidošanai, kuru rezultātā tiek radīts jauns pamatlīdzeklis, ieguldījuma īpašums vai nemateriālais ieguldījums vai kuri uzlabo attiecīgā pamatlīdzekļa, ieguldījuma īpašuma vai nemateriālā ieguldījuma stāvokli (aktīva pārbūve, restaurācija vai atjaunošana) tā lietderīgās lietošanas laikā vai būtiski maina esošā aktīva īpašības, salīdzinot ar tā iepriekšējiem rādītājiem".

² <https://likumi.lv/ta/id/34703#p16>

³ <https://likumi.lv/ta/id/124833-noteikumi-par-budzetu-izdevumu-klasifikaciju-atbilstosi-ekonomiskajam-kategorijam>

⁴ <https://likumi.lv/doc.php?id=123806>

⁵ <https://likumi.lv/ta/id/124831-noteikumi-par-budzetu-ienemumu-klasifikaciju>

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/58057-likums-par-budzetu-un-finansu-vadibu>

1.3. Izvērtējumā izmantotie dati

Pašvaldību intervijas

Izvērtējuma ietvarā **intervētas šādas pašvaldības** – Daugavpils valstspilsētas pašvaldība, Dienvidkurzemes novada pašvaldība, Dobeles novada pašvaldība, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Saulkrastu novada pašvaldība, Siguldas novada pašvaldība, Valkas novada pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība. Papildus, ņemot vērā, ka izvērtējuma veikšanas brīdī nav pieejami 2022.gada pašvaldību budžeta projekti, nākotnes izdevumu izvērtējums aizstāts ar pašvaldību intervijām par 2022.gada un nākamo gadu plānotajiem budžeta izdevumiem.

ATR dati un CSP dati

Izvērtējumā tiek analizēti pašvaldību **dati pēc ATR** (43 pašvaldības), izņemot darba uzdevumu par ATR ietekmes izvērtējumu, kur tiek papildus analizēti pašvaldību dati pirms ATR. Izvērtējumā izmantoti pieejamie aktuālie VK publicētie pašvaldību pārskatu dati uz 2021.gada 10.novembri. Datu analīzē pēc ATR izmantoti 2021.gada plānotie izdevumi un ieņēmumi.

CSP datu izmantošana ir ļoti ierobežota, jo CSP dati lielākoties ir pieejami tikai par periodu līdz 2020.gadam un reģionu griezumā (Latgale, Kurzemes, Zemgale, Vidzeme, Rīga – Pierīga) nevis sadalījumā pa 43 pašvaldībām. Izvērtējumā tiek izmantoti dati no Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) vietnes⁷ 43 novadu griezumā.

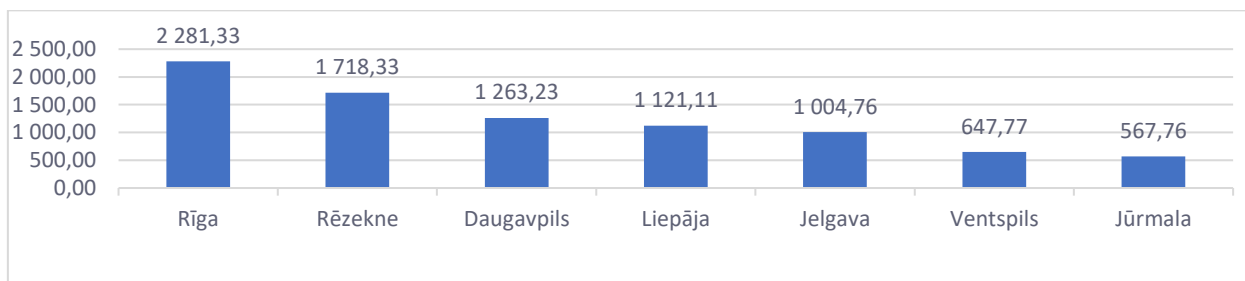
Plānošanas dokumenti - investīciju portfeļa veidošanas vērtējumam (darba uzdevums 1.2.) papildus analizēti nozaru plānošanas dokumenti.

Pašvaldību iedzīvotāju skaits un apdzīvotības blīvums

Uzdevuma izpildē tiek izmantota informācija par **pašvaldību iedzīvotāju skaitu**. Iedzīvotāju skaita noteikšanai tiek izmantoti PMLP sniegtie statistikas dati par iedzīvotāju skaitu pašvaldībās.⁸ PMLP kā datu avots noteikts Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas likumā.⁹ Dati par iedzīvotāju skaitu sadalījumā pa 43 pašvaldībām uz 01.01.2021. pieejami PMLP.¹⁰ Līdzīga informācija PMLP lapā¹¹ sadalījumā pa 119 pašvaldībām ir pieejama uz 01.01.2020.

Ievērojot, ka pašvaldību **apdzīvotības blīvums** jeb apdzīvotība ir skaitlisks lielums, kas parāda vidējo iedzīvotāju skaita attiecību pret noteiktu teritorijas vienību (parasti 1 km²) un Latvijā tas ir atšķirīgs starp novadiem un var ietekmēt pašvaldību izdevumus, atsevišķu izdevumu pozīciju analīzē ņemts vērā apdzīvotības blīvums. Visblīvāk apdzīvotās administratīvās teritorijas Latvijā saskaņā ar RAIM datiem ir valstspilsētu pašvaldības - Rīga, Rēzekne, Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Ventspils, Jūrmala –, savukārt viszemākā apdzīvotība novērojama šādos novados – Madonas, Dienvidkurzemes, Ludzas, Valkas, Alūksnes, Balvu un Ventspils novadā. Skatīt attēlu zemāk.

Attēls 2. Iedzīvotāju blīvums valstspilsētu pašvaldībās (cilv./km²)

Datu avots: RAIM dati

⁷ raim.gov.lv/atr

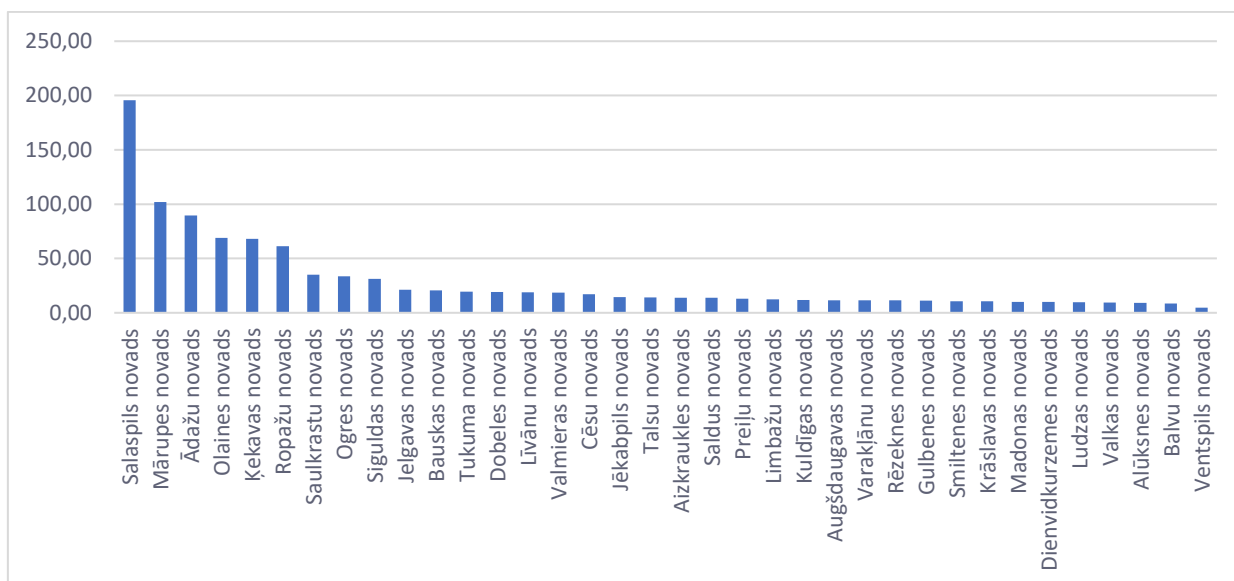
⁸ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7137/download>

⁹ <https://likumi.lv/ta/id/274742-pasvaldibu-finansu-izlīdzināšanas-likums>

¹⁰ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/307/download>

¹¹ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7137/download>

Attēls 3. Iedzīvotāju blīvums novadu pašvaldībās (cilv./km²)

Datu avots: RAIM dati

1.4. Pašvaldību budžeta izdevumu izvērtējums

Zemāk skaidrota piedāvātā izvērtējuma pieeja katram no darba uzdevumiem saistībā ar pašvaldību budžeta izvērtējumu.

Darba apakšuzdevums 1.1.a Pašvaldību budžetu izdevumu salīdzinoša analīze un apvienošanās īstermiņa ietekmes vērtējums pirms un pēc ATR (2020. un 2021. gada budžets¹²).

Datu avoti un izvērtējuma metodes

Tabula 1. Darba apakšuzdevuma 1.1.a izvērtējuma metodes un datu avoti

Uzdevums	Izvērtējuma metodes	Datu avoti
Pašvaldību budžetu izdevumu salīdzinoša analīze un apvienošanās īstermiņa ietekmes vērtējums pirms un pēc ATR	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2020.gads (visu pašvaldību budžeta kopsumma pa gadu – plāns un fakts – 119 pašvaldības) un 2021.gada plāns (119 pašvaldības). Analīze pa 9 ekonomiskajām kategorijām un 10 funkcionālajām kategorijām. ➤ 2021.gads plāns (43 pašvaldības). Analīze pa 9 ekonomiskajām kategorijām un 10 funkcionālajām kategorijām. ➤ Analīze – visas pašvaldības kopā pirms un pēc ATR. ➤ Analīze par izdevumiem uz 1 iedzīvotāju pirms un pēc ATR, lai novērtētu ietekmi uz pašvaldību budžetu ne tikai kopumā, bet konkrēti ATR skartajās teritorijās, lai pārliecinātos, vai rādītājs ir izlīdzinājies starp pašvaldībām kopumā: <ul style="list-style-type: none"> ○ Latvijā; ○ 28 jaunizveidotajām pašvaldībām: izdevumi uz 1 iedzīvotāju pirms (104 pašvaldības) un pēc ATR; ○ salīdzināmie dati – 2020.gada janvāris – septembris – faktiskie izdevumi un 2021.gada janvāris – septembris – faktiskie izdevumi. 	<p>VK publicētie pašvaldību mēneša un gada pārskati pa funkcionālajām un ekonomiskajām kategorijām.¹⁵</p> <p>Datu masīvs par pašvaldību izdevumiem pēc ATR tiks izmantots arī citos darba uzdevumos.</p> <p>Intervijas ar 6 – 8 pašvaldībām (intervijās tiek pārrunāti arī citi izvērtējuma jautājumi). Pašvaldības tiek izvēlētas, ievērojot arī vienmērīgu reģionu pārklājumu. Intervējamo pašvaldību saraksts saskaņots ar VARAM. Dati par pašvaldību budžeta izpildi 2020.gadā un 2021.gadā uz 30.09.2020.,</p>

¹² 2021.gada septembra dati Valsts kasē

¹⁵ https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Iedzīvotāju skaits pa pašvaldībām no PMLP datiem, dati uz 2021.gada 1.janvāri atbilstoši dalījuma pa 43 novadiem. ➤ Iekļaujamā analīze – fakts un plāns pa visām pašvaldībām, kopsumma pa visām ekonomiskajām un funkcionālajām kategorijām (kā arī par katru ekonomisko un funkcionālo kategoriju – kopsumma pa visām pašvaldībām) pirms ATR un pēc ATR. ➤ Kopsummas par pašvaldību ieņēmumiem (pa katru ieņēmumu kategoriju – kopsumma pa visām pašvaldībām). ➤ Iekļaujamā analīze – fakts un plāns pa visām pašvaldībām, kopsumma pa visām ekonomiskajām un funkcionālajām kategorijām uz 1 iedzīvotāju pirms ATR un pēc ATR. Pašvaldību ieņēmumu analīze, aprēķinot uz 1 iedzīvotāju. ➤ Kvalitatīvā analīze, izmantojot interviju rezultātus (intervējamās pašvaldības izvēlētas citos darba uzdevumos). ➤ Budžeta projekts ar pavadošajiem likumprojektiem tika iesniegts Saeimā 2021.gada 14.oktobrī, savukārt pašvaldību 2022. gada budžets tiks apstiprināts periodā līdz 2 mēnešiem pēc valsts budžeta likuma izsludināšanas¹³ (valsts budžets 2022.gadam pieņemts 2021.gada 23.novembrī¹⁴). Atbilstoši dati par visām pašvaldībām par 2022.gada budžetu nav pieejami uz izvērtējuma brīdi, tādēļ analīze netiek veikta. 	<p>publicēti Finanšu ministrijas mājas lapā.¹⁶</p> <p>Dati par pašvaldību budžeta plānu un iedzīvotāju skaitu novados 2020.gadā un 2021.gadā.</p>
--	--	--

Datu avots: CSE COE

Darba apakšuzdevums 1.1.b. Administratīvās izmaksas – atbilstošu pašvaldību budžeta izmaksu pozīciju un tās ietekmējošo faktoru definēšana, izmantojot VARAM sagatavotās vadlīnijas un pašvaldību budžeta piemērus, datu apkopošana un salīdzinošā analīze.

Datu avoti un izvērtējuma metodes

Tabula 2. Darba apakšuzdevuma 1.1.b izvērtējuma metodes un datu avoti

Uzdevums	Izvērtējuma metodes	Datu avoti
Administratīvās izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2021.gada budžets pēc ATR sadalījumā pa 43 pašvaldībām. Dati par ekonomisko kategoriju – vispārējie valdības dienesti (<i>izņemot EKK 4000 Procentu izdevumi un EKK 7260</i>). ➤ Darba uzdevuma 1.1.a datu masīvs par pašvaldību ieņēmumiem. ➤ Iekļaujamā analīze – administratīvo izdevumu kopsumma pa pašvaldībām pēc ATR, izmaksas uz 1 iedzīvotāju katrai pašvaldībai pēc ATR, administratīvo izdevumu īpatsvars (%) kopējos izdevumos katrai pašvaldībai. ➤ Vairāku pašvaldību salīdzināšanai tiks skatīts Administratīvo izdevumu 	<p>VK publicētie Pašvaldību mēneša un gada pārskati.¹⁷</p> <p>Vadlīnijas pašvaldībām administratīvo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzē indikatoru piemērošana¹⁸</p> <p>Informācija par pašvaldību budžeta kapacitātes rādītāju.¹⁹</p> <p>Intervijas ar 6 – 8 pašvaldībām par administratīvo izmaksu ietekmējošiem faktoriem, pārrunājot, kāda veida izmaksas tiek iekļautas administratīvo izdevumu kategorijā. Intervējamās pašvaldības – ar vislielākajiem, vismazākajiem izdevumiem, kā arī pašvaldības ar vidēju administratīvo izmaksu apmēru.</p>

¹³ Likums par pašvaldību budžetiem, 15.panta 1.daļa

¹⁴ Par valsts budžetu 2022. gadam (likumi.lv) <https://likumi.lv/ta/id/328114>

¹⁶ <https://www.fm.gov.lv/lv/pasvaldibu-finansu-raditaju-analize>

¹⁷ https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

¹⁸ <https://drive.google.com/file/d/1o3thKtdrScYFOUpnTBCpdf6KBKMzaQNM/view>

¹⁹ <https://www.varam.gov.lv/lv/informacija-par-pasvaldibu-budzeta-kapacitates-raditaju>

	<p>apmērs uz 1 iedzīvotāju katrai pašvaldībai un vidējais rādītājs kopā par visām pašvaldībām.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kvalitatīvā analīze, izmantojot interviju rezultātus. ➤ Normatīvo aktu un metodisku materiālu analīze – administratīvo izdevumu definīcija. 	Pašvaldības tiek izvēlētas, ievērojot arī vienmērīgu reģionu pārklājumu. Intervējamo pašvaldību saraksts saskaņots ar VARAM.
--	---	--

Datu avots: CSE COE

Darba apakšuzdevums 1.1.c Pakalpojumu izmaksas uz 1 iedzīvotāju (apskatot TOP 3 procentuāli lielākās no budžeta pozīcijām pa funkcionālajām kategorijām), izmantojot pašvaldību budžeta piemērus – atbilstošu izmaksu pozīciju un tās ietekmējošo faktoru definēšana, datu apkopošana un salīdzinošā analīze.

Datu avoti un izvērtējuma metodes

Tabula 3. Darba apakšuzdevuma 1.1.c izvērtējuma metodes un datu avoti

Uzdevums	Izvērtējuma metodes	Datu avoti
Pakalpojumu izmaksas uz 1 iedzīvotāju	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2021.gada plāns pēc ATR (43 pašvaldības). Dati pa visām funkcionālajām kategorijām. ➤ 2021.gada plāns pēc ATR (43 pašvaldības). Dati pa visām funkcionālajām kategorijām. Dati par 3.kategoriju – maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi. ➤ Iekļaujamā analīze – kopsomma pa katru no funkcionālajām kategorijām kopā par visām pašvaldībām un izmaksas uz 1 iedzīvotāju katrai funkcionālajai kategorijai – vidēji kopā pašvaldībās un katrai pašvaldībai atsevišķi pēc ATR. ➤ TOP 3 būtiskāko izmaksu funkcionālo kategoriju identificēšana (izmantojot kopsommu par visām pašvaldībām) un analīze pašvaldību griezumā pa identificētajām 3 kategorijām. Intervējamo pašvaldību noteikšana, piemēram, visaugstākie vai viszemākie izdevumi, lielāki novadi, mazākie novadi, kā arī ņemot vērā iedzīvotāju skaitu. ➤ Kvalitatīvā analīze, izmantojot interviju rezultātus. 	<p>VK publicētie Pašvaldību mēneša un gada pārskati pa ekonomiskajām kategorijām.^{20 21}</p> <p>Ietekmējošo faktoru analīze tiks balstīta uz apmēram 6 – 8 intervijām ar pašvaldību pārstāvjiem. Pašvaldības tiek izvēlētas, ievērojot arī vienmērīgu reģionālo pārklājumu. Intervējamo pašvaldību saraksts saskaņots ar VARAM.</p>

Datu avots: CSE COE

1.5. Darba uzdevums 1.2. “Investīciju portfelis” definēšana

Darba uzdevums 1.2. Definēt vidējo minimālo nepieciešamo ikgadējo investīciju budžeta apjomu pašvaldību grupās pēc to lieluma, ņemot vērā pašvaldību budžeta veidošanas principus un prognozes, kā arī iespējamo saistību apmēru un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai un uzņēmējdarbības atbalstam nepieciešamo potenciālo izmaksu apmēru, vidējā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) pašvaldību budžeta apjomu un potenciālo administratīvo izdevumu īpatsvaru, ņemot vērā demogrāfiskās un sociālekonomiskās tendences, kā arī citus faktorus, kas būtiski Izpildītāja ieskatā (pēc saskaņošanas ar Pasūtītāju).

Darba izpildes soli shematiski attēloti zemāk.

²⁰ https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

²¹ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7137/download>

Attēls 4. Metodoloģijas teorētiskais ietvars "investīciju portfeļu" definēšanai

Datu avots: CSE COE

Darba uzdevuma ietvarā izvērtējams, vai pašvaldības ilgtermiņā var nodrošināt nepieciešamo finansējumu patstāvīgi, bez ES un citu finanšu atbalsta, kā arī pēc iespējas samazinot aizņēmumu apjomu. Saskaņā ar likuma "Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību" 2. pantu, finanšu stabilizācija veicama, ja saistības, kurām iestāties atmaksāšanas termiņš, pārsniedz 20 % no pašvaldības kārtējā saimnieciskā gada budžeta kopapjoma. Saskaņā ar FM publicēto informāciju, pašvaldību saistību apmērs ir vidēji no 7% – 8,5%, kas liecina, ka pašvaldības vidēji nesasniedz maksimālo pieļaujamo apmēru. Izvērtējumā ņemti vērā pašvaldību sniegtie pakalpojumi un attīstības prioritātes, lai nodrošinātu papildu ieņēmumus, piemēram, ekonomiskai darbībai.

Datu avoti un izvērtējuma metodes

Tabula 4. Darba uzdevuma 1.2. izvērtējuma metodes un datu avoti

Uzdevums	Izvērtējuma metodes	Datu avoti
Investīciju portfelis	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2021.gads jūlijs – septembris – fakts, kā arī pašvaldības 2021.gada budžeta plāns pēc ATR. Dati pa visām budžeta izdevumu funkcionālajām kategorijām, īpašu uzmanību pievēršot 04.000 kategorijai – Ekonomiskā darbība, kā arī spēju nākotnē palielināt ieņēmumu apjomu. Dati pa visām pašvaldībām kopā un par katru pašvaldību atsevišķi. ➤ 2021.gads jūlijs – septembris – fakts, kā arī pašvaldības 2021.gada budžeta plāns pēc ATR. Dati par ekonomisko kategoriju 5000 – Pamatkapitāla veidošana pa visām pašvaldībām kopā un katru pašvaldību. ➤ Faktoru identificēšana, kas ietekmē pašvaldību budžetu – ieņēmumus un izdevumus, piemēram, ekonomiskā darbība, iedzīvotāju skaits (demogrāfiskā situācija), uzņēmējdarbības attīstības tendences, pašvaldību pašu ieņēmumu ģenerēšanas iespējas u.c. 	<p>Darba uzdevuma 1.1. izpildē izveidotais datu masīvs.</p> <p>VARAM iesniegtie dati par pašvaldībām pieejamo finansējumu.</p> <p>Prognozes par iedzīvotāju skaitu un sociālekonomiskajām attīstības tendencēm Latvijā – dažādi pētījumi.</p> <p>Intervijas ar 6 – 8 pašvaldību pārstāvjiem (lielākās pašvaldības, mazākās pašvaldības, pašvaldības ar lielāko saistību apmēru). Intervējamo pašvaldību saraksts saskaņots ar VARAM.</p> <p>6 - 8 pašvaldību investīciju plānu analīze. Pašvaldības tiek izvēlētas, ievērojot arī vienmērīgu reģionu pārklājumu.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izvērtēt pašvaldībām pieejamos finansējuma līdzekļus, piemēram, ESIF, KPFI, REACT-EU, Taisnīgas pārkārtošanās fonds, kā arī finansējums, kas plānots nākošajiem 7 gadiem (ANM, ESIF u.c.). ➤ Analīze par pašvaldību faktisko budžeta izpildi (kopā visas pašvaldības) pa funkcionālajām kategorijām un to izmaiņas laika periodā no 2010. līdz 2020.gadam (10 gadu periodā). ➤ Analīze par pašvaldībām pieejamo finansējumu saistībā ar Covid-19 (aizdevumi no pamatbudžeta, ANM granti, ANM aizdevumi). ➤ Analīze par izmaiņām pašvaldību kopējā budžeta struktūrā pa funkcionālajām kategorijām laika periodā no 2011. līdz 2021.gadam. ➤ Veikt ieņēmumu modelēšanu ilgtermiņā. Modelēšanā ņemt vērā izveidotās infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, piemēram, noteikts % attiecībā pret veiktajām investīcijām. ➤ Izvērtēt pašvaldību finansējuma struktūru (par visām pašvaldībām kopā) par pēdējiem 10 gadiem, izmantojot VARAM iesniegto informāciju un publiski pieejamo informāciju²² par pašvaldību saistību apmēru (aizņēmumi, galvojumi un citas ilgtermiņa saistības, pamatsummu un procentu maksājumi). Veikt saistību modelēšanu ilgtermiņā. ➤ Izvērtējuma rezultātā noteikt minimālo un optimālo scenāriju, nosakot pašvaldību budžeta apjomu un potenciālo administratīvo izdevumu īpatsvaru, ņemot vērā demogrāfiskās un sociālekonomiskās tendences, kādas būtu nepieciešamas, lai pašvaldība pastāvīgi varētu veikt kapitālos ieguldījumus. ➤ Noteikts nepieciešamais un pieejamais investīciju portfelis (EUR) uz 2030.gadu vai tuvāku laika periodu. Noteikts investīciju portfeļa īpatsvars uz 2050.gadu. 	<p>KP VIS dati par 2014.-2020. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu projektiem reģionu un jaunizveidoto novadu daļījumā (ietver ne tikai pašvaldības, bet arī citu institūciju projektus konkrētā novadā, tomēr norāda investīcijas reģionu attīstībā).</p> <p>Spēkā esošu plānošanas dokumentu analīze pa dažādām jomām, piemēram, transports, izglītība u.c.</p>
--	--	---

Datu avots: CSE COE

²² <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/pasvaldibu-saistibu-apmers>

2. Pašvaldību budžeta izdevumu izvērtējums

2.1. ATR ietekmes uz pašvaldību budžetu izvērtējums

ATR ietekme uz pašvaldību budžetu

- 2020.gadā **vidējie pašvaldību izdevumi uz 1 iedzīvotāju bija 1651 EUR**. Salīdzinot 2021.gada plānu (119 pašvaldības) ar 2021.gada plānu (43 pašvaldības), novērojams **izdevumu palielinājums 4% apmērā**. Izdevumu palielinājums uz 1 iedzīvotāju ir 67 EUR. Lielākās izmaiņas attiecībā uz izdevumu palielinājumu budžeta ekonomiskajās kategorijās attiecas uz pamatkapitāla veidošanu (57%), kas, iespējams, ir saistīts ar ES fondu projektu finansējuma saņemšanu, un atlīdzību (35%), kas, piemēram, varētu būt saistīts ar nodokļu un minimālā atalgojuma izmaiņām normatīvajos aktos. Lielākās plānotās izmaksu izmaiņas funkcionālajās kategorijās ir izglītība (īpatsvara pieaugums līdz 52%), teritoriju un mājokļu apsaimniekošana (īpatsvara pieaugums līdz 19%) un ekonomiskā darbība (īpatsvara samazinājums līdz 13%).
- 2020.gadā **vidējie pašvaldību ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju bija 1471 EUR**. 2020. gadā (119 pašvaldības) ieņēmumu plāns izpildīts 100% apmērā. Lielākie budžeta ieņēmumu veidi pēc ekonomiskās būtības bija nodokļu ieņēmumi (57%) un transferti (37%). 2021.gadā (119 pašvaldības) tika plānots ieņēmumu samazinājums pret 2020. gadu par 7%. 2021. gada ieņēmumu prognoze (43 pašvaldības) ietver **ieņēmumu palielinājumu par 4%**, salīdzinot pret 2021.gada plānu (119 pašvaldības).

2.1.1. Ekonomiskās kategorijas

2020.gadā (119 pašvaldības) izdevumu gada plāna izpilde ir veikta 88% apmērā no kopējā gada plāna.

Lielākais 2020.gada faktisko izdevumu īpatsvars ekonomiskajās kategorijās ir atlīdzībai – 42% (faktiskās vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 602 EUR), kā otra nozīmīgākā izdevumu kategorija ir pamatkapitāla veidošana, kas no kopējā izmaksu īpatsvara veido 21% (faktiskās vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 300 EUR). Kā trešā lielākā kategorija minama preces un pakalpojumi – 19% no faktiskajām izmaksām (faktiskās vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 274 EUR).

2021.gadā pirms ATR (119 pašvaldības) lielākais plānoto izdevumu īpatsvars (gada plāns) ekonomiskajās kategorijās ir atlīdzībai – 39% no kopējā gada plāna (plānotās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 639 EUR). Otrs lielākais īpatsvars ir pamatkapitāla veidošanai – 23% (plānotās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 380 EUR). Kā trešā lielākā kategorija minama preces un pakalpojumi – 21% no faktiskajām izmaksām (plānotās izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 339 EUR).

Salīdzinot 2020.gada izdevumu plānu ar 2021.gada izdevumu plānu (skatīt tabulu zemāk), plānots izmaksu samazinājums 2,5% apmērā, tomēr, ņemot vērā 2020.gada plāna neizpildi (-12%), 2021.gadā plānots 11,4% izmaksu palielinājums salīdzinājumā ar 2020.gada faktiskajām pašvaldību budžeta izmaksām.

Tabula 5. Ekonomisko kategoriju analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR

Kategor. Nr.	Ekonomiskās kategorijas	2020. gads (119 pašvaldības)				2021. gads (119 pašvaldības)		
		2020. gada plāns	2020. gada fakts	Fakta īpatsvars, %	Faktiskās izmaksas uz 1 iedz.	2021. gada plāns	Gada plāna īpatsvars, %	Plāna izmaksas uz 1. iedz.
1000	Atlīdzība	1 320 553 136	1 255 943 501	42%	602,84	1 322 335 072	39%	639,09
2000	Preces un pakalpojumi	707 907 008	572 071 529	19%	274,59	702 074 175	21%	339,32
4000	Procentu izdevumi	43 211 605	41 271 860	1%	19,81	41 060 867	1%	19,84
3000	Subsīdijas un dotācijas	243 342 251	231 943 956	8%	111,33	223 125 236	7%	107,84
5000	Pamatkapitāla veidošana	822 656 671	624 891 209	21%	299,94	787 198 805	23%	380,46
6000	Sociāla rakstura maksājumi un kompensācijas	125 914 531	112 538 093	4%	54,02	147 659 171	4%	71,36
7000	Transferti, uztur. izdevumu transferti, pašu resursu maksājumi, starpt. sadarbība	175 191 013	172 070 656	6%	82,59	129 700 737	4%	62,68
8000	Dažādi izdevumi, kas veidojas pēc uzkrāšanas principa un nav klasificēti iepriekš	67	14 908	0%	0,01	60	0%	0,00
9000	Kapitālo izdevumu transferti	784 294	265 056	0%	0,13	756 378	0%	0,37
KOPĀ		3 439 560 576	3 011 010 768	100%	1445	3 353 910 501	100%	1610

Datu avots: VK, CSE COE

Tabulā zemāk iekļauta informācija par plānotajām izmaksām pēc ATR jeb 2021.gada plāns (43 pašvaldības)²³. Salīdzinot 2021.gada plānu²⁴ (119 pašvaldības, tabula augstāk) ar 2021.gada plānu (43 pašvaldības, tabula zemāk), kopumā visās pašvaldībās novērojams kopējo izdevumu palielinājums 4% apmērā (izņemot Varakļānu novada pašvaldību). Lielākās izmaiņas attiecas uz pamatkapitāla veidošanu (57%) un atlīdzību (35%). Izdevumu palielinājums uz 1 iedzīvotāju ir 67 EUR. Tādējādi pēc ATR 2021.gada izdevumu plāns ir palielinājies, nevis samazinājies. Tika veikta analīze, salīdzinot 2020. gada plānu (119 pašvaldības), dati uz 2020.gada decembri, ar 2021. gada plānu (43 pašvaldības), dati uz 2021.oktobri, kur:

- 28 novados, kuru teritorija pēc ATR mainījās, novērojams gan pozitīvas, gan negatīvas izmaiņas. 21 novadu pašvaldībā vērojams budžeta izdevumu pieaugums. Lielākie izmaksu kāpumi ir Saulkrastu novadā (39,2%), Ropažu novadā (18,3%) un Preiļu novadā (14,9%). Savukārt izmaksu samazinājums novērojams 7 novadu pašvaldībās, kur vislielākais samazinājums ir Balvu novadā (-14,7%), Siguldas novadā (-13,1%) un Mārupes novadā (-12,7%).
- 8 novadu pašvaldībās, kuru teritorijas pēc ATR nemainījās, arī novērojamas gan pozitīvas, gan negatīvas izmaiņas. Piecās novadu pašvaldībās vērojams izdevumu pieaugums. Lielākie izmaksu kāpumi ir Līvānu (13%) un Salaspils novadā (10,6%), un lielākais izmaksu samazinājums Valkas (-13,5%) un Varakļānu novadā (-8,2%).
- 7 valstspilsētu pašvaldībās arī novērojamas gan pozitīvas, gan negatīvas izmaiņas, 4 no tām izdevumu pieaugums. Lielākie izmaksu kāpumi ir Jūrmalas (9,7%) un Liepājas (6,5%) valstspilsētu pašvaldībās, un lielākais izmaksu samazinājums Rēzeknes (-9,3%) un Jelgavas (-7,3%) valstspilsētu pašvaldībās.

Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, izdevumu palielinājums ATR skartajās pašvaldībās saistīts ar sniegto pakalpojumu vienādošanu un uzlabošanu, jo pirms ATR pašvaldībās nodrošinātie pakalpojumi bijuši savstarpēji atšķirīgi un atšķirīgā apjomā, piemēram, skolēnu ēdināšana, atbalsts kultūras un sporta pasākumiem.

Vienlaikus izdevumu pieaugums vērojams arī vairākās pašvaldībās, ko ATR neskāra, līdz ar to ATR ietekme nav vienīgais izmaksu palielinošais faktors analizējot datus 2021.gadā pret 2020.gadu.

²³ Dati uz 2021.gada septembri

²⁴ Dati uz 2021.gada jūniju

Tabula 6. Ekonomisko kategoriju analīze par 2021. gadu pēc ATR un analīze, salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR

Kategor. Nr.	Ekonomiskās kategorijas	2021. gads (43 pašvaldības)			2021. gads salīdzinājumā			
		2021. gada plāns (mainīts)	Gada plāna īpatsvars, %	Plāna izmaksas uz 1. iedz.	Gada plāna izmaiņas	Izmaiņ u %	Īpatsvars, %	Izmaiņas uz 1 iedzīv.
1000	Atlīdzība	1 371 871 795	39%	663,03	49 536 723	3,75%	35,48%	23,94
2000	Preces un pakalpojumi	703 367 655	20%	339,94	1 293 480	0,18%	0,93%	0,63
4000	Procentu izdevumi	41 871 128	1%	20,24	810 261	1,97%	0,58%	0,39
3000	Subsīdijas un dotācijas	224 096 211	6%	108,31	970 975	0,44%	0,70%	0,47
5000	Pamatkapitāla veidošana	866 775 024	25%	418,92	79 576 219	10,11%	56,99%	38,46
6000	Sociāla rakstura maksājumi un kompensācijas	151 757 582	4%	73,35	4 098 411	2,78%	2,94%	1,98
7000	Transferti, uztur. izdevumu transferti, pašu resursu maksājumi, starpt. sadarbība	132 901 527	4%	64,23	3 200 790	2,47%	2,29%	1,55
8000	Dažādi izdevumi, kas veidojas pēc uzkrāšanas principa un nav klasificēti iepriekš	60	0%	0,00	-	0,00%	0,00%	0,00
9000	Kapitālo izdevumu transferti	904 274	0%	0,44	147 896	19,55%	0,11%	0,07
KOPĀ		3 493 545 256	100%	1 676,88	139 634 755	4,16%	100,00%	67,02

Datu avots: VK, CSE COE

2.1.2. Funkcionālās kategorijas

Saskaņā ar 2020. gada pašvaldību faktiskajiem izdevumiem (119 pašvaldības), proporcionāli lielāko daļu no pašvaldību izdevumiem veido izdevumi izglītības funkcijas nodrošināšanai (41%), ekonomiskā darbība (16%), vispārējie valdības dienesti (12%), teritoriju un mājokļu apsaimniekošana (11%). Tabulā zemāk iekļauta detalizēta informācija par funkcionālo kategoriju izdevumiem.

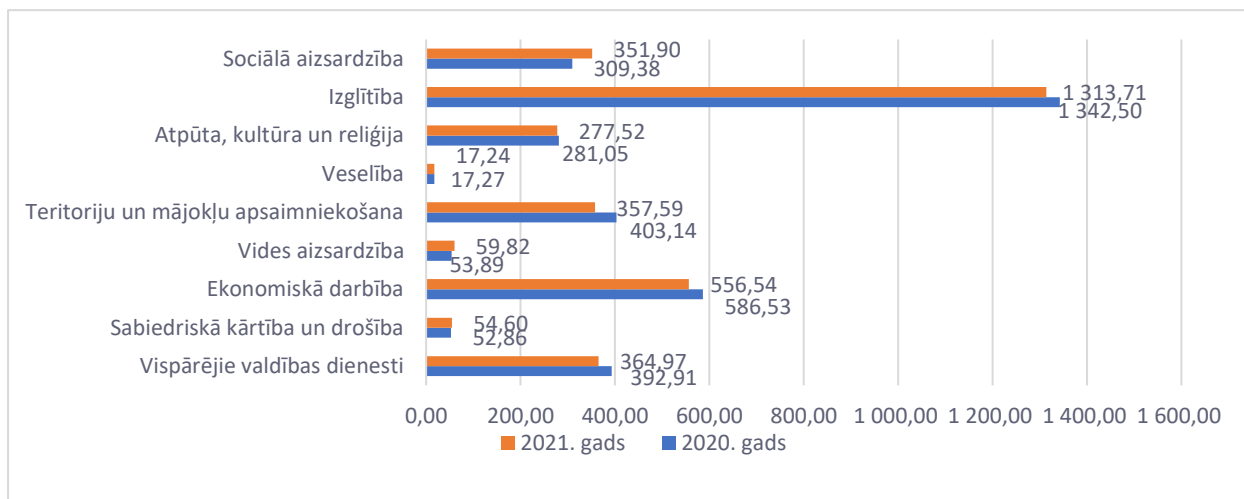
Tabula 7. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR

Kategor. Nr.	Funkcionālās kategorijas	2020. gads (119 pašvaldības)				2021. gads (119 pašvaldība)			
		2020. gada plāns (119 pašvaldības)	2020. gada fakts (119 pašvaldības)	Fakta īpatsvars, %	Fakts % pret gada plānu	Izmaksas uz 1 iedz.	2021. gada plāns (119 pašvaldības)	Plāna īpatsvars, %	Plāna izmaksas uz 1. iedz.
01.000	Vispārējie valdības dienesti	392 914 061	359 896 828	12%	92%	188,60	364 971 329	11%	176,39
02.000	Aizsardzība	20 280	13 210	0%	65%	0,01	18 267	0%	0,01
03.000	Sabiedriskā kārtība un drošība	52 856 900	49 420 822	2%	93%	25,37	54 599 274	2%	26,39
04.000	Ekonomiskā darbība	586 529 909	484 867 608	16%	83%	281,53	556 544 889	17%	268,98
05.000	Vides aizsardzība	53 892 116	42 197 791	1%	78%	25,87	59 815 820	2%	28,91
06.000	Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	403 140 725	325 645 265	11%	81%	193,50	357 586 887	11%	172,82
07.000	Veselība	17 271 557	12 973 751	0%	75%	8,29	17 238 856	1%	8,33
08.000	Atpūta, kultūra un reliģija	281 049 499	234 973 752	8%	84%	134,90	277 520 628	8%	134,13
09.000	Izglītība	1 342 502 096	1 226 813 271	41%	91%	644,39	1 313 712 484	39%	634,92
10.000	Sociālā aizsardzība	309 383 433	274 208 470	9%	89%	148,50	351 902 067	10%	170,08
KOPĀ		3 439 560 576	3 011 010 768	100%	88%	1 650,97	3 353 910 501	100%	1 609,85

Datu avots: VK, CSE COE

Attēlā zemāk atspoguļotas funkcionālo kategoriju izmaiņas 2020. gadā un 2021. gadā. Tehnisku iemeslu dēļ funkcionālajā kategorijā "Aizsardzība" plānotie izdevumi netiek atspoguļoti tās salīdzinoši nelielās skaitliskās vērtības dēļ (2021.gadā plānoti kopā 20 2280 EUR, savukārt 2021.gadā 21 156 EUR).

Attēls 5. Pamatbudžeta izdevumi atbilstoši funkcionālajām kategorijām 2020. un 2021. gadā (pirms ATR), milj. EUR

Datu avots: VK, CSE COE

Tabulā zemāk iekļauta informācija par plānotajām izmaksām pēc ATR jeb 2021.gada plāns (43 pašvaldības). Salīdzinot 2021.gada plānu²⁵ (119 pašvaldības, tabula augstāk) ar 2021.gada plānu²⁶ (43 pašvaldības, tabula zemāk), novērojams kopējo izdevumu palielinājums 4% apmērā. Saskaņā ar pašvaldību intervijās sniegto informāciju, izdevumu palielinājums saistīts ar sniegto pakalpojumu vienādošanu un uzlabošanu apvienotajā pašvaldībā, jo pirms apvienošanās tika nodrošināts dažāds pakalpojumu klāsts. Pēc apvienošanās mērķis ir izvērtēt iepriekš sniegtos pakalpojumus un turpmāk nodrošināt līdzvērtīgu to sniegšanu visā pašvaldības teritorijā. Lielākās plānotās izmaksu izmaiņas funkcionālajās kategorijās ir izglītība, teritoriju un mājokļu apsaimniekošana un ekonomiskā darbība.

Tabula 8. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2021. gadu salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR

Kategorija Nr.	Funkcionālās kategorijas	2021. gads (43 pašvaldības)					2021. gads salīdzinājumā ("pēc ATR"/"pirms ATR")			
		2021. gada plāna (43 pašv.)	2021. gada izpilde (sept., 9 mēn.)	Plāna īpatsvars, %	Plāna izmaksas uz 1. iedz.	9 mēnešu fakts % pret gada plānu	Gada plāna izmaiņas	Izmaiņu %	Īpatsvars, %	Izmaiņas uz 1 iedzīv.
01.000	Vispārējie valdības dienesti	374 017 169	251 396 456	10,71%	180,76	67%	9 045 840	2,48%	6,48%	4,37
02.000	Aizsardzība	21 156	6 722	0,001%	0,01	32%	2 889	15,82%	0,002%	0,00
03.000	Sabiedriskā kārtība un drošība	54 808 319	35 366 763	1,57%	26,49	65%	209 045	0,38%	0,15%	0,10
04.000	Ekonomiskā darbība	575 096 502	320 259 876	16,46%	277,95	56%	18 551 613	3,33%	13,29%	8,97
05.000	Vides aizsardzība	58 369 923	32 771 119	1,67%	28,21	56%	1 445 897	-2,42%	-1,04%	-0,70
06.000	Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	384 166 527	204 854 214	11,00%	185,67	53%	26 579 640	7,43%	19,04%	12,85
07.000	Veselība	18 035 059	10 258 106	0,52%	8,72	57%	796 203	4,62%	0,57%	0,38
08.000	Atpūta, kultūra un reliģija	282 326 305	166 769 995	8,08%	136,45	59%	4 805 677	1,73%	3,44%	2,32
09.000	Izglītība	1 386 277 904	874 339 582	39,68%	669,99	63%	72 565 420	5,52%	51,97%	35,07
10.000	Sociālā aizsardzība	360 426 392	228 206 229	10,32%	174,20	63%	8 524 325	2,42%	6,10%	4,12
	KOPĀ	3 493 545 256	2 124 229 062	100%	1 676,88	61%	139 634 755	4,16%	100%	67,02

Datu avots: VK, CSE COE

2.1.3. Ieņēmumu kategorijas

2020. gadā (119 pašvaldības) ieņēmumu plāna izpilde saskaņā ar VK datus norādīto ir 100% apmērā. Lielākais īpatsvars no faktiskajām ieņēmumu kategorijām ir nodokļu ieņēmumi (57%), un faktiskie vidējie nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju ir 816 EUR. Otrā nozīmīgākā ieņēmumu kategorija ir transferti, 37% no ieņēmumiem un faktiskie vidējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju ir 563 EUR.

²⁵ Dati uz 2021.gada jūniju

²⁶ Dati uz 2021.gada septembri

Izvērtējuma brīdī, salīdzinot ar 2020.gadu, pašvaldību budžetos tiek plānots ieņēmumu samazinājums 2021.gadā (119 pašvaldības) par 7%. Dažādu ieņēmumu kategoriju īpatsvars 2021.gada plānā pret 2020.gadu ir palicis nemainīgs. Detalizēta informācija iekļauta tabulā zemāk.

Tabula 9. Ieņēmumu kategoriju analīze par 2020. un 2021. gadu pirms ATR, EUR

Kategor. Nr.	Ieņēmumu kategorijas	2020. gads (119 pašvaldības)				2021. gads (119 pašvaldība)			
		2020. gada plāns (119 pašvaldības)	2020. gada fakts (119 pašvaldības)	Fakta īpatsvars, %	Fakts % pret gada plānu	Ieņēmumi uz 1 iedz.	2021. gada plāns (119 pašvaldības)	Plāna īpatsvars, %	Plāna ieņēmumi uz 1 iedz.
1.0	Nodokļu ieņēmumi	1 643 472 071	1 688 415 784	57%	103%	788,86	1 563 096 936	57%	755,45
2.0	Nenodokļu ieņēmumi	63 163 922	68 483 233	2%	108%	30,32	57 565 916	2%	27,82
3.0	Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	118 468 202	108 332 817	4%	91%	56,86	111 814 188	4%	54,04
4.0	Ārvalstu finanšu palīdzība	4 175 603	4 180 194	0%	100%	2,00	3 644 997	0%	1,76
5.0	Transferti	1 132 656 801	1 102 724 568	37%	97%	543,67	1 018 773 629	37%	492,38
	KOPĀ	2 961 936 599	2 972 136 596	100%	100%	1 421,71	2 754 895 666	100%	1 322,33

Datu avots: VK, CSE COE

2021. gada ieņēmumu prognoze (43 pašvaldības) ietver ienākumu palielinājumu (+4%), salīdzinot pret 2021.gada plānu (119 pašvaldības), bet ienākumu samazinājumu (-4%) pret 2020.gada faktu (119 pašvaldības).

Tabula 10. Ieņēmumu kategoriju analīze par 2021. gadu, salīdzinot rādītāju pirms un pēc ATR, EUR

Kategor. Nr.	Ieņēmumu kategorijas	2021. gads (43 pašvaldības)					2021. gads salīdzinājumā				
		2021. gada plāna (43 pašv.) (mainīts)	2021. gada izpilde (sept., 9 mēn.)	Plāna īpatsvars, %	Plāna ieņēmumi uz 1 iedz.	9 mēnešu fakts % pret gada plānu	Gada plāna izmaiņas	Izmaiņu %	Īpatsvars, %	Izmaiņas uz 1 iedzīv.	
1.0	Nodokļu ieņēmumi	1 562 555 825	1 169 732 190	55%	755,19	75%	541 111	-0,03%	-1%	-0,26	
2.0	Nenodokļu ieņēmumi	72 890 115	71 259 757	3%	35,23	98%	15 324 199	26,62%	15%	7,41	
3.0	Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	113 989 311	75 235 209	4%	55,09	66%	2 175 123	1,95%	2%	1,05	
4.0	Ārvalstu finanšu palīdzība	5 457 686	4 230 358	0%	2,64	78%	1 812 689	49,73%	2%	0,88	
5.0	Transferti	1 104 232 305	731 778 850	39%	533,68	66%	85 458 676	8,39%	82%	41,30	
	KOPĀ	2 859 125 242	2 052 236 364	100%	1 372,36	72%	104 229 576	3,78%	100%	50,03	

Datu avots: VK, CSE COE

2.1.4. Pašvaldību izdevumi uz 1 iedzīvotāju pirms un pēc ATR

Administratīvi teritoriālā reforma valsts attīstībai un iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai sniegs valstij un pašvaldībām ekonomiski daudz spēcīgākas un attīstītākas pašvaldības, piesaistot investīcijas, nodrošinot daudz līdzsvarotāku attīstību un sniedzot kvalitatīvus pakalpojumus saviem iedzīvotājiem, uzlabotu novadu pilsētu un pagastu pārvaldes darbību un stiprinātu pašvaldības kapacitāti un autonomiju.²⁷ Tādējādi, ņemot vērā, ka jaunizveidoto novadu griezumā budžeta plānošanas process pašvaldībās uzsāksies tikai 2022.gada sākumā, ATR īstermiņa ietekme vērtējama no līdzsvarotākas attīstības prizmas, un zemāk iekļauta analīze, kā izmainījās vidējie izdevumi uz 1 iedzīvotāju pēc ATR sadalījumā pa pašvaldībām.

Lai pārliecinātos, vai pašvaldību izdevumu rādītājs uz 1 iedzīvotāju ir izlīdzinājies pēc ATR, veikta analīze par izdevumiem uz 1 iedzīvotāju pirms un pēc ATR, lai novērtētu ietekmi uz pašvaldību budžetu ne tikai kopumā, bet konkrēti ATR skartajās teritorijās, īpašu uzmanību pievēršot 28 jaunizveidotām pašvaldībām. Dati, kuri ir iekļauti analīzē zemāk, ir saskaņā ar VK mājas lapā ievietotiem pārskatiem par pamatbudžeta izpildi katrai pašvaldībai.²⁸

Lai dati būtu salīdzināmi, analīzei izmantoti dati par pašvaldību kopējiem izdevumiem uz 2020.gada oktobri un salīdzinot tos pret pašvaldību izdevumiem uz 2021.gada oktobri (ņemot vērā, ka uz izvērtēšanas brīdi datus par visu 2021.gada izpildi nav iespējams iegūt). Aprēķins veikts katram novadam atsevišķi, summējot budžetus par 2020.g. katram novadam un aprēķinot tos uz 1 iedzīvotāju pirms ATR, un salīdzinot ar atbilstošā jaunizveidotā novada izmaksām uz 1 iedzīvotāju. Optimālākai un salīdzināmākai informācijai pašvaldības tiek grupētas 3 grupās: 1.grupa - 28 jaunizveidotie novadi, 2.grupa - 8 novadi, kurus ATR neskāra, un 3.grupa - 7 valstspilsētu pašvaldības.

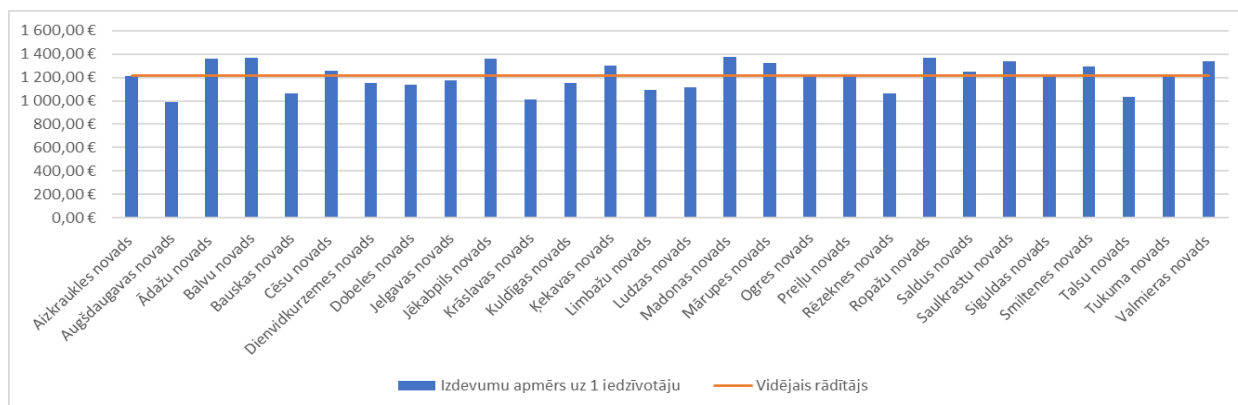
²⁷ <https://www.varam.gov.lv/lv/administrativi-teritoriala-reforma>

²⁸ https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

1.grupa – jaunizveidotie novadi: Aizkraukles, Augšdaugavas, Ādažu, Balvu, Bauskas, Cēsu, Dienvidkurzemes, Dobeles, Jelgavas, Jēkabpils, Krāslavas, Kuldīgas, Ķekavas, Limbažu, Ludzas, Madonas, Mārupes, Ogres, Preiļu, Rēzeknes, Ropažu, Saldus, Saulkrastu, Siguldas, Smiltenes, Talsu, Tukuma un Valmieras novadi.

Dati par pašvaldību izdevumiem uz 2021.gada oktobri liecina, ka vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju novados ir **1215 EUR** un izmaiņas jaunizveidotajos 28 novados ir vidēji izdevumiem pieaugot par 3,9%, salīdzinot ar datiem uz 2020.gada oktobri. Kā redzam attēlā zemāk, novadu pašvaldībās izdevumu rādītājs uz 1 iedzīvotāju ir ļoti līdzīgs un nav vērojamas izteiktas novirzes kādai novada pašvaldībai no grupas vidējā rādītāja.

Attēls 6. Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pēc ATR, EUR

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Visaugstākie izdevumi uz 1 iedzīvotāju pēc ATR īstenošanas vērojami Madonas, Ropažu, Balvu, Jēkabpils un Ādažu novados, savukārt viszemākie Bauskas, Rēzeknes, Talsu, Krāslavas un Augšdaugavas novados.

Tabula 11. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju pēc ATR īstenošanas, EUR

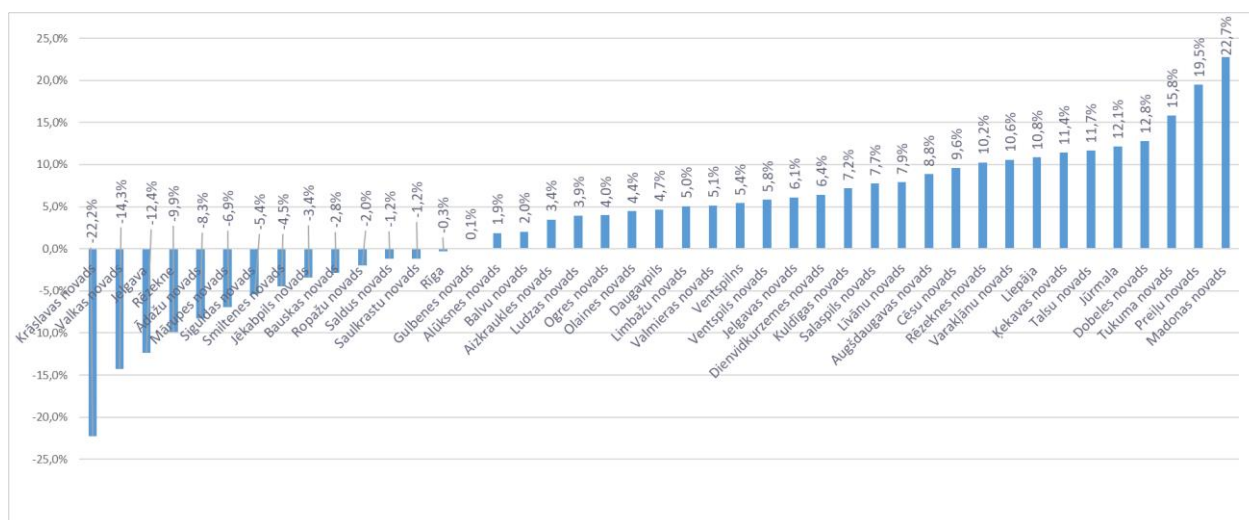
Pašvaldība	Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju	Novirzes no vidējām izmaksām, EUR
Aizkraukles novads	1 213 €	1,75
Augšdaugavas novads	987 €	227,75
Ādažu novads	1 362 €	-147,25
Balvu novads	1 368 €	-153,25
Bauskas novads	1 067 €	147,75
Cēsu novads	1 254 €	-39,25
Dienvidkurzemes novads	1 152 €	62,75
Dobeles novads	1 141 €	73,75
Jelgavas novads	1 172 €	42,75
Jēkabpils novads	1 364 €	-149,25
Krāslavas novads	1 012 €	202,75
Kuldīgas novads	1 152 €	62,75
Ķekavas novads	1 303 €	-88,25
Limbažu novads	1 083 €	131,75
Ludzas novads	1 115 €	99,75
Madonas novads	1 376 €	-161,25
Mārupes novads	1 325 €	-110,25
Ogres novads	1 210 €	4,75
Preiļu novads	1 228 €	-13,25
Rēzeknes novads	1 065 €	149,75
Ropažu novads	1 371 €	-156,25
Saldus novads	1 250 €	-35,25
Saulkrastu novads	1 338 €	-123,25
Siguldas novads	1 225 €	-10,25
Smiltenes novads	1 295 €	-80,25
Talsu novads	1 033 €	181,75
Tukuma novads	1 217 €	-2,25
Valmieras novads	1 335 €	-120,25

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Izmaiņas jaunizveidotajās pašvaldībās ir dažādas, izdevumus uz 1 iedzīvotāju pēc ATR, salīdzinot 2021.gada oktobra datus pret 2020.gada oktobra datiem:

- ir samazinājušies – 10 novadu pašvaldībās (Krāslavas, Ādažu, Mārupes, Siguldas, Smiltenes, Jēkabpils, Bauskas, Ropažu, Saldus un Saulkrastu novados);
- ir pieauguši robežās līdz 4% – 4 novadu pašvaldībās (Balvu, Aizkraukles, Ludzas un Ogres novados);
- ir pieauguši robežās no 5% līdz 8% – 6 novadu pašvaldībās (Limbažu, Valmieras, Jelgavas, Dienvidkurzemes, Kuldīgas un Augšdaugavas novados);
- ir pieauguši robežās no 9% līdz 12% – 5 novadu pašvaldībās (Rēzeknes, Talsu, Cēsu, Dobeles un Ķekavas novados);
- ir pieauguši vairāk nekā par 12% – 3 novadu pašvaldībās (Tukuma, Preiļu un Madonas novados).

Attēls 7. Izmaiņas izdevumos uz 1 iedzīvotāju jaunizveidotajās pašvaldībās pēc ATR, salīdzinot ar izdevumiem pirms ATR, %

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Kā redzams attēlā augstāk, visvairāk vidējie izdevumi uz 1 iedzīvotāju pēc ATR samazinājušies Krāslavas (-22,20%), Ādažu (-8,30 %), Mārupes (-6,90 %), Siguldas (-5,40%) un Smiltenes novadā (-4,50%), savukārt visvairāk palielinājušies tie ir Madonas (+22,70%), Preiļu (+19,50%), Tukuma (+15,80%), Ķekavas (+11,40%) un Dobeles novadā (+12,80%).

Analizējot novadus ar augstākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (~1368 EUR) un zemākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (~1033 EUR) redzama starpība vismaz 330 EUR apmērā. Tādējādi secināms, ka starp dažādam pašvaldībām joprojām pastāv diezgan ievērojamas atšķirības. Vienlaikus daļai pašvaldību, kurām izmaksu uz 1 iedzīvotāju rādītājs pirms ATR bija salīdzinoši zemāks, pēc ATR tas ir pieaudzis – Augšdaugavas, Ludzas, Dienvidkurzemes, Kuldīgas, Talsu, Rēzeknes, Limbažu novados. Savukārt, piemēram, novados ar augstu izdevumu rādītāju uz 1 iedzīvotāju šis rādītājs pēc ATR ir samazinājies – Ropažu, Smiltenes, Saulkrastu, Mārupes un Ādažu novados. Tādējādi secināms, ka ATR īstenošana ir daļēji veicinājusi atšķirību mazināšanu starp pašvaldībām izmaksu uz 1 iedzīvotāju ziņā. Aprēķins veikts katram novadam atsevišķi, summējot budžetus par 2020.g. katram novadam un aprēķinot uz 1 iedzīvotāju pirms ATR, un salīdzinot ar atbilstošā jaunizveidotā novada izmaksām uz 1 iedzīvotāju un aprēķinot izmaiņas.

Tabula 12. Izmaiņas izdevumos pirms un pēc ATR pašvaldībās²⁹, kurās ir samazinājies izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju

Novada pašvaldība, pēc ATR	Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pēc ATR	Izdevumu izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (2021. gada oktobris pret 2020.gada oktobri), EUR un %		Pašvaldība, pirms ATR	Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (2021. gada oktobris pret 2020.gada oktobri), EUR un %	
Ādažu novads	1 362,00 €	-122,93 €	-8,30%	Ādažu novads	-9,12 €	-0,70%
				Carnikavas novads	-267,51 €	-16,40%
Bauskas novads	1 067,00 €	-31,10 €	-2,80%	Bauskas novads	-65,77 €	-5,80%
				Iecavas novads	36,76 €	3,60%
				Rundāles novads	-108,98 €	-9,30%
				Vecumnieku novads	29,34 €	2,80%
Jēkabpils novads	1 172,00 €	-48,36 €	-3,40%	Aknīstes novads	456,22 €	50,30%
				Jēkabpils	192,88 €	16,50%
				Jēkabpils novads	304,79 €	28,80%
				Krustpils novads	-254,77 €	-15,70%
				Salas novads	-166,10 €	-10,90%
				Viesītes novads	464,17 €	51,60%
Krāslavas novads	1 012,00 €	-289,37 €	-22,20%	Dagdas novads	-316,25 €	-23,80%
				Krāslavas novads	-277,01 €	-21,50%
Mārupes novads	1 325,00 €	-98,50 €	-6,90%	Babītes novads	185,12 €	16,20%
				Mārupes novads	-244,43 €	-15,60%
Ropažu novads	1 371,00 €	-27,90 €	-2,00%	Garkaines novads	-180,23 €	-11,60%
				Ropažu novads	509,16 €	59,10%
				Stopiņu novads	-236,48 €	-14,70%
Saldus novads	1 250,00 €	-14,55 €	-1,20%	Brocēnu novads	-26,08 €	-2,00%
				Saldus novads	-11,51 €	-0,90%
Saulkrastu novads	1 338,00 €	-14,55 €	-1,20%	Saulkrastu novads	321,06 €	31,60%
				Sējas novads	432,87 €	47,80%
Siguldas novads	1 225,00 €	-70,36 €	-5,40%	Inčukalna novads	454,89 €	59,10%
				Krimuldas novads	31,40 €	2,60%
				Mālpils novads	95,03 €	8,40%
				Siguldas novads	-354,51 €	-22,40%
Smiltenes novads	1 295,00 €	-60,87 €	-4,50%	Apes novads	92,72 €	7,70%
				Raunas novads	109,69 €	9,30%
				Smiltenes novads	-146,44 €	-10,20%

Datu avots: Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Tabula 13. Izmaiņas izdevumos pirms un pēc ATR pašvaldībās³⁰, kurās ir palielinājies izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju

Novada pašvaldība, pēc ATR	Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pēc ATR	Izdevumu izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (2021. gada oktobris pret 2020.gada oktobri), EUR un %		Pašvaldība, pirms ATR	Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (2021. gada oktobris pret 2020.gada oktobri), EUR un %	
Aizkraukles novads	1 213,00 €	40,27 €	3,40%	Aizkraukles novads	27,29 €	2,30%
				Jaunjelgavas novads	259,56 €	27,20%
				Kokneses novads	-88,48 €	-6,80%
				Neretas novads	-372,59 €	-23,50%
				Plaviņu novads	155,70 €	14,70%

²⁹ Izmantoti dati par atsevišķu pašvaldību kopējiem izdevumiem uz 2020.gada oktobri un salīdzinot tos pret jaunizveidotās pašvaldības izdevumiem uz 2021.gada oktobri

³⁰ Izmantoti dati par atsevišķu pašvaldību kopējiem izdevumiem uz 2020.gada oktobri un salīdzinot tos pret jaunizveidotās pašvaldības izdevumiem uz 2021.gada oktobri

				Skrīveru novads	41,34 €	3,50%
Augšdaugavas novads	987,00 €	80,14 €	8,80%	Daugavpils novads	120,99 €	14,00%
				Ilūkstes novads	-47,25 €	-4,60%
				Baltinavas novads	347,49 €	34,10%
Balvu novads	1 368,00 €	27,07 €	2,00%	Balvu novads	4,05 €	0,30%
				Rugāju novads	-99,92 €	-6,80%
				Viļakas novads	74,76 €	5,80%
				Amatas novads	-124,33 €	-9,00%
Cēsu novads	1 254,00 €	109,82 €	9,60%	Cēsu novads	58,22 €	4,90%
				Jaunpiebalgas novads	-40,56 €	-3,10%
				Līgatnes novads	363,49 €	40,80%
				Pārgaujas novads	1 124,06 €	11,50%
				Priekuļu novads	244,90 €	24,30%
				Vecpiebalgas novads	228,62 €	22,30%
				Aizputes novads	161,86 €	16,30%
				Durbes novads	195,80 €	20,50%
Dienvidkurzemes novads	1 152,00 €	69,35 €	6,40%	Grobiņas novads	183,12 €	18,90%
				Nīcas novads	-91,17 €	-7,30%
				Pāvilostas novads	-3,72 €	-0,30%
				Priekules novads	-2,44 €	-0,20%
				Rucavas novads	-477,31 €	-29,30%
				Vainodes novads	-11,76 €	-1,00%
				Auces novads	267,15 €	30,60%
				Dobeles novads	160,57 €	16,40%
Dobeles novads	1 141,00 €	129,24 €	12,80%	Tērvetes novads	-344,08 €	-23,20%
				Jelgavas novads	114,16 €	10,80%
				Ozolnieku novads	-34,70 €	-2,90%
Jelgavas novads	1 172,00 €	67,40 €	6,10%	Alsungas novads	96,52 €	9,10%
				Kuldīgas novads	31,75 €	2,80%
				Skrundas novads	290,47 €	33,70%
Ķekavas novads	1 303,00 €	133,51 €	11,40%	Baldones novads	418,31 €	47,30%
				Ķekavas novads	69,30 €	5,60%
				Alojas novads	102,54 €	10,40%
Limbažu novads	1 093,00 €	52,39 €	5,00%	Limbažu novads	77,68 €	7,70%
				Salacgrīvas novads	-78,25 €	-6,70%
				Ciblas novads	-19,57 €	-1,70%
Ludzas novads	1 115,00 €	42,01 €	3,90%	Kārsavas novads	111,36 €	11,10%
				Ludzas novads	49,55 €	4,70%
				Zilupes novads	-71,66 €	-6,00%
				Cesvaines novads	175,16 €	14,60%
Madonas novads	1 376,00 €	254,90 €	22,70%	Ērgļu novads	334,54 €	32,10%
				Lubānas novads	370,84 €	36,90%
				Madonas novads	242,08 €	21,30%
				Ikšķiles novads	113,36 €	10,30%
Ogres novads	1 210,00 €	46,30 €	4,00%	Ķeguma novads	249,26 €	25,90%
				Lielvārdes novads	183,91 €	17,90%
				Ogres novads	-45,75 €	-3,60%
				Aglonas novads	-47,44 €	-3,70%
Preiļu novads	1 228,00 €	200,12 €	19,50%	Preiļu novads	168,01 €	15,80%
				Riebiņu novads	392,34 €	46,90%
				Vārkavas novads	307,72 €	33,40%

Rēzeknes novads	1 065,00 €	98,93 €	10,20%	Rēzeknes novads	117,75 €	12,40%
				Viļānu novads	13,45 €	1,30%
Talsu novads	1 033,00 €	107,83 €	11,70%	Dundagas novads	-102,31 €	-9,00%
				Mērsraga novads	92,03 €	9,80%
				Rojas novads	96,59 €	10,30%
				Talsu novads	137,14 €	15,30%
Tukuma novads	1 217,00 €	165,89 €	15,80%	Engures novads	-51,79 €	-4,10%
				Jaunpils novads	249,27 €	25,80%
				Kandavas novads	310,03 €	34,20%
				Tukuma novads	174,08 €	16,70%
Valmieras novads	1 335,00 €	65,24 €	5,10%	Beverīnas novads	351,27 €	35,70%
				Burtnieku novads	415,18 €	45,20%
				Kocēnu novads	264,53 €	24,70%
				Mazsalacas novads	395,34 €	42,10%
				Naukšēnu novads	67,04 €	5,30%
				Rūjienas novads	286,90 €	27,40%
				Strenču novads	368,44 €	38,10%
Valmiera	-252,29 €	-15,90%				

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Kā viens no būtiskākajiem iemesliem izmaiņām pašvaldību budžetos varētu tikt minēts nodokļu ieņēmumu izmaiņas, attiecīgi – arī izdevumu izmaiņas. 2021. gadā ir mainīta iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārdale, pašvaldību budžetos nonāk 75%, bet valsts pamatbudžetā – 25% nodokļa (iepriekš 80/20%), un tieši iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem pašvaldību budžetā ir vislielākā nozīme. Saskaņā ar Latvijas Pašvaldību savienības izdevumā³¹ norādīto, 2020. gadā IIN ieņēmumi pašvaldību budžetā veidoja 86,2% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem (1,46 mljrd. eiro no 1,69 mljrd. eiro). Otrs lielākais nodokļu ieņēmumu avots ir nekustamā īpašuma nodoklis. 2020. gadā pašvaldības nekustamā īpašuma nodoklī (kopā ar iepriekšējo gadu parādiem) iekasēja 222,16 miljonus eiro, kas veidoja 13,2% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem pašvaldību budžetā.

2.grupa – novadi, kuru teritorija pēc ATR nemainījās

Novadiem, kuri nemainījās pēc ATR un palika tādā pašā teritorijā un struktūrā kā tie bija pirms ATR, nevajadzētu būt nozīmīgām izmaiņām budžetā, tomēr, veicot analīzi, redzams, ka novados ir notikušas izmaiņas, un visbūtiskākās no tām ir notikušas Valkas novadā, kur izdevumi uz 1 iedzīvotāju 2021. gadā (dati uz oktobri), tās ir samazinājušās par 208 EUR (-14,3%), savukārt Salaspils novadā tās ir pieaugušas par 67 EUR (+7,7%), skatīt tabulu zemāk.

Tabula 14. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR un % novadiem, kuri pēc ATR nemainījās

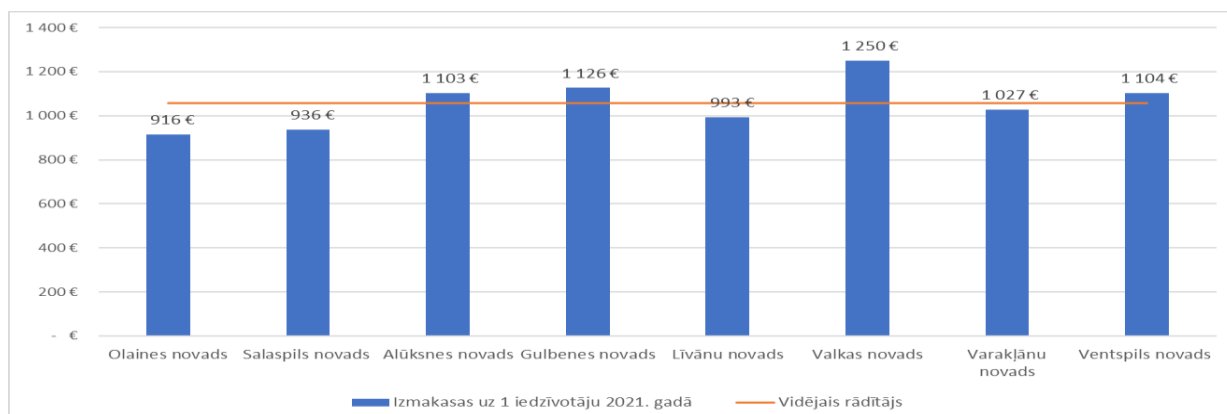
Pašvaldība	Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pēc ATR	Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (pret 2020.gadu), EUR un %	Izdevumu izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (pret 2020.gadu), EUR un %
Olaines novads	916 €	6%	38.98 € 4.4%
Salaspils novads	936 €	9%	67.10 € 7.7%
Alūksnes novads	1 103 €	0%	20.44 € 1.9%
Gulbenes novads	1 126 €	-2%	1.18 € 0.1%
Līvānu novads	993 €	6%	72.53 € 7.9%
Valkas novads	1 250 €	-15%	-207.84 € -14.3%
Varakļānu novads	1 027 €	7%	98.17 € 10.6%
Ventspils novads	1 104 €	4%	60.61 € 5.8%

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

³¹https://www.lps.lv/uploads/magazine_module/Pa%C5%A1vald%C4%ABbas%20deput%C4%81ta%20rokasgr%C4%81mata_x8WfZZCazl.pdf

Novadi, kuriem pēc ATR nemainījās teritorija, savā ziņā ir salīdzināmi, skatīt tabulu zemāk, jo izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir līdzīgas. Vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp šiem novadiem ir **1 057 EUR**, būtiski šo vidējo atzīmi pārsniedz Valkas novads, savukārt 4 novados izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir zem vidējā rādītāja.

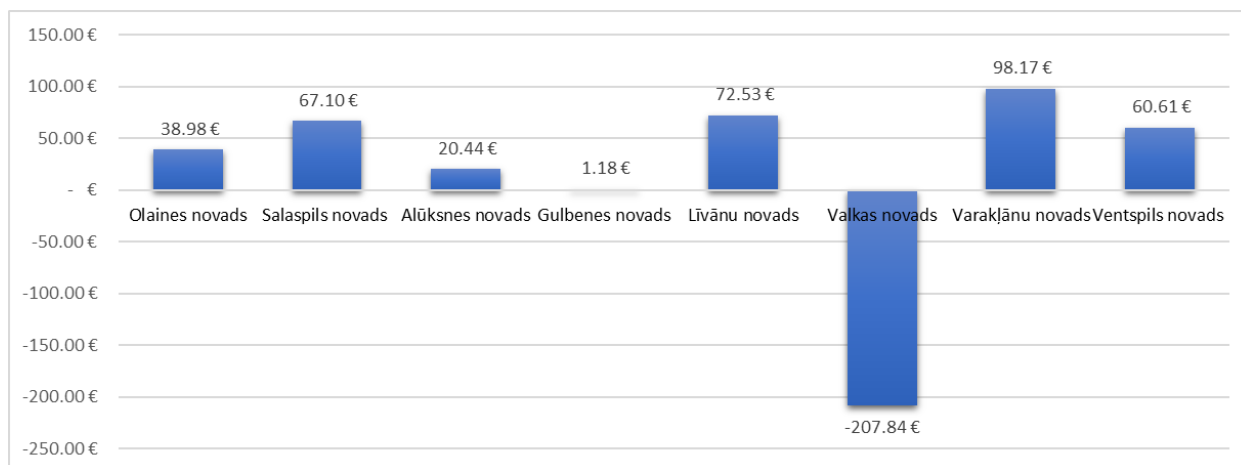
Attēls 8. Izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp novadiem, kuri nemainījās, (2021. gada izpilde uz oktobri) EUR

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Salīdzinot 2020. gada un 2021. gada izpildi uz oktobra mēnesi, Valkas novada izmaksas uz 1 iedzīvotāju samazinājušās par 208 EUR jeb 14%, lai gan tās joprojām ir vienas no augstākajām starp novadiem, kuriem pēc ATR nemainījās teritorija. Kā pamatojumu izmaiņām intervijā pašvaldība min, ka būtiska ietekme bijusi 2021. gadā mainītajai IIN pārdalei, kuras rezultātā pašvaldības budžetā tika zaudēti aptuveni 300 000 EUR un vēl būtiskas izmaiņas radījuši pašvaldību finanšu līdzekļu ieguldījumi 2020.gadā projektu pieteikumu sagatavošanā un citās nozīmīgās Valkas attīstībā paredzētās aktivitātēs. Savukārt pārējos novados izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir palielinājušās: Varakļānu novadā – par 98 EUR jeb 11%, Līvānu novadā – par 73 EUR jeb par 8% un Salaspils novadā – par 67 EUR jeb 8%.

Attēls 9. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR novadiem, kuri pēc ATR nemainījās

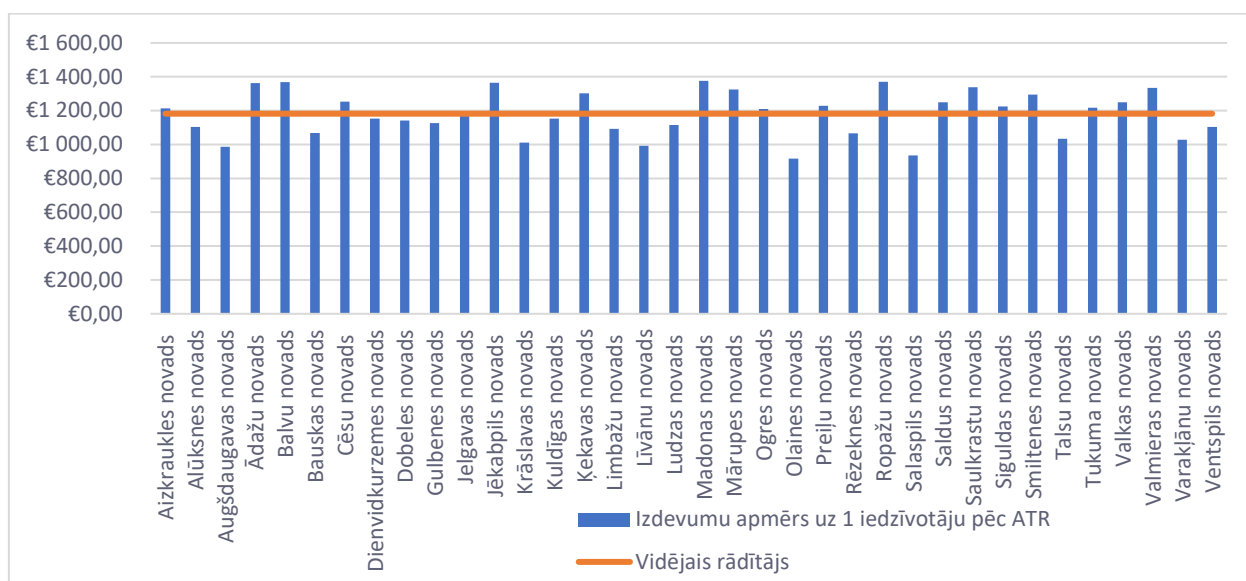
Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Vērtējot abas grupas kopā, vidējais izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju ir **1 182 EUR**, un attēls zemāk liecina, ka no 19 novadu pašvaldībās esošais rādītājs nesasniedz vidējo rādītāju (t.sk. 17 jaunizveidotās pašvaldībās³²), savukārt 17 pašvaldības to sasniedz vai pārsniedz (t.sk. 11 jaunizveidotās pašvaldībās³³).

³² Madonas novads, Ropažu novads, Balvu novads, Jēkabpils novads, Ādažu novads, Saulkrastu novads, Valmieras novads, Mārupes novads, Ķekavas novads, Smiltenes novads, Cēsu novads, Saldus novads, Preiļu novads, Tukuma novads, Aizkraukles novads, Ogres novads

³³ Jelgavas novads, Dienvidkurzemes novads, Kuldīgas novads, Dobeles novads, Ludzas novads, Limbažu novads, Bauskas novads, Rēzeknes novads, Talsu novads, Krāslavas novads un Augšdaugavas novads

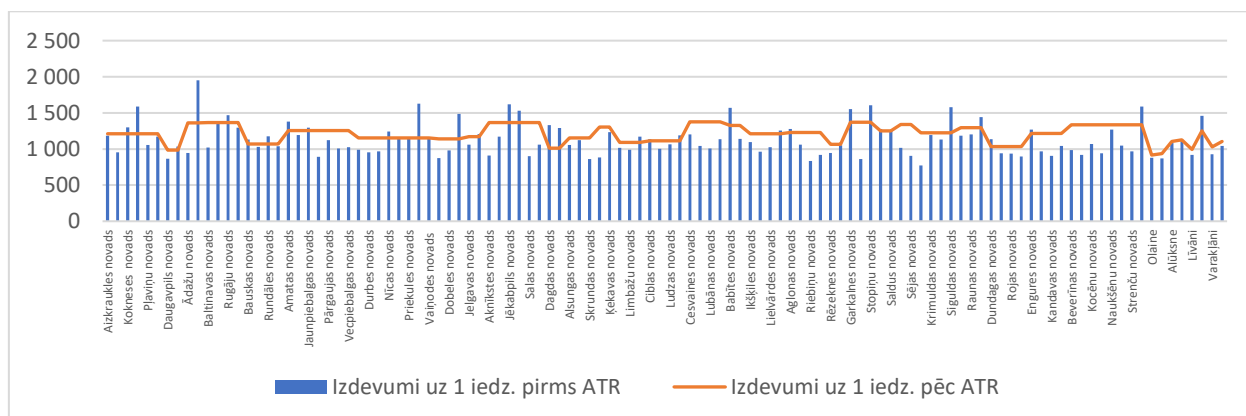
Attēls 10. Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju EUR novadu pašvaldībās pēc ATR³⁴, EUR uz 1 iedz. (izņemot valstspilsētas)

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Arī apskatot visas novadu pašvaldības kopā un salīdzinot situāciju pirms ATR 110 pašvaldībās grafiski (izņemot valstspilsētas), ar jaunizveidoto novadu izdevumiem uz 1 iedzīvotāju, redzams, ka izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju pašvaldībās ir izlīdzinājies, kļuvis vienmērīgāks. Pašvaldībās ar iepriekš augstu izdevumu apmēru ir notikušas izmaiņas, samazinoties izdevumu apmēram uz 1 iedzīvotāju, savukārt novados, kuros iepriekš bijis zemāks izdevumu apmērs, tas pēc ATR ir pieaudzis un no budžeta viedokļa ir izveidojies **vienlīdzīgāks pašvaldību iedalījums ne tikai ATR jaunizveidotajās pašvaldībās, bet valstī kopumā.**

Attēls 11. Izdevumu apmērs EUR uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās pirms ATR, EUR uz 1 iedz. (izņemot valstspilsētas)

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Pašvaldībās ar viszemāko izdevumu apmēru uz 1 iedzīvotāju pirms ATR – Daugavpils, Inčukalna, Riebiņu, Ropažu, Salaspils un Skrundas novads (izdevumi amplitūdā no 770 EUR līdz 870 EUR) – izdevumu apmērs pēc ATR, piemēram, ir pieaudzis robežās no 936 EUR līdz 1371 EUR, savukārt pašvaldībās ar visaugtāko rādītāja apmēru uz 1 iedzīvotāju pirms ATR – Valmieras, Stopiņu, Jēkabpils, Rucavas un Carnikavas novados izdevumi uz 1 iedzīvotāju bija amplitūdā no 1587 EUR līdz 1952 EUR, pēc ATR ir amplitūdā no 1152 EUR līdz 1371 EUR. Pirms ATR izmaksu atšķirība starp augstākajām (1952 EUR) un zemākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (770 EUR) **bija izteikta – 1182 EUR apmērā**, savukārt pēc ATR izmaksu atšķirība starp augstākajām (1371 EUR) un zemākajām izmaksām uz 1 iedzīvotāju (936 EUR) atšķirība ir mazinājusies gandrīz trīs reizes un **veido 435 EUR apmēru.**

³⁴ Dati uz 2021.gada oktobri

3.grupa – valstspilsētu pašvaldības

Salīdzinot valstspilsētu pašvaldību izdevumus 2020. un 2021. gadā, secināms, ka izmaksas ir samazinājušās Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā (-11%) un Jelgavas valstspilsētas pašvaldībā (-13%), savukārt tās būtiski pieaugušas Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā (+ 13%), skatīt tabulu zemāk.

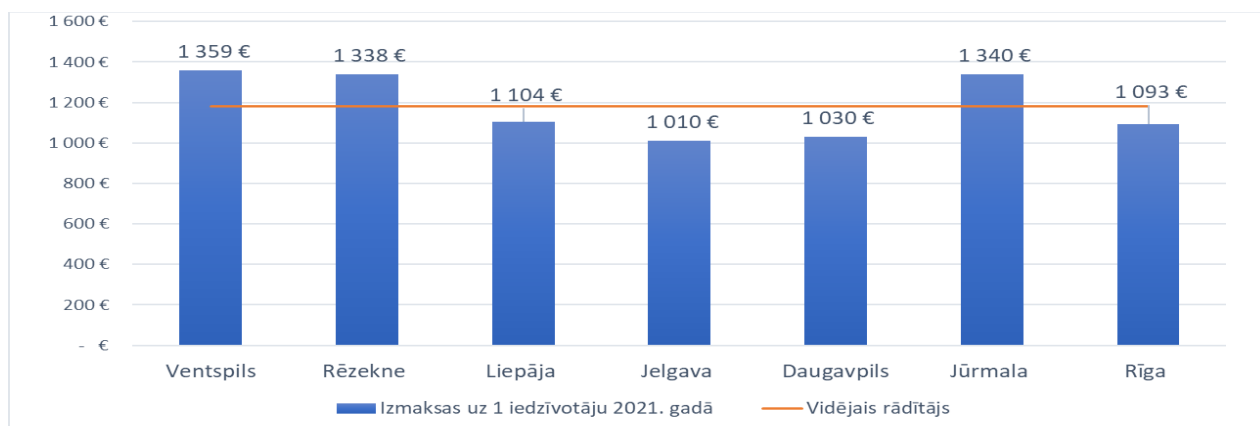
Tabula 15. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju EUR un % valstspilsētām

Valstspilsētas pašvaldība	Izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju, 2021.gada oktobris	Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (pret 2020.gada oktobri), EUR un %	Izdevumu izmaiņas uz 1 iedzīvotāju (2021.gads pret 2020.gadu ³⁵), EUR un %	
Ventspils	1 359 €	4%	69.94 €	5.4%
Rēzekne	1 338 €	-11%	-146.21 €	-9.9%
Liepāja	1 104 €	10%	107.98 €	10.8%
Jelgava	1 010 €	-13%	-142.52 €	-12.4%
Daugavpils	1 030 €	4%	45.81 €	4.7%
Jūrmala	1 340 €	13%	145.06 €	12.1%
Rīga	1 093 €	-1%	- 2.93 €	-0.3%

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju, ņemot vērā tikai valstspilsētu pašvaldības, ir **1182 EUR**. Secināms, ka Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā (1 340 EUR), Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā (1 338 EUR) un Ventspils valstspilsētas pašvaldībā (1 359 EUR) ir vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju un četras valstspilsētās vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir zemākās nekā vidējais rādītājs, skatīt attēlu zemāk.

Attēls 12. Izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp valstspilsētām (2021. gada izpilde uz oktobri), EUR

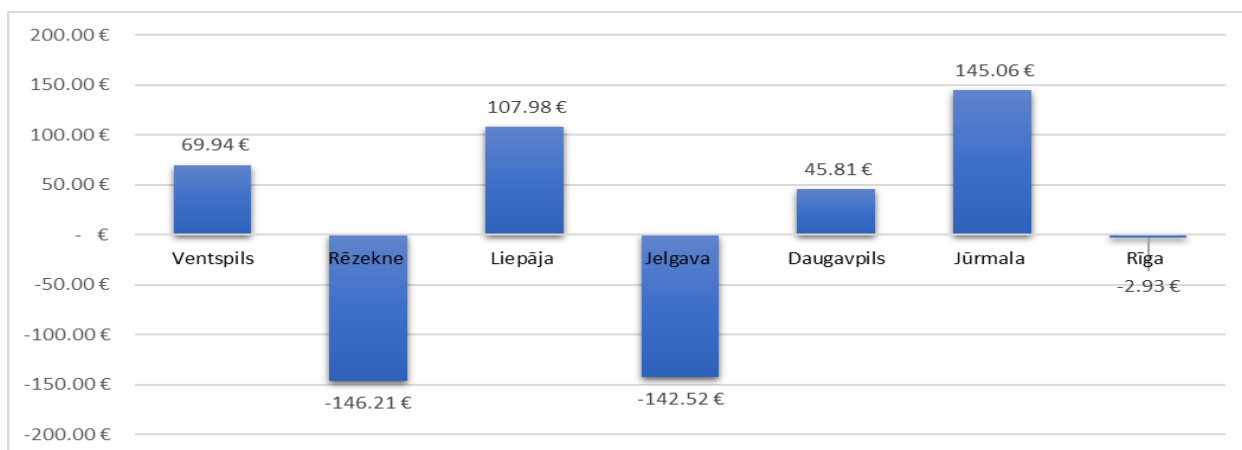

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Salīdzinot 2020. gada datus uz oktobra mēnesi un 2021. gada datus uz oktobra mēnesi, divām no valstspilsētām izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir samazinājušās par vairāk nekā 140 EUR/1 iedz., Rēzeknē – 146,21 EUR (-9,9 %) un Jelgavā – 142,52 EUR (-12,4%). Rīgai būtisku izmaiņu nav, un Jūrmalai izmaksas uz 1 iedzīvotāju augušas par 145 EUR (+12,1%), skatīt attēlu zemāk.

³⁵ Salīdzinot 2020. gada un 2021. gada izpildi uz oktobra mēnesi

Attēls 13. Izmaiņas uz 1 iedzīvotāju valstspilsētām, EUR

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Analīze liecina, ka vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās ir **1212 EUR**, savukārt valstspilsētu pašvaldībās – **1182 EUR**. Atšķirība starp šiem abiem rādītājiem ir **tikai 2,5%**.

Pašvaldību viedoklis

Lielākie izaicinājumi ATR ieviešanai pašvaldībās bija saistībā ar dažādu sistēmu, procedūru savienošanu, tai skaitā veids, kā veikt dažādu izpildvaru darbību kārtības, dažādu pašvaldību izmantotās programmatūras salāgošanu, vienotas centralizētās grāmatvedības izveide, sniegto pakalpojumu izmaksu grāmatošanas principu vienādošana u.c. Atsevišķas pašvaldības pilnu integrāciju (tai skaitā jaunā administratīvā struktūra) sāks tikai ar 2022.gadu.

Pašvaldības neplāno lielus izdevumu samazinājumus, un galvenā prioritāte ir vienādot un izlīdzināt pakalpojumu pieejamību un kvalitāti starp apvienoto pašvaldību teritorijām. Atsevišķas izdevumu kategorijas dažās pašvaldībās palielināsies, piemēram, pabalsti, izmaksas skolēnu brīvpusdienām, tādējādi, atbilstoši pašvaldību sniegtajam viedoklim, atsevišķos novados, iespējams, būs mazāks pieejamo līdzekļu apjoms investīcijām infrastruktūrā. Pilnvērtīgi ATR ietekme uz 2021.gadu būs izvērtējama tikai 2022.gadā, kad būs pabeigts 2021. finanšu gads.

Intervētās pašvaldības norādīja, ka tām ir aktuāli jautājumi saistībā ar ūdenssaimniecības uzlabošanu, ielu labiekārtošanu, kultūras infrastruktūras attīstību, lai nodrošinātu vienādu pašvaldības pakalpojumu kvalitāti visā jaunizveidotajā novadā.

Interviju laikā tika norādīti arī izaicinājumi, kas pastāvēja iepriekšējā administratīvi teritoriālajā iedalījumā (119 pašvaldības) un ko ATR ir palīdzējusi risināt – piemēram, konkurence starp pašvaldībām par iedzīvotājiem; lokāla plānošana, ņemot vērā tikai pašvaldības prioritātes; izveidota infrastruktūra, kas netiek efektīvi izmantota un kam ir lielas uzturēšanas izmaksas; atšķirīgs nodrošināto pakalpojumu klāsts un kvalitāte. Saskaņā ar intervijās pausto viedokli, daudzi no šiem jautājumiem tiek risināti ar ATR, nodrošinot vienotu un integrētu plānošanu.

Kā viens no ATR finanšu ieguvumiem tiek minēts samazināts deputātu skaits un mazākas izmaksas deputātu atalgojumam, kas dod iespēju novirzīt finansējumu pašvaldību pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, piemēram, piesaistīt ainavu plānošanas, transporta plānošanas un citus speciālistus. ATR rezultātā tiek samazināts ne tikai deputātu skaits, bet arī komisiju skaits, saistošo noteikumu skaits, nekustamā īpašuma saistošo noteikumu skaits, savstarpējo norēķinu skaits, tiek lietota vienota resursu vadības sistēma, tādējādi mazinot administratīvo slogu. Tajā pašā laikā tiek nodrošināta iedzīvotāju apkalpošana pēc iespējas tuvāk iedzīvotāja dzīves vietai klientu apkalpošanas centros un bibliotēkās. Kā cits ATR ieguvums tiek minēta vienota informatīvā telpa, vienota interneta vietne un vienots informatīvais izdevums, un attīstības programmu un investīciju plānu koordinēta izveide funkcionāli savstarpēji saistītai teritorijai.

2.2. Pašvaldību administratīvās izmaksas

Pašvaldību administratīvās izmaksas

- Vidējās vispārējo valdības dienestu izmaksas uz 1 iedzīvotāju novados ir **178 EUR un valstspilsētās 151 EUR jeb 15% starpība**. Novados ir novērojama korelācija starp vispārējo valdības dienestu izmaksām uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvumu. **Izmaksu starpība** starp vispārējām valdības dienestu izmaksām novados un valstspilsētās skaidrojama ar apdzīvotības blīvumu un efektivitāti administratīvo funkciju nodrošināšanai iedzīvotāju skaita ziņā lielākās pašvaldībās.
- **Atsevišķos novados** novērojamas būtiskas atšķirības attiecībā uz vispārējo valdības dienestu izmaksām uz 1 iedzīvotāju, piemēram, Ādažu novads (224 EUR, 9% no izdevumiem), Kuldīgas novads (110 EUR, 7% no izdevumiem), Ropažu novads (399 EUR, 22% no izdevumiem). Izmaksu atšķirības varētu būt skaidrojamas ar dažādiem izmaksu attiecināšanas principiem, kas tiek iekļauti izdevumu kategorijā vispārējos valdības dienestos.
- **Novērojamas atšķirības arī valstspilsētu pašvaldību starpā** attiecībā uz vispārējiem valdības dienestiem. Piemēram, Daugavpils (69 EUR, 5% no izdevumiem), Jūrmala (279 EUR, 13% no visiem izdevumiem), Ventspils (86 EUR, 4% no izdevumiem). Izmaksu atšķirības varētu būt skaidrojamas ar dažādiem izmaksu attiecināšanas principiem, kas tiek iekļauti vispārējos valdības dienestos.
- Valstspilsētu pašvaldībās to administratīvo izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju svārstās vidēji **ap 68 EUR**, savukārt novadu pašvaldībās to vidējais rādītājs ir **ap 118 EUR**, kas ir par 73,5% vairāk, nekā valstspilsētu pašvaldībās.

Vispārējo valdības dienestu izmaksas

Attiecībā uz pašvaldību administratīvajām izmaksām tiek analizēta ekonomiskā kategorija – vispārējais valdības dienestu 2021. gada izdevumu plāns (43 pašvaldības) uz 01.10.2021. Analizējot datus, tika nodalītas valstspilsētas no novadiem, jo valstspilsētās ir lielāks iedzīvotāju skaits un apdzīvotās vietas blīvums. Zemāk tabulās ir veikts aprēķins vispārējo valdības dienestu izmaksas uz 1 iedzīvotāju un vidējās izmaksas gan valstspilsētās, gan novados. Valstspilsētu pašvaldību vidējās izmaksas uz 1 iedz. ir **151 EUR**. Visaugstākās VVD izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Jūrmalā – 279 EUR/iedz. un viszemākās Daugavpilī – 69 EUR/iedz.

Tabula 16. Vispārējo valdības dienestu kopējās izmaksas katrā pilsētā, EUR

Pašvaldība	Vispārējie valdības dienesti, EUR	Iedz. blīvums (cilv./km ² , RAIM apr.)	Vispārējo valdības dienestu izmaksas uz 1 iedz., EUR	Novirzes no vidējām izmaksām uz 1 iedz.
Daugavpils	6 202 360	1 263	69	82,00 €
Jelgava	9 005 801	1 005	149	2,00 €
Jūrmala	16 121 753	568	279	- 128,00 €
Liepāja	13 090 642	1 121	172	- 21,00 €
Rīga	148 863 396	2 281	217	- 66,00 €
Ventspils	3 195 824	648	86	65,00 €
Rēzekne	2 493 523	1 718	84	67,00 €

Datu avots: RAIM, VK dati, SCE COE aprēķini

Novadu pašvaldību vidējās izmaksas uz 1 iedz. ir **178 EUR**. Tabulā zemāk aplūkojams, ka viszemākās izmaksas starp novadu pašvaldībām ir Jelgavas novadam – 105 EUR/iedz. – un vislielākās izmaksas Ropažu novadam – 399 EUR/iedz.

Tabula 17. Vispārējo valdības dienestu kopējās izmaksas katrā pašvaldībā (izņemot valstspilsētas), EUR

Pašvaldība	Vispārējie valdības dienesti, EUR	Iedz. blīvums (cilv./km ² , RAIM apr.)	Vispārējo valdības dienestu izmaksas uz 1 iedz., EUR	Novirzes no vidējām izmaksām uz 1 iedz.
Aizkraukles novads	4 562 600	14	147	31,00 €
Alūksnes novads	2 261 435	9	147	31,00 €

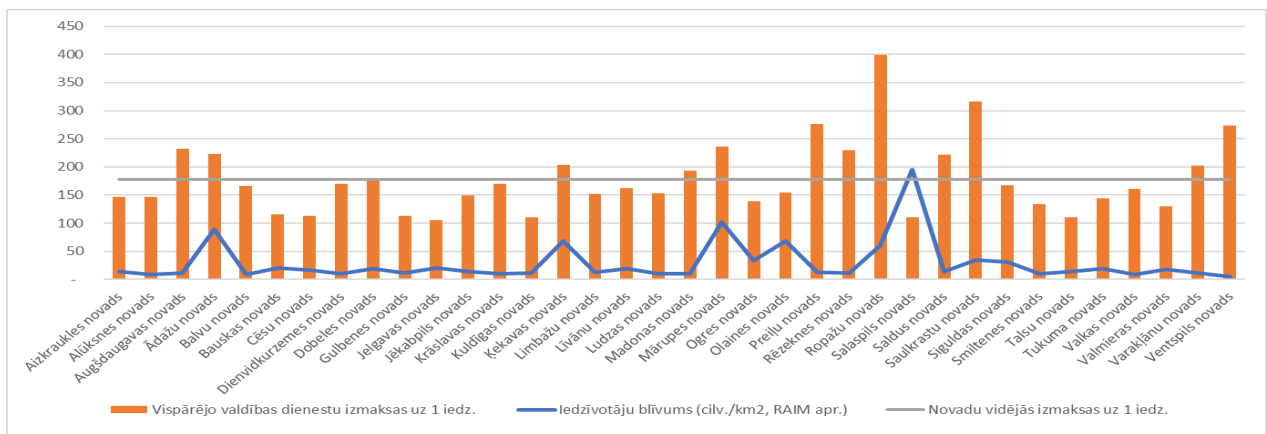
Augšdaugavas novads	6 605 224	12	232	- 54,00 €
Ādažu novads	4 984 930	89	224	- 46,00 €
Balvu novads	3 357 626	9	166	12,00 €
Bauskas novads	5 114 880	21	116	62,00 €
Cēsu novads	5 084 850	17	113	65,00 €
Dienvidkurzemes novads	5 991 667	10	169	9,00 €
Dobeles novads	5 429 351	19	178	- €
Gulbenes novads	2 357 222	11	113	65,00 €
Jelgavas novads	3 546 430	21	105	73,00 €
Jēkabpils novads	6 439 970	15	150	28,00 €
Krāslavas novads	4 002 810	11	169	9,00 €
Kuldīgas novads	3 229 757	12	110	68,00 €
Ķekavas novads	6 400 554	68	204	- 26,00 €
Limbažu novads	4 545 342	12	152	26,00 €
Līvānu novads	1 878 628	19	162	16,00 €
Ludzas novads	3 557 366	10	153	25,00 €
Madonas novads	5 905 716	10	193	- 15,00 €
Mārupes novads	8 672 981	102	236	- 58,00 €
Ogres novads	8 537 227	33	139	39,00 €
Olaines novads	3 243 742	69	155	23,00 €
Preiļu novads	4 937 089	13	277	- 99,00 €
Rēzeknes novads	7 201 635	11	230	- 52,00 €
Ropažu novads	13 479 696	61	399	- 221,00 €
Salaspils novads	2 688 204	196	111	67,00 €
Saldus novads	6 559 511	14	222	- 44,00 €
Saulkrastu novads	3 167 041	35	317	- 139,00 €
Siguldas novads	5 409 697	31	168	10,00 €
Smiltenes novads	2 570 735	11	134	44,00 €
Talsu novads	4 255 331	14	110	68,00 €
Tukuma novads	6 852 923	20	144	34,00 €
Valkas novads	1 382 343	10	161	17,00 €
Valmieras novads	7 067 286	19	129	49,00 €
Varakļānu novads	623 546	11	203	- 25,00 €
Ventspils novads	3 138 525	5	274	- 96,00 €

Datu avots: RAIM, VK dati, SCE COE aprēķini

Administratīvo izmaksu izvērtējums novados

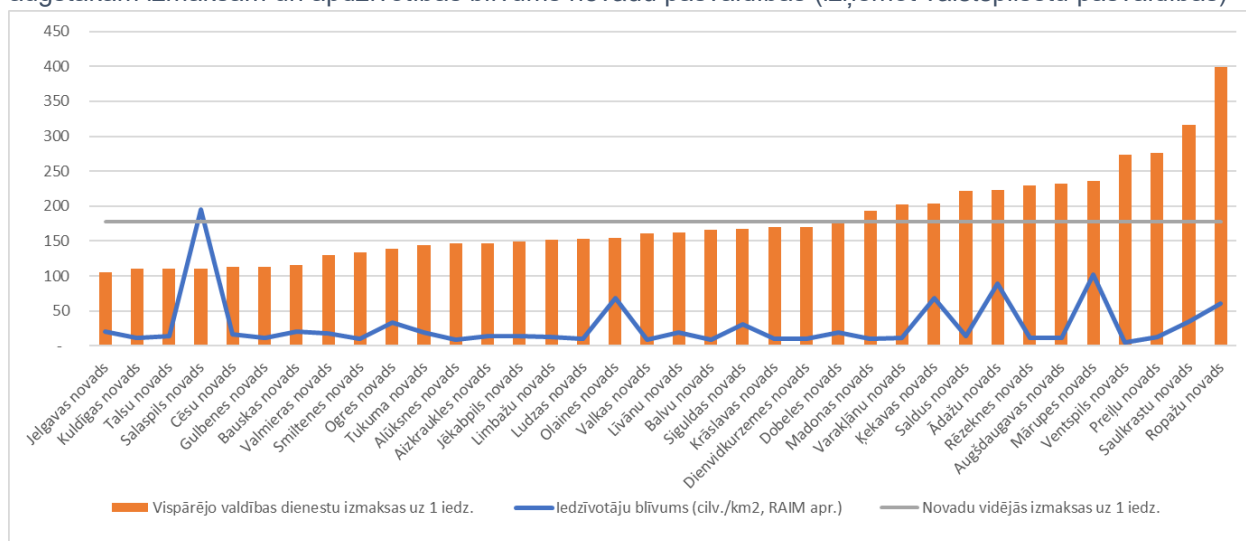
Vidējās vispārējo valdības dienestu izmaksas novados uz **1 iedzīvotāju ir 178 EUR**. Atsevišķos novados novērojamas būtiskas administratīvo izdevumu apmēra uz 1 iedzīvotāju atšķirības, kas būtu skaidrojams ar dažādu izdevumu klasifikāciju.

Attēls 14. Vispārējo valdību dienestu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Attēls 15. Vispārējo valdību dienestu izmaksas uz 1 iedz. EUR gradācijā no zemākām izmaksām līdz augstākām izmaksām un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

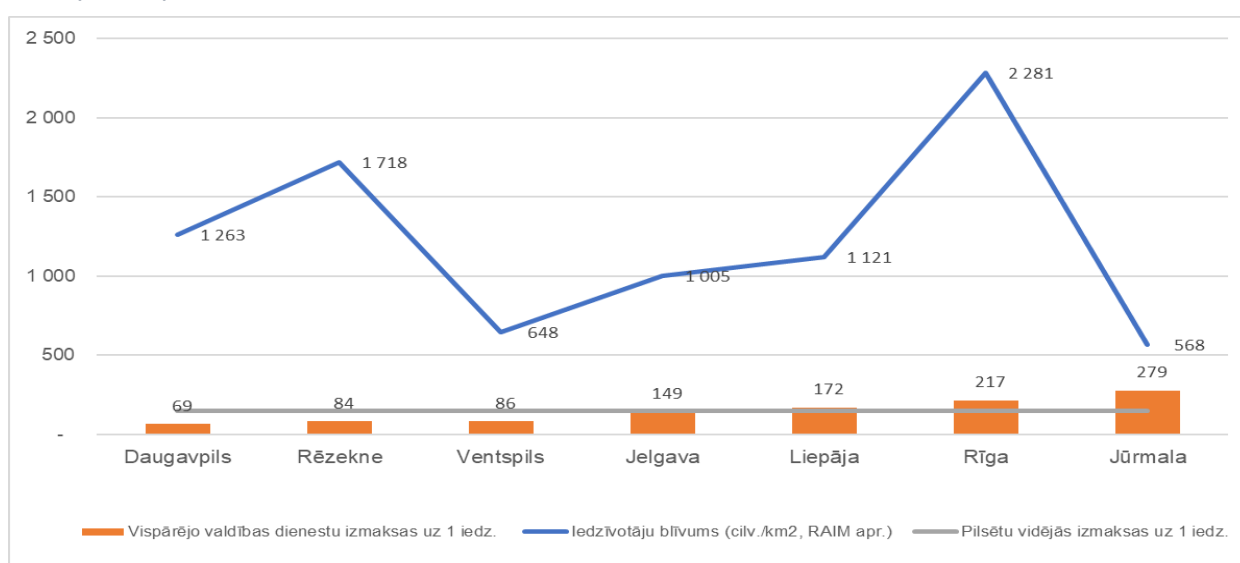

Datu avots: CSE COE, RAIM

Administratīvo izmaksu izvērtējums valstspilsētās

Analizējot tikai valstspilsētas, **vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir 151 EUR**, skatīt attēlu zemāk. Ir novērojama neliela starpība (27 EUR jeb 15%) starp administratīvajām izmaksām novados un valstspilsētās. Nav novērojama korelācija starp vidējām izmaksām un apdzīvotības blīvumu.

Attēls 16. Vispārējo valdību dienestu pakalpojumu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

Datu avots: CSE COE, RAIM

Veicot administratīvo izmaksu analīzi, ņemts vērā Vadlīnijās pašvaldībām administratīvo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzē indikatoru piemērošanu³⁶ noteiktais, ka par administratīvajiem izdevumiem parasti tiek uzskatīti izdevumi 01 funkcionālajā kategorijā (Vispārējie valdības dienesti), tos korigējot ar šādiem izdevumiem: EKK 4000 – procentu izdevumi un EKK 7260 – pašvaldību iemaksa pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, kur tika ņemti dati par 2021. gada oktobra izpildi.

Zemāk tabulās tiek norādīti dati gan par funkcionālo kategoriju “Vispārējie valdības dienesti” kopējo izpildi uz 2021.gada oktobri, gan atsevišķas EKK 4000 un EKK 7260, lai uzskatāmāk parādītu, kā tiek aprēķinātas izmaksas uz 1 iedzīvotāju funkcionālajā izmaksu kategorijā “Vispārējie valdības dienesti” (EKK 4000 –

³⁶ <https://drive.google.com/file/d/1o3thKtdrScYFOUpnTBCpdf6KBKMaQNM/view>

procentu izdevumi un EKK 7260 – pašvaldību iemaksa pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā (tabulā - VVD) un aprēķinot administratīvos izdevumus (tabula - AI) pašvaldībās.

Viszemākie administratīvie izdevumi uz 1 iedzīvotāju ir Jūrmalā (31,18 EUR), Daugavpilī (51,57 EUR) un visaugstākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Liepājā – 113,45 EUR/iedz., skatīt tabulu zemāk. Secināms, ka valstspilsētu pašvaldībās to administratīvo izdevumu apmērs uz 1 iedzīvotāju svārstās vidēji ap 68 EUR, kas kopumā ir labs rezultāts.

Tabula 18. Vispārējās valdības dienestu un administratīvās izmaksas pilsētās, 2021.gada oktobris

Pašvaldība	Vispārējie valdības dienesti (VVD) (2021.gada oktobra izpilde)	VVD uz 1 iedzīvotāju	EKK 4000 (2021.gada oktobra izpilde)	EKK 7260 (2021.gada oktobra izpilde)	Administr. izdevumi (AI)	AI/uz 1 iedzīvotāju
	1	2	3	4	5=1-3-4	6
Daugavpils	4 712 952	52.07 €	45 009		4 667 943	51.57 €
Jelgava	5 926 627	97.86 €	19 495		5 907 132	97.54 €
Jūrmala	11 390 888	197.03 €	11 413	9 576 737	1 802 738	31.18 €
Liepāja	8 662 834	114.11 €	49 824		8 613 010	113.45 €
Rēzekne	1 884 068	63.29 €	156 768		1 727 300	58.02 €
Rīga	113 256 682	165.04 €	32 574 068	37 523 974	43 158 640	62.89 €
Ventspils	2 390 433	64.51 €	18 763		2 371 670	64.00 €

Datu avots: VK, CSE COE aprēķini, PMLP

Kā redzams tabulā zemāk, vislielākās administratīvās izmaksas uz 1 iedzīvotāju attiecīgajā novadā ir Tukuma novadā (199,76 EUR), Saulkrastu novadā (189,38 EUR), Ventspils novadā (181,84 EUR), Saldus novadā (161,60 EUR), kā arī Varakļānu novadā (154,87 EUR), vismazākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Smiltenes novadā – 64,79 EUR/iedz.

Tabula 19. Vispārējās valdības dienestu un administratīvās izmaksas pašvaldībās (izņemot pilsētas), 2021.gada oktobris

Pašvaldība	Vispārējie valdības dienesti (VVD) (2021.gada oktobra izpilde)	VVD uz 1 iedzīvotāju	EKK 4000 (2021.gada oktobra izpilde)	EKK 7260 (2021.gada oktobra izpilde)	Administr. izdevumi (AI)	AI/uz 1 iedzīvotāju
	1	2	3	4	5=1-3-4	6
Aizkraukles novads	2 262 539	72.76 €	37 519		2 225 020	71.55 €
Alūksnes novads	1 579 151	102.44 €	12 112		1 567 039	101.65 €
Augšdaugavas novads	3 939 345	138.55 €	10 791		3 928 554	138.17 €
Ādažu novads	5 127 081	229.94 €	92 014	1 949 265	3 085 802	138.40 €
Balvu novads	2 800 020	138.20 €	21 495		2 778 525	137.14 €
Bauskas novads	3 646 094	82.40 €	37 432		3 608 662	81.55 €
Cēsu novads	3 755 727	83.70 €	48 061		3 707 666	82.63 €
Dienvidkurzemes novads	4 897 664	138.54 €	22 159		4 875 505	137.91 €
Dobeles novads	3 725 892	121.94 €	5 011		3 720 881	121.77 €
Gulbenes novads	1 917 412	92.21 €	15 791		1 901 621	91.45 €
Jelgavas novads	2 973 955	87.84 €	8 193		2 965 762	87.60 €
Jēkabpils novads	4 585 025	106.76 €	63 300		4 521 725	105.28 €
Krāslavas novads	2 730 498	115.58 €	3 551		2 726 947	115.43 €
Kuldīgas novads	2 170 222	73.95 €	13 639		2 156 583	73.48 €
Ķekavas novads	6 914 610	220.27 €	110 982	2 217 346	4 586 282	146.10 €
Līmbažu novads	3 256 478	108.60 €	10 832		3 245 646	108.24 €
Līvānu novads	1 370 795	118.50 €	5 678		1 365 117	118.01 €
Ludzas novads	2 620 882	112.46 €	14 503		2 606 379	111.84 €
Madonas novads	3 477 809	113.49 €	48 039		3 429 770	111.93 €
Mārupes novads	7 380 855	201.19 €	106 588	4 595 917	2 678 350	73.01 €
Ogres novads	6 211 671	101.22 €	75 181	175 097	5 961 393	97.14 €

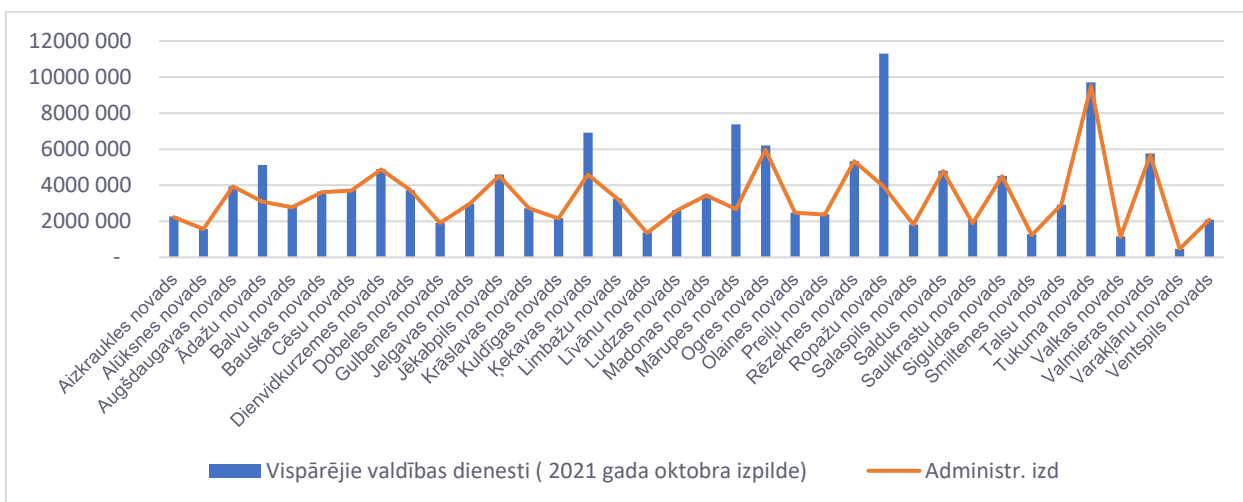
Olaines novads	2 481 917	118.60 €	5 211		2 476 706	118.36 €
Preiļu novads	2 381 037	133.40 €	17 470		2 363 567	132.42 €
Rēzeknes novads	5 342 392	170.55 €	2 964		5 339 428	170.46 €
Ropažu novads	11 295 526	334.03 €	78 667	7 309 118	3 907 741	115.56 €
Salaspils novads	1 817 540	74.98 €	3 637		1 813 903	74.83 €
Saldus novads	4 810 527	162.45 €	25 004		4 785 523	161.60 €
Saulkrastu novads	2 123 425	212.28 €	20 710	208 313	1 894 402	189.38 €
Siguldas novads	4 518 963	140.05 €	17 191		4 501 772	139.52 €
Smiltenes novads	1 293 227	67.48 €	51 578		1 241 649	64.79 €
Talsu novads	2 925 647	75.76 €	10 744		2 914 903	75.48 €
Tukuma novads	9 706 251	204.10 €	206 597		9 499 654	199.76 €
Valkas novads	1 166 987	136.01 €	39 685		1 127 302	131.39 €
Valmieras novads	5 761 542	105.44 €	83 413		5 678 129	103.92 €
Varakļānu novads	479 514	155.74 €	2 674		476 840	154.87 €
Ventspils novads	2 089 864	4 480		2 085 384	11 468	181,84 €

Datu avots: VK, CSE COE aprēķini, PMLP

Novadu pašvaldībās vidējais rādītājs ir ap 118 EUR, kas ir par 73,5% vairāk, nekā valstspilsētu pašvaldībās, kas savukārt liecina par būtisku teritorijas lieluma un iedzīvotāju blīvuma nozīmi administratīvo izdevumu plānošanā, sevišķi lauku novados bez lielām blīvi apdzīvotām vietām.

Zemāk attēlā tika salīdzināta funkcionālā kategorija "Vispārējie valdības dienesti" un administratīvie izdevumi, ņemot vērā 2021. gada oktobra izpildes datus. Redzams, ka lielākā daļā pašvaldību administratīvie izdevumi veido tādas pašas izmaksas kā funkcionālajā kategorijā "Vispārējie valdības dienesti". Četrām novadu pašvaldībām koriģētās administratīvās izmaksas ir ievērojami zemākas nekā kopējās plānotās izmaksas funkcionālajā kategorijā "Vispārējie valdības dienesti" – jo būtisks finansējuma apmērs tiek veikts pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā (EKK 7260), t.sk. Ādažu novadā, Ķekavas novadā, Mārupes novadā, Ropažu novadā. Lielākās funkcionālajā kategorijā "Vispārējie valdības dienesti" veiktās izmaksas ir šādām novadu pašvaldībām: Ropažu novads, Tukuma novads, Mārupes novads, savukārt lielākās administratīvās izmaksas ir Tukuma novadam, Ogres novadam un Valmieras novadam.

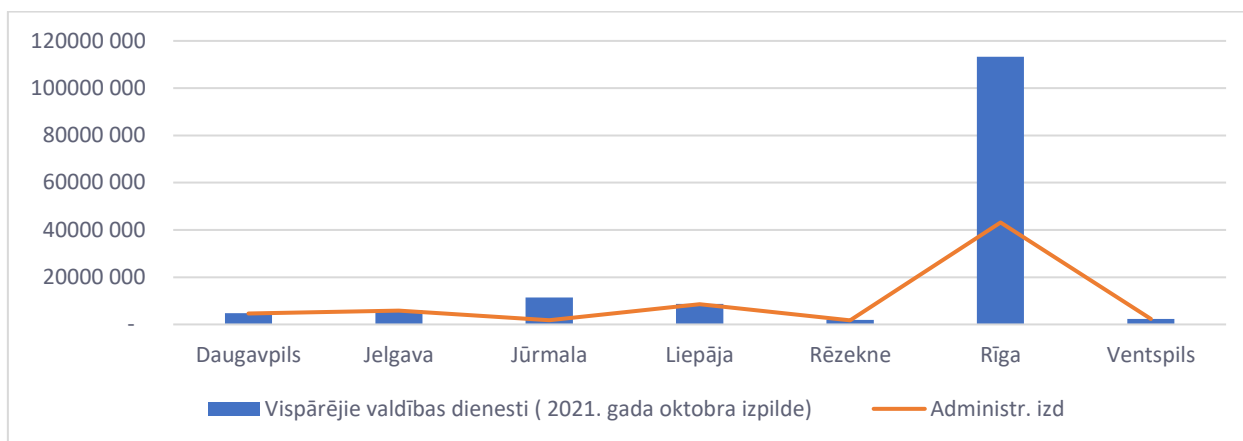
Attēls 17. Vispārējo valdības dienestu un administratīvo izmaksu salīdzinājums starp pašvaldībām (izņemot valstspilsētas), EUR

Datu avots: VK

Divām valstspilsētu pašvaldībām koriģētās administratīvās izmaksas ir būtiski zemākas nekā kopējās plānotās izmaksas funkcionālajā kategorijā "Vispārējie valdības dienesti" jo tiek nodrošinātas ievērojamas iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā (EKK 7260), t.sk. Jūrmalā un Rīgā. Lielākās funkcionālajā kategorijā "Vispārējie valdības dienesti" veiktās izmaksas ir šādām novadu pašvaldībām: Rīgā un Jūrmalā, savukārt lielākās administratīvās izmaksas ir Liepājā un Rīgā, skatīt tabulu zemāk.

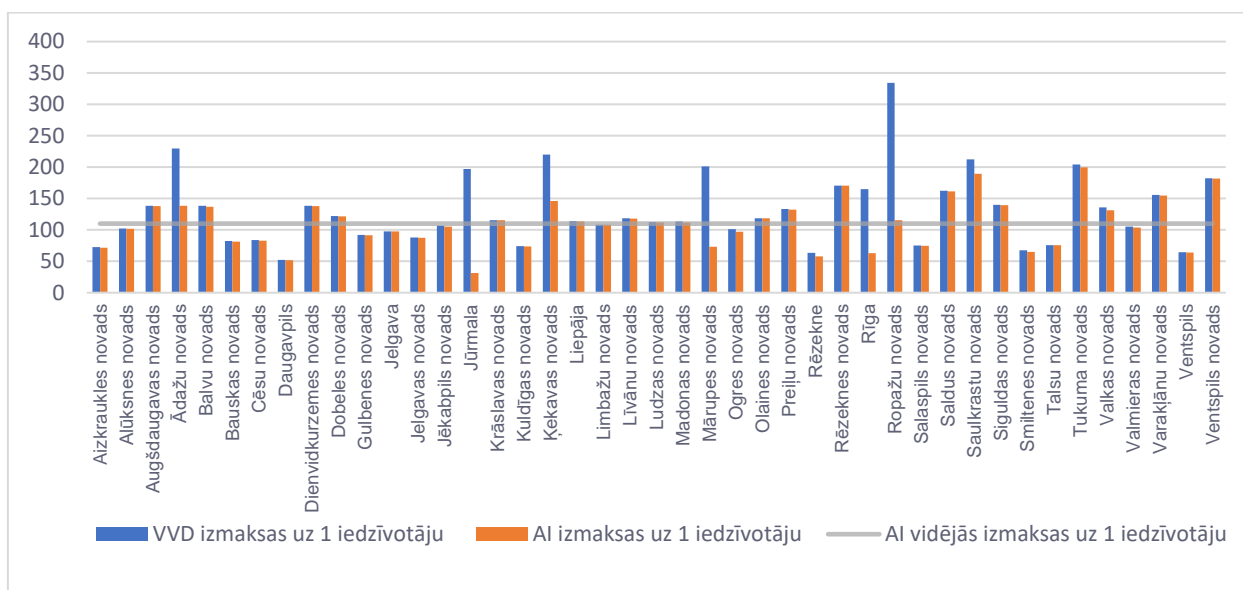
Attēls 18. Vispārējo valdības dienestu un administratīvo izmaksu salīdzinājums starp pilsētām, EUR

Datu avots: VK

Salīdzinot izmaksas uz 1 iedzīvotāju, secināms, ka būtiskākās atšķirības vērojamas Ropažu, Ķekavas un Ādažu pašvaldībās, salīdzinot ar citām pašvaldībām (skatīt attēlu zemāk). Analīzei tika izmantots iedzīvotāju skaits saskaņā ar PMLP datiem uz 01.01.2021. Zemāk attēlā tika iekļautas izmaksas uz 1 iedzīvotāju, ņemot vērā funkcionālo kategoriju “Vispārējie valdības dienesti” un administratīvie izdevumi, kā arī analizētas nobīdes no vidējām administratīvajām izmaksām visās pašvaldībās uz 1 iedzīvotāju, kas ir 110 EUR.

Attēls 19. Funkcionālās kategorijas “Vispārējie valdības dienesti” un administratīvo izmaksu uz 1 iedzīvotāju salīdzinājums, EUR

Datu avots: VK, CSE COE

Ropažu, Ādažu, Ķekavas, Saulkrastu un Tukuma novadā funkcionālās kategorijas “Vispārējie valdības dienesti” izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir visaugstākās, savukārt administratīvo izdevumu griezumā augstākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Ventspils novadā, Tukuma novadā, Saulkrastu novadā, Rēzeknes novadā un Ķekavas novadā.

Administratīvo izdevumu īpatsvars no kopējiem pašvaldību izdevumiem

Veicot pašvaldību administratīvo izdevumu īpatsvara no kopējiem pašvaldību izdevumiem aprēķinu (*koriģētie administratīvie izdevumi / kopējie izdevumi *100*) un ņemot vērā Vadlīnijās pašvaldībām administratīvo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzē indikatoru piemērošanu,³⁷ VARAM secināto, ka

³⁷ <https://drive.google.com/file/d/1o3thKtdrScYFOUpnTBCpdf6KBKMzaQNM/view>

“pašvaldību administratīvo izdevumu īpatsvars % no kopējiem izdevumiem būtu vēlams sasniegt amplitūdā no 7% līdz 10% Ideālais rādītājs Ministrijas ieskatā būtu ap 7%” - var konstatēt, ka vairākās pašvaldībās tiek pārsniegts 10% sliekšnis, kā, piemēram, Augšdaugavas novadā, Varakļānu un Ropažu novadā, Ventspils un Saulkrastu novados, savukārt viszemākais administratīvo izmaksu īpatsvars ir Jelgavas un Valmieras novadā – 5,8% un 5,9% Smiltenes novadā.

Veicot salīdzinājumu starp valstspilsētām, viszemākais administratīvo izdevumu īpatsvars valstspilsētu pašvaldībās ir Ventspilī – 3,8%, Rēzeknē un Jūrmalā – 4%. Rīga ir vienīgā no valstspilsētām, kas pārsniegusi 10% sliekšni – administratīvo izdevumu īpatsvars sasniedz 10,2 %.

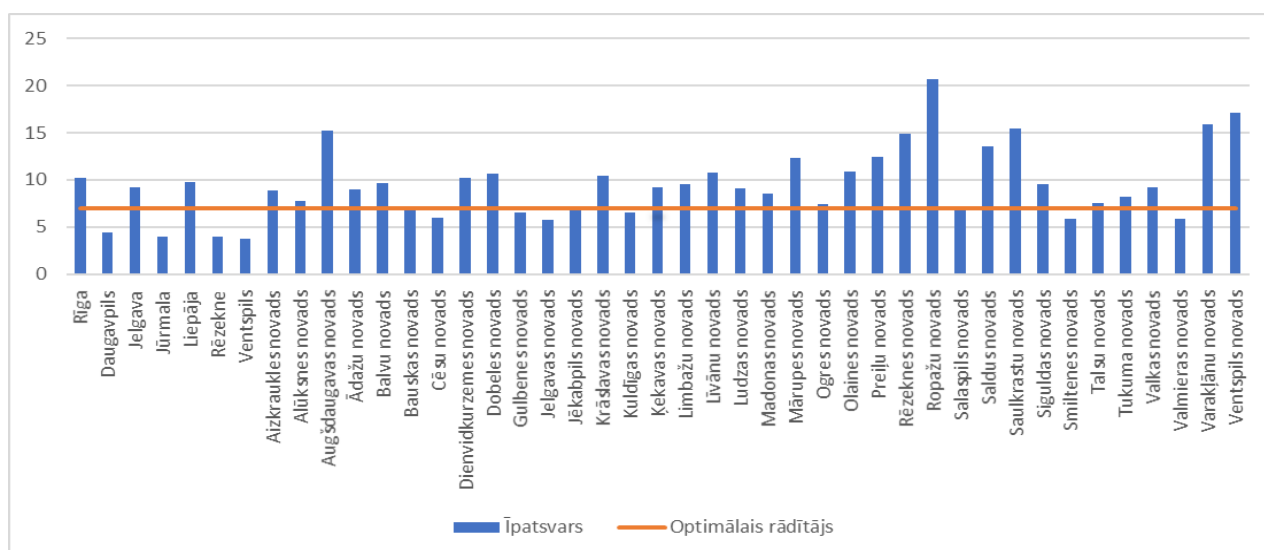
Tabula 20. Administratīvo izdevumu īpatsvars no kopējiem pašvaldību izdevumiem 2021.gadā

Pašvaldības	Kopējie izdevumi 2021. gada plāns	Koriģētie administratīvie izdevumi 2021.gada plānā	Īpatsvars
Rīga	1 076 566 113	109 751 351	10,2%
Daugavpils	135 861 659	5 992 020	4,4%
Jelgava	93 985 452	8 646 826	9,2%
Jūrmala	119 822 957	4 802 751	4,0%
Liepāja	125 950 055	12 271 101	9,7%
Rēzekne	58 509 692	2 328 916	4,0%
Ventspils	82 826 648	3 106 965	3,8%
Aizkraukles novads	55 310 102	4 937 713	8,9%
Alūksnes novads	28 276 694	2 194 318	7,8%
Augšdaugavas novads	44 908 652	6 814 853	15,2%
Ādažu novads	54 235 554	4 892 016	9,0%
Balvu novads	34 521 191	3 336 131	9,7%
Bauskas novads	73 464 770	5 063 232	6,9%
Cēsu novads	83 987 148	5 021 377	6,0%
Dienvidkurzemes novads	58 296 038	5 967 408	10,2%
Dobeles novads	52 475 254	5 601 374	10,7%
Gulbenes novads	36 126 511	2 348 822	6,5%
Jelgavas novads	61 002 644	3 537 473	5,8%
Jēkabpils novads	92 438 501	6 375 756	6,9%
Krāslavas novads	38 192 775	3 997 730	10,5%
Kuldīgas novads	48 989 206	3 205 987	6,5%
Ķekavas novads	61 135 612	5 601 797	9,2%
Limbažu novads	50 207 052	4 810 518	9,6%
Līvānu novads	16 807 790	1 801 756	10,7%
Ludzas novads	39 081 775	3 549 610	9,1%
Madonas novads	53 206 821	4 568 156	8,6%
Mārupes novads	69 235 282	8 556 713	12,4%
Ogres novads	118 297 732	8 791 521	7,4%
Olaines novads	29 691 183	3 218 742	10,8%
Preiļu novads	33 306 015	4 137 945	12,4%
Rēzeknes novads	48 525 734	7 198 671	14,8%
Ropažu novads	66 999 592	13 829 242	20,6%
Salaspils novads	37 066 450	2 681 324	7,2%
Saldus novads	47 590 218	6 459 498	13,6%
Saulkrastu novads	20 337 714	3 146 941	15,5%
Siguldas novads	55 996 920	5 373 537	9,6%
Smiltenes novads	38 300 200	2 264 596	5,9%
Talsu novads	58 823 020	4 439 704	7,5%
Tukuma novads	79 544 970	6 573 530	8,3%
Valkas novads	14 780 788	1 357 227	9,2%
Valmieras novads	118 206 420	6 898 391	5,8%
Varakļānu novads	3 910 817	620 871	15,9%
Ventspils novads	18 275 306	3 133 525	17,1%

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Kā redzams attēlā zemāk, VARAM ieteikto ideālo koriģēto administratīvo izdevumu īpatsvara no kopējiem izdevumiem 7% sliekšni pārsniedz būtisks pašvaldību skaits – 30 pašvaldības, tomēr Valsts kontroles ieteikto 10% sliekšni pārsniedz 15 pašvaldībās no visām 43 pašvaldībām jeb vairāk nekā trešā daļa pašvaldību.

Attēls 20. Pašvaldību administratīvo izdevumu īpatsvars kopējā izdevumu apmērā, salīdzinot pret optimāli-ideālo rādītāju, %

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK dati

Pašvaldību viedoklis

Intervijās atsevišķas pašvaldības, kuru robežas netika mainītas, norādīja par interesi palielināt pašvaldību teritoriju, jo tādējādi tiktu nodrošināta plānošana lielākā teritorijā un izmaksu samazinājums, piemēram, konsolidējot administratīvās funkcijas. Būtisku līdzekļu novirzīšana administratīvām funkcijām samazina finansējuma pieejamību investīcijām. Atsevišķas pašvaldības norāda, ka īpaši analizējamas daļa ES pierobežas pašvaldību saistībā ar iedzīvotāju deklarētām dzīvesvietām, darba vietām un to ietekmi uz pašvaldību budžetu. Piemēram, iedzīvotāji dzīvo vienā ES dalībvalstī, bet strādā citā ES dalībvalstī, tādējādi pašvaldībai jānodrošina nepieciešamā infrastruktūra, bet IIN netiek saņemts.

Pie vispārējo valdības dienestu izdevumiem tiek attiecināti centrālās administrācijas izdevumi, struktūrvienības, kas sniedz atbalstu citām struktūrvienībām, piemēram, grāmatvedība, personālvadība, IT. Nozaru pārvalžu izdevumi attiecināti uz atbilstošajām nozarēm.

Pašvaldību administratīvās izmaksas ietekmē pašvaldību sniegto pakalpojumu nodrošināšanas kārtība, piemēram, vai komunālos pakalpojumus nodrošina pašvaldību kapitālsabiedrības (parasti lielākās pašvaldībās) vai pašvaldību darbinieki (mazākās pašvaldībās), kas ir iekļauti pašvaldību štatu sarakstā.

Administratīvo izmaksu apjomu ietekmē arī izmaksu grāmatošanas kārtība, piemēram, būvvaldes izmaksas grāmatošanas pie ekonomiskās darbības kategorijas, bet izmaksas, kas saistītas ar atbalstu būvvaldei, tiek grāmatošanas kodā "Vispārējie valdības dienesti". Atsevišķās pašvaldībās izdevumu sadalījums ir saskaņā ar juridiskām struktūrvienībām un pie vispārējiem valdības dienestiem tiek iekļauti visi centrālās administrācijas izdevumi (vienas juridiskās personas gadījumā). Pašvaldību darbinieku atalgojums atpaliek no privātā sektora atalgojuma, tādēļ atsevišķos gadījumos, lai nodrošinātu konkurētspējīgu atalgojumu, tiek izmantota amatu apvienošana (saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, neizdalot situāciju pirms un pēc ATR).

Straujais cenu kāpums, kā arī atalgojuma palielinājums privātajā sektorā ietekmē pašvaldību spēju piesaistīt kvalificētus darbiniekus.

2.3. Pašvaldību pakalpojumu izmaksas

2.3.1. Pašvaldību pakalpojumu izmaksu kategorijas

Pašvaldību pakalpojumi uz 1 iedzīvotāju

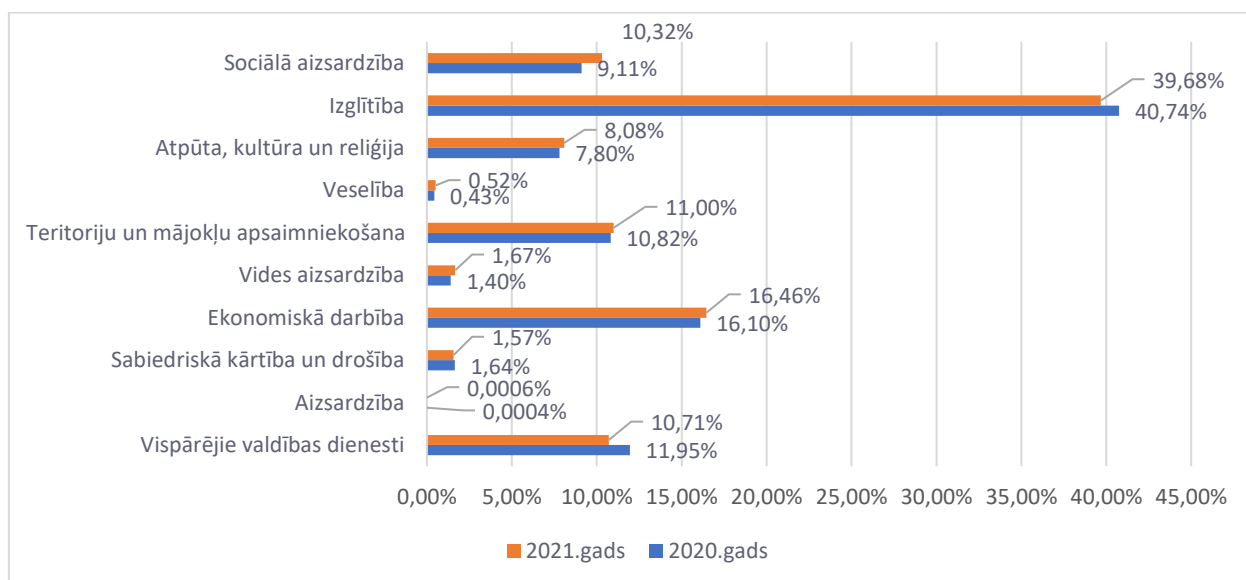
- Nozīmīgākās pašvaldību izdevumu kategorijas ir **izglītība (40%)** no visiem pašvaldību budžeta izdevumiem), **ekonomiskā darbība (17%)**, **pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošana (11%)**.
- Ir tieša **korelācija starp iedzīvotāju skaitu un kopējām pakalpojumu izmaksu īpatsvaru kopējā budžetā**. Nav korelācijas starp pakalpojumu izdevumiem uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotās vietas blīvumu.

Pašvaldību izmaksu kategoriju īpatsvars

Vērtējot pašvaldību pakalpojumu izmaksas uz 1 iedzīvotāju, izmantojot 2021.gada izdevumu plānu sadalījumā pa 43 pašvaldībām, 39% no pašvaldību kopējiem budžeta izdevumiem saistīti ar izglītību, skatīt attēlu zemāk. Nozīmīga izdevumu daļa attiecas uz ekonomisko darbību (17%), pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošanu (11%), vispārējo valdības dienestu pakalpojumu sniegšanu (11%), sociālo aizsardzību (10%), kā arī atpūtu, kultūru un reliģiju (10%).

Izvērtējuma ietvaros statistiskā analīze par izdevumiem salīdzinājumā ar iedzīvotāju skaitu un blīvumu iekļauta galvenajām izdevumu kategorijām, bet padziļināta izdevumu analīze veikta trim izdevumu kategorijām: izglītība, ekonomiskā darbība un pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošana. Attēlā zemāk attēlots pašvaldību plānoto izdevumu īpatsvars 2020.gadā pirms ATR un pēc ATR izdevumu funkcionālās kategorijas saskaņā ar 2021.gada izdevumu plānu.

Attēls 21. Pašvaldību (43) plānoto izdevumu īpatsvars 2020.gadā (pirms ATR) un 2021. gadā (pēc ATR), %

Datu avots: VK, CSE COE

Tabulā zemāk iekļauta informācija par dažādām funkcionālajām kategorijām, salīdzinot 2020. gada plānu (119 pašvaldības) ar 2021.gada plānu (43 pašvaldības). Starpības starp 2020. gada un 2021. gada plānu veidojas ne tikai no ATR, bet arī pašvaldībām plānojot dažādas prioritātes 2020. gadā un 2021.gadā. Galvenajām izvērtējamām izdevumu kategorijām ir nelielas starpības starp 2020. gada un 2021. gada budžetiem (īpatsvars): izglītība (41% un 39%), ekonomiskā darbība (16% un 17%), teritoriju un mājokļu apsaimniekošana (11% un 11%). Detalizētāka informācija par pašvaldību plāniem 2020.gadā (119 pašvaldības) un 2021.gadā (119 pašvaldības) iekļauta tabulā zemāk.

Tabula 21. Funkcionālo kategoriju izdevumu analīze par 2020. gadu un 2021. gadu pirms ATR, EUR

Kategor. Nr.	Funkcionālās kategorijas	2020. gads (119 pašvaldības)				2021. gads (119 pašvaldība)			
		2020. gada plāns (119 pašvaldības)	2020. gada fakts (119 pašvaldības)	Fakta īpatsvars, %	Fakts % pret gada plānu	Izmaksas uz 1 iedz.	2021. gada plāns (119 pašvaldības)	Plāna īpatsvars, %	Plāna izmaksas uz 1. iedz.
01.000	Vispārējie valdības dienesti	392 914 061	359 896 828	12%	92%	188,60	364 971 329	11%	176,39
02.000	Aizsardzība	20 280	13 210	0%	65%	0,01	18 267	0%	0,01
03.000	Sabiedriskā kārtība un drošība	52 856 900	49 420 822	2%	93%	25,37	54 599 274	2%	26,39
04.000	Ekonomiskā darbība	586 529 909	484 867 608	16%	83%	281,53	556 544 889	17%	268,98
05.000	Vides aizsardzība	53 892 116	42 197 791	1%	78%	25,87	59 815 820	2%	28,91
06.000	Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	403 140 725	325 645 265	11%	81%	193,50	357 586 887	11%	172,82
07.000	Veselība	17 271 557	12 973 751	0%	75%	8,29	17 238 856	1%	8,33
08.000	Atpūta, kultūra un reliģija	281 049 499	234 973 752	8%	84%	134,90	277 520 628	8%	134,13
09.000	Izglītība	1 342 502 096	1 226 813 271	41%	91%	644,39	1 313 712 484	39%	634,92
10.000	Sociālā aizsardzība	309 383 433	274 208 470	9%	89%	148,50	351 902 067	10%	170,08
KOPĀ		3 439 560 576	3 011 010 768	100%	88%	1 650,97	3 353 910 501	100%	1 609,85

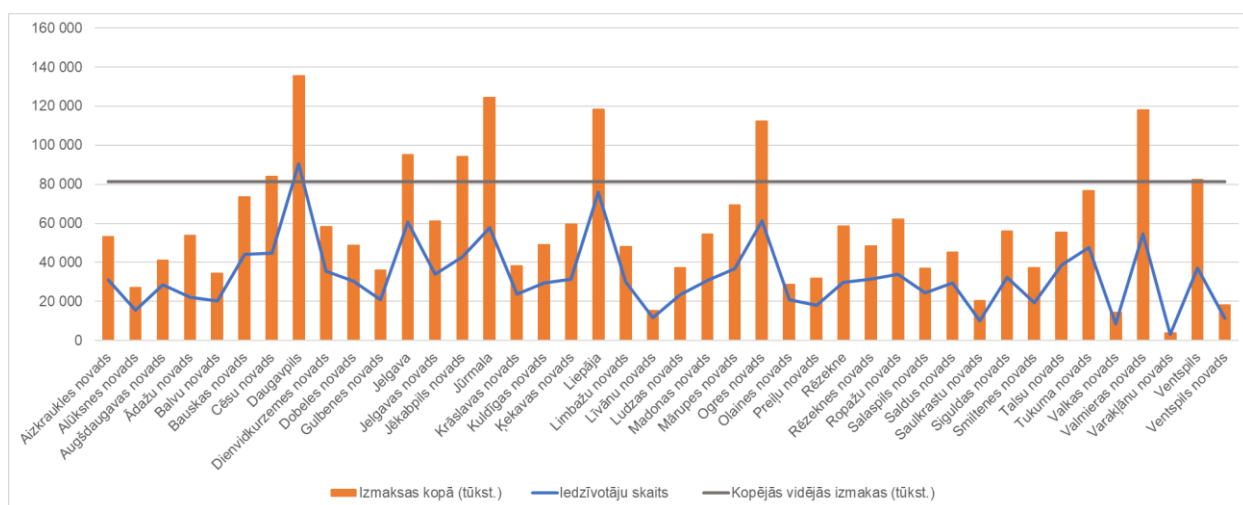
Datu avots: VK, CSE COE

Iedzīvotāju skaits un apdzīvotības blīvums

Pakalpojumu analīze veikta gan saistībā ar iedzīvotāju skaitu, gan attiecībā uz apdzīvotības blīvumu, lai izvērtētu, vai apdzīvotības blīvumam ir ietekme uz izdevumiem uz 1 iedzīvotāju un izdevumiem kopā.

Attēlā zemāk iekļauta informācija par kopējām izmaksām, vidējām izmaksām un iedzīvotāju skaitu. **Kopējās izmaksas uz katru novada pašvaldību vidēji ir 81 245 EUR.** Attēlā netika iekļauta Rīga, kurā ir salīdzinoši liels iedzīvotāju skaits, kas neļauj pārskatāmi attēlā atspoguļot pārējo pašvaldību rādītājus. Kā redzams no attēla zemāk ir noteikta korelācija starp kopējām izmaksām un iedzīvotāju skaitu.

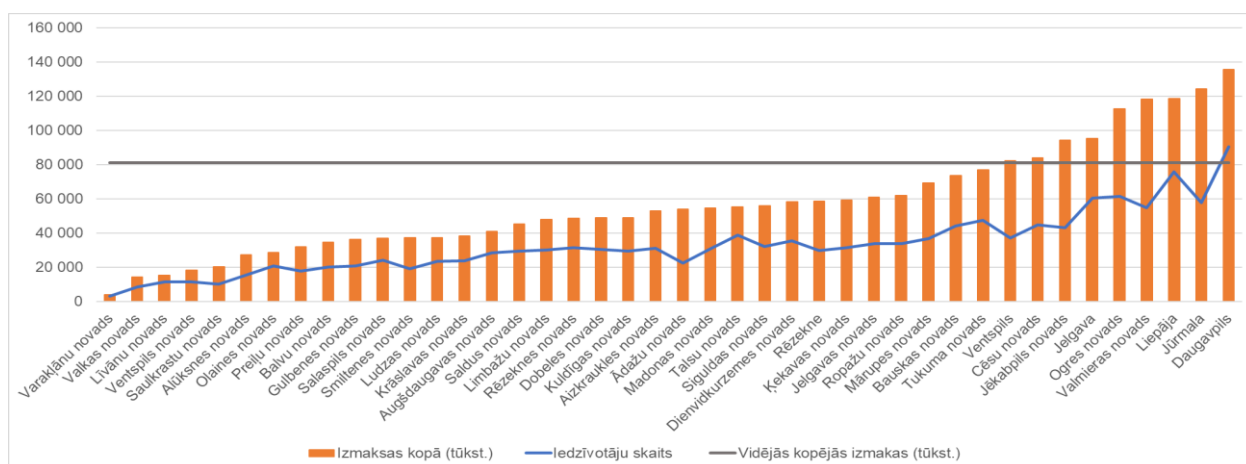
Attēls 22. Iedzīvotāju skaits (tūkst.) un kopējās izmaksas (tūkst. EUR)

Datu avots: PMLP, VK, CSE COE

Attēlā zemāk attēlota gradācija no zemākajām izmaksām līdz augstākajām izmaksām. Attēlā netika iekļauta Rīga, kas uz kopējo ainu būtiski neļauj saskatīt citu novadu rādītājus.

Attēls 23. Kopējās izmaksas (tūkst. EUR) gradācijā no zemākām izmaksām līdz augstākām izmaksām, iedzīvotāju skaits (tūkst.) un vidējās kopējās izmaksas, (tūkst. EUR)

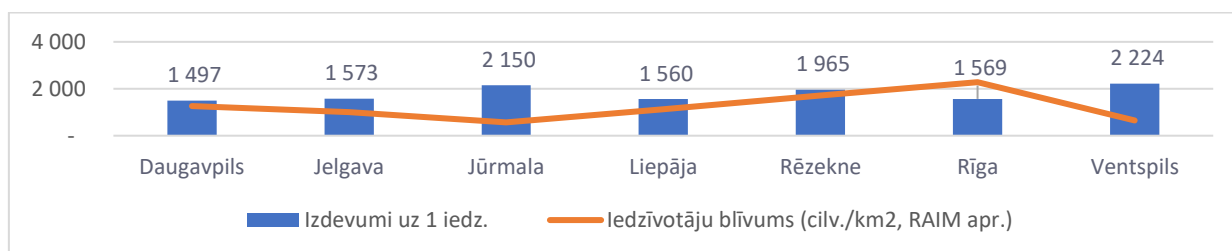

Datu avots: CSE COE, RAIM

Attēlā zemāk iekļauta informācija par vidējām izmaksām uz 1 iedzīvotāju katrā no pašvaldībām, ņemot vērā iedzīvotāju blīvumu pašvaldībās. Novadi un pilsētas tika analizētas atsevišķi.

Veicot analīzi (skatīt attēlu zemāk), kurā tika iekļautas izmaksas uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvums, ietverot valsts pilsētas pašvaldības, novērojams, ka nav korelācijas starp abiem šiem rādītājiem.

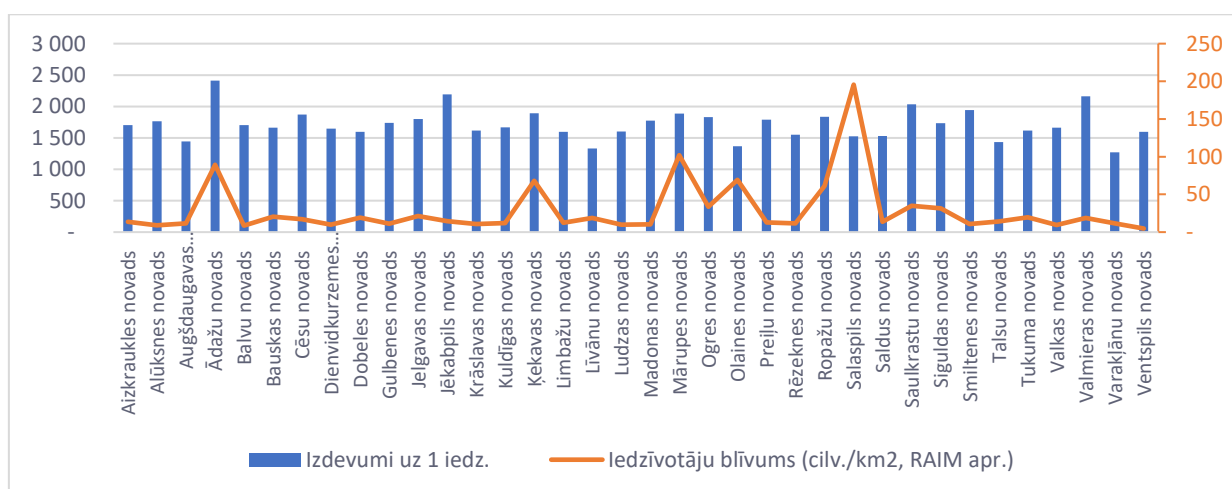
Attēls 24. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju (EUR) un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

Datu avots: CSE COE, RAIM

Veicot analīzi (skatīt attēlu zemāk), kurā tika iekļautas izmaksas uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvums, ietverot novada pašvaldības, novērojams, ka nav korelācijas starp abiem šiem rādītājiem.

Attēls 25. Izdevumi uz 1 iedzīvotāju (EUR) un apdzīvotības blīvums novadu pašvaldībās

Datu avots: CSE COE, RAIM

2.3.2. Izglītības pakalpojumu nodrošināšana

Izglītības pakalpojumu nodrošināšana

- Lielākajā daļā pašvaldību uz 2020.gadu (20) audzēkņu skaits pirmsskolas un vispārējās izglītības (pamatskola un vidusskola) iestādēs ir 2 001-5 000, tikai piecās pašvaldībās audzēkņu skaits pārsniedz 10 000, 13 pašvaldībās audzēkņu skaits ir starp 5 001 un 10 000, piecās pašvaldībās audzēkņu skaits ir līdz 2 000.
- Pašvaldībām ir ļoti **plašas funkcijas izglītības nodrošināšanā**, kas ietver uzturēt padotībā esošās izglītības iestādes; dibināt, reorganizēt un likvidēt (saskaņojot ar IZM), nodrošināt transportu un citas funkcijas.
- **Nav tiešas korelācijas** starp audzēkņu skaitu un pašvaldību izmaksām kategorijā uz 1 audzēkni.

Pašvaldības loma izglītības pakalpojumu nodrošināšanā

Likumā "Par pašvaldībām" 15. pantā noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas attiecībā uz izglītības nodrošināšanu, kurā teikts, ka pašvaldībai ir *jāgādā par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c.)*³⁸

Izglītības iestāžu finansēšana – IZM izstrādā katru gadu budžeta priekšlikumus, savukārt MK nosaka aprēķinu metodiku mērķdotāciju pašvaldības vispārējās izglītības iestādei, pašvaldības nosaka kārtību, kādā to iestādes finansējamās no budžeta, un piešķir līdzekļus budžeta iestādēm kontrolējot šo līdzekļu izlietojumu. Finansējums tiek nodrošināts gan no valsts, gan pašvaldību budžeta. Saskaņā ar VIIS statistikas atskaiti Latvijā ir 679 vispārējās, speciālās un profesionālās pamata un vidējās izglītības iestādes, no tām 601 – pašvaldību.³⁹ Mērķdotācija pašvaldībām pamata un vispārējās vidējās izglītības iestāžu, pašvaldību speciālās izglītības iestāžu, pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu un daļējai interešu izglītības programmu pedagogu darba samaksai un VSAO iemaksām Likumā par valsts budžetu 2020.gadam⁴⁰ tika plānota 282 477 570 EUR apmērā, savukārt Likumā par valsts budžetu 2021.gadam⁴¹ - 308 275 128 EUR apmērā.

Tabulā zemāk apkopota informācija par pašvaldību pienākumiem izglītības jomā saskaņā ar Izglītības likumu.

Tabula 22. Pašvaldību pienākumi izglītības jomā

Pašvaldības pienākumi	Atbildīgā iestāde	Pants
Nodrošināt bērniem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt pirmsskolas izglītību un pamatizglītību bērna dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē vai tuvākajā izglītības iestādē, kas īsteno izglītības programmu valsts valodā, nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību, kā arī nodrošināt iespēju īstenot interešu izglītību un atbalstīt ārpusstundu pasākumus, arī bērnu nometnes.	Pašvaldības	IL 17.pants
Saskaņojot ar Izglītības un zinātnes ministriju, dibina, reorganizē un likvidē vispārējās izglītības iestādes, tai skaitā internātskolas, speciālās izglītības iestādes un klases, kā arī pirmsskolas izglītības grupas bērniem ar speciālām vajadzībām, un interešu izglītības iestādes, bet, saskaņojot ar attiecīgās nozares ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju, dibina, reorganizē un likvidē profesionālās ievirzes izglītības iestādes.	Pašvaldības	IL 17.pants
Uztur padotībā esošās izglītības iestādes, izņemot speciālās izglītības iestādes, kas īsteno speciālās izglītības programmas pamatizglītības vai vidējās izglītības pakāpē	Pašvaldības	IL 17.pants

³⁸ <https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam>

³⁹ <https://www.viis.gov.lv/node/392>

⁴⁰ <https://likumi.lv/ta/id/310965-par-valsts-budzetu-2020-gadam>

⁴¹ <https://likumi.lv/ta/id/319405-par-valsts-budzetu-2021-nbsp-gadam>

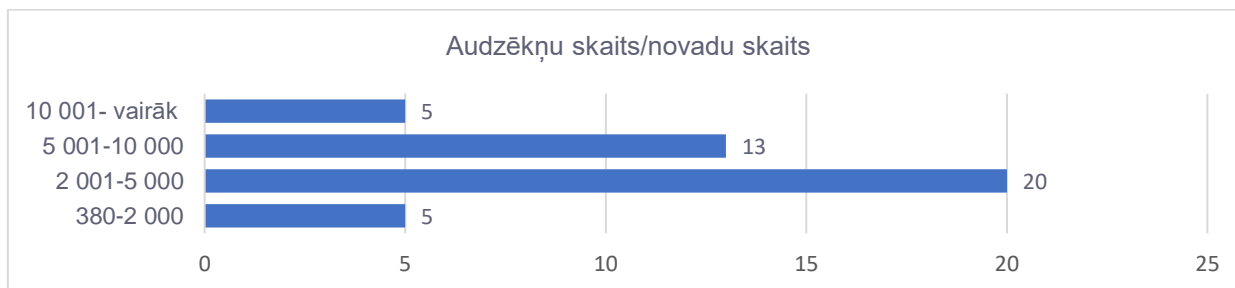
un nodrošina internāta pakalpojumus, kā arī speciālās izglītības iestādes — attīstības vai rehabilitācijas centrus, ievērojot, ka šo iestāžu finansiālais nodrošinājums nedrīkst būt mazāks par MK noteikto, un kontrolē šo finanšu līdzekļu izmantošanu.		
Nodrošina transportu izglītojamo nokļūšanai izglītības iestādē un atpakaļ dzīvesvietā, ja nav iespējams izmantot sabiedrisko transportu.	Pašvaldības	IL 17.pants
Pašvaldību izglītības iestādes dibina, reorganizē un likvidē pašvaldības izglītības iestādes, saskaņojot ar Izglītības un zinātnes ministriju vai attiecīgās nozares ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju.	Pašvaldības	IL 23.pants
Uz savstarpēju līgumu pamata piedalās valsts un citu pašvaldību izglītības iestāžu finansēšanā.	Pašvaldības	IL 17.pants
Piešķir pašvaldības budžeta līdzekļus izglītības iestādēm un kontrolē šo līdzekļu izmantošanu.	Pašvaldības	IL 17.pants
Novadu pašvaldības var apvienoties vienas vai vairāku funkciju īstenošanai izglītības jomā, savstarpēji vienojoties par finansēšanas kārtību.	Pašvaldības	IL 17.pants
Pašvaldību izglītības iestādes finansē no pašvaldību budžetiem. Valsts piedalās pašvaldību izglītības iestāžu un valsts augstskolu vidējās izglītības iestāžu finansēšanā.	Pašvaldības IZM	IL 59.pants
Valsts budžeta un pašvaldību budžetu asignējumi izglītības iestāžu darbībai plānojami saskaņā ar izglītības iestāžu iesniegtajiem izdevumu tāmju projektiem (budžeta pieprasījumiem) un izlietojami saskaņā ar apstiprināto tāmi. Izglītības iestāžu finansējums plānojams atbilstoši izglītojamo skaitam iestādē un izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumam uz 1 izglītojamo	Pašvaldības	IL 60.pants

Datu avots: Izglītības likums

Izglītības iestāžu audzēkņu skaits un izglītības izmaksas

Izglītības pakalpojumu jomā ir pieejama informācija par snieguma rādītājiem - pirmsskolas un vispārējās izglītības iestāžu audzēkņu skaits. Apkopojot datus par audzēkņu skaitu pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs kopā pašvaldībās (skatīt attēlu zemāk), secināms, ka lielākajā daļā pašvaldību (20) audzēkņu skaits ir 2 001-5 000.

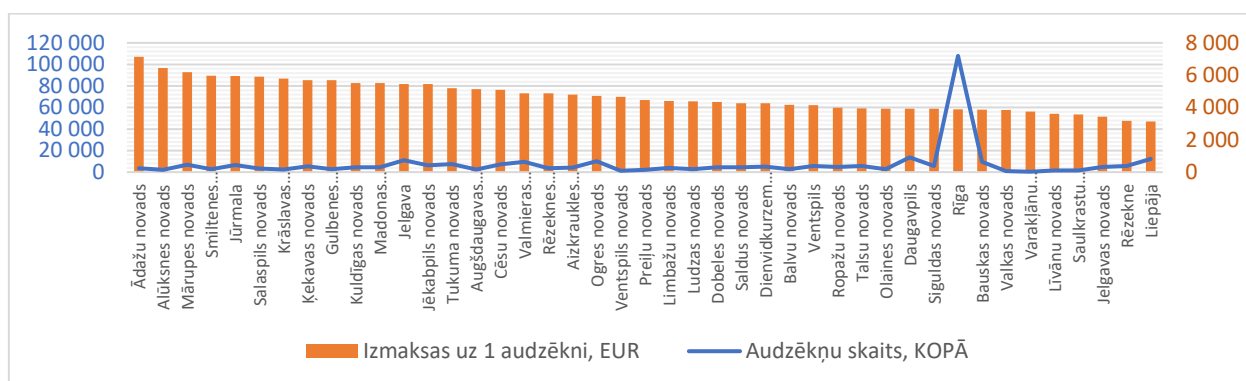
Attēls 26. Audzēkņu skaits pašvaldībās uz 2020.gadu

Datu avots: CSE COE, RAIM

Attēlā zemāk iekļauta informācija par vidējām izmaksām vienam izglītojamajam pašvaldību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs, atbilstoši datiem par 43 novadiem (2021.gada plāns) un audzēkņu skaitu katrā no pašvaldībām. Kā redzams attēlā zemāk, audzēkņu skaits izglītības iestādēs pašvaldībās neietekmē izmaksas uz 1 izglītojamo. Izņēmums no kopējās statistikas analīzes ir Rīgas valstspilsēta, kurā ir izteikti vairākkārtīgi lielāks audzēkņu skaits - gandrīz 108 tūkstoši audzēkņu, vienlaikus ar vienu no zemākajiem izdevumu apmēriem uz 1 audzēkni – 3 883 EUR.

Attēls 27. Audzēkņu skaits pašvaldību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs un izmaksas uz 1 audzēkni, EUR (uz 2020.gadu)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Tabula 23. Audzēkņu skaits un izmaksas uz 1 audzēkni katrā pašvaldībā uz 2020.gadu

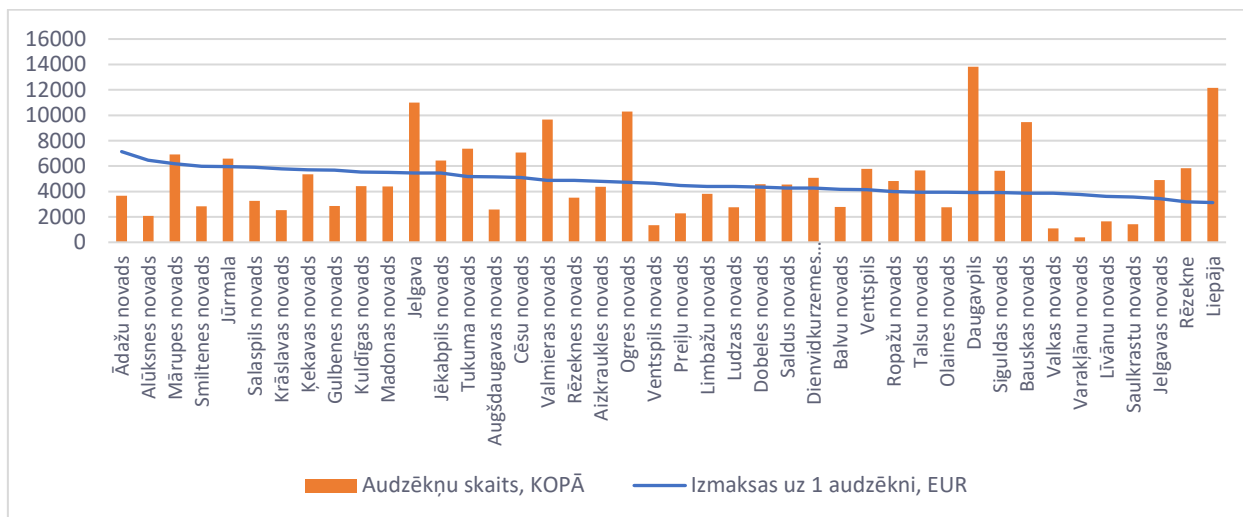
Novads	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs (cilv., IZM)	Audzēkņu skaits vispārējās izglītības iestādēs (cilv., IZM)	Audzēkņu skaits, KOPĀ	Izmaksas uz 1 audzēkni, EUR
Daugavpils	4 591	9 224	13 815	3 926
Jelgava	3 331	7 656	10 987	5 459
Jūrmala	2 148	4 427	6 575	5 959
Liepāja	3 582	8 582	12 164	3 126
Rēzekne	1 646	4 192	5 838	3 177
Rīga	33 917	74 031	107 948	3 883
Ventspils	1 797	3 983	5 780	4 143
Aizkraukles novads	1 453	2 914	4 367	4 804
Alūksnes novads	664	1 421	2 085	6 449
Augšdaugavas novads	682	1 900	2 582	5 139
Ādažu novads	1 128	2 527	3 655	7 138
Balvu novads	832	1 943	2 775	4 168
Bauskas novads	2 250	7 200	9 450	3 869
Cēsu novads	2 441	4 619	7 060	5 105
Dienvidkurzemes novads	1 424	3 658	5 082	4 272
Dobeles novads	1 542	3 024	4 566	4 348
Gulbenes novads	1 002	1 855	2 857	5 685
Jelgavas novads	1 813	3 090	4 903	3 440
Jēkabpils novads	2 118	4 329	6 447	5 459
Krāslavas novads	683	1 851	2 534	5 787
Kuldīgas novads	1 382	3 050	4 432	5 523
Ķekavas novads	2 038	3 326	5 364	5 700
Limbažu novads	1 344	2 465	3 809	4 396
Līvānu novads	463	1 182	1 645	3 612
Ludzas novads	777	1 969	2 746	4 390
Madonas novads	1 519	2 867	4 386	5 513
Mārupes novads	2 181	4 741	6 922	6 178
Ogres novads	3 538	6 751	10 289	4 714
Olaines novads	989	1 765	2 754	3 930
Preiļu novads	691	1 591	2 282	4 461
Rēzeknes novads	1 115	2 401	3 516	4 874
Ropažu novads	1 824	2 990	4 814	3 995
Salaspils novads	1 240	2 015	3 255	5 918
Saldus novads	1 495	3 043	4 538	4 273
Saulkrastu novads	400	1 009	1 409	3 574
Siguldas novads	1 914	3 721	5 635	3 920
Smiltenes novads	995	1 837	2 832	5 973
Talsu novads	1 865	3 782	5 647	3 940
Tukuma novads	2 242	5 117	7 359	5 187
Valkas novads	389	707	1 096	3 855
Valmieras novads	3 200	6 468	9 668	4 881

Varakļānu novads	121	259	380	3 754
Ventspils novads	476	880	1 356	4 656

Datu avots: RAIM, CSE COE

Analizējot pārējās pašvaldības (izņemot Rīgas valstspilsētu), skatīt attēlu zemāk, secināms, ka audzēkņu skaits pašvaldībā neietekmē izdevumu apmēru uz 1 audzēkni – respektīvi, lai gan audzēkņu skaits pašvaldībās ir atšķirīgs un redzamas izteiktas atšķirības starp novadu pašvaldībām, vidējais izdevumu apmērs uz 1 audzēkni svārstās robežās no 3200 EUR līdz 6500 EUR (neņemot vērā pašu zemāko un pašu augstāko rādītāju). Aprēķinot visu pašvaldību vidējo izdevumu apmēru uz 1 audzēkni, secināms, ka izdevumi veido ~4300 EUR, kas nozīmē, ka vismaz 24 pašvaldībās izdevumu apmērs ir lielāks par kopējo vidējo rādītāju, bet 19 pašvaldībās – zemāks par vidējo.

Attēls 28. Audzēkņu skaits pašvaldību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs, izmaksas uz 1 audzēkni, EUR (nav iekļauti dati par Rīgu)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Atšķirības finansējumā pamatā saistītas ar pašvaldību iniciatīvām jeb īstenotajiem projektiem, piemēram, jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecība (atkarīgs no pašvaldības, dažās tā ir ļoti aktuāla problēma, bet citās PII skaits ir pietiekams). Atšķirības ir saistītas arī sniegtajiem pakalpojumiem, piemēram, bezmaksas ēdināšanas nodrošināšana, piemaksas skolotājiem, dzīvojamā fonda nodrošināšana skolotājiem. Kopumā atšķirības ir saistītas ar nodrošinātiem pakalpojumiem, nevis ar dažādu interpretāciju attiecībā uz izdevumu atspoguļošanu. Tāpat arī īstenotā izglītības iestāžu restrukturizācija ir ietekmējusi izdevumus izglītībai. Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, skolu reorganizācija pamatā ir pabeigta, minēti tikai atsevišķi piemēri, kad nepieciešama tālāka restrukturizācija. Daudzām pašvaldībām prioritāte ir interešu izglītības attīstība, piemēram, sporta un mūzikas skolas.

Pašvaldību viedoklis

Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, lielākās izmaiņas izglītības pakalpojumu nodrošināšanā pirms un pēc ATR ir saistībā ar audzēkņu ēdināšanu PII un vispārējās izglītības iestādēs, jo ATR rezultātā tiek vienādotā sistēma, par pamatu ņemot vislielāko atbalsta apjomu starp apvienotajām pašvaldībām, un tas ir saistīts ar papildu izdevumiem. ATR rezultāti vēl neatspoguļo skolu skaitu izmaiņas un šādu izvērtējumu varēs veikt pēc diviem gadiem, jo ATR šos jautājumus pašreiz neietekmē, bet nākotnē, lai šo pakalpojumu veidotu vēl efektīvāku, pašvaldības cieši sadarbosies ar IZM.

Intervijās pašvaldību pārstāvji norādīja, ka izglītības iestāžu tīkls ir sakārtots, bet varētu būt efektīvāks, kā arī varētu būt labāks papildījums vidusskolās. Lauku teritorijās nepieciešamas pamatskolas, bet vidējo izglītību būtu iespējams apgūt pilsētās esošajās vidusskolās. Saistībā ar izglītības pakalpojumu nodrošināšanu pieaug uzturēšanas izmaksas, piemēram, transporta izmaksas. Izmaksas ietekmē norēķinu sistēma, tai skaitā "nauda seko skolēnam". Kā novērojušas pašvaldības, pamatskola tiek izvēlēta tuvāk skolēna dzīves vietai, bet vidusskola var tikt izvēlēta citā pašvaldībā. Dažādu speciālistu izmaksas (atalgojums, materiāli tehniskā bāze), piemēram, logopēdi, psihologi tiek segtas no pašvaldības budžeta.

Ļoti svarīgi ir nodrošināt pirmsskolas izglītības iestādes tuvu iedzīvotāju dzīvesvietām gan novados, gan valstspilsētās.

ATR rezultātā ir labāka izglītības pakalpojumu nodrošināšanas koordinēšana starp valstspilsētām un novadiem, piemēram, veidojot vienotu izglītības metodisko centru. Labāka koordinācija ir arī attīstības plānu (piemēram, izmantojot vienotu metodiku) pilnveidošanā.

Izglītības iestāžu infrastruktūras sakārtošana daļēji jau ir veikta un, plānojot nākotnes investīcijas, jāņem vērā kopējās apmācību metožu izmaiņas, piemēram, tālmācība. Arī nākotnē izglītības pakalpojumi būs lielākā pašvaldību izdevumu kategorija, ko ietekmē pedagogu skaits un atalgojuma apmērs, skolu tīkls, skolēnu skaits, skolu tehniskais stāvoklis un uzturēšanas izdevumi, transporta izdevumi, brīvpusdienas un citi faktori.

ATR ietekmē atsevišķās pašvaldībās palielinājās izdevumi saistībā ar izglītību, piemēram, vienādojot brīvpusdienu nodrošināšanas principus jaunizveidotajā pašvaldībā.

2.3.3. Ekonomiskās darbības pakalpojumu nodrošināšana

Ekonomiskās darbības pakalpojumi

- Ekonomiskās darbības pakalpojumi ietver ļoti plašu pakalpojumu klāstu, tādēļ dati starp pašvaldībām nav viennozīmīgi salīdzināmi.
- **Nav korelācijas** starp ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksām un iedzīvotāju blīvumu / apdzīvotību pašvaldībā.

Pašvaldības loma ekonomiskās darbības nodrošināšanā

Pamatojoties uz MK 2005. gada 13. decembra noteikumiem Nr.934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām",⁴² ekonomiskās darbības izmaksās tiek iekļautas dažādas izmaksu grupas, kā, piemēram, vispārēja ekonomiska, komerciāla un nodarbinātības darbības (piemēram, sakaru uzturēšana starp pašvaldībām, importa un eksporta tirdzniecība, dotācijas un subsīdijas), lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un medniecība (piemēram, kompensācijas, dotācijas un subsīdijas zemniekiem ar lauksaimniecību saistītām darbībām, mežu apsaimniekošanas izmaksas, darbības ar zivju inkubatoriem), kurināmais un enerģētika, kuros netiek uzskaitīta kurināmās transportēšanas izmaksas, ieguves rūpniecība, apstrādes rūpniecības un būvniecība, transports (piemēram, dotācijas un subsīdijas, lai atbalstītu ceļu infrastruktūras sistēmas un iekārtas darbību, būvniecību, uzturēšanu vai uzlabošanu) u.c. izmaksu kategorijas.

Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, pašvaldības iekļauj dažādas izdevumu kategorijas ekonomiskās darbības pakalpojumu nodrošināšanai, piemēram, ielu un ceļu attīstība un uzturēšana, biznesa inkubatoru izveide.

Ekonomiskā darbība un iedzīvotāju blīvums

Tika apkopota informācija par ekonomiskās darbības izmaksām un aprēķinātas ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedzīvotāju un vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju, aprēķinus veicot starp novadiem un valstspilsētām, jo valstspilsētām bija manāmi augstākas izmaksas uz 1 iedzīvotāju, skatīt tabulas zemāk. Novadu pašvaldību vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir **194 EUR**. Starp novadiem Saulkrastu novadam ir vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju (377 EUR/iedz.) un arī vislielākā novirze (93,44%) no vidējās izmaksas, savukārt vismazākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Madonas novadā – 26 EUR/iedz.

Tabula 24. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp novadiem, EUR

	Ekonomiskās darbības izdevumi, EUR	Iedzīvotāju skaits	Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz., EUR	Novirzes no vidējām izmaksām, %
Aizkraukles novads	8 064 855	31 096	259	33,51%
Alūksnes novads	2 411 728	15 416	156	-19,59%

⁴² <https://likumi.lv/ta/id/123806-noteikumi-par-budzetu-izdevumu-klasifikaciju-atbilstosi-funkcionalajam-kategorijam>

Augšdaugavas novads	3 727 707	28 433	131	-32,47%
Ādažu novads	2 974 049	22 297	133	-31,44%
Balvu novads	7 478 031	20 261	369	90,21%
Bauskas novads	10 240 295	44 249	231	19,07%
Cēsu novads	15 460 886	44 872	345	77,84%
Dienvidkurzemes novads	5 708 564	35 353	161	-17,01%
Dobeles novads	2 287 335	30 556	75	-61,34%
Gulbenes novads	3 903 384	20 795	188	-3,09%
Jelgavas novads	4 767 847	33 855	141	-27,32%
Jēkabpils novads	15 138 654	42 948	352	81,44%
Krāslavas novads	5 982 428	23 624	253	30,41%
Kuldīgas novads	1 449 359	29 349	49	-74,74%
Ķekavas novads	6 200 009	31 392	198	2,06%
Limbažu novads	7 906 487	29 986	264	36,08%
Līvānu novads	3 526 583	11 568	305	57,22%
Ludzas novads	6 908 697	23 305	296	52,58%
Madonas novads	791 389	30 643	26	-86,60%
Mārupes novads	5 323 807	36 686	145	-25,26%
Ogres novads	16 658 954	61 366	271	39,69%
Olaines novads	1 714 413	20 926	82	-57,73%
Preiļu novads	2 752 029	17 849	154	-20,62%
Rēzeknes novads	9 448 046	31 324	302	55,67%
Ropažu novads	849 219	33 816	25	-87,11%
Salaspils novads	3 188 448	24 240	132	-31,96%
Saldus novads	1 193 164	29 613	40	-79,38%
Saulkrastu novads	3 770 517	10 003	377	94,33%
Siguldas novads	9 952 416	32 267	308	58,76%
Smiltenes novads	5 114 147	19 165	267	37,63%
Talsu novads	2 854 527	38 617	74	-61,86%
Tukuma novads	5 523 554	47 556	116	-40,21%
Valkas novads	2 327 704	8 580	271	39,69%
Valmieras novads	10 245 133	54 642	187	-3,61%
Varakļānu novads	150 577	3 079	49	-74,74%
Ventspils novads	2 650 721	11 468	231	19,07%

Datu avots: CSE COE, PMLP, VK

Valstspilsētu pašvaldību vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir **362 EUR**. Starp pilsētām vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Rēzeknē – 569 EUR/iedz. un vismazākās Daugavpilī – 228 EUR/iedz., skatīt tabulu zemāk.

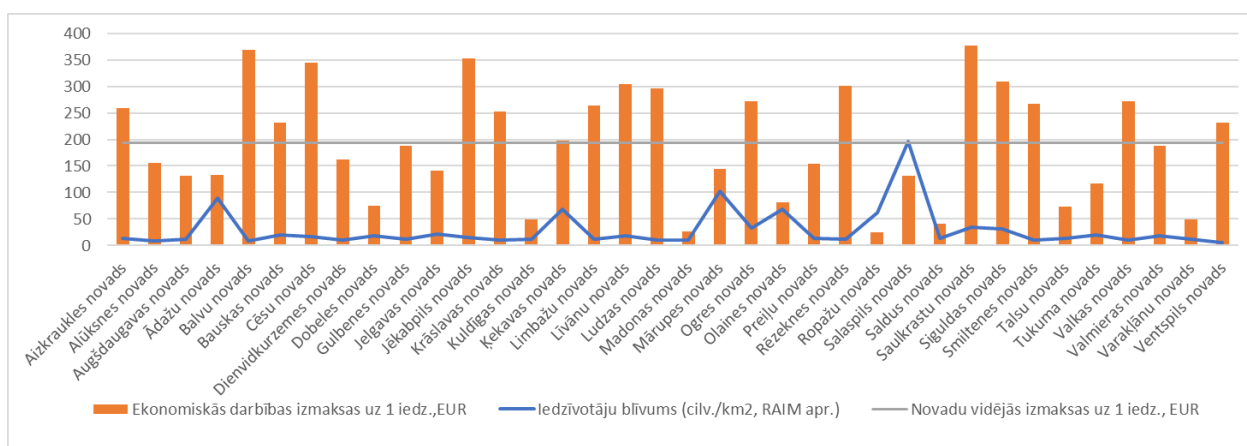
Tabula 25. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp pilsētām, EUR

	Ekonomiskās darbības izdevumi, EUR	Iedzīvotāju skaits	Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz., EUR	Novirzes no vidējām izmaksām, %
Daugavpils	20 674 862	90 520	228	-37,02%
Jelgava	16 640 635	60 564	275	-24,03%
Jūrmala	20 313 989	57 813	351	-3,04%
Liepāja	31 483 723	75 916	415	14,64%
Rēzekne	16 936 259	29 771	569	57,18%
Rīga	258 624 964	686 253	377	4,14%
Ventspils	11 776 407	37 057	318	-12,15%

Datu avots: CSE COE, PMLP, VK

Analizējot datus, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadiem, jo tajās ir lielāks apdzīvotības blīvums. Vidējās ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp visiem novadiem (neiekļaujot pilsētas) ir 194 EUR/iedz. Saskaņā ar attēlu zemāk, kur iekļauta informācija par ekonomiskās darbības izmaksām novados, redzams, ka nav tiešas korelācijas starp ekonomiskās darbības izmaksām un iedzīvotāju skaitu. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas ietekmē izvēlētais atbalsts uzņēmējdarbībai, nepieciešamā atbalsta veids (lieli uzņēmumi jau aktīvi darbojas un nepieciešamas investīcijas PII vai arī jāveicina mazo uzņēmēju aktivitātes), kā arī izvēlēta izmaksu klasifikācija.

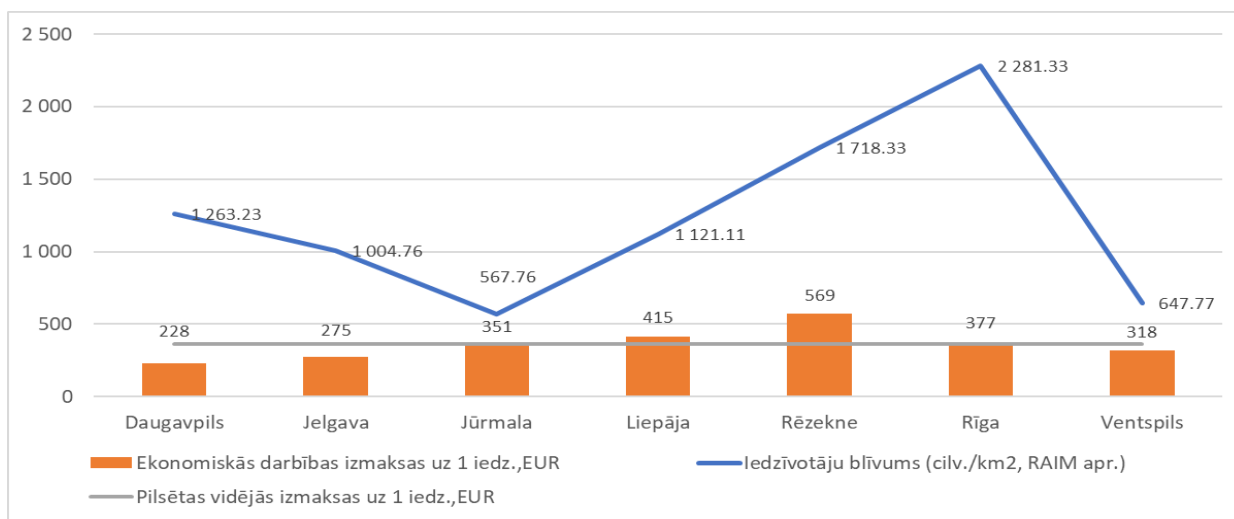
Attēls 29. Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Veicot analīzi starp valstspilsētām, vidējās ekonomiskās darbības izmaksas ir 362 EUR uz 1 iedzīvotāju, skatīt attēlu zemāk. Ekonomiskās darbības pakalpojumu izmaksas uz 1 iedzīvotāju Jūrmalā (351 EUR) un Rīgā (377 EUR), savukārt apdzīvotības blīvums ir krietni atšķirīgs, attiecīgi – Rīgā 2281 cilv./km² un Jūrmalā 568 cilv./km². Uz kopējā fona Rēzeknē ir vislielākās ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 569 EUR. Šādas izmaksu apmēra atšķirības varētu būt saistītas ar pašvaldību individuāliem lēmumiem par ieguldījumiem ekonomiskās darbības attīstīšanai, ņemot vērā, Latgales reģiona kopējo nozīmīgo prioritāti un Rēzeknes novada prioritāti saistībā ar uzņēmējdarbības atbalstu speciālajās ekonomiskajās zonā Rēzeknē⁴³.

Attēls 30. Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētās

Datu avots: CSE COE, RAIM

Pašvaldību viedoklis

Intervijās pašvaldību pārstāvji norādīja, ka viens no galvenajiem finansējuma avotiem ekonomiskās darbības veicināšanai ir ES fondu finansējums uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstībai, tai skaitā ēkām un ražotnēm. Pašvaldību finansējums attiecas ne tikai uz nepieciešamo līdzfinansējumu, bet arī neattiecināmo izmaksu finansēšana (piemēram, izmaksu sadārdzināšanas gadījumā) un saistīto projektu finansēšana. Pašvaldībām ir interese turpināt līdzīgas aktivitātes ES fondu 2021. - 2027. gada plānošanas periodā, piemēram, īstenojot jaunu ražošanas ēku projektus. Kā būtisks finanšu avots dažādu pasākumu īstenošanai, t.sk. ieguldījumiem infrastruktūrā ir pārrobežas sadarbība un INTERREG finansējuma izmantošana. Ar ES fondu palīdzību tika veiktas investīcijas degradētajās teritorijās un attīstīta

⁴³ <https://likumi.lv/ta/id/45469-rezeknes-specialas-ekonomiskas-zonas-likums>

uzņēmējdarbības vide, kas daļā pašvaldību veicināja iedzīvotāju skaita pieaugumu un nepieciešamību pēc investīcijām citās jomās, piemēram, PII un dzīvojamā fonda attīstību.

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju, ir nepietiekams finansējums infrastruktūras objektu attīstīšanai, tai skaitā ceļu infrastruktūrai. Ir nepieciešams valsts finansējums autoceļu fondam, kā arī, plānojot nodot daļu ceļu posmu pašvaldībām (Satiksmes ministrija), ir jānodrošina nepieciešamais finansējums šīs funkcijas īstenošanai.

Daudzās pašvaldībās prioritāte ir industriālo parku attīstība, kā arī nepieciešamās infrastruktūras, piemēram, gāze, ūdens, elektrības, ceļu nodrošināšana pie industriālajiem objektiem, kā arī energokopienų izveide. Atsevišķās pašvaldībās ir iniciatīvas plašāk izmantot AER, piemēram, saules paneļi (piesaistot privāto investoru), bet kopumā intervijās pašvaldības diezgan maz norāda uz “zaļā kursa” un “digitālo mērķu” prioritāšu sasniegšanu. Tiek norādīts uz nepieciešamību vēl vairāk izmantot veiktās investīcijas interneta platjoslas pieslēgumā un nodrošināt “pēdējo jūdži”⁴⁴ uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

Nepieciešams vienkāršot un uzlabot ēku siltināšanas programmu, jo pašreizējais lielais administratīvais slogs un nepieciešamo privāto investīciju apjoms daudzos gadījumos liedz piedalīties energoefektivitātes projektos, piemēram, ja ikmēneša izmaksas par energoefektivitātes projektu pārsniedz 1,20 EUR uz kvadrātmetru.

Atsevišķās pašvaldības pauž viedokli, ka ES fondu finansējums sadalīts nevienmērīgi pa pašvaldībām (daudzas pašvaldības veica investīcijas, izmantojot savus līdzekļus), tādējādi ir dažādas nākotnes investīciju prioritātes un nepieciešamā finansējuma apjomi. Kā arī valstspilsētās ir vieglāk nodrošināt pašvaldību pakalpojumus, jo pie mazāka patērētāju skaita palielinās izmaksas uz 1 iedzīvotāju.

Pašvaldības aktīvi izmanto Atveseļošanās un noturības mehānisma finansējumu un saistībā ar Covid-19 piešķirtos finanšu līdzekļus, lai attīstītu transporta infrastruktūru un uzlabotu mobilitāti.

Pašvaldības vērs uzmanību, ka ieteicams pārskatīt noteikumus attiecībā uz aizņēmumiem saistībā ar ES fondu finansētu projektu īstenošanu, lai varētu aizņemties lielāku finansējuma apjomu neattiecināmo izmaksu finansēšanai, tādējādi īstenojot lielus un kompleksus projektus, piemēram, ēku ar ļoti lielu nolietojumu rekonstrukcija un ierobežojums, ka var tikt finansēti 40% no tīkla izmaksām.

2.3.4. Teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšana

Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana

- Pašvaldību loma teritoriju un mājokļu apsaimniekošanā ir noteikta likumā “Par pašvaldībām” un ietver administratīvās teritorijas labiekārtošanu.
- Ir daļēja **korelācija starp apdzīvotības blīvumu un kopējām pakalpojumu izmaksām**. Lielākās valstspilsētās ir mazākas izmaksas uz 1 iedzīvotāju.

Pašvaldības loma teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšanā

Likuma “Par pašvaldībām”⁴⁵ 15. pantā uzskaitītas pašvaldību autonomās funkcijas, kur par teritorijas apsaimniekošanu ir noteikts, ka pašvaldībām *jāgādā par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana)*. 43. panta 6. daļa nosaka, ka pašvaldība ir tiesīga izdot saistošus noteikumus par īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas (gājēju ietves, grāvju vai zālāju līdz brauktuves malai) kopšanu.

⁴⁴ Elektronisko sakaru komersantu izveidotas abonentlīnijas pieslēgumi interneta piekļuves pakalpojumu sniegšanai galalietotājiem

⁴⁵ <https://likumi.lv/doc.php?id=57255>

Teritoriju apsaimniekošana un apdzīvotības blīvums

Tika apkopota informācija par teritorijas apsaimniekošanas izmaksām un aprēķinātas teritorijas apsaimniekošanas izmaksas uz 1 iedzīvotāju un vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju, veicot aprēķinus par novadiem un valstpilsētām atsevišķi (vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās ir **242 EUR**), skatīt tabulu zemāk. Vislielākās izmaksas uz vienu iedzīvotāju ir Ropažu novadā – 580 EUR/iedz., savukārt viszemākās Mārupes novadā – 98 EUR/iedz.

Tabula 26. Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi un kopējās, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp novadiem

	iedzīvotāju skaits	Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi, EUR	Izmaksas uz 1 iedz. EUR	Novirzes no vidējām izmaksām, %
Aizkraukles novads	31 096	7 314 664	235	-4,47%
Alūksnes novads	15 416	2 632 307	171	-30,49%
Augšdaugavas novads	28 433	4 845 429	170	-30,89%
Ādažu novads	22 297	12 631 187	566	130,08%
Balvu novads	20 261	3 939 338	194	-21,14%
Bauskas novads	44 249	7 089 574	160	-34,96%
Cēsu novads	44 872	9 216 401	205	-16,67%
Dienvidkurzemes novads	35 353	13 149 119	372	51,22%
Dobeles novads	30 556	8 786 907	288	17,07%
Gulbenes novads	20 795	4 787 217	230	-6,50%
Jelgavas novads	33 855	11 261 958	333	35,37%
Jēkabpils novads	42 948	17 954 406	418	69,92%
Krāslavas novads	23 624	3 609 664	153	-37,80%
Kuldīgas novads	29 349	10 255 941	349	41,87%
Ķekavas novads	31 392	4 418 657	141	-42,68%
Limbažu novads	29 986	7 397 370	247	0,41%
Līvānu novads	11 568	1 383 665	120	-51,22%
Ludzas novads	23 305	5 510 508	236	-4,07%
Madonas novads	30 643	11 754 535	384	56,10%
Mārupes novads	36 686	3 593 420	98	-60,16%
Ogres novads	61 366	13 609 323	222	-9,76%
Olaines novads	20 926	4 581 485	219	-10,98%
Preiļu novads	17 849	7 983 230	447	81,71%
Rēzeknes novads	31 324	4 648 945	148	-39,84%
Ropažu novads	33 816	19 615 383	580	135,77%
Salaspils novads	24 240	3 021 192	125	-49,19%
Saldus novads	29 613	9 739 688	329	33,74%
Saulkrastu novads	10 003	2 323 644	232	-5,69%
Siguldas novads	32 267	6 871 893	213	-13,41%
Smiltenes novads	19 165	3 025 919	158	-35,77%
Talsu novads	38 617	9 649 749	250	1,63%
Tukuma novads	47 556	6 872 766	145	-41,06%
Valkas novads	8 580	4 090 744	477	93,90%
Valmieras novads	54 642	20 546 731	376	52,85%
Varakļānu novads	3 079	464 024	151	-38,62%
Ventspils novads	11 468	3 376 649	294	19,51%

Datu avots: PMLP, CSE COE, VK

Vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju valstpilsētu pašvaldībās ir **165 EUR**. Vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju valstpilsētās ir Ventspilī – 528 EUR./iedz., savukārt vismazākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Rēzeknē un Rīgā – 83 EUR/iedz. Skatīt tabulu zemāk.

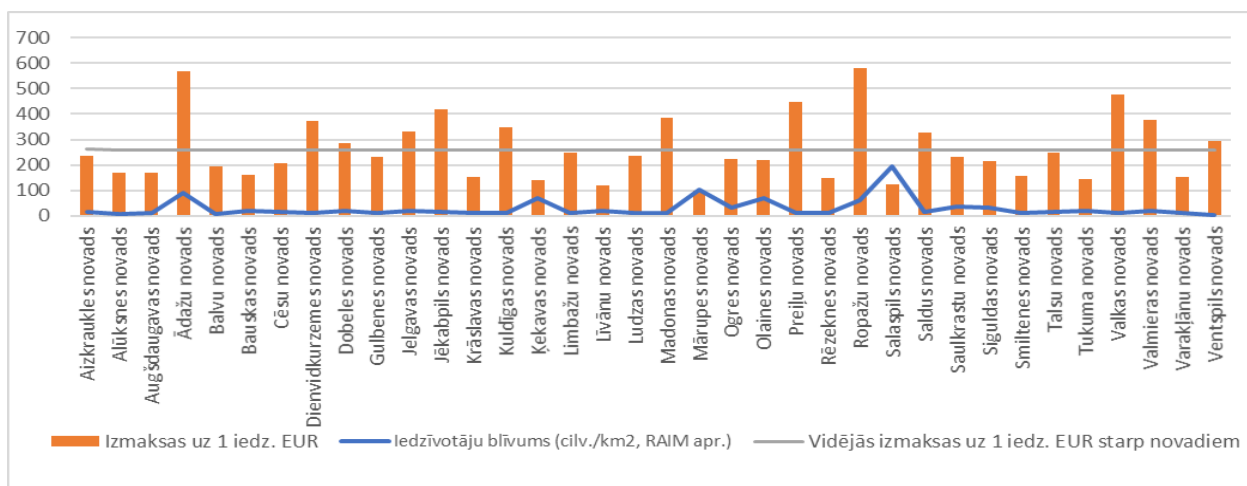
Tabula 27. Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi un kopējās, vidējās izmaksas uz 1 iedz. starp valstspilsētām

	Iedzīvotāju skaits	Teritoriju apsaimniekošanas izdevumi, EUR	Izmaksas uz 1 iedz. EUR	Novirzes no vidējām izmaksām, %
Daugavpils	90 520	14 258 363	158	-35,77%
Jelgava	60 564	6 040 206	100	-59,35%
Jūrmala	57 813	7 901 212	137	-44,31%
Liepāja	75 916	4 914 665	65	-73,58%
Rēzekne	29 771	2 459 591	83	-66,26%
Rīga	686 253	57 073 755	83	-66,26%
Ventspils	37 057	19 565 103	528	114,63%

Datu avots: PMLP, CSE COE, VK

Analizējot datus, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadiem, jo tajās ir lielāks apdzīvotības blīvums un mazāka teritorijas platība. Vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju novados ir 242 EUR. Ir novērojama neliela korelācija starp teritoriju apsaimniekošanas izmaksām uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotās vietas blīvumu. 13 pašvaldībās tiek pārsniegtas izmaksas uz 1 iedzīvotāju, salīdzinot ar vidējo, kur apdzīvotības blīvums ir salīdzinoši zems.

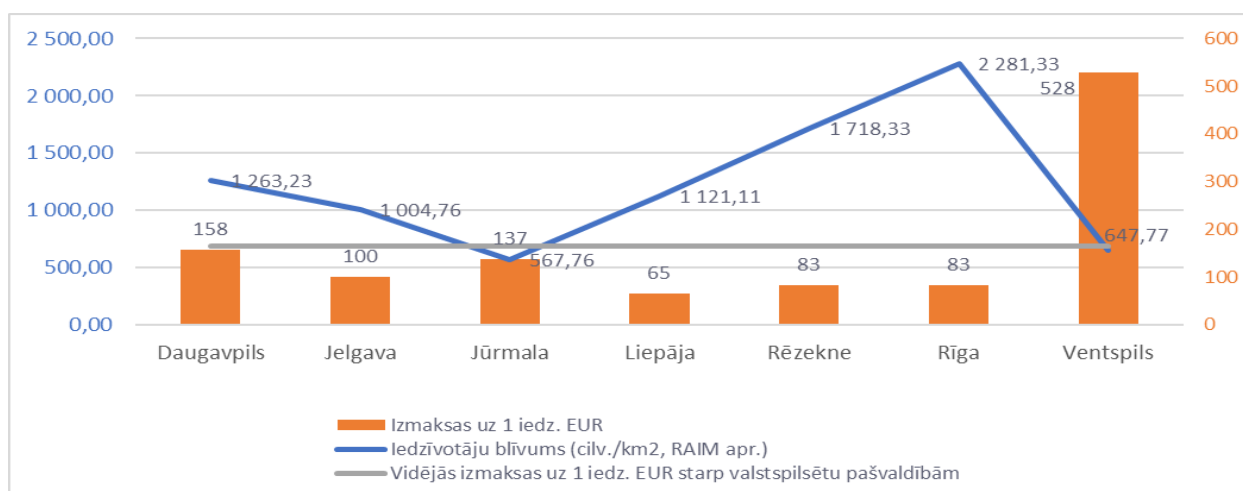
Attēls 31. Teritorijas un mājokļu apsaimniekošanas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Analizējot valstspilsētas, vidējās teritorijas un mājokļu apsaimniekošanas izmaksas ir 165 EUR uz 1 iedzīvotāju, skatīt attēlu zemāk. Starp visām valstspilsētām Ventspils pilsētas izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir krietni lielākas, lai gan apdzīvotības blīvums ir otrs zemākais starp valstspilsētām, kas, iespējams, saistīts ar to, ka no 2021.gada 1.janvāra savu darbību uzsāka jauna pašvaldības iestāde "Ventspils osta", kuras galvenie uzdevumi ir nodrošināt Ventspils pilsētas pašvaldībai piederošo un piekritošo īpašumu pārvaldīšanu, pārraudzību, efektīvu un pašvaldības interesēm atbilstošu izmantošanu, kā arī Ventspils brīvostas pārvaldei valdījumā nodotās mantas pārraudzību pašvaldības interesēs. Tāpat arī iespējamas atšķirības izdevumu uzskaitē, neraugoties uz vienotu izdevumu klasifikāciju, jo pašvaldībās var atšķirties, piemēram, kategorija, kādā plāno izdevumus dabas teritoriju apsaimniekošanai un labiekārtošanai.

Attēls 32. Teritorijas un mājokļu apsaimniekošanas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

Datu avots: CSE COE, RAIM

Pašvaldību viedoklis

Intervijās pašvaldību pārstāvji norādīja uz nepietekamu finansējumu ceļu un ielu infrastruktūras attīstībai, kā arī nepieciešamo finansējumu izveidotās infrastruktūras uzturēšanai. Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju, pieejamais valsts budžeta dotācijas līdzekļu apjoms ceļiem palicis tāds pats kā 2008.gadā, bet ir bijis ievērojams izmaksu kāpums.

Atsevišķos gadījumos pašvaldības pakalpojumus nodrošina, izmantojot domes struktūrvienības, nevis veidojot kapitālsabiedrības. Pakalpojumu nodrošināšanā pašvaldības saskaras ar dažādiem izaicinājumiem, tai skaitā nepietiekams atalgojums, tehnikas sadārdzināšanās un nespēja konkurēt ar privāto sektoru attiecībā uz darbinieku piesaisti.

Teritorijas attīstības un uzturēšanas izdevumu kategorijā tiek iekļauti izdevumi, kas saistīti ar pašvaldībai piederošo publiskās teritorijas un publisko objektu uzturēšanu. Valstspilsētās uzturēšanas izmaksas ir augstākas nekā lauku rajonos.

Pašvaldību mērķis ir uzlabot sniegtā pakalpojuma kvalitāti, vienādot pakalpojumus visā jaunizveidotajā pašvaldībā, kā arī atsevišķās pašvaldībās vairāk piesaistīt ārvaldības sniedzējus, lai uzlabotu sniegto pakalpojumu kvalitāti un samazinātu izmaksas.

Atsevišķās pašvaldībās aktuāls jautājums ir īpašuma tiesību sakārtošana un reģistrācija Zemesgrāmatā. Pašvaldības veic ieguldījumus arī "zaļā kursa" mērķu sasniegšanai, tiek veiktas investīcijas atkritumu šķirošanas laukumos (pilna cikla šķirošana), bet svarīgi ir nodrošināt vienādu pakalpojumu visā pašvaldības teritorijā.

Tāpat nepieciešams veikt pašvaldību ēku noslogojuma mērījumus un veidot energopārvaldības platformas.

2.3.5. Sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumu nodrošināšana

Pašvaldības loma sabiedriskās kārtības nodrošināšanā

Likuma "Par pašvaldībām"⁴⁶ 15. pantā uzskaitītas pašvaldību autonomās funkcijas, kur par sabiedrisko kārtību un drošību noteikts, ka pašvaldībām ir jāpiedalās sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, apkarot žūpību un netiklību.

Atsevišķas autonomās pašvaldības funkcijas dažos novados nodrošina iestādes, bet citos novados - domes struktūrvienības, piemēram, pašvaldības policija, vai uzdevums tiek deleģēts pakalpojuma sniedzējam. Likumā "Par policiju" (19.pants) noteikts, ka Pašvaldības policijas darbinieku skaitu nosaka attiecīgā pašvaldība vai likumā "Par pašvaldībām" noteiktā uzraudzības padome. Pašvaldības policijas sastāvā var būt tās priekšnieks, viņa vietnieki, vecākie inspektori, inspektori un jaunākie inspektori, kā arī vecākie kārtībnieki, kārtībnieki un jaunākie kārtībnieki. Likumā "Par policiju" (15.pants) Pašvaldības policija

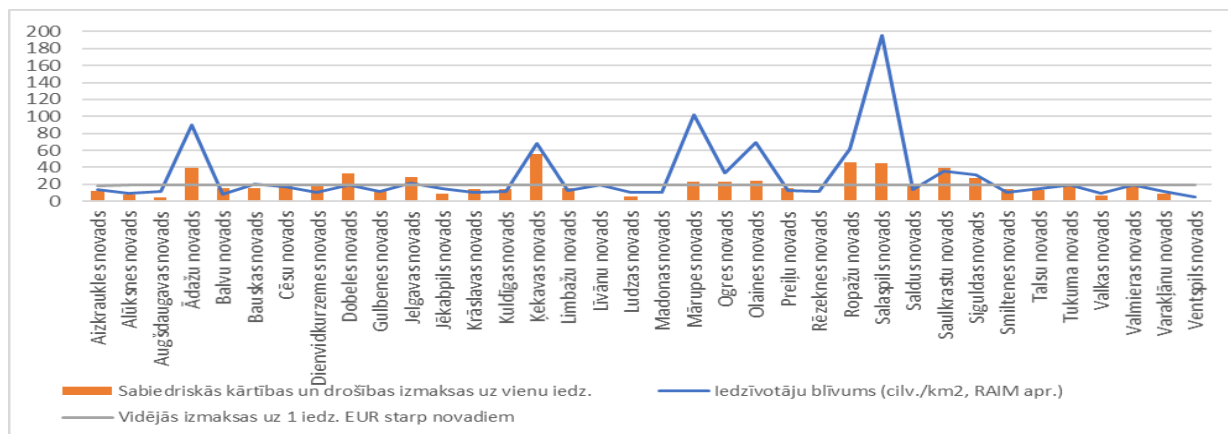
⁴⁶ <https://likumi.lv/doc.php?id=57255>

ir iekļauta attiecīgās pašvaldības sastāvā un izvēlētais funkcijas nodrošināšanas modelis ietekmē pašvaldības budžetu.

Sabiedriskās kārtības nodrošināšana un apdzīvotības blīvums

Analizējot datus, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadu pašvaldībām. Vidējās izmaksas, iekļaujot aprēķinā visus novadus, izņemot valstspilsētu pašvaldības, ir 19 EUR/iedz. Kā redzams no attēla zemāk ir tieša korelācija starp apdzīvotības blīvumu un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas izmaksām.

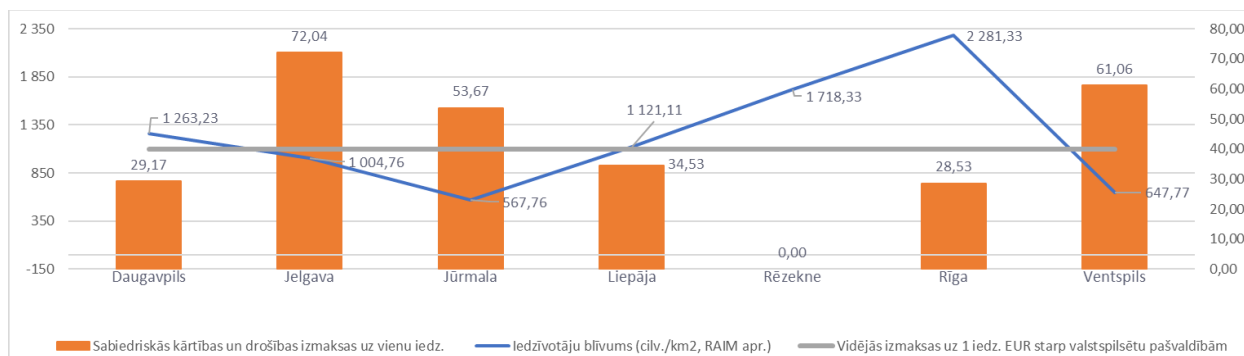
Attēls 33. Sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumu izmaksas, EUR uz 1 iedz. un apdzīvotības blīvums pašvaldības (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Veicot analīzi starp valstspilsētu pašvaldībām, vidējās sabiedriskās kārtības izmaksas ir 40 EUR uz 1 iedzīvotāju, skatīt attēlu zemāk. Trīs valstspilsētu pašvaldībās izdevumi uz 1 iedzīvotāju pārsniedz vidējās izmaksas.

Attēls 34. Sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumu izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

Datu avots: CSE COE, RAIM

Rēzeknes novada pašvaldībā 2021.gada budžetā sabiedriskās kārtības nodrošināšanai plānoti vien 2 000,00 EUR, savukārt 2020.gadā finansējums šai kategorijai netika paredzēts. Tas saistāms ar 2014.gadā Rēzeknes pašvaldības pieņemto lēmumu likvidēt pašvaldības policiju, tā vietā izveidojot Rēzeknes pilsētas domes Administratīvo inspekciju, kuras izdevumi ir iekļauti budžeta ekonomiskās klasifikācijas kodā "Vispārīgie valdības dienesti".

2.3.6. Atpūtas, kultūras un reliģijas pakalpojumu nodrošināšana

Pašvaldības loma kultūras pakalpojumu nodrošināšanā

Likuma "Par pašvaldībām"⁴⁷ 15. pantā uzskaitītas pašvaldību autonomās funkcijas, kur par sabiedrisko kārtību un drošību noteikts, ka pašvaldībām ir jā rūpējas par kultūru un jāsekmē tradicionālo kultūras vērtību

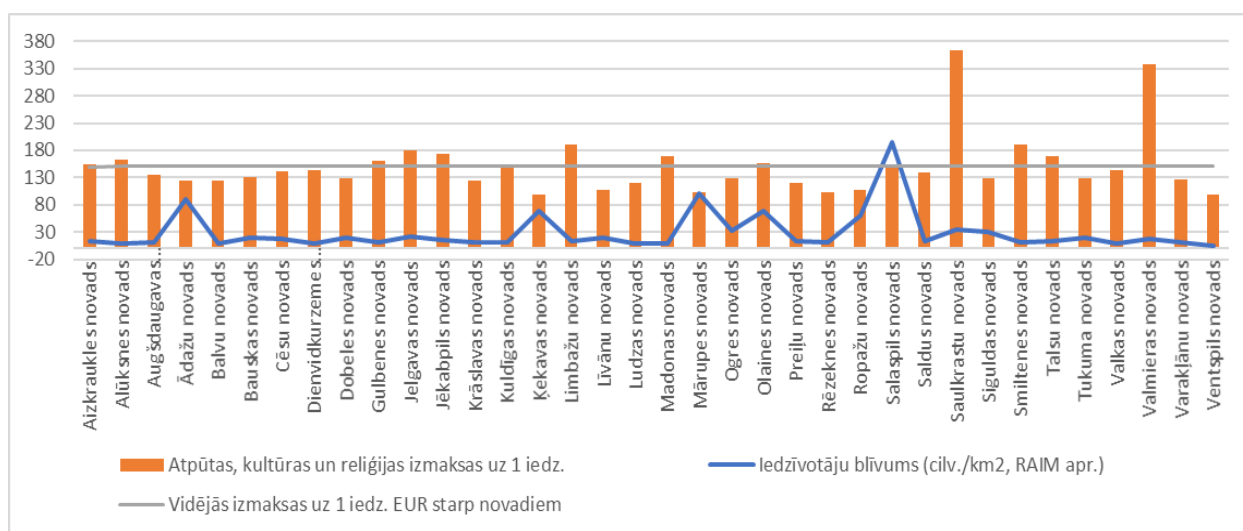
⁴⁷ <https://likumi.lv/doc.php?id=57255>

saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.).

Kultūras pakalpojumu nodrošināšana un apdzīvotības blīvums

Analizējot datus, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadu pašvaldībām. Vidējās novadu izmaksas uz 1 iedzīvotāju – 151 EUR/iedz. Starp visiem novadiem visaugstākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Saulkrastu (364 EUR) un Valmieras novadam (337 EUR), pārsniedzot vidējo radītāju divas reizes. Analizējot Saulkrastu novada budžeta izdevumus šajā kategorijā, secināms, ka būtisku daļu izdevumu (40%) plānota Saulkrastu sporta un ģimenes centra uzturēšanai, kas iespējams atšķiras no citās pašvaldībās šajā funkcionālajā kodā plānotajiem izdevumiem. Savukārt Valmieras novadā tiek veiktas būtiskas investīcijas īstenojot projektu “Valmieras vēsturiskā centra attīstība” 2021.gadā paredzot finansējums 3,43 miljoni EUR apmērā, tai skaitā 1,7 miljoni EUR Valmieras pašvaldības budžeta līdzfinansējumu, izmantojot Valsts kases aizdevumu un attiecīgi nodrošināti pakalpojumi, lai uzlabotu pilsētas vidi (jaunā korpusa izbūve, mūra restaurācija un ēkas Bruņinieku ielā 1 pārbūve). Kā redzams attēlā zemāk - nav tiešas korelācijas starp pakalpojumu izmaksām un apdzīvotības blīvumu.

Attēls 35. Atpūtas, kultūras un reliģijas izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

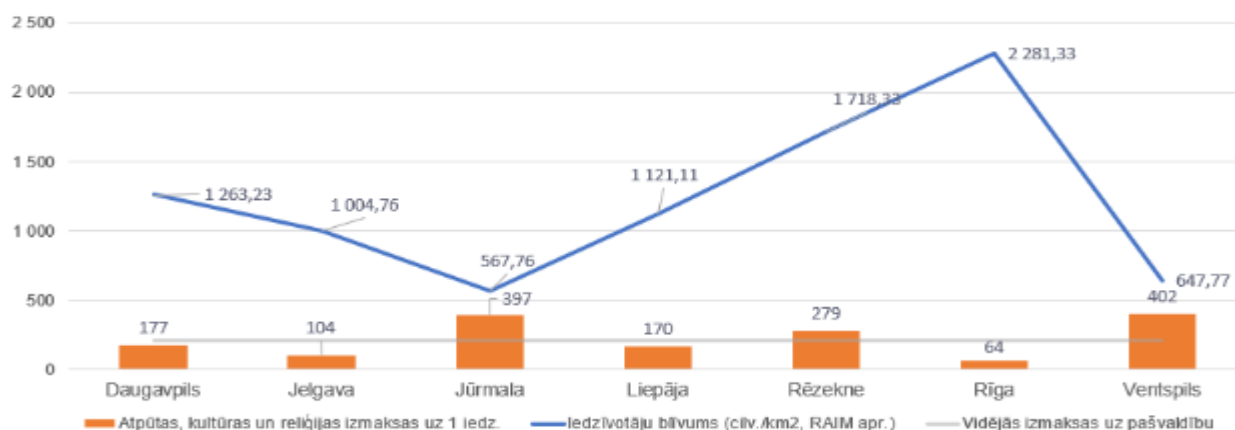

Datu avots: CSE COE, RAIM

Atsevišķi tika veikta analīze valstspilsētu pašvaldībām, kur vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir 228 EUR, skatīt attēlu zemāk. Visaugstākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Jūrmalā (397 EUR) un Ventspilī (402 EUR), kur iedzīvotāju blīvums ir viszemākais starp valstspilsētu pašvaldībām, savukārt Rīgā, kur iedzīvotāju blīvums ir visaugstākais, izmaksas uz 1 iedzīvotāju atpūtā, kultūrā un reliģijā ir viszemākās (64 EUR).

Svarīgs aspekts ir pašvaldību iesaiste kultūras pasākumu līdzfinansēšanā, piemēram, Jūrmalai piedaloties Ķemeru parka pārbūvē un atjaunošanā, nodrošinot daudzfunkcionāla dabas tūrisma centra būvniecību Ķemerose un mežaparka labiekārtojuma izveidi, vai, piemēram, Liepājai ieguldot finansējumu koncertzālē “Liepājas Dzintars”.

Attēls 36. Atpūtas, kultūras un reliģijas izmaksas uz 1 iedz. un apdzīvotības blīvums valstspilsētās

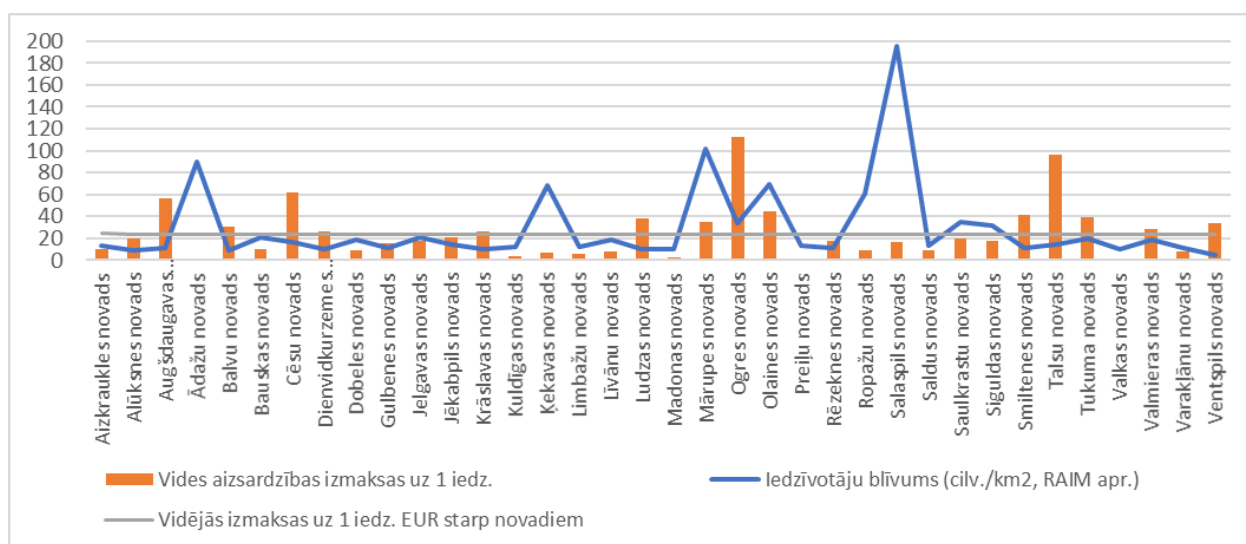
Datu avots: CSE COE, RAIM

Līdzīga situācija ir arī citās valstspilsētu pašvaldībās, kur, piemēram, Ventspils valstspilsētā plānots būtisks finansējums gan Ventspils bibliotēkai, gan muzejam, gan Sporta pārvaldei, tāpat Rēzeknes valstspilsētā paredzot budžetā Rēzeknes pilsētas pašvaldības finansējumu Olimpiskā centra Rēzekne būvniecībai.

2.3.7. Vides aizsardzības pakalpojumu nodrošināšana

Analizējot datus par 2021. gada septembri, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadu pašvaldībām. Vispārējo vides aizsardzības izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir 25 EUR. Ir novērojama daļēja korelācija starp apdzīvotības blīvumu un izmaksām, bet jāņem vērā izmaksu apjoms uz 1 iedzīvotāju, kas ir neliels. Skatīt attēlu zemāk. Visaugstākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Ogres novadā (113 EUR/iedz.), kas lielākoties saistīts ar šajā izdevumu kategorijā 2021. gada budžetā paredzēto finansējumu projekta “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana realizāciju, izbūvējot Ogres Centrālās bibliotēkas ēku” un Talsu novadā (96 EUR/iedz.), savukārt apdzīvotības blīvums abās pašvaldībās ir salīdzinoši zems. Dažādas izdevumu attiecināmības izpratnes dēļ, iespējams, viena pašvaldība šāda veida projektus klasificētu izmantojot funkcionālās kategorijas kodu “Ekonomiskā darbība”, cita savukārt “Vides aizsardzība”.

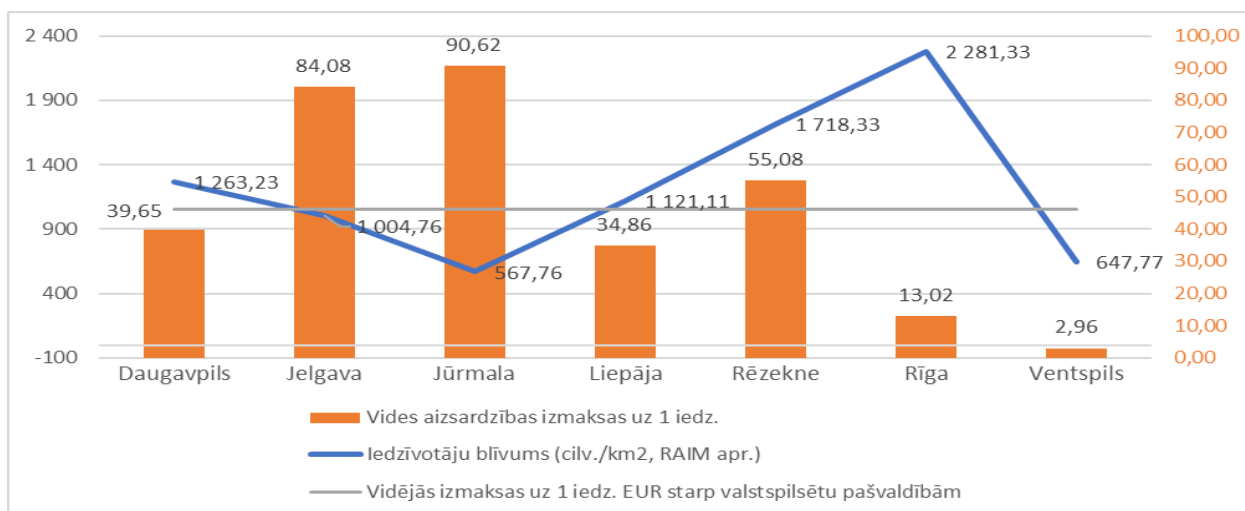
Attēls 37. Vides aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

Datu avots: CSE COE, RAIM

Vidējās izmaksas, iekļaujot aprēķinā visas valstspilsētu pašvaldības, 46 EUR/iedz. Kā redzams no attēla zemāk vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju ir Jelgavā (84 EUR) un Jūrmalā (91 EUR).

Attēls 38. Vides aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

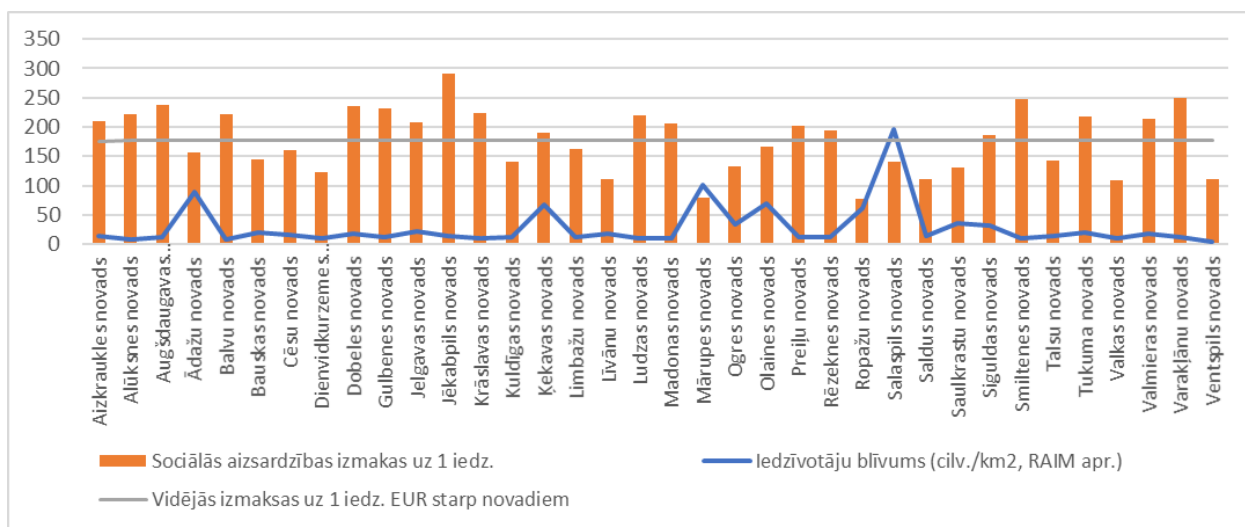

Datu avots: CSE COE, RAIM

2.3.8. Sociālās aizsardzības pakalpojumu nodrošināšana

Veicot analīzi, ņemot vērā sociālās aizsardzības izmaksas, tika nodalītas valstspilsētu pašvaldības no novadu pašvaldībām. Nav novērojama korelācija starp apdzīvotības blīvumu un izmaksām uz 1 iedzīvotāju. Vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp novadu pašvaldībām ir 178 EUR. Vislielākās izmaksas uz 1 iedzīvotāju sociālai aizsardzībai ir Jēkabpils novadā – 290 EUR. Valstī ir noteikts tiesiskais pamats sociālās palīdzības pabalstu izmaksām, tomēr katra pašvaldība papildus obligāti noteiktajiem maksājumiem papildus var izvēlēties sava budžeta līdzekļu ietvaros sniegt atbalstu pēc pašvaldību brīvas iniciatīvas – šī izvēle ietekmē pašvaldību budžeta apmēru sociālās aizsardzības pakalpojumu nodrošināšanai⁴⁸.

Attēls 39. Sociālās aizsardzības izmaksas uz 1 iedzīvotāju EUR un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības)

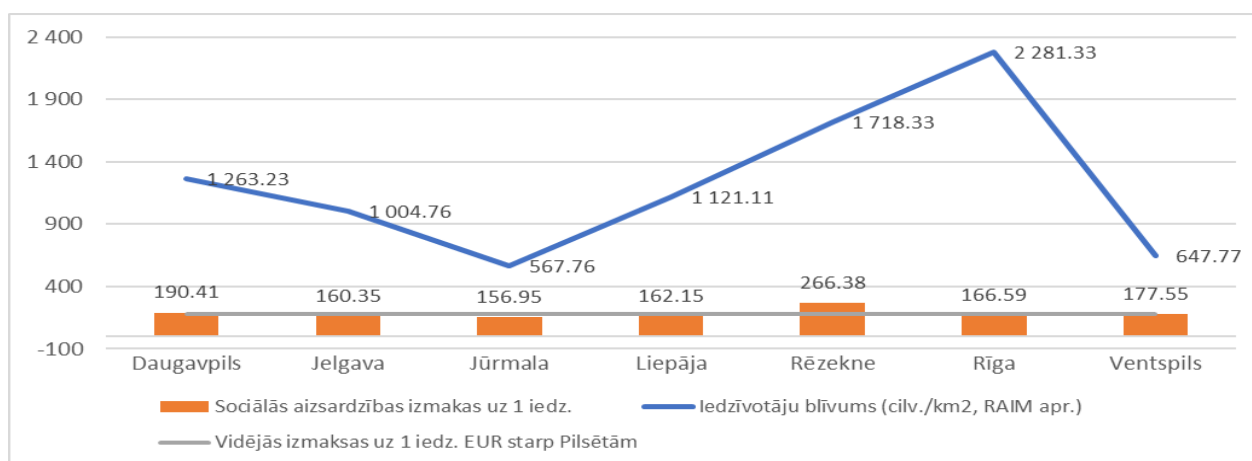

Datu avots: CSE COE, RAIM

Valstspilsētās nav korelācijas starp apdzīvotības blīvumu un izmaksām uz 1 iedzīvotāju. Sociālās aizsardzības vidējās izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp valstspilsētu pašvaldībām ir 183 EUR. Skatīt attēlu zemāk.

⁴⁸ <https://www.lm.gov.lv/lv/media/15586/download>

Attēls 40. Sociālās aizsardzības izmaksas uz 1 iedz. EUR un apdzīvotības blīvums valstspilsētu pašvaldībās

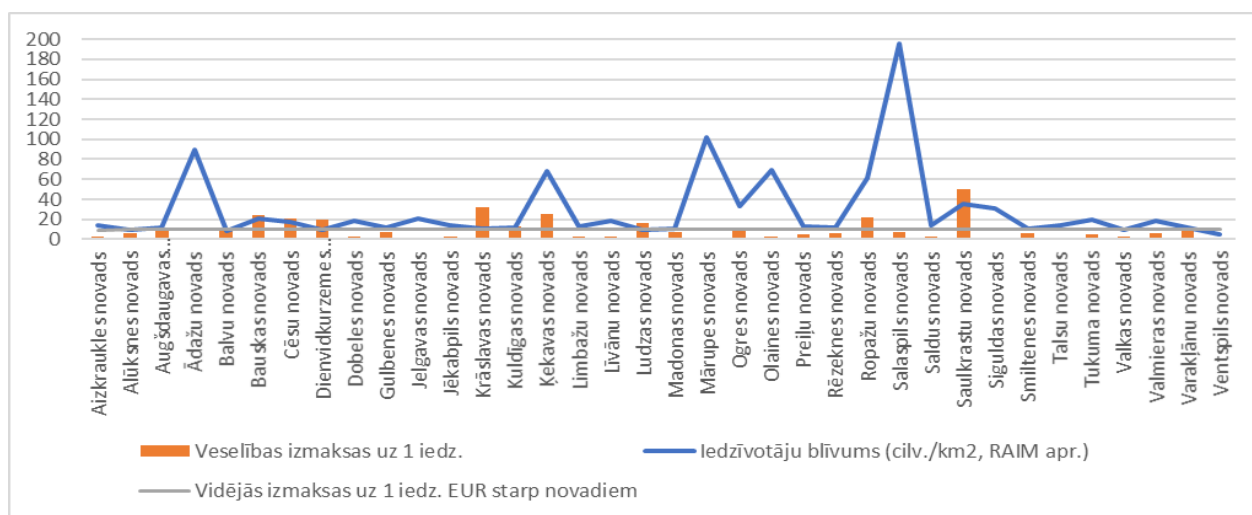

Datu avots: CSE COE, RAIM

2.3.9. Veselības pakalpojumu nodrošināšana

Veicot analīzi par veselības aprūpes pakalpojumu izmaksām uz 1 iedzīvotāju, vērojamas būtiskas atšķirības starp pašvaldībām. Vidējās veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp novadu pašvaldībām ir 10 EUR. Izteikti lielas izmaksas uz 1 iedzīvotāju veselības pakalpojumu nodrošināšanā ir vērojamas Saulkrastu novadā – 50 EUR, kas varētu būt saistīts ar to, ka Saulkrastu novada pašvaldība vēl 2021.gada pirmajā pusē bija 100% kapitāla daļu turētājs PSIA "Saulkrastu slimnīca" (beidza pastāvēt ar 2021.gada 21.augustu, pārveidojot to par pašvaldības aģentūru, kurai tika pievienota pašvaldības iestāde "Saulkrastu sociālās aprūpes māja", izveidojot pašvaldības aģentūru "Saulkrastu novada veselības un sociālās aprūpes centrs"). Pašvaldību noteiktie sociālās palīdzības, sociālo pakalpojumu, veselības aprūpes pieejamības, veselības veicināšanu un slimību profilakses pakalpojumi starp pašvaldībām atšķiras, t.sk. arī veselības aprūpes saņemšanas iespējas un nodrošināto pakalpojumu kvalitāte.

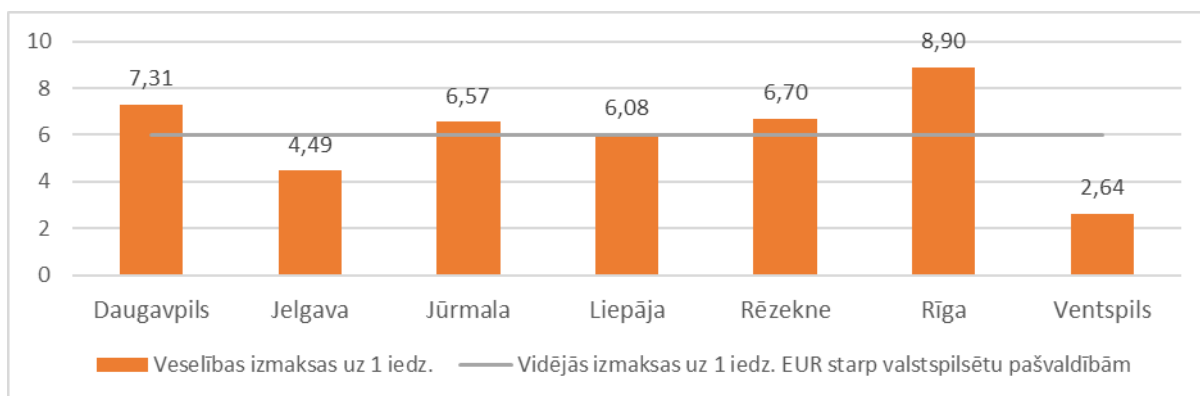
Attēls 41. Veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvums pašvaldībās (izņemot valstspilsētu pašvaldības), EUR

Datu avots: CSE COE, RAIM

Veicot analīzi, netika iekļauts apdzīvotības blīvums, kas traucēja aplūkot kopējo ainu starp valstspilsētu pašvaldībām. Vidējās veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju starp valstspilsētu pašvaldībām ir 6 EUR.

Attēls 42. Veselības izmaksas uz 1 iedzīvotāju valstspilsētu pašvaldībās, EUR

Datu avots: CSE COE, RAIM

3. Pašvaldību investīciju portfelis

3.1. Pašvaldību autonomās funkcijas

Pašvaldību autonomās funkcijas

- **Investīciju portfelis** ir pašvaldībai nepieciešamais finansējums, lai īstenotu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos noteiktos prioritāros mērķus un stratēģiskās vajadzības.
- Likums "Par pašvaldībām" nosaka **pašvaldību autonomās funkcijas**. Lai īstenotu pašvaldību autonomās funkcijas, galvenās investīciju jomas ir administratīvās teritorijas labiekārtošana, iedzīvotāju izglītība, kultūra, sports, sociālā palīdzība, uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība, dzīvojamais fonds un transporta pakalpojumi.

Investīciju portfelis un pašvaldību autonomās funkcijas

Pētījuma vajadzībām investīciju portfelis tiek definēts kā pašvaldībai nepieciešamais finansējums, lai īstenotu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos noteiktos prioritāros mērķus un stratēģiskās vajadzības.

Pašvaldību investīcijas ir tieši saistītas ar pašvaldību realizējamām pašvaldību autonomām funkcijām un to realizācijai nepieciešamajām investīcijām.

Likumā "Par pašvaldībām"⁴⁹ 15. pantā noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas. Saskaņā ar noteiktajām prasībām vietējā pārvalde pašvaldības funkciju izpildi var īstenot arī ar pašvaldību kapitālsabiedrību palīdzību (14. pants "Pildot savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības veidot pašvaldību iestādes, dibināt biedrības vai nodibinājumus, kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās").

Pašvaldībām ir nozīmīga loma sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem. Tabulā zemāk iekļauta informācija par pašvaldību autonomām funkcijām, kā arī norādīts, kā funkcijas var tikt īstenotas pašvaldībās un galvenās investīciju kategorijās.

Tabula 28. Pašvaldību autonomās funkcijas

Pašvaldības autonomās funkcijas	Funkcijas realizācija un investīciju kategorijas
Organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.	Kapitālsabiedrības, ārpalpojuma sniedzēji un pašvaldību aģentūras. Nepieciešamās investīcijas veic kapitālsabiedrības, pašvaldības pēc iespējas atbalsta. Maksā gala patērētājs.
Gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana).	Kapitālsabiedrības, ārpalpojuma sniedzēji un pašvaldību aģentūras. Pakalpojumus finansē pašvaldības. Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Noteikt kārtību, kādā izmantojami publiskā lietošanā esošie meži un ūdeņi , ja likumos nav noteikts citādi.	Centrālā administrācija. Gadījumā, ja nepieciešamas investīcijas, iekļautas pie teritorijas labiekārtošanas.
Gādāt par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu	Izglītības iestādes. Finansē pašvaldība.

⁴⁹ <https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam>

nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm, un izglītības atbalsta iestādēm u.c.).	Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.).	Bibliotēkas, kultūras iestādes. Finansē pašvaldība. Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Nodrošināt veselības aprūpes pieejamību , kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu .	Sporta iestādes. Finansē pašvaldība. Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītni u.c.).	Sociālie dienesti. Sociālās aprūpes nami. Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Gādāt par aizgādību, aizbildnību, adopciju un bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsardzību .	Bāriņtiesa.
Sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā .	Centrālā administrācija. Investīcijas pašvaldību dzīvojamā fonda izveidē.
Sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā, rūpēties par bezdarba samazināšanu .	Centrālā administrācija. Investīcijas biznesa infrastruktūras attīstībā.
Izsniegt atļaujas un licences komercdarbībai , ja tas paredzēts likumos.	Centrālā administrācija.
Piedalīties sabiedriskās kārtības nodrošināšanā , apkarot žūpību un netiklību.	Pašvaldības policija.
Saskaņā ar attiecīgās pašvaldības teritorijas plānojumu noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību .	Centrālā administrācija.
Nodrošināt savas administratīvās teritorijas būvniecības procesa tiesiskumu .	Būvvalde.
Veikt civilstāvokļa aktu reģistrāciju .	Dzimtsarakstu nodaļa.
Savākt un sniegt valsts statistikai nepieciešamās ziņas .	Centrālā administrācija.
Veikt nepieciešamos pasākumus domes vēlēšanās .	Centrālā administrācija, Vēlēšanu komisija.
Piedalīties civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā.	Centrālā administrācija.
Organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus .	Centrālā administrācija. Nepieciešamas investīcijas un infrastruktūras uzturēšana.
Organizēt pedagoģisko darbinieku tālākizglītību un izglītības metodisko darbu .	Centrālā administrācija.
Veikt attiecīgajā administratīvajā teritorijā dzīvojošo bērnu uzskaiti .	Centrālā administrācija, Dzimtsarakstu nodaļa.
Īstenot bērnu tiesību aizsardzību attiecīgajā administratīvajā teritorijā.	Bāriņtiesa.

Datu avots: Likums par pašvaldībām

Pamatojoties uz augstāk aprakstīto, galvenās investīciju jomas ir teritorijas labiekārtošana, iedzīvotāju izglītība, kultūra, sports, sociālā palīdzība, biznesa infrastruktūras attīstība, dzīvojamais fonds un transporta pakalpojumi. Katrai no pašvaldībām ir savas investīciju prioritātes un kopīgi nosakāma aizņēmumu proporcija pret visiem izdevumiem, kā arī citi makro rādītāji.

3.2. Reģionālās politikas mērķi

Reģionālās politikas mērķi

- Plānojot investīcijas, jāņem vērā **Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. -2027.gadam** ar investīciju prioritātēm – uzņēmējdarbības vides un pakalpojumu efektivitātes uzlabošana.
- Investīciju prioritātes un apjoms ir atkarīgs arī konkrētām teritorijām, tādēļ vērā ņemamas **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam** noteiktās mērķteritorijas.

Pašvaldības un reģionālās attīstības politika Latvijā

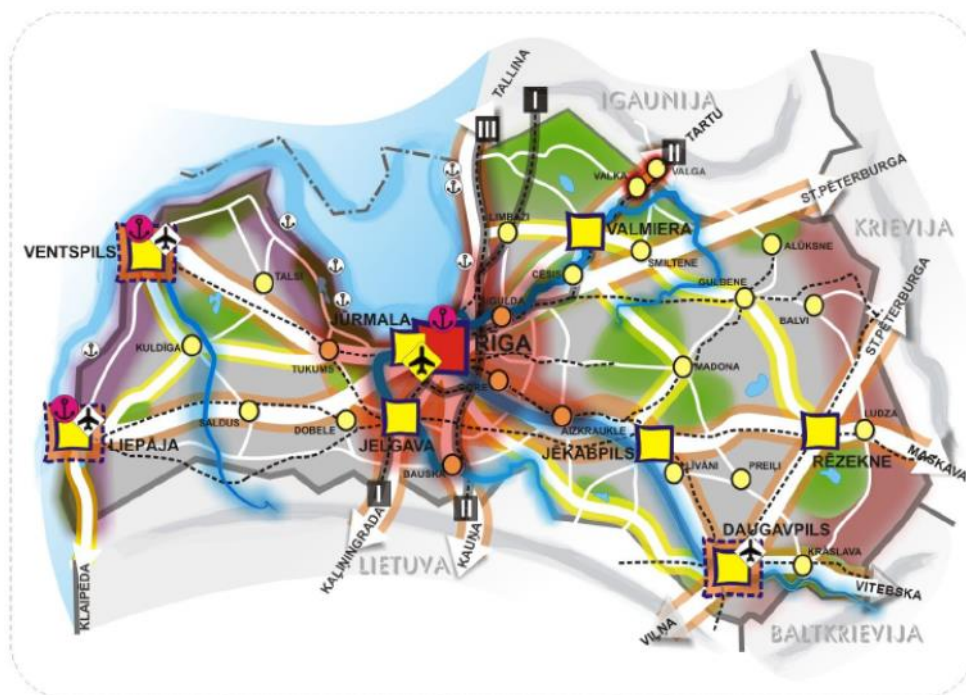
Pašvaldību investīcijas ietekmē ne tikai likumā “Par pašvaldībām” autonomās funkcijas un to īstenošanai nepieciešamās investīcijas, bet arī reģionālā politika. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam⁵⁰ kā reģionālās politikas mērķi nosaka visu reģionu potenciāla attīstību un sociālekonomisko atšķirību mazināšanu, kā arī izvirza divus apakšmērķus – uzņēmējdarbības vides uzlabošana un pakalpojumu efektivitātes uzlabošana.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (“Latvija 2030”) noteiktas mērķteritorijas reģionālās attīstības politikas finansējumam:

- 9 nacionālas nozīmes attīstības centri – Rīga, Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils un Jūrmala;
- 21 reģionālas nozīmes attīstības centrs – Kuldīga, Talsi, Tukums, Saldus, Dobeles, Bauska, Ogre, Aizkraukle, Sigulda, Cēsis, Limbaži, Smiltene, Alūksne, Gulbene, Balvi, Preiļi, Līvāni, Ludza, Krāslava, Madona, Valka.

Papildus kā mērķteritorijas reģionālās attīstības finansējumam noteiktas arī lauku attīstības telpa, Rīgas metropoles areāls, Baltijas jūras piekraste un Austrumu pierobeža, **uzsverot attīstības centru un to apkārtējo teritoriju sadarbību un sekmējot policentrisku attīstību.**

Attēls 43. Latvijas telpiskās attīstības perspektīva

Datu avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

⁵⁰ apstiprinātas ar MK 2019. gada 26. novembra rīkojumu Nr. 587

Pamatojoties uz attīstības plānošanas dokumentiem, investīciju prioritātes ir uzņēmējdarbības vides uzlabošana (attiecas uz ekonomiskās darbības kategoriju) un pakalpojumu pilnveidošana, tai skaitā izglītības un teritorijas attīstība.

3.3. Pašvaldību izmaksu analīze 2011. gads – 2021. gads

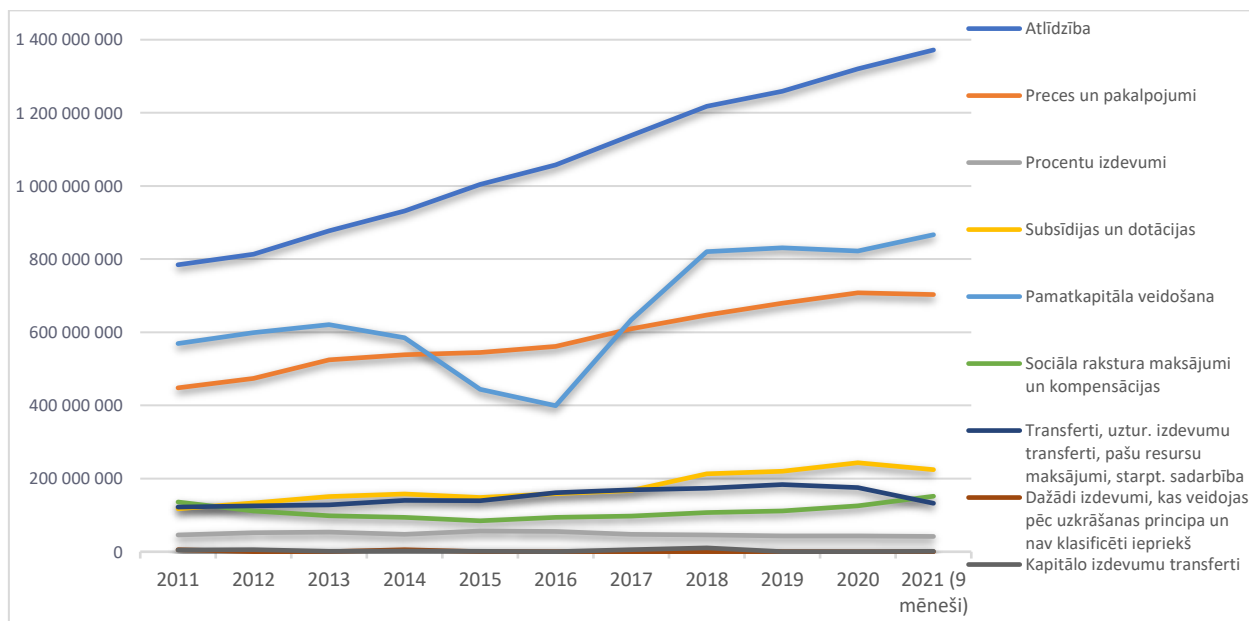
Pašvaldību izmaksu analīze

- Laika posmā no 2011.gada līdz 2021.gadam **kopējās izmaksas ir palielinājušās par 56%**.
- **Ekonomisko kategoriju** proporcijas nav būtiski izmainījušās desmit gadu periodā, un lielākās ekonomiskās kategorijas ir atlīdzība (39%), pamatkapitāla veidošana (24%) un preces un pakalpojumi (20%).
- Saskaņā ar 2021.gada plānu kopējās pamatkapitāla veidošanas izmaksas ir 866 776 554 EUR.
- **Funkcionālo kategoriju** proporcijas arī nav būtiski izmainījušās desmit gadu periodā, un lielākās funkcionālās kategorijas ir izglītība (39%), ekonomiskā darbība (17%) un teritoriju un mājokļu apsaimniekošana (11%).

Ekonomisko kategoriju izmaksas laika periodā no 2011. līdz 2021. gadam

Lai izvērtētu nākotnes investīciju apjomu un prioritātes, ir svarīgi izanalizēt pagātnes tendences attiecībā uz izmaksu un investīciju prioritātēm. Tabulā zemāk iekļauta dinamika 10 gadu periodā visām ekonomiskajām kategorijām. Detalizēta informācija iekļauta ziņojuma pielikumā. Aprēķinos tika izmantotas kopējās izmaksas, kur tika iekļautas gan novadu pašvaldības, gan valstspilsētu pašvaldības. Straujākais izmaksu kāpums ir ekonomiskai kategorijai atlīdzība, kāpums no 2011. gada, salīdzinot ar 2021. gadu, ir par 75%, kas lielākoties saistīts ar minimālās algas pieaugumu laika periodā, kā arī ar izmaiņām normatīvajos aktos attiecībā uz IIN. Ievērojams kāpums ir arī saistībā ar pamatkapitāla palielināšanu – pieaugums par 52%, minot, ka būtisks kritums ir bijis 2015. un 2016. gadā, kas varētu būt saistīts ar periodu starp diviem ES fondu plānošanas periodiem, kā arī pārejas periodā no LVL uz EUR. Liels iespaids uz kopējām izmaksām, salīdzinot 2011. gadu ar 2021. gadu, ir augušas par 56%.

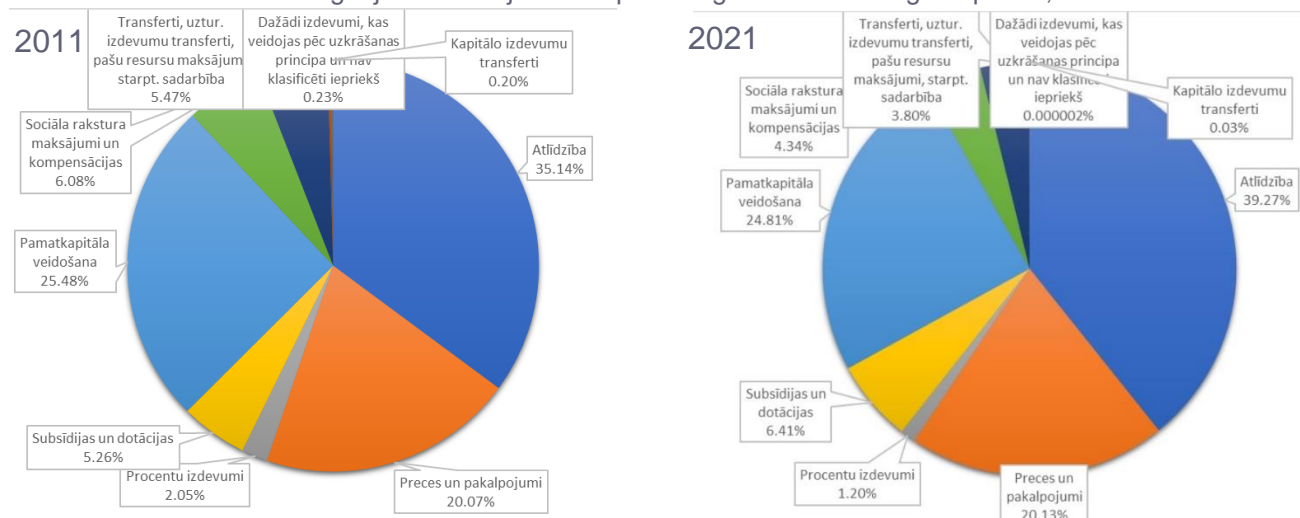
Attēls 44. Ekonomisko kategoriju izmaksu dinamika laika periodam no 2011. gada līdz 2021. gadam, EUR

Datu avots: VK, CSE COE

Attēlā zemāk atspoguļotas ekonomisko kategoriju izmaksu proporcijas, un var secināt, ka ekonomisko kategoriju proporcijas pēdējo 10 gadu periodā nav būtiski izmainījušās. Izmaksu kategorijas un to savstarpējās proporcijas jāņem vērā, plānojot investīciju prioritātes.

Attēls 45. Ekonomisko kategoriju salīdzinājums starp 2011. gada un 2021. gada plānu, %

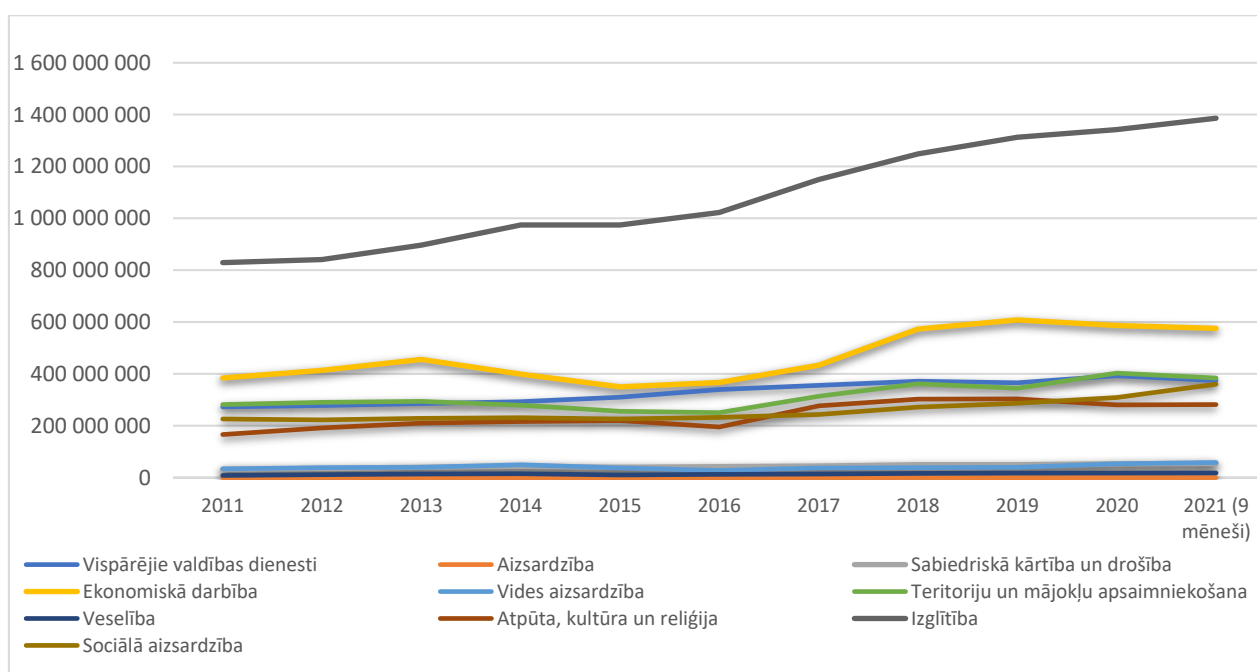

Datu avots: VK, CSE COE

Funkcionālo kategoriju izmaksas laika periodā no 2011. līdz 2021. gadam

Veicot funkcionālo izmaksu grupu analīzi periodam no 2011. gada līdz 2021. gadam, tika ņemti vērā dati par katra gada plānotām izmaksām, iekļaujot gan novadu pašvaldības, gan valstspilsētu pašvaldības. Izglītība veido lielāko īpatsvaru no funkcionālo kategoriju izmaksu grupām, kā arī novērojams ievērojams izmaksu kāpums, sevišķi izglītības jomā, kā tas redzams attēlā zemāk, kur, 2021. gadu salīdzinot ar 2011. gadu, izglītības izmaksas palielinājušās par 67%. Ekonomiskās darbības izmaksas mēreni palielinājušās no 2011. gada, tomēr laika periodā 2014. – 2016. gads tās ir samazinājušās, un viens no iemesliem varētu būt ES fondu plānošanas cikliskums (7 gadu plānošanas periods), kad beidzoties ES fondu plānošanas perioda 2007.-2013.gads pasākumiem, bet vēl neuzsākoties ES fondu plānošanas perioda 2014.-2020.gads pasākumiem, ES fondu finansējums nav pieejams vai pieejams mazā apmērā. Attēlā zemāk iekļauta informācija par visu funkcionālo kategoriju izdevumu izmaiņu dinamiku.

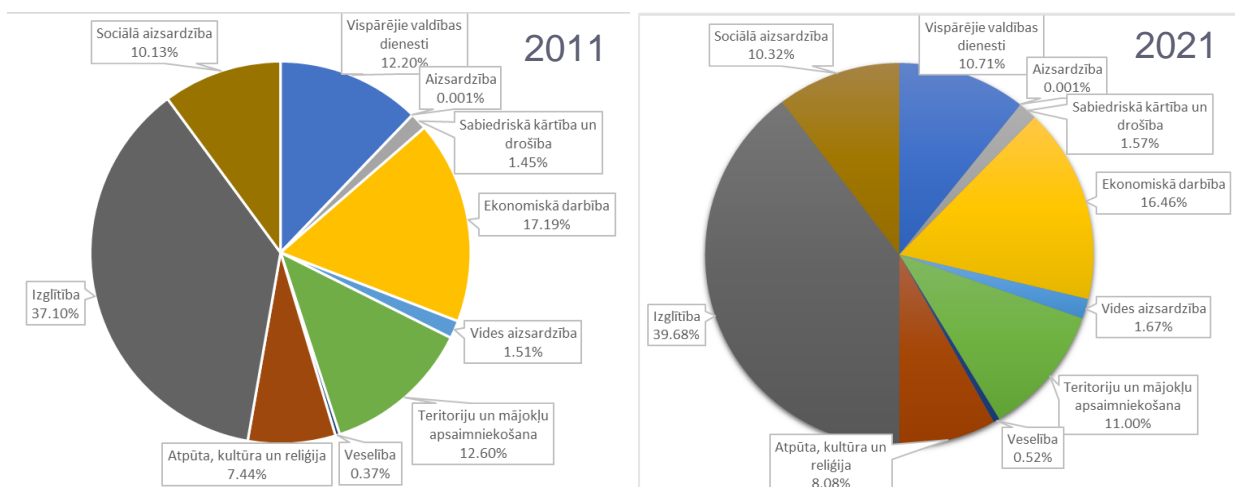
Attēls 46. Funkcionālo kategoriju izmaksu dinamika laika periodam no 2011. gada līdz 2021. gadam, EUR

Datu avots: VK, CSE COE

Attēlā zemāk atspoguļotas funkcionālo kategoriju proporcionālās izmaksas, un var secināt, ka funkcionālo kategoriju proporcijas pēdējo 10 gadu periodā nav būtiski izmainījušās.

Attēls 47. Funkcionālo kategoriju salīdzinājums starp 2011. gada un 2021. gada plānu, %

Datu avots: VK, CSE COE

3.4. Pašvaldību finansējuma avotu analīze

Pašvaldību finansējuma avotu analīze

- Saskaņā ar 2020.gada VK datiem kopējais **gada aizņēmumu apjoms bija apmēram 180 milj. EUR** (8% pret plānotajiem gada ieņēmumiem), un galvojumu apmērs apmēram 9 milj. EUR (0.4% pret plānotajiem gada ieņēmumiem).
- Divpadsmit gadu periodā plānotie pamatbudžeta ieņēmumi ir pieauguši par 108%, bet **aizņēmumi ir auguši krietni straujāk – par 234%**.
- Divpadsmit gadu periodā (2009. gads – 2020. gads) aizņēmumu proporcija pret plānotajiem ieņēmumiem **palielinājusies no 5% uz 8%**, bet laika posmā 2021. gads – 2027. gads šāds straujš palielinājums vairs nav plānots un plānotais saistību apmērs ir 8,22% - 8,55%.
- Pašvaldībām ir **ievērojams kopējo saistību apmērs**, lielākais saistību apmērs Rīgai (vairāk nekā 740 milj. EUR), kā arī ievērojami apjomi citām valstspilsētām un atsevišķiem novadiem.

Ilgdējo ieņēmumu un aizņemu proporcija laika periodā no 2009. gada līdz 2020. gadam

Plānojot nākotnes investīcijas, svarīgi izvērtēt ne tikai nepieciešamo investīciju apjomu, bet arī izvērtēt, kā plānotās investīcijas tiktu finansētas. Funkcionālās un ekonomiskās izdevumu kategorijas tiek finansētas no dažādiem finansējuma avotiem, tai skaitā pamatbudžeta ieņēmumiem, aizņēmumiem, galvojumiem un citām ilgtermiņa saistībām. Tabulā zemāk attēlota pēdējo 12 gadu izmaiņu dinamika.

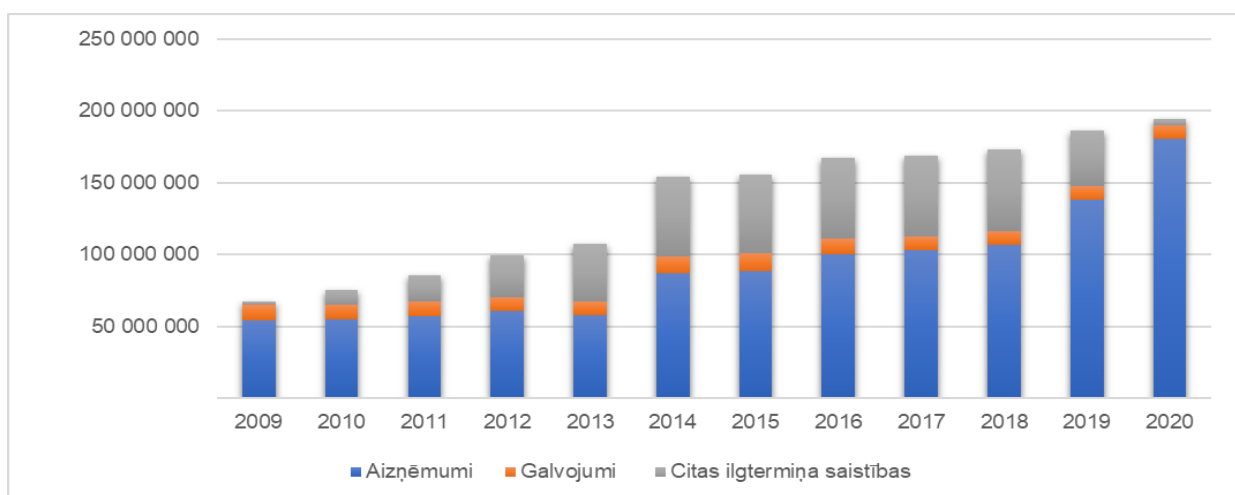
Tabula 29. Saistību apmērs laika periodā no 2009. gada līdz 2020. gadam, EUR

Gads	Plānotie pamatbudžeta ieņēmumi*	Aizņēmumi	Galvojumi	Citas ilgtermiņa saistības	Saistības kopā	Kopā	Aizņēmumi, %	Galvojumi, %	Citas ilgtermiņa saistības, %	Saistības kopā, %	Kopā saistības, %
1	2	3	4	5	6	7	8=3/2	9=4/2	10=5/2	11=6/2	12=7/2
2009	1 061 001 690	54 427 321	10 803 824	2 481 300	67 712 445	1 196 426 580	5%	1%	0,2%	6%	13%
2010	1 082 336 912	54 775 876	10 243 414	10 321 119	75 340 409	1 233 017 730	5%	1%	1%	7%	14%
2011	1 093 331 711	57 403 179	9 845 972	18 722 087	85 971 238	1 265 274 187	5%	1%	2%	8%	16%
2012	1 049 570 933	60 665 947	9 412 145	29 701 117	99 779 209	1 249 129 351	6%	1%	3%	10%	19%
2013	1 128 648 893	57 813 046	9 612 224	39 836 738	107 262 008	1 343 172 909	5%	1%	4%	10%	19%
2014	1 642 675 800	86 961 425	11 797 115	55 670 475	154 429 015	1 951 533 830	5%	1%	3%	9%	19%
2015	1 641 352 244	88 658 660	11 995 201	55 357 252	156 011 113	1 953 374 470	5%	1%	3%	10%	19%
2016	1 718 757 780	100 376 436	10 767 615	56 135 530	167 279 581	2 053 316 942	6%	1%	3%	10%	19%
2017	1 888 928 435	103 297 122	9 230 537	56 165 258	168 692 917	2 226 314 269	5%	0,5%	3%	9%	18%
2018	2 049 263 504	106 886 755	9 493 257	57 154 104	173 534 116	2 396 331 736	5%	0,5%	3%	8%	17%
2019	2 191 393 612	138 607 696	8 793 963	39 285 260	186 686 919	2 564 767 450	6%	0,4%	2%	9%	17%
2020	2 198 410 975	180 593 208	9 185 850	4 946 945	194 726 003	2 587 862 981	8%	0,4%	0,2%	9%	18%

Datu avots: VK dati⁵¹ *bez transfertiem ģpašiem mērķiem un iemaksām PFIF

Attēls zemāk uzskatāmi parāda, kādu daļu no pašvaldību saistībām veido aizņēmumi, galvojumi un citas ilgtermiņa saistības. Katru gadu aizņēmumu apmērs ir palielinājies, citu ilgtermiņa saistību apjoms pēdējos gados ir samazinājies, bet galvojumu apjoms palicis nemainīgs. Divpadsmit gadu periodā plānotie pamatbudžeta ieņēmumi ir pieauguši par 108%, bet aizņēmumi ir auguši krietni straujāk – par 234%, kas saistāms gan ar intensīvu ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētu projektu īstenošanu, gan ar pašvaldību vēlmi pašām aktīvāk īstenot dažādus investīciju projektus novada teritorijā. Pašvaldību spēja aizņemties liecina arī par to lielāku finanšu stabilitāti, apzinoties aizņemšanās iespējas un ar to saistītās izmaiņas pašvaldību budžeta deficitā.

Tabula 30. Saistību dinamika laika periodā no 2009. līdz 2020. gadam, EUR

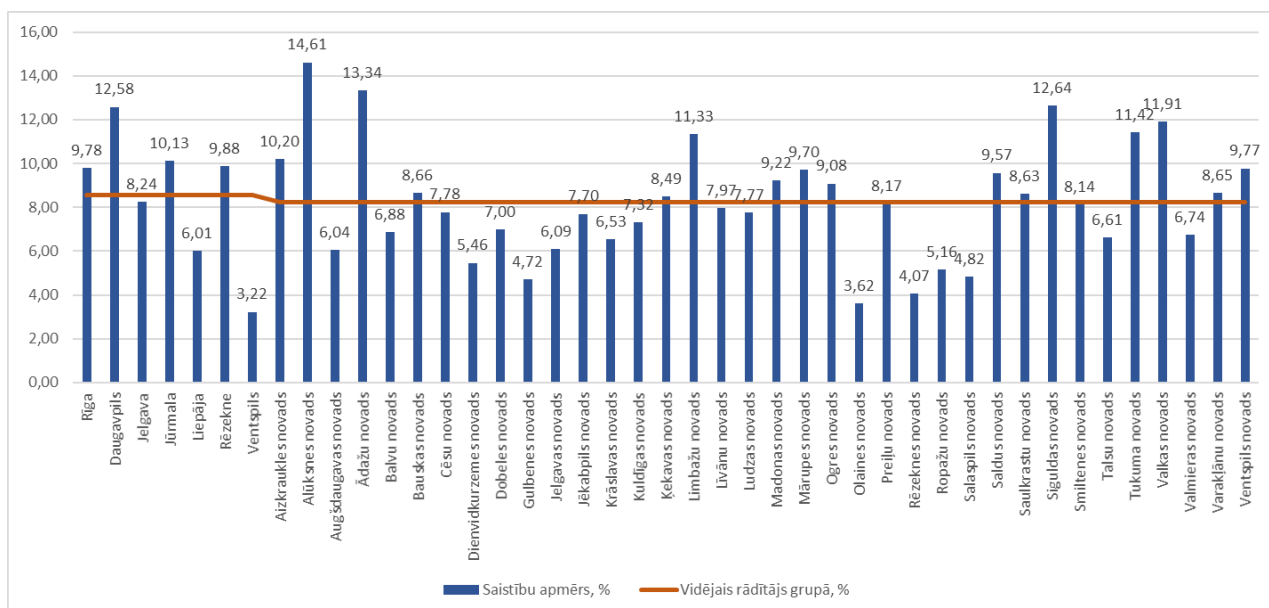
Datu avots: VK dati

Vidējais saistību apmērs uz 30.09.2021

Vidējais saistību apmērs % uz 30.09.2021. valstspilsētu pašvaldībās ir 8,55%, savukārt novadu pašvaldībās – 8,22%. Gandrīz pusei pašvaldību saistību apmērs ir virs vidējā saistību apmēra (skat. attēlu zemāk).

⁵¹ <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/pasvaldibu-saistibu-apmers>

Attēls 48. Pašvaldību saistību īpatsvars uz 30.09.2021. visās pašvaldībās, %

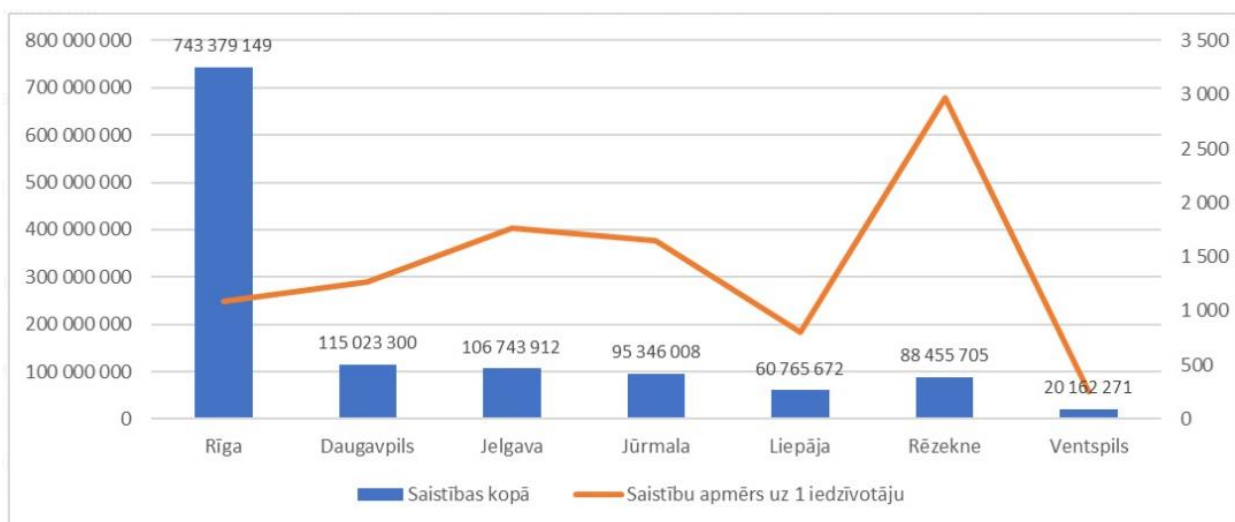
Datu avots: Finanšu ministrijas dati, CSE COE aprēķini

Kā redzams attēlā, lielākais saistību īpatsvars vērojams Alūksnes novada, Ādažu novada, Siguldas novada, Tukuma un Valkas novada pašvaldībās, savukārt valstspilsētu pašvaldībās lielākais saistību īpatsvars ir Daugavpils un Jūrmalas valstspilsētām, pārsniedzot vidējo rādītāju valstspilsētu pašvaldībās par 2-3%.

Kopējais pašvaldību saistību apmērs

Saskaņā ar Finanšu ministrijas mājas lapā pieejamo informāciju par aktuālajām pašvaldību saistībām (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) uz 30.09.2021.,⁵² secināms, ka lielākais saistību apmērs, analizējot valstspilsētu pašvaldības, ir Rīgai un Daugavpilij, savukārt, salīdzinot datus pa novadu pašvaldībām, lielākās saistības ir Ogres, Jēkabpils, Valmieras un Bauskas novada pašvaldībām.

Attēls 49. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) uz 30.09.2021. valstspilsētu pašvaldībās, EUR

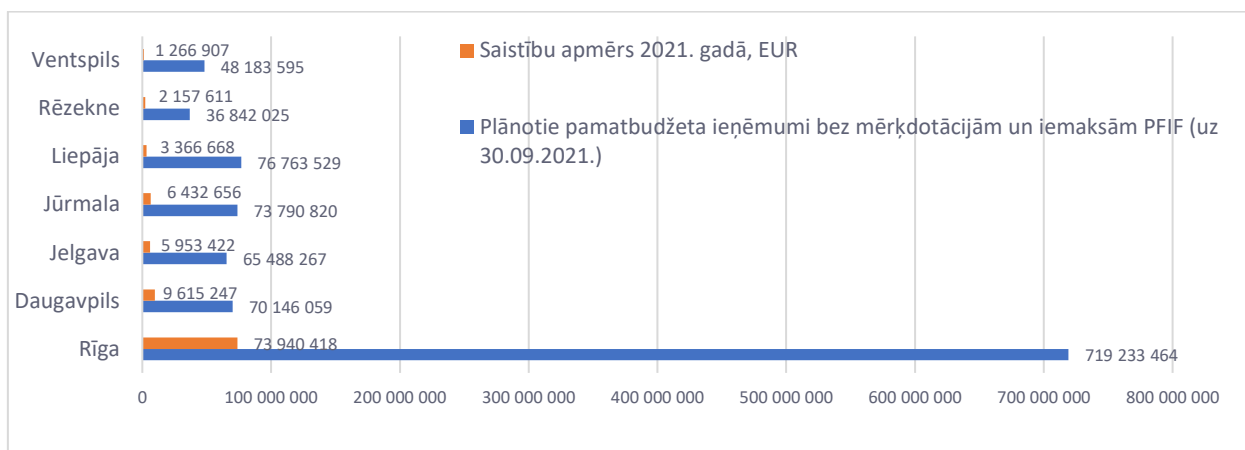

Datu avots: Finanšu ministrijas dati

Analizējot datus par saistību apmēru uz 1 iedzīvotāju, secināms, ka lielākais saistību apmērs ir Rēzeknes valstspilsētai - 2 971 EUR un Jelgavai, sasniedzot saistību apmēru 1 762 EUR apmērā, savukārt viszemākais – Ventspilī, veidojot saistību apmēru 248 EUR uz 1 iedzīvotāju.

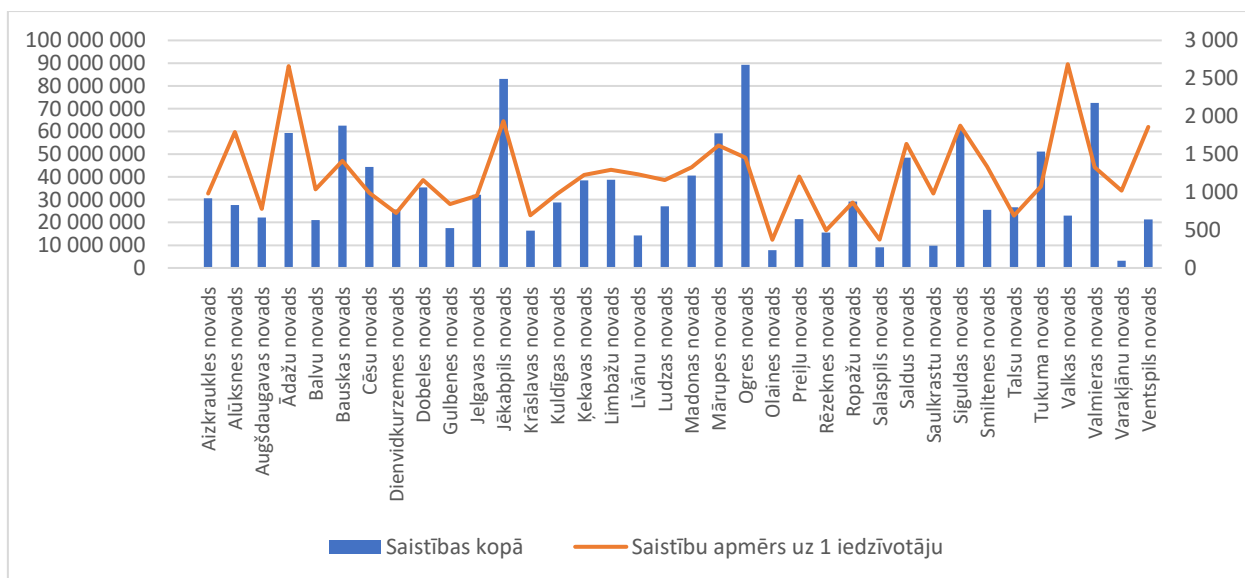
⁵² <https://www.fm.gov.lv/lv/media/8997/download>

Attēls 50. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) un pamatbudžetu ieņēmumi 2021. gadā valstspilsētu pašvaldībās (dati uz 30.09.2021.)

Datu avots: Finanšu ministrijas dati

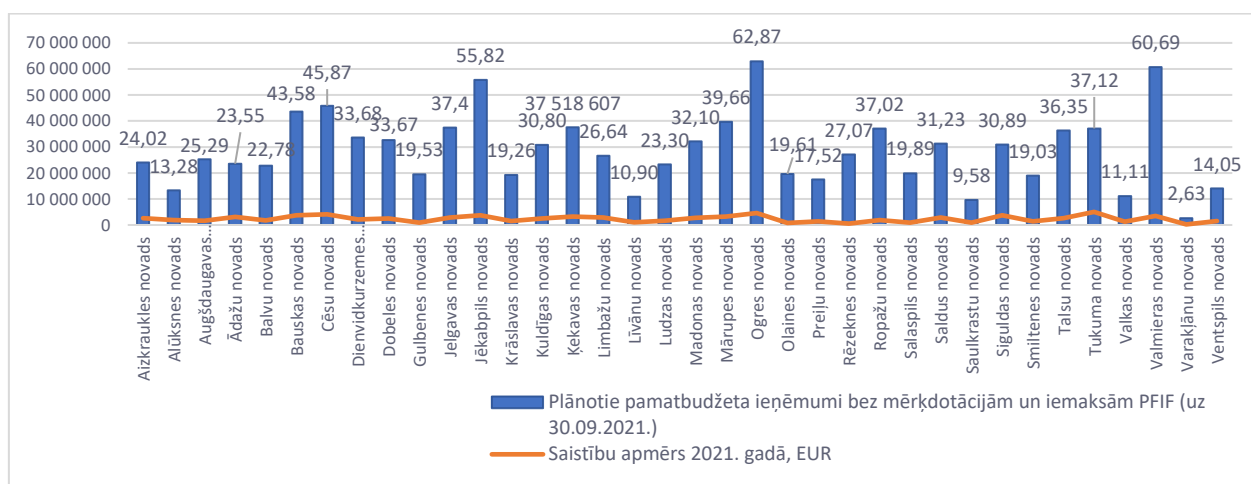
Attēls 51. Aktuālās plānotās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) uz 30.09.2021. novadu pašvaldībās, EUR

Datu avots: Finanšu ministrijas dati

Analizējot datus par saistību apmēru uz 1 iedzīvotāju, secināms, ka lielākais saistību apmērs ir Valkas novada pašvaldībai (2 686 EUR) un Ādažu novadam, sasniedzot saistību apmēru 2 661 EUR apmērā, savukārt viszemākais – Olaines un Salaspils novados, veidojot saistību apmēru ~370 EUR uz 1 iedzīvotāju.

Attēls 52. Aktuālās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības) un pamatbudžetu ieņēmumi 2021. gadā novadu pašvaldībās (dati uz 30.09.2021.)

Datu avots: Finanšu ministrijas dati

Plānotais pašvaldību saistību apmērs

Kā redzams attēlā, saistību vidējais apmērs veido apmēram 8-10% no kopējā izdevumu apmēra. Finanšu ministrijas dati⁵³ liecina, ka saistību apmērs šādā līmenī saglabāsies arī nākošajos gados līdz 2027.gadam, īpatsvaram minimāli samazinoties.

Tabula 31. Plānotais saistību apmērs periodā no 2021. līdz 2027. gadam valstspilsētu pašvaldībās⁵⁴, %.

Pašvaldība	Saistību apmērs 2021. gadā, %	Saistību apmērs 2022. gadā, %	Saistību apmērs 2023. gadā, %	Saistību apmērs 2024. gadā, %	Saistību apmērs 2025. gadā, %	Saistību apmērs 2026. gadā, %	Saistību apmērs 2027. gadā, %
Rīga	10.28	11.09	11.54	11.56	9.91	8.10	5.98
Daugavpils	13.71	14.33	15.48	15.44	10.49	9.44	9.18
Jelgava	9.09	8.29	8.29	8.24	8.44	8.51	6.80
Jūrmala	8.72	17.56	12.63	11.15	7.70	6.89	6.28
Liepāja	4.39	6.74	5.98	6.24	6.26	6.24	6.20
Rēzekne	5.86	10.23	10.41	10.77	10.71	10.64	10.53
Ventspils	2.63	2.98	3.82	3.40	3.33	3.20	3.17

Datu avots: FM

Tabula 32. Saistību apmērs periodā no 2021. līdz 2027. gadam novadu pašvaldībās⁵⁵, %.

Pašvaldība	Saistību apmērs 2021. gadā, %	Saistību apmērs 2022. gadā, %	Saistību apmērs 2023. gadā, %	Saistību apmērs 2024. gadā, %	Saistību apmērs 2025. gadā, %	Saistību apmērs 2026. gadā, %	Saistību apmērs 2027. gadā, %
Aizkraukles novads	10.79	12.07	11.87	10.65	9.49	8.78	7.73
Alūksnes novads	14.55	15.68	16.62	15.08	14.18	13.42	12.76
Augšdaugavas novads	6.47	6.55	6.46	6.51	5.94	5.25	5.10
Ādažu novads	13.35	13.59	14.22	13.35	13.03	13.18	12.65
Balvu novads	7.74	7.78	6.91	6.36	6.07	5.74	7.53
Bauskas novads	8.59	9.28	9.49	8.91	8.45	8.18	7.72
Cēsu novads	8.80	9.04	8.78	8.11	7.13	6.63	5.95
Dienvidkurzemes novads	6.47	6.52	6.23	5.30	4.90	4.57	4.20
Dobeles novads	7.73	7.61	7.43	7.18	7.11	6.28	5.65
Gulbenes novads	4.33	5.47	5.46	5.06	4.28	4.24	4.21

⁵³ <https://www.fm.gov.lv/lv/media/8997/download>

⁵⁴ Dati uz 2021.gada septembri

⁵⁵ Dati uz 2021.gada septembri

Jelgavas novads	7.76	7.30	6.71	6.04	5.42	4.79	4.60
Jēkabpils novads	6.65	7.66	7.79	8.16	8.08	7.90	7.62
Krāslavas novads	7.86	6.43	6.80	6.96	6.42	5.75	5.47
Kuldīgas novads	7.90	8.53	7.96	7.11	6.87	6.51	6.36
Ķekavas novads	8.71	9.54	8.79	8.37	8.35	8.02	7.63
Limbažu novads	10.90	12.03	11.94	11.56	11.41	11.10	10.35
Līvānu novads	8.87	9.21	9.32	7.99	7.33	6.78	6.31
Ludzas novads	6.90	8.08	7.85	8.18	8.13	7.85	7.39
Madonas novads	8.65	9.54	9.10	9.71	9.62	9.41	8.49
Mārupes novads	8.13	9.39	10.61	10.43	10.09	9.83	9.44
Ogres novads	7.24	9.11	10.07	9.78	9.45	9.19	8.73
Olaines novads	3.70	3.72	4.26	4.03	3.80	3.50	2.31
Preiļu novads	7.59	8.38	9.41	8.67	8.28	7.65	7.22
Rēzeknes novads	1.84	5.05	4.63	4.58	4.40	4.14	3.85
Ropažu novads	4.94	5.81	5.67	5.53	5.32	4.47	4.37
Salaspils novads	4.50	5.95	5.37	5.24	5.11	4.36	3.20
Saldus novads	8.98	9.26	10.71	9.86	9.48	9.34	9.34
Saulkrastu novads	8.94	10.50	9.91	9.00	8.34	7.14	6.54
Siguldas novads	12.06	13.68	13.05	13.02	12.85	12.33	11.47
Smiltenes novads	7.26	8.23	8.48	8.67	8.40	8.18	7.75
Talsu novads	7.22	8.30	6.85	6.52	6.26	5.85	5.26
Tukuma novads	13.53	13.50	12.57	11.56	10.67	9.57	8.55
Valkas novads	11.60	13.55	13.50	12.44	11.10	10.74	10.42
Valmieras novads	5.68	7.48	7.21	6.94	6.75	6.64	6.48
Varakļānu novads	8.11	8.73	8.90	9.08	9.04	9.00	7.70
Ventspils novads	10.91	11.19	10.79	9.47	8.93	8.63	8.46

Datu avots: FM⁵⁶

Plānojot nākotnes investīcijas, būtu jāņem vērā ne tikai ikgadējais saistību maksājums, bet arī kopējais saistību apmērs, kā arī atmaksas periods, bet šī finanšu informācija katrai pašvaldībai ir atšķirīga.

3.5. Normatīvais regulējums pašvaldību finansēšanai ar aizņēmumu palīdzību

Normatīvais regulējums pašvaldību finansēšanai

- MK 2019. gada 10. decembra noteikumi Nr. 590 "Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem" nosaka kārtību, kādā pašvaldības var **ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus**.
- Likums "Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību"⁵⁷ nosaka kārtību, kādā tiek veikta **pašvaldību finanšu** stabilizācija.
- MK 2021. gada 13. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību investīciju projektus jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai vai esošo pirmsskolas izglītības iestāžu paplašināšanai" attiecas uz investīcijām **pirmsskolas izglītības iestādēs**.
- MK 2021. gada 20. aprīļa noteikumi Nr. 258 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību izglītības iestāžu investīciju projektus valsts budžeta aizņēmuma saņemšanai" attiecas uz **investīcijām izglītības iestādēs**.
- MK 2021. gada 11. februāra noteikumi Nr. 104 "Noteikumi par kritērijiem un kārtību, kādā tiek izvērtēti un izsniegti valsts aizdevumi pašvaldībām Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai un novēršanai" attiecas uz **investīcijām dažādās jomās**.

⁵⁶ Dati uz 2021. gada septembri

⁵⁷ <https://m.likumi.lv/ta/id/48456-par-pasvaldibu-finansu-stabilizesanu-unnbsppasvaldibu-finansialas-darbibas-uzraudzibu>

- Likums "Par valsts budžetu 2021. gadam" nosaka pašvaldību kopējo aizņēmumu palielinājumu.

Aizņēmumu izmantošanas iespējas

Iepriekšējā sadaļā aprakstīta pašvaldību finansēšanas prakse, bet, lai nodrošinātu labu finanšu vadību, ir izstrādāts normatīvais regulējums, kas nosaka aizņemšanās iespējas un veidus. Saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām",⁵⁸ pašvaldību ekonomiskais pamats ir manta, tai skaitā finanšu resursi, kas veidojas no juridisko un fizisko personu nodokļu maksājumiem pašvaldības budžetā, valsts budžeta, dotācijām un mērķdotācijām, kredītiem, vietējām nodevām un citiem maksājumiem pašvaldības budžetā, pašvaldības budžetā ieskaitāmajiem naudas sodiem, ieņēmumiem no pašvaldības īpašuma apsaimniekošanas un pašvaldības iestāžu saimnieciskās darbības, juridisko un fizisko personu brīvprātīgiem maksājumiem noteiktu mērķu sasniegšanai un citiem ieņēmumiem.

Likumā "Par pašvaldībām"⁵⁹ autonomo funkciju veikšanai, kas noteikts 15. pantā, pašvaldības atbild un organizē darba izpildi. 7. pantā tiek noteikts, ka šo funkciju izpilde tiek finansēta no attiecīgā pašvaldības budžeta. Ja pašvaldībai nepieciešami papildu līdzekļi kādai darbībai, pamatojoties likumu "par pašvaldību budžetiem",⁶⁰ 22. pantā ir atrunāts, ka ar domes lēmumu var ņemt īstermiņa un ilgtermiņa aizņēmumus un uzņemties ilgtermiņa saistības. MK 2019. gada 10. decembra noteikumi Nr. 590 "Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem" nosaka kārtību, kādā pašvaldības var ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus, t.i., kādā kārtībā tiek iesniegti un izskatīti aizņēmuma pieprasījumi, attiecīgi aizpildot MK noteikumos pielikumā esošās veidlapas. Lai pārraudzītu pašvaldību finansiālo darbību, kas saistīti aizņēmumiem, finanšu ministrs izveidojis Pašvaldību aizņēmumu un galvojumu kontroles un pārraudzības padomi, kuras sastāvā ir pa vienam pārstāvim no FM, CFLA, VARAM, ZM, LB, Latvijas Pašvaldību savienības un VK.⁶¹

Pašvaldību finanšu stabilizēšana

Likums "Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību"⁶² nosaka kārtību, kādā tiek veikta pašvaldību finanšu stabilizācija, lai nodrošinātu likumā noteikto pašvaldību pastāvīgo funkciju izpildi gadījumos, kad pašvaldības nonākušas ārkārtējās finansiālās grūtībās. Pašvaldībām ir veicama finanšu stabilizācija:

- ja parāda saistības, kurām iestāties atmaksāšanas termiņš kārtējā saimnieciskajā gadā kopā ar iepriekšējo gadu parādu saistībām, kurām iestāties atmaksāšanas termiņš, pārsniedz 20 % no pašvaldības kārtējā saimnieciskā gada budžeta kopapjoma (pamatbudžeta ieņēmumi bez mērķdotācijām un iemaksām pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā);
- pašvaldība nespēj vai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem nespēs nokārtot savas parāda saistības;
- pašvaldības parādi pārsniedz tās īpašumā esošos aktīvus pēc šo aktīvu tirgus vērtības.

Par pašvaldības parāda saistībām atzīstami izdevumi kredītu un kredītu procentu nomaksai un izdevumi sakarā ar pašvaldības sniegtajiem galvojumiem, kā arī nokavētie maksājumi, soda naudas un citi ar šiem maksājumiem saistītie izdevumi.

Pašvaldību finanšu uzraudzība

Investīciju projektus dažādās jomās, kurus iesniedz pašvaldības, balstoties uz MK noteikumiem, pārrauga un izvērtē ministrijas. Piemēram, MK 2021. gada 13. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību investīciju projektus jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai vai esošo pirmsskolas izglītības iestāžu paplašināšanai"⁶³ tiek aprakstītas prasības, kādas nepieciešamas aizdevumu

⁵⁸ Likums "Par pašvaldībām" / <https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam> (skatīts 21.11.2021.)

⁵⁹ <https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam>

⁶⁰ <https://likumi.lv/ta/id/34703-par-pasvaldibu-budzetiem>

⁶¹ <https://likumi.lv/ta/id/311320-noteikumi-par-pasvaldibu-aiznemumiem-un-galvojumiem>

⁶² <https://m.likumi.lv/ta/id/48456-par-pasvaldibu-finansu-stabilizesanu-unnbsppasvaldibu-finansialas-darbibas-uzraudzibu>

⁶³ <https://likumi.lv/ta/id/322489-kartiba-kada-izverte-pasvaldibu-investiciju-projektus-jaunu-pirmsskolas-izglitiba-iestazu-buvniecibai-vai-esoso-pirmsskolas-iz...>

pieprasījumam, kuru izvērtē VARAM. Pašvaldību līdzfinansējuma apmērs 2021. gadā ir 268 138 258 EUR apmērā (valsts budžeta likuma⁶⁴ 12. pants).

MK 2021.gada 20.apriļa noteikumi Nr. 258 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību izglītības iestāžu investīciju projektus valsts budžeta aizņēmuma saņemšanai"⁶⁵ nosaka kritērijus un kārtību, kādā IZM sadarbībā ar VARAM valsts budžeta aizņēmumu saņemšanai izvērtē pašvaldību dibinātu izglītības iestāžu investīciju projektus. Atbilstoši likuma "Par valsts budžetu 2021. gadam" 12. panta trešās daļas 2. punktam pašvaldības budžeta līdzfinansējums 2021. gadā nav mazāks par 10 % no pašvaldības kopējām projekta izmaksām 2021. gadā.

MK 2021. gada 11. februāra noteikumi Nr. 104 "Noteikumi par kritērijiem un kārtību, kādā tiek izvērtēti un izsniegti valsts aizdevumi pašvaldībām Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai un novēršanai"⁶⁶ nosaka prasības pašvaldību projektiem, kuras izvērtē VARAM. Pašvaldības budžeta līdzfinansējums investīciju projekta īstenošanai, sākot ar 2021. gadu, ir no 15 līdz 30 % (ieskaitot) no pašvaldības kopējām investīciju projekta izmaksām (MK 2021. gada 11. februāra noteikumi Nr. 104, 3.4. pants), ievērojot likuma "Par valsts budžetu 2021. gadam" 12. panta trešās daļas 4. punktā noteiktos līdzfinansējuma nosacījumus.

Pašvaldību kopējais aizņēmumu palielinājums 2021.gadā ir 268 138 258 EUR apmērā, kas noteikts likumā "Par valsts budžetu 2021. gadam",⁶⁷ shematiski tas ir attēlots zemāk. Aizņēmuma palielinājums tiek iedalīts divās aizņēmumu grupās, kur

- 118 138 258 EUR tiek novirzīti ES fondu u.c. finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu īstenošanai (t.sk. pamatkapitāla palielināšana ar aizņēmuma apmēru, kas nepārsniedz projekta izmaksu kopsummu), EKII projektu īstenošanai, kas nevar pārsniegt projekta izmaksu kopsummu un piešķirto vidējā termiņa aizņēmumu, kas noslēgts atbilstoši aizdevuma līgumiem;
- 150 000 000 EUR tiek novirzīti:
 - pirmsskolas izglītības iestādes būvniecībai vai esošās paplašināšanai, kuras mērķis ir mazināt rindu uz PII (ar nosacījumiem, ka līdzfinansējums nav mazāks par 10% un lielāks par 90% no kopējām projekta izmaksām, un ir sniegts VARAM pozitīvs atzinums par projektu atbilstību);
 - izglītības iestāžu investīciju projektiem, kas īsteno mākslas, mūzikas vai dejas profesionālo novirzienu izglītības programmu (ievērojot nosacījumus, ka līdzfinansējums nevar būt mazāks par 10% no kopējām projekta izmaksām un ir sniegts VARAM pozitīvs atzinums par projektu atbilstību);
 - valstiski nozīmīga investīciju projekta "Mežaparka Lielās estrādes rekonstrukcija" īstenošanai;
 - pašvaldību investīciju projektu realizēšanai (t.sk. transporta infrastruktūras un ES būvprojektu izstrādes projektiem Covid-19 ārkārtējās situācijas mazināšanai, kur aizņēmumu apmērs nav mazāks par 15% no kopējām projektu izmaksām);
 - katras pašvaldības vienam prioritāram investīciju projektam (Investīciju projektam jāatbilst pašvaldības attīstības programmas investīciju plānam, kur maksimālo pašvaldības aizņēmumu summu var iegūt 400 000 EUR apmērā un ja ir sniegts VARAM pozitīvs atzinums par projektu atbilstību).

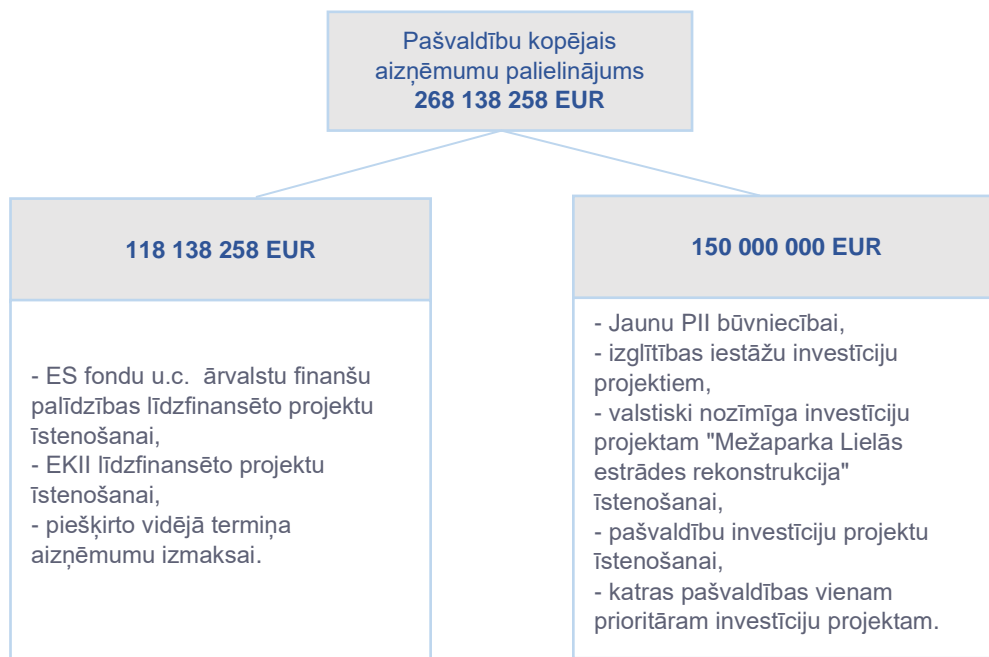
⁶⁴ <https://likumi.lv/ta/id/319405-par-valsts-budzetu-2021-nbsp-gadam>

⁶⁵ <https://likumi.lv/ta/id/322631-kartiba-kada-izverte-pasvaldibu-izglitibas-iestazu-investiciju-projektus-valsts-budzeta-aiznemuma-sanemsanai>

⁶⁶ <https://likumi.lv/ta/id/321027-noteikumi-par-kriterijiem-un-kartibu-kada-tiek-izverteti-un-izsniegti-valsts-aizdevumi-pasvaldibam-covid-19-izraisitas-krizes-s...>

⁶⁷ <https://likumi.lv/ta/id/319405-par-valsts-budzetu-2021-nbsp-gadam>

Attēls 53. Pašvaldību kopējais aizņēmumu palielinājuma apmērs 2021.gadā un to sadalījums

Datu avots: Likums "Par valsts budžetu 2021. gadam" 12. pants

Kopējais pašvaldību aizņēmumu palielinājums 2021.gadā ir 268 milj. EUR, kas ir par 150 milj. EUR vairāk, nekā tika plānots vidējā termiņā. Būtiska aizņēmuma limita sastāvdaļa ir pašvaldību aizņēmumu atmaksas. Piešķirtajiem vidējā termiņa aizņēmumiem aizņēmuma nosacījumi netiek mainīti, piemēram, aizņēmumi uzturēšanas izdevumu nodrošināšanai tiek izsniegti uz 3 gadu termiņu. 2020.-2022.gada prioritāte ir aizņēmumi ES fondu un citas ārvalstu finanšu palīdzības finansētiem projektiem. Tomēr ņemot vērā aizņēmumu palielinājumu varētu būt sagaidāms pašvaldību saistību apmēra pieaugums tuvākajos 3-5 gados.

3.6. Pašvaldību investīciju plāni

Pašvaldību investīciju plāni

- **Tikai daļai pašvaldību ir pieejami aktuāli investīciju plāni**, un daudzas jaunizveidotās pašvaldības vēl strādā pie investīciju plānu izveides. Investīciju plānos kā iespējamie finansējuma avoti norādīti pašvaldību finansējums, valsts finansējums un ES fondu finansējums.
- Novērojamas **lielas atšķirības starp pašvaldībām** attiecībā uz proporciju izdevumiem starp gadiem un kopējo investīciju apjomu. Dažām pašvaldībām izdevumu gada apjoms ir salīdzināms ar investīciju apjomu, bet citām pašvaldībām investīciju apjoms ievērojami pārsniedz gada izdevumu apjomu.
- Saskaņā ar pašvaldību investīciju plāniem **lielākās investīciju kategorijas** ir mobilitātes veicināšana, tai skaitā novadu ceļi, transporta infrastruktūras attīstība; atbalsts industrializācijas attīstībai; PII būvniecība; izglītības iestāžu pārbūve; sporta ēku būvniecība; komunālo pakalpojumu nodrošināšanas uzlabošana.

Pašvaldību investīciju nepieciešamību un jomas nosaka gan pašvaldību autonomās funkcijas, gan nacionāla līmeņa plānošanas dokumenti, gan pašvaldību investīciju plāni.

Projekta ietvaros tiek izvērtēti pašvaldību investīciju plāni dažādiem pašvaldību attīstības plānošanas periodiem. Projekta ietvaros tiek apskatīti pašvaldību plāni periodam, sākot no 2022.gada. Ne visām pašvaldībām ir izstrādāti investīciju plāni, un dažām pašvaldībām vēl notiek darbs pie investīciju plānu izstrādes, piemēram, Valkas, Siguldas, Ogres un Ropažu novadu pašvaldībās. Zemāk apkopota informācija no atsevišķu novadu investīciju plāniem. Ņemot vērā, ka metodiskie norādījumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī neparedz noteiktu periodu, kādam ir jāplāno investīciju plāni, bet tikai nosaka, ka tam ir jābūt vismaz 3 gadu periodam, novada pašvaldību investīciju plāni ir atšķirīgi un ņemot vērā, ka uz izvērtējuma brīdi nav zināms pašvaldību plānotais budžets 2022. un turpmākajiem gadiem, netiek veikts izvērtējums, vai investīciju plānā plānoto projektu apjoms ir vērtējams kā pozitīvs vai negatīvs.

Valmieras novada attīstības programma 2022. - 2028. gadam un investīciju plāns 2022. – 2024. gadam (projekts)⁶⁸

Investīciju plāna izstrādāšanas procesā tika izvērtēti līdz 2021.gada 30.jūnijam pastāvējušo Naukšēnu, Rūjienas, Kocēnu, Burtnieku, Beverīnas, Mazsalacas un Strenču novadu investīciju plāni, kuru projekti šobrīd ir ietverti Valmieras novada apvienotajā investīciju plānā. Kā arī Investīciju plānā ir ietverti Valmieras pilsētas pašvaldības projekti, tos papildinot ar reģionāla mēroga projektiem, kas izstrādāti kopā ar Vidzemes plānošanas reģionu. Zemāk tabulā apkopts investīciju plāns pēc lielākām kategorijām, netika ņemti vērā projekti, kuriem netika norādīta finansējuma summa un kuru finansējuma summa ir zem 500 000 EUR. Investīciju plānā ir norādīts indikatīvais finansējuma veids: pašvaldības, valsts un ES fondi, kā arī pēc iespējas norādīts finansējuma avots, piemēram, konkrēti SAM.

Tabula 33. Valmieras novada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti

Joma	Projekta nosaukums	Īstenošanas laiks	Indikatīvā kopējā summa, EUR
Izglītība	Reģionālais projekts "Izglītības infrastruktūras pilnveide un attīstība"	2022. – 2024.	17 652 094
Kultūra, sports un radošuma	Reģionāls projekts "Ziemeļvidzemes kultūras un mākslas centra izveide"	2022. – 2024.	12 500 000
	Reģionāls projekts "Valmieras drāmas teātra dekorāciju darbnīcas būvniecības un ēkas iekšējo inženiertīklu un infrastruktūras atjaunošana"	2022. – 2024.	4 500 000
Drošība	Reģionāls projekts "Reģionālās dzīvnieku patversmes izveide"	2022. – 2024.	1 500 000
	Reģionāls projekts "Pretplūdu pasākumu īstenošana Gaujas upes baseinā"	2022. – 2024.	15 800 000
Sociālais pīlārs	Reģionālais projekts "Ziemeļvidzemes sociālo pakalpojumu centrs"	2022. – 2024.	4 100 000
	Reģionālais projekts "SIA "Vidzemes slimnīca" energoefektivitātes paaugstināšana"	2022. – 2024.	13 650 000
Industrializācija	Reģionāls projekts "Infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam"	2022. – 2024.	174 672 164
Inženierapgāde	Reģionāls projekts "Bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide"	2022. – 2024.	10 000 000
Mājoklis	Sedas dzīvojamā fonda atjaunošana un daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana	2025. - 2028	1 530 000
	Pašvaldības ēkas Zilākalnā, Kultūras ielā energoefektivitātes uzlabošana	2022. – 2024.	500 000
Daba, kultūrvidē	Reģionāls projekts "Publiskās ārtelpas attīstība"	2022. - 2027.	928 429
	Reģionāls projekts "Publiskās ārtelpas attīstība tūrisma veicināšanai"	2022. – 2027.	1810400
	Valsts nozīmes arhitektūras un arheoloģijas pieminekļa Trikātas pilsdrupu konservācija un attīstība	2023.	679 000
	Valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa Mūrmuižas nocietinājuma torņa atjaunošana	2022. – 2024.	600 000
Transports	Reģionālais projekts "Mobilitātes veicināšana un transporta infrastruktūras attīstība"	2022. – 2027.	213 000 000
	Satiksmes drošības uzlabošana un velosipēdu infrastruktūras izveide Kauguru pagastā	2022. – 2025.	4 000 000

⁶⁸ https://www.valmierasnovads.lv/content/uploads/2021/11/Valm_AP_Investiciju_plans_1RED.pdf

Pārvalde	Reģionāls projekts "Administratīvās ēkas būvniecība"	2022. – 2027.	5 000 000
	Reģionāls projekts "Viedo risinājumu attīstība"	2022. – 2027.	4 000 000
	Reģionāls projekts "Iekšlietu ministrijas administratīvā centra izbūve"	2022. – 2027.	5 000 000
	Austrumlatvijas energoefektivitātes centra izveide	2022. – 2027.	1 000 000

Datu avots: Valmieras novada attīstības programmas 2022. - 2028. gada investīciju plāns 2022. – 2024. gadam (projekts)

Lielākās jomas, kurās tiek plānotas investīcijas, ir transports, kur plānots investēt 213 000 000 EUR mobilitātes veicināšanai un transporta infrastruktūras attīstībai un industrializācijai, kur plānotais investīciju apjoms ir 174 672 164 EUR infrastruktūras attīstībai, paredzot, ka 98% projektu tiek piesaistīts ES finansējumu. Saskaņā ar intervijās pausto viedokli, ir izvēlēts maksimālais investīciju apjoms, un katru gadu tas tiks pārskatīts, ņemot vērā aktuālo situāciju.

Salaspils novada attīstības programmas 2019. – 2025. gada investīciju plāns⁶⁹

Investīciju plānā ietverti investīciju projekti laika posmam no 2019. līdz 2025. gadam, katru gadu Salaspils pašvaldība aktualizē investīciju plānu. Zemāk tabulā apkopts investīciju plāns pēc lielākām kategorijām, netika ņemti vērā projekti, kuriem netika norādīta finansējuma summa un kuru finansējuma summa ir zem 500 000 EUR.

Tabula 34. Salaspils novada attīstības programmas 2019. – 2025. gada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti

Joma	Projekta nosaukums	Īstenošanas laiks	Indikatīvā kopējā summa, EUR
Izglītība	Jaunas pašvaldības pirmskolas izglītības iestādes būvniecība	2020. – 2022.	7 634 669
Kultūra	KN "Enerģētiskis" pārbūve	2021. – 2023.	4 000 000
	Daugavas muzeja infrastruktūras uzlabošana.	2025.	3 000 000
Sports	Segta ledus laukuma būvniecība ar iespēju izmantot arī vasaras periodā	2023.	1 000 000
	Futbola laukuma uzlabošana līdz FIFA standartiem	2020. – 2021.	1 388 109
Novada ceļi	Jaunu ielu un ceļu plānošana un izbūve (ietver 9 projektus)	2020. – 2025.	5 736 913
	Asfaltbetona seguma izbūve pašvaldības ielās (ietver 4 projektus)	2019.- 2021.	1 092 141
	Melnā seguma izbūve pašvaldības ielās (ietver 5 projektus)	2020. – 2025.	1 693 584
	Esošo ielu un ceļu pārbūve (t.sk. gājēju ietves un veloceliņu izbūve vietās, kur tas ir iespējams)(ietver 10 projektus)	2019. – 2025.	8 021 631
Nekustamais īpašums	Daudzdzīvokļu māju pagalmu labiekārtošanas programmas īstenošana, t.sk. bērnu rotaļu laukumu izbūve	Visu periodu	1 680 000
	Pilsētas centrālā laukuma būvprojekta izstrāde un realizācija	2021. – 2022.	2 600 000
	Salaspils novada domes ēkas pārbūve un energoefektivitātes paaugstināšana	2025.	1 200 000
	Publiska atpūtas, sporta un rekreācijas parka "Saulsdārzs" izbūve Saulkalnē	2019.	830 000
Inženiertehniskās infrastruktūras	LED apgaismojuma izbūve pašvaldības ielās	Visu periodu	500 000
	NAI izplūdes kolektora rekonstrukcija	Visu periodu	860 000
	Jaunu ūdensapgādes tīklu un kanalizācijas tīklu izbūve, esošo ūdensapgādes un sadzīves kanalizācijas tīklu renovācija	Visu periodu	1 592 295

⁶⁹ https://salaspils.lv/sites/default/files/Att%C4%ABst%C4%ABba/2021/Investiciju_plans_2021.pdf

	Jaunu lietus ūdens kanalizācijas sistēmas, apvienotās lietus ūdens kanalizācijas – drenāžas sistēmas un drenāžas sistēmas izbūve	Visu periodu	2 000 000
	Video novērošanas kameru uzstādīšana	Visu periodu	710 000
Konkurētspējas veicināšana	Uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamās infrastruktūras izbūve.	Visu periodu	700 000
	Uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamās infrastruktūras izbūve	2023.	4 300 000

Datu avots: Salaspils novada attīstības programmas 2019. – 2025. gada investīciju plāns

Lielākās investīciju summas paredzētas izglītībai, kur kopējā investīciju summa ir 7 634 669 EUR, kur tiek paredzēta jauna PII būvniecība, un novada ceļiem, kur kopējais investīciju apjoms ir 8 021 631 EUR esošo ielu un ceļu pārbūvei. ES finansējuma piesaiste plānota tikai 9 no 65 investīciju plānā iekļautiem projektiem jeb 14% gadījumu, piesaistot mazliet vairāk kā 9 milj. EUR.

Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada attīstības programmas 2022. – 2027. gada investīciju plāns 2022.- 2024. gadam⁷⁰

Ņemot vērā ATR, kas paredz, ka Augšdaugavas novada administratīvais centrs ir Daugavpils valstspilsēta, kas arī ir nacionālas nozīmes attīstības centrs. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā⁷¹ pārejas noteikumu 9. punktā tiek minēts, ka teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi Daugavpils valstspilsēta veido kopā ar pašvaldībām, kuras ietilpst jaunveidojamā Augšdaugavas novadā. Zemāk tabulā apkopts investīciju plāns 2022. – 2024. gadam, t.sk. kopīgi īstenojamie projekti ar Augšdaugavas novada pašvaldību pēc lielākām kategorijām, netika ņemti vērā projekti, kuriem netika norādīta finansējuma summa un kuru finansējuma summa ir zem 500 000 EUR.

Tabula 35. Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada attīstības programmas 2022. – 2027. gada investīciju plānā iekļautie būtiskākie projekti

Joma	Projekta nosaukums	Īstenošanas laiks	Indikatīvā kopējā summa, EUR
Kultūra	“Rīteiropas vērtības”, Tehnikas muzeja izveide Daugavpils cietokšņa teritorijā	2018. – 2022.	4 061 953
	Kultūras un vēsturiskā mantojuma saglabāšana un veicināšana Latvijā un Krievijā	2019. – 2022.	1 885 889
	Pārrobežu lojalitātes programma kultūras un tūrisma veicināšanai	2020. – 2022.	567 148
	Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja ēku kompleksa (Rīgas ielā 8) saglabāšana, uzlabošana un attīstība	2020. – 2025.	7 324 240
	Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja ekspozīciju pilnveidošana, attīstība un jaunu ekspozīciju izveidošana	2023. – 2027.	7 150 000
	Kultūras pils teritorijas labiekārtošana	2022. – 2024.	904 938
	Kultūras pils materiāltehniskās bāzes uzlabošana	2022.	565 300
Izglītība	Radošo industriju centra izveide PIKC DDMV "Saules skola" ar ergonomiskām un mūsdienu prasībām atbilstošām darbnīcām un dienesta viesnīcu	2021. – 2022.	1 427 925
	Radošo industriju centra izveide PIKC DDMV "Saules skola" ar ergonomiskām un mūsdienu prasībām atbilstošām darbnīcām un dienesta viesnīcu	2021. – 2022.	1 565 258
	Pirmsskolas izglītības iestāžu (PII) sanitāro mezglu atjaunošana (tehniskās dokumentācijas izstrāde, būvdarbu veikšana)	2021. – 2024.	660 000
	Daugavpils pilsētas 5.pirmsskolas izglītības iestādes teritorijas labiekārtošana	2022.	533 915
	Daugavpils pilsētas 26.pirmsskolas izglītības iestādes teritorijas labiekārtošana	2022.	700 000

⁷⁰https://www.daugavpils.lv/assets/upload/manager/AttistibasDepartaments/Dokumenti/Planosana/IV_I_Investiciju_plans_Daugavpils.pdf

⁷¹ <https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>

	Daugavpils Universitātes stratēģiskās specializācijas jomu akadēmiskā personāla profesionālās kompetences stiprināšana	2018. – 2022.	1 660 000
Sports	Aktīvas atpūtas objektu pārbūve, izbūve	2021. – 2022.	549 650
	Projekta dokumentācijas izstrāde, būvdarbu izpilde sporta zāles telpu atjaunošanai 6.vsk., 9.vsk., 10.vsk.	2022. – 2024.	909 000
	Sporta zāles būvniecība Jātnieku ielā 87, Daugavpilī.	2021. – 2022.	2 556 000
	Nacionālas nozīmes sporta kompleksa būvniecība Daugavpilī (IAAF IV kategorijas vieglatlētikas stadions)	2022. – 2027.	11 300 000
	Jaunas šautuves izbūve	2021. – 2022.	1 635 282
	88 Kartodroma „Blāzma” (Blāzmas iela 11) infrastruktūras uzlabošana	2022. – 2023.	9 169 54
Veselība	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca" ēkas Siguldas ielā 24, Daugavpilī, pārbūve	2021. – 2023.	2 942 112
	Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Daugavpils pilsētas pašvaldībā	2017. – 2023.	1 665 809
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centrālā slimnīca" Observācijas un diferenciālas diagnostikas vienības izveide esošās Uzņemšanas nodaļas pamatā"	2022. – 2024.	2 233 002
	3 "SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centrālā slimnīca" jaunas ēkas Infekcijas bloka būvniecība"	2022. – 2025.	4 795 000
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centrālā slimnīca" slimnīcas nodaļu telpu remonts un jaunu mūsdienu normām atbilstošā izmēra durvju uzstādīšana"	2022. – 2025.	6 500 000
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Plaušu slimību un tuberkulozes centrs" Paliatīvās aprūpes, t.sk. Sociālās aprūpes centra izveide"	2022. – 2024.	1 475 000
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centra poliklīnika" ventilācijas un svaiga gaisa cirkulācijas sistēmas izveide"	2022. – 2025.	4 908 433
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centrālā slimnīca" dažādu nodaļu iekārtu iegāde un uzstādīšana slimnīcas vajadzībām"	2022. – 2024.	8 712 000
	"SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" struktūrvienības "Centrālā slimnīca" vienotas informācijas un komunikācijas sistēmas (IKT)	2022. – 2024.	1 620 000
	O. Stroka vasaras koncertzāles izbūve	2022. – 2023.	3 568 200
Kultūra	Tūrisma un aktīvās atpūtas infrastruktūras attīstība Daugavpils pilsētā	2022. – 2023.	2 800 000
	2 Stropu estrādes (Vienības nama filiāle) pārbūve un pieguļošas teritorijas attīstība	2022. – 2025.	1 000 000
	36 Latgales zoodārza (Vienības ielā 27) teritorijas labiekārtošana un infrastruktūras attīstība	2022 – 2023.	1 145 770
	Latgales zoodārza (Vienības ielā 27) teritorijas labiekārtošana un infrastruktūras attīstība	2023. – 2024.	5 821 035
	Rūpnieciskās teritorijas attīstība ražošanas kompleksa izbūvei Spaļu ielas rajonā, Daugavpilī	2021. – 2023.	7 305 993
	Cietokšņa noliktavu zonas rūpnieciskās teritorijas reģenerācijas veicināšana un pieejamības uzlabošana	2020. – 2022.	4 150 504
Konkurētspēja s veicināšana	Austrumlatvijas viedo tehnoloģiju un zinātnes (pētniecības) centra (ALTOP) attīstība	2021. – 2022.	1 073 683
	"Inovāciju centra izveidošana Daugavpilī", NFI/IC/VIAA/2020/4 ("Development of Innovation Centre in Daugavpils City")	2020. – 2023.	2 011 605
	Kultūras un darījumu centra izveide Daugavpils cietokšņa Provianta magazinās (Nikolaja iela 9)		
	Austrumlatvijas viedo tehnoloģiju un zinātnes (pētniecības) centra (ALTOP) attīstība		
	8 Sliežu pievadceļu infrastruktūras izbūve Križu industriālajā zonā	2021. – 2023.	2 594 359
	Satiksmes pārvada ar pievadceļiem izbūve Smiltenes un Kandavas ielu rajonā Daugavpilī	2022. – 2024.	20 000 000
Novada ceļi	Ielu pārbūve, izbūve	2022.	3 088 600
	Ielu pārbūve, izbūve	2023.	1 084 100
	Tiltu un pārvadu pārbūve, izbūve	2022.	1 066 833
	Energoefektivitātes paaugstināšana Daugavpils pilsētas pašvaldības ēkā Vienības ielā 30, Daugavpilī	2020. – 2022.	2 637 870
Nekustamais īpašums			

	Projekts Nr.4.2.1.2/20/I/008 "Energoefektivitātes paaugstināšana VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca" ēkā Siguldas ielā 24, Daugavpilī	2021. – 2022.	704 988
	Maģistrālo siltumtīklu pārbūve posmā no SC3, Mendeļejeva ielā 13A, līdz 7k-1a, 9k-5 un 8k-2, L=567,0 m, 2D 426/630	2022.	940 000
	SC1 jauna ūdenssildāmā katla N=15÷20 MW ar kondensācijas un rotācijas ekonomaizeru uzstādīšana	2023.	1 350 000
	SC2 jauna ūdenssildāmā katla N=20 MW ar kondensācijas un rotācijas ekonomaizeru uzstādīšana un jauna dūmeņa ierīkošana	2024	1 350 000
	Promenādes izbūve starp "Bruģa ielas promenādi" un "Arkai" iepretim Dubrovina parkam	2022. – 2024.	2 500 000
	Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas attīstība Judovkas rajonā, Daugavpilī, Nr.5.3.1.0/18/I/001	2017. – 2023.	4 797 790
	Daugavpils pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtu energoefektivitātes paaugstināšana	2022. – 2023.	1 254 000
	Notekūdeņu dūņu pārstrāde un apsaimniekošana	2022. – 2027.	5 000 000
	Jauna kapličas ēka 18. Novembra ielā 218, Daugavpilī	2022. – 2023.	1 023 025
	"Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes iekārtu izveide "Cinīši"	2021. – 2023.	8 719 221
	Dzīvojamā fonda tekošais remonts un tehniskā apkope	2022. – 2024.	3 275 325
	Daudzdzīvokļu māju iekšpagalmu labiekārtošanas darbi	2022. – 2024.	3 690 000
Mobilitāte	Autobusu parka ritošā sastāva atjaunošana	2022. – 2024.	1 046 650
	Videi draudzīga sabiedriskā transporta attīstība Daugavpils pilsētā, II kārtā	2021. – 2023.	11 842 187
	Videi draudzīgu, ar CNG aprīkotu autobusu iegāde	2021. – 2023.	11 764 705
	Videi draudzīga un integrēta mobilitāte Daugavpils pilsētā	2021. – 2023.	29 598 590
	AS "Daugavpils satiksme" piederošo autobusu uzpilde ar CNG, piegādājot CNG	2022. – 2025.	7 500 000
	Vides pieejamības nodrošināšana Daugavpils pilsētas pašvaldības struktūrvienībām	2024.	1 500 000

Datu avots: Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada attīstības programmas 2022. – 2027. gada investīciju plāns

Kopējās plānotās investīcijas 2022. - 2027. gadam ir 416 093 816,28 EUR apmērā, no kuriem pašvaldības budžeta finansējums ir 111 300 087, 32 EUR (58%), valsts budžets - 10 950 111,12 EUR (6%) un ES fondi - 69 554 491,44 (36%).

Lielākās investīcijas 29 598 590 EUR tiek plānotas videi draudzīgas un integrētas mobilitātes izveidei Daugavpils pilsētā un 20 000 000 EUR satiksmes pārvada ar pievedceļiem izbūvei.

Siguldas novada investīciju plāns 2020. – 2022. gadam⁷²

Siguldas novada pašvaldība ir aktualizējusi investīciju plānu, pamatojoties uz ATR rezultātiem. Aktualizētajā investīciju plānā ir iekļautas projektu idejas, kas tika noteiktas Inčukalna novada Inčukalna pagastā, kā arī Krimuldas, Mālpils un Siguldas novadu Attīstības programmu Investīciju plānos pirms novadu apvienošanas, izslēdzot jau realizētos projektus un projektus, kas zaudējuši aktualitāti (aktuālais investīciju plāns apstiprināts 23.09.2021.). Zemāk tabulā apkopts investīciju plāns 2018. – 2024. pēc lielākām kategorijām, netika ņemti vērā projekti, kuriem netika norādīta finansējuma summa un kuru finansējuma summa ir zem 500 000 EUR.

Tabula 36. Siguldas novada investīcijas plānā 2020 – 2022. gadam iekļautie būtiskākie projekti

Joma	Projekta nosaukums	Īstenošanas laiks	Indikatīvā kopējā summa, EUR
Kultūra	Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos – valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa Siguldas Jaunā pils restaurācija	2017. – 2022.	4 884 068
	Mārketinga stratēģijas ieteikumu izstrāde Lēdurgas Dendroparkam atpazīstamības un tūristu piesaistei sadarbības projektu "Dārza pērles" ietvaros	2020. – 2021.	637 292

⁷² https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/attistibas_programma1/

Novada ceļi	Lauku ielas pārbūve, teritorijas revitalizācija uzņēmējdarbības atbalstam	2019. – 2022.	1 044 123
	Grants seguma ielu projektēšana un pārbūve uz asfaltsegumu Jūdažu ielā	2018. – 2021.	776 200
	Vizbuļu ielas pārbūve Siguldā	2020. – 2022.	733 354
	Grants seguma ielas pārbūve uz asfaltsegumu Helmaņa ielā	2018. – 2025.	4 039 764
	Krimuldas novada apsekoto grants ceļu pārbūve/jaunbūve	2020. – 2021.	1 279 481
Izglītība	Siguldas pilsētas vidusskolas pārbūves projektēšana, zemes iegāde	2020. – 2022.	723 725
	Siguldas pilsētas vidusskolas pārbūve un paplašināšana	2022. – 2024.	10 000 000
	Mores skolas ēku atjaunošana	2022. – 2024.	1 400 000
	Ēkas Raiņa ielā 3, Siguldā renovācija, pielāgošana pašvaldības funkciju veikšanai, digitālo tehnoloģiju centra izbūvei	2018. – 2024.	5 500 000
	Mūzikas un mākslu skolas ēkas Šveices ielā 17B pārbūve	2022. – 2024.	1 800 000
	Laurenču sākumskolas sporta infrastruktūras būvniecība	2022.- 2024.	1 000 000
	Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs Siguldas novadā	2017. – 2021.	21 645 410
Nekustamais īpašums	Projekta "Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Siguldas novada Siguldas pilsētā, V kārta" īstenošana	2016. – 2021.	1 090 735
	Ūdens/kanalizācijas sistēmu pilnveide	2016. – 2021.	2 000 000
	Dzīvojamu ēku siltināšanas pasākumi	2017. – 2021.	2 000 000
	Inčukalna dzelzceļa stacijas laukuma labiekārtošana un Atmodas ielas vizualizācijas attīstība	2019. – 2022.	1 500 000

Datu avots: Siguldas novada investīcijas plāns 2020 – 2022. gadam

Lielākās investīcijas plānotas vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs karjeras atbalstam – 21 645 410 EUR un 10 000 000 EUR Siguldas pilsētas vidusskolas pārbūvei un paplašināšanai. Balstoties uz VK ievietotiem pašvaldību pārskatiem, 2021. gadā Siguldas novada kopējie pašvaldības plānotie budžeta izdevumi ir 55 996 920 EUR, tādējādi plānotās investīcijas ir salīdzināmas ar gada budžeta ienākumiem. Ņemot vērā, ka Siguldas novada pašvaldību investīciju plānā katrā bijusī administratīvā vienība ir izdalīta atsevišķi, tika apskatītas katrā novada finansējuma avota īpatsvars, kur Siguldas un Inčukalna novadam vidēji no kopējā finansējuma ~70% ir pašvaldības finansējums, ~23 % - ES fondu finansējums un ~7%, plānots piesaistīt citus finansējuma avotus, savukārt Krimuldas novadā ir vērojama pretēja situācija, kur lielāko īpatsvaru veido ~72% ES fondu finansējums, ~25% pašvaldību budžets un ~3% veido citi finanšu līdzekļi).

Dobeles novada attīstības programmas 2021 – 2027. gada investīciju plāns⁷³

Investīciju plānā ietvertie projekti ir paredzēti laika posmā no 2021. gada līdz 2027. gadam. Zemāk tabulā apkopts investīciju plāns pēc lielākām kategorijām, netika ņemti vērā projekti, kuriem netika norādīta finansējuma summa un kuru finansējuma summa ir zem 500 000 EUR.

Tabula 37. Dobeles novada investīcijas plānā iekļautie būtiskākie projekti

Jomas	Projekta nosaukums	Īstenošanas laiks	Indikatīvā summa, EUR
Nekustamais īpašums	Pašvaldības ēkas Edgara Frančmaņa ielā 2 pārbūve	2022. – 2027.	2 000 000
	Energoefektivitātes paaugstināšana Jaunbērzes kultūras namā, Ceriņu ielā 2, Jaunbērzes pagastā, Dobeles novadā	2022. – 2023.	1 100 000
	Laukuma Brīvības ielā 19, Dobelē labiekārtošana	2025. – 2027.	1 500 000

⁷³ http://www.tervetesnovads.lv/wp-content/uploads/2021/09/Dobeles_novada_AP_Investiciju_plans.pdf

	SAC "Tērvete" ēkas energoefektivitātes uzlabošana	2022. – 2024.	1 000 000
	Ēkas, Brīvības iela 7, Dobelē siltināšana	2022. – 2023.	700 000
	Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas centra izveidē Dobelē	2022. – 2027.	1 500 000
	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu "Krīgeri" pārbūve	2022. – 2027.	800 000
	Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas paplašināšana Auces aglomerācijā	2021. – 2022.	3 625 225
	Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas atjaunošana un paplašināšana Bēnes pagastā	2022. – 2024.	500 000
Sports	Dobeles olimpisko sporta veidu centra izbūves 3.kārta	2024. – 2027.	2 130 000
	Projekts "Sabiedrībā balstīta sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstība Dobeles novadā" (būvniecība)	2021. – 2022.	1 034 507
Novada ceļi	Pašvaldības autoceļa Nr. 5217 Šķibe - Smiltnieki	2022. – 2023.	634 372
	Čakstes un Atmosdas ielas Dobelē pārbūve	2022. – 2023.	1 960 000
	Elektrības ielas pārbūve Dobeles pilsētā	2022. – 2023.	827 700
Izglītība	Multifunkcionāla parka izveide pie Auces vidusskolas	2022. – 2024.	500 000
	Auces vidusskolas ēkas fasādes siltināšana	2021. – 2022.	700 000
Veselība	RC "Tērvete" attīstība - 2	2022. – 2024.	500 000
	RC "Tērvete" attīstība - 3	2021. – 2022.	500 000

Datu avots: Dobeles novada investīcijas plāns

Lielākais investīciju apjoms plānots inženiertehniskās infrastruktūras uzlabošanai, kur tiks atvēlēts 3 625 225 EUR ūdensapgādes un Dobeles olimpiskā sporta centra izbūves 3.kārtai – 2 130 000 EUR kanalizācijas sistēmas paplašināšanai un, balstoties uz VK ievietotiem pašvaldību pārskatiem, 2021. gadā Dobeles novada kopējie pašvaldības plānotie budžeta izdevumi ir 48 828 573 EUR, tādējādi investīciju plāna kopsumma ir ievērojami mazāka par gada izdevumiem. Investīciju plānā nav iekļauta informācija par plānoto finansējuma apmēru no dažādiem finanšu resursiem, tomēr no investīciju plānā iekļautajiem 150 projektiem secināms, ka 31 projektam jeb 20% ir plānots piesaistīt ES fondu vai citu ārvalstu finansējuma iespējas.

3.7. ES fondu un ārvalstu investoru nodrošinātais finansējums

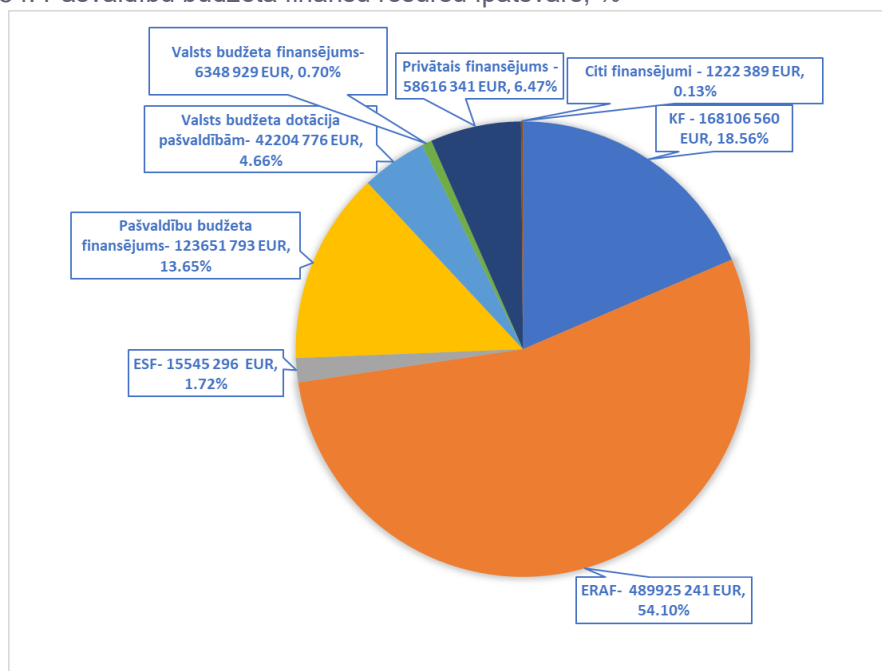
ES fondu un ārvalstu investoru nodrošinātais finansējums

- **ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā** pašvaldības ir apguvušas finansējumu 670 milj. EUR apmērā, tai skaitā ERAF finansējums 490 milj. EUR (54%), KF 168 milj. (18.6%), pašvaldību finansējums 124 milj. (13.7%), valsts budžeta dotācijas pašvaldībām 42 milj. (4.7%).
- Valstī kopumā ir veikts ievērojams **ārvalstu investīciju apjoms**, tai skaitā novados, piemēram, lielākās ārvalstu investīcijas Ķekavas novadā, Mārupes novadā, Ropažu novadā. Ārvalstu investīcijas veicina ekonomisko aktivitāti novados, kā arī netieši veicina novadu ienākumus, piemēram, ieguldot 1 milj. ārvalstu investīcijas kādā pašvaldībā esošā uzņēmumā, tiek veicināta vietējā uzņēmējdarbība, radītas jaunas labi apmaksātas darba vietas, tādējādi veicinot arī lielākus nodokļu ieņēmumus pašvaldības budžetā. Nav tiešas korelācijas starp ārvalstu investīciju apjomu un pašvaldību ekonomiskās darbības izdevumiem.

ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda finansējums

ES fondu 2014. - 2020. gada plānošanas periodā pašvaldības ir ieguvušas ievērojamu ES finansējumu investīcijām - vairāk nekā 670 milj. EUR apmērā, kur lielāko investīciju daļu veido ERAF apmēram 490 milj. EUR. Attēlā zemāk iekļauta informācija par galvenajiem finansējuma avotiem.

Attēls 54. Pašvaldību budžeta finanšu resursu īpatsvars, %

Datu avots: VK, CSE COE

Pielikumā Nr. 3 apkopota informācija par ES fondu 2014. - 2020. gada plānošanas perioda pašvaldības finansējumu, kura tika iegūta, pamatojoties un plānotajām aktivitātēm, kur lielāko investīciju apjomu veido "Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām" ar kopējo investīciju summu, kurā tiek iekļauti ERAF, pašvaldību budžeta, valsts budžeta, privāto un citi finansējuma avoti – 194 750 079 EUR (no kopējā īpatsvara veido 22%). Kā otru lielāko investīciju prioritāti veido "Vispārējās izglītības iestāžu mācību vides uzlabošana" ar kopējo investīciju summu 169 350 558 EUR apmērā (no kopējā īpatsvara veido 19%).

Ārvalstu ieguldījumu apmērs Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos

Tabulā zemāk apkopots ārvalstu ieguldījumu (privātie ieguldījumi) apjoms Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa Latvijas novadiem un republikas pilsētām⁷⁴ laika periodā no 01.01.1991. līdz 22.11.2021., kas aktualizēts, attiecīgi tika izrēķināts ieguldījums uz 1 iedz./ EUR un dati tiek salīdzināti pret ekonomiskās darbības izmaksām uz 1 iedz. EUR. Nav korelācijas starp ārvalstu ieguldījumu apjomu uz 1 iedzīvotāju un ekonomiskās darbības izmaksām uz 1 iedzīvotāju.

Tabula 38. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos, ieguldījumi uz 1 iedzīvotāju valstspilsētu pašvaldībās, EUR

Valstspilsēta	Ieguldījumi, EUR	Iedzīvotāju skaits (dati uz 01.01.2021)	Ieguldījumi uz 1 iedz., EUR	Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz., EUR
Daugavpils	34 618 997	90 520	382 €	228 €
Jelgava	90 759 053	60 564	1 499 €	275 €
Jūrmala	74 523 104	57 813	1 289 €	351 €
Liepāja	134 176 475	75 916	1 767 €	415 €
Rēzekne	18 283 277	29 771	614 €	569 €
Rīga	5 599 827 410	686 253	8 160 €	377 €
Ventspils	131 778 667	37 057	3 556 €	318 €

⁷⁴ <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/pa-novadiem/>

Datu avots: Lursoft, VK, PMPL

Tabula 39. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos, ieguldījumi uz 1 iedzīvotāju novadu pašvaldībās, EUR

Novads	Ieguldījumi, EUR	Iedzīvotāju skaits (dati uz 01.01.2021)	Ieguldījumi uz 1 iedz., EUR	Ekonomiskās darbības izmaksas uz 1 iedz., EUR
Aizkraukles novads	13 965 774	31 096	449 €	259 €
Alūksnes novads	1 251 676	15 416	81 €	156 €
Augšdaugavas novads	6 277 622	28 433	221 €	131 €
Ādažu novads	9 621 142	22 297	431 €	133 €
Balvu novads	1 680 856	20 261	83 €	369 €
Bauskas novads	34 447 492	44 249	778 €	231 €
Cēsu novads	55 963 115	44 872	1 247 €	345 €
Dienvidkurzemes novads	9 002 390	35 353	255 €	161 €
Dobeles novads	21 454 691	30 556	702 €	75 €
Gulbenes novads	3 303 450	20 795	159 €	188 €
Jelgavas novads	31 384 514	33 855	927 €	141 €
Jēkabpils novads	11 523 129	42 948	268 €	352 €
Krāslavas novads	4 284 725	23 624	181 €	253 €
Kuldīgas novads	2 677 008	29 349	91 €	49 €
Ķekavas novads	203 996 029	31 392	6 498 €	198 €
Limbažu novads	16 116 890	29 986	537 €	264 €
Līvānu novads	9 271 465	11 568	801 €	305 €
Ludzas novads	412 359	23 305	18 €	296 €
Madonas novads	7 056 411	30 643	230 €	26 €
Mārupes novads	203 959 104	36 686	5 560 €	145 €
Ogres novads	29 129 071	61 366	475 €	271 €
Olaines novads	83 346 617	20 926	3 983 €	82 €
Preiļu novads	392 429	17 849	22 €	154 €
Rēzeknes novads	3 248 196	31 324	104 €	302 €
Ropažu novads	208 683 722	33 816	6 171 €	25 €
Salaspils novads	15 901 485	24 240	656 €	132 €
Saldus novads	14 275 265	29 613	482 €	40 €
Saulkrastu novads	51 220 020	10 003	5 120 €	377 €
Siguldas novads	23 540 873	32 267	730 €	308 €
Smiltenes novads	61 952 876	19 165	3 233 €	267 €
Talsu novads	30 132 573	38 617	780 €	74 €
Tukuma novads	23 959 303	47 556	504 €	116 €
Valkas novads	791 582	8 580	92 €	271 €
Valmieras novads	72 591 425	54 642	1 328 €	187 €
Varakļānu novads	1 422	3 079	0 €	49 €
Ventspils novads	3 661 502	11 468	319 €	231 €

Datu avots: Lursoft, VK, PMPL

Galvaspilsētā reģistrēta lielākā daļa uzņēmumu, līdz ar to Rīgā koncentrēta lielākā daļa no Latvijas uzņēmumu pamatkapitāliem piesaistīto ārvalstu ieguldījumu apjoma. Visbūtiskākie ārvalstu ieguldījumi, saskaņā ar veikto analīzi, ir tieši Pierīgas novada pašvaldībās – Ķekavas, Ropažu, Saulkrastu un Mārupes novados, kas saistāms ar to ģeogrāfisko novietojumu Rīgas tuvumā. Saskaņā ar Lursoft apkopotajiem datiem⁷⁵, Kurzemē lielākie ieguldījumi tiek piesaistīti kravas iekraušanas un izkraušanas jomas uzņēmumos (Ventspils un Liepājas ostas), Vidzemē lielākie ieguldījumi ir kokapstrādes jomā, Zemgalē – elektroenerģijas ražošanas jomā, bet Latgalē – mežkopības jomā.

⁷⁵ <https://blog.lursoft.lv/2021/04/12/kuru-pasvaldibu-uznemumos-pec-regionalas-reformas-bus-uzkrati-lielakie-arvalstu-ieguldijumi/>

3.8. Pašvaldību grupu definēšana

Pašvaldību grupu definēšana

- Lai noteiktu nepieciešamo investīciju apjomu, pašvaldības tiek sadalītas **4 grupās**: Rīga; valstspilsētas; Pierīgas pašvaldības un Jūrmalas valstspilsēta; pārējās pašvaldības.
- **Tālākā analīze** attiecībā uz ieņēmumu prognozēm, izdevumiem un nepieciešamajām investīcijām veikta sadalījumā pa četrām pašvaldību grupām.

Iepriekšējās sadaļās raksturots pašvaldībām pieejamais finansējums, tā avoti, plānotie izmantošanas mērķi un cita informācija. Ņemot vērā pašvaldību atšķirīgos parametrus, piemēram, iedzīvotāju skaitu un blīvumu, pašvaldības administratīvās teritorijas platību, ekonomisko aktivitāti, lai noteiktu nepieciešamo nākotnes investīciju apmēru ir nepieciešams grupēt pašvaldības. Pēc iepriekš minētajiem kritērijiem pašvaldību grupās ir līdzīgas attīstības tendences, sociāli ekonomiskā situācija un demogrāfiskie izaicinājumi, tādējādi grupējot pašvaldības iespējams iegūt precīzākus aprēķinus, kas labāk raksturo katras pašvaldības grupas vajadzības. Nepieciešamais investīciju portfelis tiek aprēķināts katrai no pašvaldību grupām.

Pašvaldību grupēšanas principi

Ņemot vērā Latvijas pašvaldību sociālekonomiskās attīstības atšķirības, pētījuma vajadzībām tiek noteiktas četras pašvaldību grupas. Pašvaldību grupas definētas, balstoties uz ATR noteiktajiem pašvaldību veidošanas mērķiem, ņemot vērā pašvaldību administratīvi teritoriālo dalījumu⁷⁶, kā arī atbilstoši iedzīvotāju skaitam pašvaldībās:

- 1) **Rīga**, ņemot vērā tās galvaspilsētas statusu un būtiskās iedzīvotāju skaita un sociāli – ekonomiskās attīstības atšķirības (galvaspilsētā dzīvo 33% no kopējā iedzīvotāju skaita valstī⁷⁷ un galvaspilsētas IKP veido 56,3% no valsts kopējā⁷⁸);
- 2) **valstspilsētu pašvaldību novadi** grupēti kopā ar valstspilsētu pašvaldībām piegulošajiem novadiem, kuros nav pilsētas ar attīstības centra statusu, ņemot vērā Satversmes tiesas lēmumu, ka valstspilsētas un tiem piegulošie novadi tiks apvienoti un veidos vienotu novadu⁷⁹;
- 3) **Pierīgas pašvaldības** (novadi) un **Jūrmalas valstspilsēta** – lai arī šo pašvaldību attīstības tendences ir atšķirīgas, tomēr tās visvairāk raksturo to tuvums valsts galvaspilsētai Rīgai;
- 4) **pārējās pašvaldības** – visas pārējās novadu pašvaldības.

Tabula 40. Pašvaldību grupas un tajās ietilpstošās pašvaldības

Pašvaldību grupa	Grupā ietilpstošās pašvaldības	Piezīmes
Galvaspilsēta	Rīga	Valstspilsēta bez novada teritorijas.
Valstspilsētas pašvaldības un tām piegulošie novadi, un novadi ar valstspilsētām	Daugavpils un Augšdaugavas novads* Jelgava un Jelgavas novads* Jēkabpils novads Liepāja un Dienvidkurzemes novads* Ogres novads Rēzekne un Rēzeknes novads* Valmieras novads Ventspils un Ventspils novads*	Pašvaldības ar tiem piegulošajiem novadiem, kuros valstspilsēta ir novada centrs.

⁷⁶ atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam (<https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>), skatīts 06.12.2021.

⁷⁷ CSP dati (<https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/tabulas/irs030-iedzivotaju-skaitis-gada-sakumata?themeCode=IR>)

⁷⁸ CSP dati (<https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/ikp-gada/tabulas/ikr010-ieskszemes-kopprodukts-regionos-un?themeCode=IK>)

⁷⁹ 2021. gada 9. decembrī Saeima 3. lasījumā atbalstīja grozījumus Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā, kas paredz no 2029. gada apvienot valstspilsētas (izņemot Rīgu un Jūrmalu) ar tām blakusesošiem novadiem.

Pierīgas pašvaldības un Jūrmala	Ādažu novads Ķekavas novads Mārupes novads Olaines novads Ropažu novads Salaspils novads Jūrmala	Pierīgas pašvaldības atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma anotācijā noteiktajam (Pierīga ir Rīgai pieguļošās novada teritorijas), ieskaitot arī Jūrmalu.
Novadu pašvaldības	Aizkraukles novads Alūksnes novads Balvu novads Bauskas novads Cēsu novads Dobeles novads Gulbenes novads Krāslavas novads Kuldīgas novads Limbažu novads Līvānu novads Ludzas novads Madonas novads Preiļu novads Saldus novads Saulkrastu novads Siguldas novads Smiltenes novads Talsu novads Tukuma novads Valkas novads Varakļānu novads	Pārējās novadu pašvaldības. Šajā grupā iekļauts arī Varakļānu novads, pētījuma vajadzībām pieņemot, ka tas, ievērojot Satversmes tiesas lēmumu, neveido atsevišķu administratīvi teritoriālo vienību ilgtermiņā.

Datu avots: CSE COE

* ņemot vērā Satversmes tiesas 2021. gada 21. jūnija spriedumu⁸⁰ un Saeimā izskatīšanā uz 3. lasījumu ir Grozījumi Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā, kas paredz valstspilsētu un novadu apvienošanu no 2029. gada. Nr: 1171/Lp13. Turpmākajos aprēķinos pieņemts, ka valstspilsētas pašvaldība un novads veido kopīgu administratīvo teritoriju

3.9. Demogrāfiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu

Demogrāfiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu

- Pēdējos desmit gados vidējais **iedzīvotāju skaits pašvaldībās samazinājies vidēji par 8%**, lielākais samazinājums valstspilsētās un novadu pašvaldībās (12%), Rīgā samazinājums par 6% un Pierīgas pašvaldību novadi ir vienīgie, kur iedzīvotāju skaits ir palielinājies.
- Pēc 2021.gada Eurostat plāno **ievērojamu iedzīvotāju skaita samazinājumu** Latvijā, tai skaitā 2030.gadā par 10% un 2050.gadā par 30%. Ekonomikas ministrija plāno iedzīvotāju skaita samazinājumu par 7% līdz 2040. gadam.
- Iedzīvotāju skaita samazinājums **ietekmēs plānoto ieņēmumu apjomu** katrā no pašvaldību grupām.

Lai noteiktu nepieciešamo investīciju portfeļa apjomu, katrai no pašvaldību grupām nepieciešams izprast, kādas ir līdžsīnējās sociāli – ekonomiskās un demogrāfiskās tendences tajās, kā arī veikt papildu analīzi par ieņēmumu, izdevumu un saistību apmēru dalījumā pa pašvaldību grupām. Tāpat investīciju portfeļa aprēķināšanā ņemamas vērā paredzamās iedzīvotāju skaita izmaiņas vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam).

⁸⁰ https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/08/2020-41-0106_Spriedums-1.pdf#search=

Iedzīvotāju skaita izmaiņas

Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas ir būtisks faktors, lai noteiktu nepieciešamā investīciju portfeļa apjomu, jo iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas tiešā veidā ietekmē pašvaldību ieņēmumus, kas tiek gūti nodokļu ieņēmumu veidā. Nodokļi saskaņā ar aprēķiniem veido vidēji 60% no kopējiem pašvaldību ieņēmumiem. Pašvaldību rīcībā nonāk iedzīvotāju ienākuma nodoklis un nekustamā īpašuma nodoklis; pirmais no abiem veido 90 – 93% no kopējā nodokļu ieņēmumu apjoma pašvaldībās. Attiecīgi var pieņemt, jo lielāks iedzīvotāju skaits un jo konkurētspējīga uzņēmējdarbība novadā, jo lielāki ir pašvaldības budžeta ieņēmumi nodokļu veidā.

Jāņem vērā, ka iekasēto nodokļu apmēru iespaido arī citi faktori, piemēram, nodokļu apmērs un to apmaksas apjoms. Pētījuma vajadzībām tiek pieņemts, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšana arī turpmāk notiek līdzšinējā kārtībā, t.i., nodokļa apmaksu veic darba devējs un tā netiek būtiski kavēta. No šāda viedokļa būtiski ir akcentēt arī to, ka iedzīvotāju ienākuma nodokli maksā algotu darbu strādājoši iedzīvotāji, kā arī citas personas, kas gūst ienākumus, piemēram, no saimnieciskās darbības vai kapitāla. Attiecīgi, jo vairāk pašvaldības iedzīvotāju skaitā ir šādu personu, jo lielāks būs iekasētā nodokļa apjoms. Pētījuma vajadzībām tiek pieņemts, ka gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāju proporcija paliek nemainīga, proti, pat pie scenārija, kas paredz turpmāku iedzīvotāju skaita samazinājumu valstī, nodarbināto skaits un saimnieciskās darbības veicēju kopējā proporcija nerada pamatu būtiskam iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāju papildus samazinājumam.

Papildus jāņem vērā, ka patēriņu cenu indeksa izmaiņas (inflācija vai deflācija) un to radītās īpaši darbaspēka samaksa (atalgojums), kā arī nekustamā īpašuma cenu svārstības, arī ir būtiski faktori, kas ietekmē maksājamā / iekasējamā (iekasētā) nodokļa apmēru. Šeit būtiski pieminēt, ka valstī vērojamas būtiskas reģionālās atšķirības gan darbaspēka samaksas apmērā (t.sk. arī starp dažādiem sektoriem)⁸¹, gan nekustamā īpašuma cenās (ieskaitot atšķirības dažādu nekustamā īpašuma veidu vidū)⁸², tādēļ pašvaldībām jāveicina augstāku ienākumu maksātāju īpatsvars pašvaldībā, piemēram, veicinot uzņēmējdarbības attīstību pašvaldībā, kā arī jāsekmē nekustamā īpašuma sabalansēta izmantošanas politika nodokļu ieņēmumu bāzes palielināšanai.

Demogrāfiskās situācijas izmaiņas laika posmā 2011. – 2020.gads

Kopējais iedzīvotāju skaits Latvijā 10 gadu griezumā kopš 2011. gada samazinājies par vairāk nekā 161 tūkstošiem jeb par 8%. Tendences starp pašvaldībām ir atšķirīgas – Pierīgas pašvaldībās iedzīvotāju skaits kopumā pieaug vai saglabājas stabils (piemēram, Jūrmalā), savukārt valsts galvaspilsētā Rīgā, kā arī valstspilsētu pašvaldībās un novadu pašvaldībās iedzīvotāju skaits ir samazinājies. Tabulā zemāk iekļauta informācija par vidējo iedzīvotāju skaitu Latvijas pašvaldībās no 2011.gada līdz 2020. gadam.

Tabula 41. Gada vidējais iedzīvotāju skaits Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam

Pašvaldību grupa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2011 - 2020	izmaiņas (%)
Rīga	654 635	646 734	643 491	642 187	640 318	640 526	639 697	635 292	630 051	617 869	- 36 766	-6%
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	614 737	597 064	587 869	578 951	571 764	563 138	555 305	549 902	545 331	542 642	- 72 095	-12%
Novadu pašvaldības (kopā)	594 856	586 992	577 958	568 910	560 489	549 684	538 928	531 101	524 719	523 578	- 71 278	-12%
Pierīgas pašvaldības (kopā)	195 456	195 791	195 859	196 146	197 222	198 156	200 562	203 867	207 237	211 081	15 625	8%
visās pašvaldībās (kopā)	2 059 684	2 026 581	2 005 177	1 986 194	1 969 793	1 951 504	1 934 492	1 920 162	1 907 338	1 895 170	- 164 514	-8%

Datu avots: CSE COE, CSP

Iedzīvotāju skaita izmaiņas vienlīdz ietekmē migrācijas saldo un iedzīvotāju dabiskais pieaugums, vienlīdzīgā proporcijā valstī kopumā un pašvaldību grupās. Kā vienīgais izņēmums no kopējās tendences minamas Pierīgas pašvaldības, kur iedzīvotāju skaita pieaugums noticis abu šo faktoru ietekmē, turklāt migrācijas ietekmē iedzīvotāju skaits pieaudzis 3 reizes vairāk nekā dabiskā pieauguma rezultātā. Pierīgas pašvaldības ir vienīgās, kur iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums bijis pozitīvs. Detalizētāk skatīt nākamajās tabulās.

⁸¹ papildus informācija par darbaspēka samaksu reģionālajā un nozaru dalījumā pieejama Centrālās statistikas pārvaldes apkopotajā darbaspēka statistikā (<https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/kartes/k197-stradajoso-menesa-videja-bruto-darba-samaksa?themeCode=DS>)

⁸² papildus informācija par nekustamā īpašuma darījumu izmaksām reģionālajā dalījumā pieejama Valsts zemes dienesta apkopotajā statistikā (https://www.vzd.gov.lv/lv/videjas-darijumu-cenas?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F)

Tabula 42. Iedzīvotāju skaita izmaiņas migrācijas ietekmē Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2011 - 2020
Rīga	-7210	-4056	1725	-889	-134	2952	-1456	-2934	-2548	-2793	17 343
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	-7633	-3934	-7749	-4089	-4675	-6980	-2954	-1202	-981	-798	40 995
Novadu pašvaldības (kopā)	-4129	-3811	-7189	-4593	-6311	-9098	-5684	-2751	-2917	-2653	49 136
Pierīgas pašvaldības (kopā)	-510	930	-1168	1121	211	591	3169	2601	3367	3448	13 760
visās pašvaldībās (kopā)	-19482	-10871	-14381	-8450	-10909	-12535	-6925	-4286	-3079	-2796	93 714

Datu avots: CSP

Tabula 43. Iedzīvotāju skaita izmaiņu dabiskais pieaugums Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam

Pašvaldību grupa	2 011	2 012	2 013	2 014	2 015	2 016	2 017	2 018	2 019	2 020	2011 - 2020
Rīga	-2 355	-2 182	-1 972	-1 472	-1 243	-1 159	-1 996	-2 423	-2 579	-3 709	-21 090
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	-3 497	-3 457	-3 242	-2 758	-2 855	-2 742	-2 988	-3 663	-3 334	-3 876	-32 412
Novadu pašvaldības (kopā)	-4 033	-3 755	-3 306	-3 011	-2 923	-3 280	-3 448	-3 766	-3 401	-3 901	-34 824
Pierīgas pašvaldības (kopā)	127	121	254	367	454	609	447	390	372	274	3 415
visās pašvaldībās (kopā)	-9 758	-9 273	-8 266	-6 874	-6 567	-6 572	-7 985	-9 462	-8 942	-11 212	-84 911

Datu avots: CSP

Iedzīvotāju skaita izmaiņas pēc 2021.gada

Eiropas statistikas biroja "Eurostat" prognoze⁸³ paredz būtisku iedzīvotāju skaita samazinājumu Latvijā vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam). Saskaņā ar šo prognozi iedzīvotāju skaits Latvijā līdz 2030. gadam būs samazinājies par 10% attiecībā pret pašreizējo iedzīvotāju skaitu, savukārt līdz 2050. gadam – pat par gandrīz 30% attiecībā pret pašreizējo iedzīvotāju skaitu, sasniedzot nepilnus 1,4 miljonus iedzīvotāju (skatīt tabulu zemāk).

Tabula 44. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā līdz 2050. gadam saskaņā ar "Eurostat" prognozi

Laika periods	2020	2030	2040	2050
Iedzīvotāju skaits	1 907 094	1 712 746	1 536 108	1 395 039
Iedzīvotāju skaita īpatsvars (% pret 2020. gadu)	100%	90%	81%	73%

Datu avots: "Eurostat"

Mazāk pesimistiskas ir Ekonomikas ministrijas prognozes par paredzamo iedzīvotāju skaita samazinājumu Latvijā. Atbilstoši tām iedzīvotāju skaits Latvijā 2040. gadā būs samazinājies vien par 7% salīdzinājumā ar 2019. gadu. Atšķirības prognozē skaidrojamas ar to, ka būtiski pieaugs iedzīvotāju skaits migrācijas ietekmē, kas tādējādi līdzsvaros iedzīvotāju skaita dabiskās izmaiņas.

Tabula 45. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā līdz 2040. gadam saskaņā ar Ekonomikas ministrijas prognozi

Laika periods	2019	2027 (prognoze)	2040 (prognoze)
Iedzīvotāju skaits gada sākumā (tūkst.)	1 920	1 843	1 786
Iedzīvotāju skaita īpatsvars (% pret 2019. gadu)		96%	93%
t.sk. migrācijas ietekme		- 0,9	57,4
t.sk. dabiskā pieauguma ietekme		-78,1	-191,2

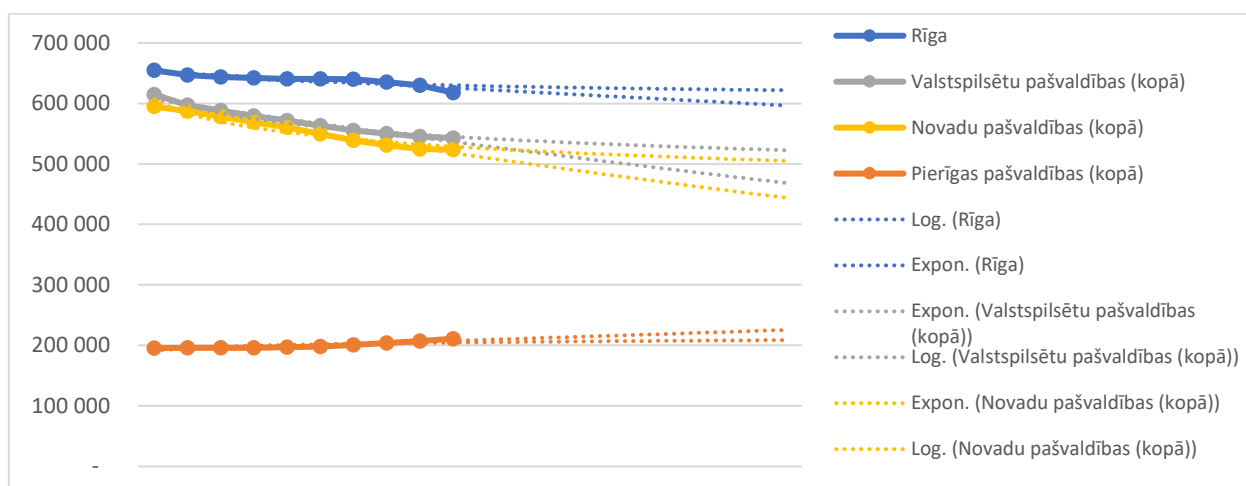
Datu avots: Ekonomikas ministrijas informatīvais ziņojums "Par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm"⁸⁴

Ne "Eurostat" prognozes, ne Ekonomikas ministrijas prognozes neļauj gūt ieskatu iedzīvotāju skaita izmaiņās pašvaldību grupās. Iepriekšējie aprēķini rāda, ka iedzīvotāju skaita izmaiņu tendences ir atšķirīgas dažādu pašvaldību grupu vidū, tādēļ pētījuma vajadzībām paredzamais iedzīvotāju skaits tiek aprēķināts, balstoties uz līdzšinējām tendencēm, un tas paredz, ka iedzīvotāju skaita izmaiņu tendences saglabāsies nemainīgas vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam), t.i., samazināsies kopējais iedzīvotāju skaits valstī, samazināsies iedzīvotāju skaits nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldībās un valsts galvaspilsētā, savukārt palielināsies iedzīvotāju skaits Pierīgā.

⁸³ Iedzīvotāju skaita izmaiņu prognoze Eiropā līdz 2100. gadam (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_population_projections&oldid=497115#Population_projections_by_country)

⁸⁴ <https://www.em.gov.lv/lv/media/598/download>

Attēls 55. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijas pašvaldībās laika periodā no 2011. līdz 2020. gadam, iekļaujot tendenci līdz 2030. gadam (attēlā smalks punktojums).

Datu avots: CSE COE, CSP

Nemot vērā šo pieņēmumu veikti aprēķini par potenciālo iedzīvotāju skaitu pašvaldību grupās 2030. un 2050. gadā. Aprēķini pieejami tabulās zemāk.

Tabula 46 Iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību grupās no 2011. līdz 2020. gadam

Pašvaldību grupa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	vidējās	Optim.	Pesim.
Rīga	654 635	646 734	643 491	642 187	640 318	640 526	639 697	635 292	630 051	617 869			
īkgadējās izmaiņas		-1,21%	-0,50%	-0,20%	-0,29%	0,03%	-0,13%	-0,69%	-0,82%	-1,93%	-0,64%	-0,37%	-0,81%
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	614 737	597 064	587 869	578 951	571 764	563 138	555 305	549 902	545 331	542 642			
īkgadējās izmaiņas		-2,67%	-1,54%	-1,52%	-1,24%	-1,51%	-1,39%	-0,97%	-0,83%	-0,49%	-1,37%	-1,14%	-1,58%
Novadu pašvaldības (kopā)	594 856	586 992	577 958	568 910	560 489	549 684	538 928	531 101	524 719	523 578			
īkgadējās izmaiņas		-1,32%	-1,54%	-1,57%	-1,48%	-1,93%	-1,96%	-1,45%	-1,20%	-0,22%	-1,41%	-1,25%	-1,61%
Pierīgas pašvaldības (kopā)	195 456	195 791	195 859	196 146	197 222	198 156	200 562	203 867	207 237	211 081			
īkgadējās izmaiņas		0,17%	0,03%	0,15%	0,55%	0,47%	1,21%	1,65%	1,65%	1,85%	0,86%	1,08%	0,61%
visās pašvaldības (kopā)	2 059 684	2 026 581	2 005 177	1 986 194	1 969 793	1 951 504	1 934 492	1 920 162	1 907 338	1 895 170			
īkgadējās izmaiņas		-1,61%	-1,06%	-0,95%	-0,83%	-0,93%	-0,87%	-0,74%	-0,67%	-0,64%	-0,92%		

Datu avots: CSE COE, izmantojot CSP datus

Tabulā ar dzeltenu krāsu iekrāsotas vidējās īkgadējās iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību grupās no 2011. – 2020. gadam, savukārt sarkanā krāsā divas viskrasākās īkgadējās iedzīvotāju skaita izmaiņas šajā laika periodā, kas izmantotas pesimistiskā iedzīvotāju skaita izmaiņu prognozes scenārijā, bet zaļā krāsā – divas vismazākās īkgadējās iedzīvotāju skaita izmaiņas šajā laika periodā, kas izmantotas optimistiskā iedzīvotāju skaita izmaiņu prognozes scenārijā.

Tabula 47 Iedzīvotāju skaita izmaiņu prognozes scenāriji

Vidējais	Pašvaldība	2020	2030	2040	2050	2050 pret 2020	izmaiņas 2050 pret 2020
	Rīga	617 869	579 535	543 580	509 855	83%	-17%
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	542 642	472 505	411 434	358 256	66%	-34%	
Novadu pašvaldības (kopā)	523 578	454 406	394 372	342 269	65%	-35%	
Pierīgas pašvaldības (kopā)	211 081	229 965	250 538	272 952	129%	29%	
visās pašvaldības (kopā)	1 895 170	1 736 411	1 599 924	1 483 333	78%	-22%	
Optimistiskais	Pašvaldība	2020	2030	2040	2050	2050 pret 2020	izmaiņas 2050 pret 2020
	Rīga	617 869	595 251	573 461	552 469	89%	-11%
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	542 642	484 032	431 753	385 120	71%	-29%	
Novadu pašvaldības (kopā)	523 578	461 504	406 789	358 561	68%	-32%	
Pierīgas pašvaldības (kopā)	211 081	235 030	261 696	291 388	138%	38%	
visās pašvaldības (kopā)	1 895 170	1 775 817	1 673 699	1 587 538	84%	-16%	

Pesimistiskais	Pašvaldība	2020	2030	2040	2050	2050 pret 2020	izmaiņas 2050 pret 2020
	Rīga	617 869	569 778	525 430	484 534	78%	-22%
	Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	542 642	462 845	394 783	336 729	62%	-38%
	Novadu pašvaldības (kopā)	523 578	445 305	378 733	322 114	62%	-38%
	Pierīgas pašvaldības (kopā)	211 081	224 211	238 157	252 971	120%	20%
	visās pašvaldībās (kopā)	1 895 170	1 702 139	1 537 104	1 396 348	74%	-26%

Datu avots: CSE COE, izmantojot CSP datus

Aprēķini parāda, ka iespējami dažādi attīstības scenāriji iedzīvotāju skaita izmaiņām pašvaldību grupu vidū, un viennozīmīgi pateikt, kurš no tiem būs ticamākais, nav iespējams. Šis apstāklis jāņem vērā, analizējot pašvaldībām nepieciešamo budžetu vidējā termiņā un ilgtermiņā, turklāt attiecībā uz visām pašvaldību budžeta kategorijām kā ieņēmumu, tā izdevumu bilancē. Jāņem vērā, ka iedzīvotāju skaita izmaiņu ietekme būs atšķirīga pašvaldību grupās un attiecīgi arī uz pašvaldību budžetiem. Tāpat jāņem vērā, ka iedzīvotāju skaitu pašvaldībās var ietekmēt arī citi apstākļi, kas nav apskatīti šai pētījumā, līdz ar to kopējās iedzīvotāju skaita tendenču prognozes pašvaldību grupās vērtējamas kopumā kā piesardzīgas.

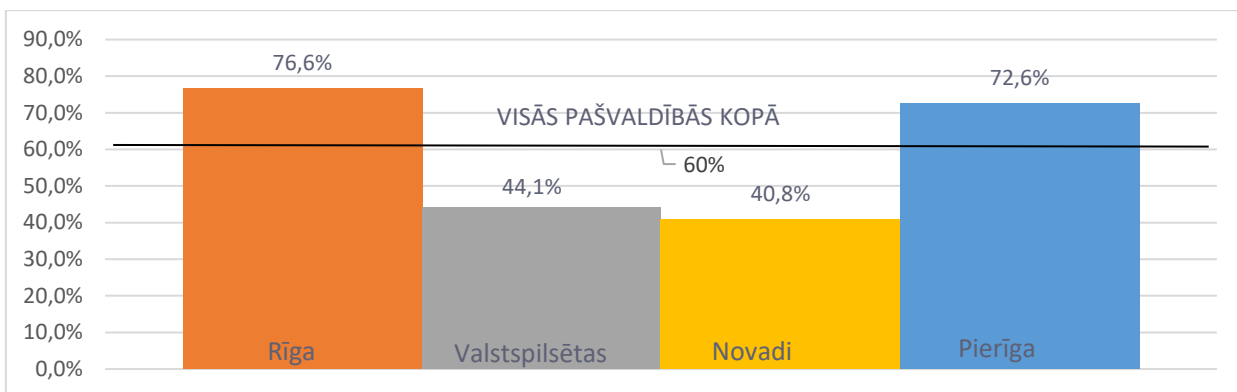
Pašvaldībās, kurās paredzama turpmāka iedzīvotāju skaita samazināšanās, nemainoties nodokļu likmēm vai neveicot citus pasākumus nodokļu ieņēmumu palielināšanai, piemēram, sekmējot lielāka nodokļu maksātāju skaita un individuāli maksājamā / iekasējamā nodokļa pieaugumu, varētu samazināties nodokļu ieņēmumu apjoms, tādējādi radot nepieciešamību meklēt papildus finansējumu gan ikdienas funkciju nodrošināšanai, gan attīstības plānošanai – tāpat investīcijām. Vienlaikus jāņem vērā, ka iedzīvotāju skaita samazinājums ilgtermiņā radīs nepieciešamību pārskatīt izdevumu kategorijas pašvaldībām, lielāku uzsvāru liekot uz pašvaldības funkciju nodrošināšanu, tādējādi samazinot pieejamo finansējumu attīstības plānošanai. Iedzīvotāju skaitam samazinoties ilgtermiņā, var rasties nepieciešamība pārskatīt pieejamo pakalpojumu apjomu dažādās jomās – izglītībā, veselībā u.tml., kā arī meklēt risinājumus pašvaldībām, vairāk sadarboties atsevišķu funkciju nodrošināšanā.

Iedzīvotāju skaita samazinājuma ietekmē pašvaldībām var nākties pārskatīt to ilgtermiņa attīstības mērķus, jo daļa pašreizējo mērķu var būt neaktuāla un ekonomiski nepamatota *būtiska* iedzīvotāju skaita samazinājuma rezultātā. Pretējais ņemams vērā pašvaldību grupā, kur paredzams iedzīvotāju skaita pieaugums – attiecīgi visās Pierīgas pašvaldībās. Analizējot paredzamās iedzīvotāju skaita izmaiņu tendences, aktīvāka rīcība nepieciešama no valsts rīcībpolitikas veidotājiem dažādās jomās, piedāvājot kompleksus starpnozaru risinājumus, lai aktīvas rīcības rezultātā novērstu ilgtermiņā paredzamo būtisko iedzīvotāju skaita samazināšanos un tos izaicinājumus, kas tā rezultātā rodas. Valsts rīcībpolitikai, piemēram, jābūt vērstai uz to, lai sekmētu Latvijas valstspiederīgo iedzīvotāju atgriešanos savās mītnes pašvaldībās, kopīgi ar pašvaldībām radot priekšnoteikumus mājokļu un pakalpojumu (piemēram, izglītības un veselības aprūpes iestāžu) pieejamībai, sekmējot konkurētspējīgu darba vietu pieejamību un uzņēmējdarbības uzsākšanas un attīstīšanas iespējas. Tāpat arī pašvaldībām, kurās prognozējams iedzīvotāju skaita samazinājums, aktīvi jārīkojas, lai iespēju robežās noturētu iedzīvotāju skaitu pašreizējā līmenī, galvenokārt veicinot dabisko pieaugumu ilgtermiņā, vai veicinātu jaunu iedzīvotāju ieplūšanu pašvaldībā, t.sk. sekmīgu remigrācijas pasākumu rezultātā. Iedzīvotāju skaita izmaiņas visdrīzāk būs vērojamas arī novadu iekšienē, taču to analīze nav plānota šajā pētījumā.

Iedzīvotāju skaita izmaiņu ietekme uz pašvaldību ieņēmumiem

Pirms aprēķināt nepieciešamo investīciju portfeļa apjomu pašvaldību grupās, ir nepieciešams noteikt, kā iedzīvotāju skaita izmaiņas ietekmē pašvaldību ieņēmumus. Pašvaldību ieņēmumu divas būtiskākās pozīcijas ir nodokļu ieņēmumi un transferti – valsts budžeta transferti un pārskaitījumi no citām pašvaldībām. Īsumā analizētas abu ieņēmumu posteņu atšķirības pašvaldību grupās un ieņēmumu izmaiņu saistība ar iedzīvotāju skaita izmaiņām pašvaldībās.

Attēls 56. Nodokļu ieņēmumu īpatsvars pašvaldību grupās 2020. gadā, %

Datu avots: VK

Nodokļu ieņēmumi ir lielākā pašvaldības budžetu ieņēmumu grupa – valstī kopumā 60% no kopējiem pašvaldību ieņēmumiem 2020. gadā veidoja nodokļu ieņēmumi – nekustamā īpašuma nodoklis par zemi un ēkām un iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas veido lielāko nodokļu ieņēmumu daļu pašvaldībās – vidēji 85 – 92% apmērā no kopējiem nodokļu ieņēmumiem pašvaldībās.

Būtiski atšķiras nodokļu ieņēmumi pašvaldību grupās – atšķirības ir īpaši izteiktas starp Rīgu un Pierīgas pašvaldībām, ieskaitot Jūrmalu, kurās nodokļu ieņēmumu īpatsvars krietni pārsniedz nodokļu ieņēmumus valstspilsētu pašvaldību grupā un novadu pašvaldību grupā.

Līdzīgs saglabājas nodokļu ieņēmumu īpatsvars pašvaldību 2021. gada budžeta plānos – Rīgā 71,2% no kopējiem pašvaldības 2021. gadā plānotajiem budžeta ieņēmumiem, Pierīgas pašvaldības, ieskaitot Jūrmalu, tas ir 69,9%, valstspilsētu pašvaldībās 41,9%, novadu pašvaldībās 41,2%, bet valstī kopumā vidēji 54,7% no kopējiem plānotajiem pašvaldību ieņēmumiem. Tomēr faktiskā budžeta izpilde var atšķirties, tādēļ turpmākajos aprēķinos izmantoti dati līdz 2020. gadam.

Nodokļu ieņēmumi laika posmā no 2011. līdz 2020. gadam uz 1 iedzīvotāju ir bijuši lielāki Rīgā un Pierīgas pašvaldībās, ieskaitot Jūrmalu, salīdzinājumā ar valstspilsētu pašvaldību un novadu pašvaldību nodokļu ieņēmumiem uz 1 iedzīvotāju šajā pat laika periodā. Nodokļu ieņēmumu pieaugums analizētajā laika periodā ir lielāks tieši Rīgā un Pierīgas pašvaldībās, turklāt valstspilsētu pašvaldībās un novadu pašvaldībās gan nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, gan nodokļu ieņēmumu pieaugums ir vidēji 2 reizes mazāks kā Rīgā un Pierīgas pašvaldībās, ieskaitot Jūrmalu.

Attēls 57. Nodokļu ieņēmumu īpatsvars uz 1 iedzīvotāju Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam

Pašvaldību grupa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Izmaiņ s 2011 - 2020
Rīga	699,30	760,38	792,98	823,58	877,73	978,43	1068,83	1087,83	1215,01	1177,22	477,92
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	433,55	477,97	526,39	558,77	563,99	598,22	655,48	677,16	738,07	690,57	257,02
Novadu pašvaldības (kopā)	382,16	415,70	461,05	493,90	510,75	547,73	608,89	635,36	694,60	643,14	260,98
Pierīgas pašvaldības (kopā)	693,00	743,89	824,98	887,49	927,11	995,92	1066,63	1086,22	1186,91	1182,40	489,41
Visas pašvaldības (kopā)	527,79	575,75	622,28	658,28	687,19	749,17	821,81	844,90	932,42	890,90	363,11

Datu avots: CSE COE aprēķini, VK, CSP

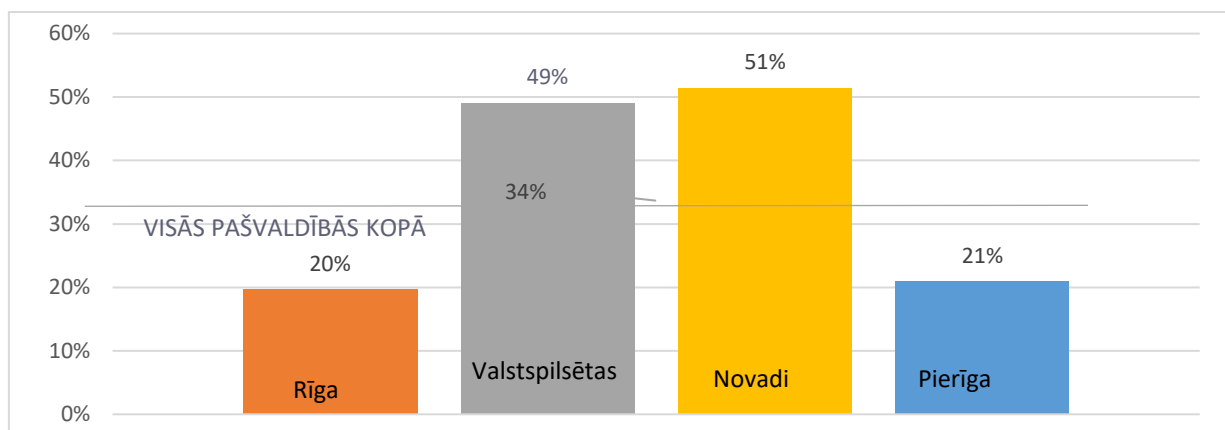
Iedzīvotāju skaita izmaiņas jāskatās kompleksī, jo, samazinoties ienākumu apjomam Rīgā un Pierīgā, samazināsies ne tikai Rīgai un Pierīgai pieejamais finansējums, bet arī transfertu daudzums citām pašvaldībām, kas lielā mērā ir atkarīgas no transfertiem, tostarp pašvaldību izlīdzināšanas fondu. Lai mazinātu transfertu ietekmi, novadu un valstspilsētu pašvaldībām būtu jākāpina ekonomiskā darbība un jāpalielina nodokļu ieņēmumu proporcija, piemēram, sekmējot jaunu uzņēmumu veidošanos un piesaisti pašvaldībā.

Transferti

Otra lielākā ieņēmumu grupa pašvaldību budžetos 2020. gadā bijuši transferti – visās pašvaldībās kopā vidēji 34%. Arī šajā ieņēmumu pozīcijā vērojamas būtiskas atšķirības pašvaldību grupu vidū starp Rīgas pilsētas pašvaldību un Pierīgas pašvaldībām, ieskaitot Jūrmalu no vienas puses, un valstspilsētu pašvaldībām un novadu pašvaldībām no otras puses.

2021. gada budžetā transfertu kopējais plānotais īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem veido 38,6%. Dalījumā pa pašvaldību grupām tas saglabājas līdzīgs 2020. gada faktiskajiem budžeta ieņēmumiem četrās pašvaldību grupās, izņemot Rīgas pašvaldības un Pierīgas pašvaldību grupu, ieskaitot Jūrmalu, kur transferti plānoti 24% apmērā no kopējiem ieņēmumiem.

Attēls 58 Transfertu īpatsvars uz 1 iedzīvotāju Latvijas pašvaldībās no 2011. līdz 2020. gadam, %

Datu avots: VK, CSP

Kā minēts iepriekš, lielāko transfertu daļu veido tieši valsts budžeta transferti pašvaldībām. Šai grupā ietilpst, piemēram, arī valsts budžeta uzturēšanas izdevumu transferti pašvaldībām ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētajiem projektiem (pasākumiem) un pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rezultātā saņemtais finansējums – budžeta kods 7320. ES politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētie projekti ir būtiskākais investīciju avots pašvaldībās - ES fondu finansējums veido 79,65% no kopējiem pašvaldību ieguldījumiem attīstībā.⁸⁵

Tabula 48 Transferti pašvaldību grupās uz 1 iedzīvotāju 2011. - 2020. gadā, EUR

Pašvaldību grupa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	vidēji gadā (2011 - 2020)
Rīga	185	174	189	205	235	223	258	278	309	304	236
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	500	488	532	508	490	465	575	669	754	812	579
Novadu pašvaldības (kopā)	500	488	532	508	490	465	575	669	754	812	579
Pierīgas pašvaldības (kopā)	174	173	191	213	222	209	247	314	390	342	248
visas pašvaldības (kopā)	358	332	357	357	357	346	416	498	478	500	400

Datu avots: CSE COE aprēķins, izmantojot VK datus

Aprēķini liecina, ka vidēji gadā laika periodā no 2011. – 2020. gadam vislielākais transfertu apjoms uz 1 iedzīvotāju bijis valstspilsētas un novadu pašvaldību grupās, savukārt ievērojami mazāks Rīgā un Pierīgas pašvaldībās, ieskaitot Jūrmalu, atšķirība starp abām grupām ir aptuveni 2 reizes.

Citi pašvaldību ieņēmumi

Citi pašvaldību ieņēmumi – nenodokļu ieņēmumi, ieņēmumi par maksas pakalpojumiem un ārvalstu finanšu palīdzība veido pavisam nelielu pašvaldību kopējo ieņēmumu daļu – vidēji 6,4% no visu pašvaldību kopējiem ieņēmumiem. No šīm pozīcijām ieņēmumi par maksas pakalpojumiem veido vidēji 60% kopējo ieņēmumu, maksas pakalpojumi – vidēji 40%, savukārt ārvalstu finanšu palīdzība – līdz 1% no kopējiem

⁸⁵ <http://www.esfondi.lv/upload/izvertejumi/pilsetvides-zinojums-2019.pdf>

pašvaldību ieņēmumiem. Citu ieņēmumu īpatsvars salīdzinoši mazāks ir Rīgā, bet lielāks visās citās pašvaldību grupās.

3.10 Sociālekonomiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu

Sociālekonomiskās tendences un to ietekme uz pašvaldību budžetu

- **Galvenās sociālekonomiskās tendences**, kas varētu ietekmēt pašvaldību budžetu ir inflācija; patēriņu cenu izmaiņas; ES iekšējās politikas mērķi, tai skaitā “zaļais kurss” un digitalizācija; ES fondu finansējuma pieejamība; iespējamās nākotnes reformas veselības, izglītības, sociālo pakalpojumu un citās jomās; iedzīvotāju novecošana un ar to saistītās izmaiņas ieņēmumos un nodrošināmo pakalpojumu klāsts.
- Sociālekonomisko tendenču ietekme nevar tikt kvantificēta projekta ietvaros, izņemot prognozes attiecībā uz plānoto **inflāciju ar prognozi, ka ilgtermiņā tā varētu nepārsniegt 3%**.

Sociālekonomiskās attīstības tendences

Sociālekonomiskās attīstības tendences, kas ietekmē un varētu ietekmēt pašvaldību budžetus (ieņēmumus un izdevumus), ir iedzīvotāju dabiskā novecošanās, klimata pielāgošanās politika, digitalizācija un darba vides transformācija, kā arī citi faktori, piemēram, veselības vai drošības jomas izaicinājumi, tomēr tā kā to iespējamā ietekme uz pašvaldībām nav viennozīmīgi izmērāma un šobrīd nav pieejami ticami dati par to iespējamo ietekmi, tie padziļināti analizēti šai pētījumā netiek.

ES fondu finansējuma pieejamība

ES fondu plānošanas periodā (2014. – 2020.gads) pašvaldības ir saņēmušas ievērojamu finansiālo atbalstu no ES līdzekļiem (skatīt ziņojuma iepriekšējās sadaļas). ES fondu finansējuma pieejamība pēc 2027.gada var būtiski ietekmēt pašvaldībām pieejamā finansējuma apmēru, kā arī investīciju prioritātes.

Patēriņa cenu izmaiņas

Papildu apstākļi, kas jāņem vērā, veidojot pašvaldību investīciju budžetu, ir vispārējās un specifiskās patēriņa cenu izmaiņas, kas var visnotaļ būtiski iespaidot pašvaldību budžeta sadaļu. Pētījuma veikšanas laikā nav pieejama informācija par patēriņa cenu izmaiņām ilgtermiņā. Latvijas Bankas prognozes, kas aktualizētas 2021. gada 1. oktobrī, paredz, ka gada inflācijas apjoms 2021. gadā būs 2,8%, 2022. gadā – 4%, bet 2023. gadā – 2,7%.⁸⁶ Pētījuma vajadzībām, balstoties uz Latvijas Bankas prognozēm līdz 2023. gadam, tiek pieņemts, ka ilgtermiņa inflācija Latvijā nepārsniegs 3% gadā. Faktiskā situācija, protams, var būt atšķirīga un to var ietekmēt dažādi, tai skaitā iepriekš neparedzami faktori, kas jau šobrīd, 2021. gada nogalē, ir veicinājuši iepriekš neparedzētu, strauju energoresursu cenu pieaugumu, kā rezultātā pieaug arī izmaksas citās nozarēs.

Latvijas Bankas prognoze līdz 2023. gadam paredz, ka IKP valstī pieaugs samērā līdzeni, pēc straujāka pieauguma 2021. un 2022. gadam, stabilizējoties 4% apmērā. Savukārt Ekonomikas ministrijas prognozes paredz ikgadēju IKP pieaugumu vidēji 2,8% apmērā laika periodam līdz 2040. gadam. Attiecīgi pētījuma vajadzībām tiek pieņemts, ka ekonomika gan vidējā termiņā līdz 2030. gadam, gan ilgtermiņā līdz 2050. gadam turpinās attīstīties un nav ilgtermiņā sagaidāmu būtisku pavērsienu. Faktiskā situācija, protams, var būt atšķirīga, un to ir nepieciešams ņemt vērā, veicot aprēķinātā investīciju budžeta korekcijas atbilstoši mainīgajai situācijai.

ES iekšējā politika

Tomēr gan politikas veidotājiem, gan pašvaldībām jāņem vērā, ka, piemēram, ES kopējā politika un tai skaitā (bet ne tikai) virzība uz Eiropas zaļo kursu un ekonomikas pārkārtošanu klimatneitralitātes veicināšanai, līdz 2050. gadam paredzot pilnīgu atteikšanos no siltumnīcefektu gāzu neto emisijām, digitalizācija un datu un tīmekļa ekonomikas attīstība, t.sk. digitālo pakalpojumu jomā radīs ievērojamas pārmaiņas, kuras var prasīt pašvaldību resursu koncentrēšanu šo jauno attīstības virzienu finansēšanai.

⁸⁶ <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/monetaras-politikas-istenosana/prognozes>

Tāpat citi ārējās vides faktori, piemēram, veselības vai drošības jomā var radīt papildus izdevumus pašvaldību budžetos, kā arī ietekmēt pašvaldību ieņēmumus, un ilgtermiņā, veidojot pašvaldību budžetus, jāparedz atbilstošs finansējums, tai skaitā iespējams arī no attīstības budžeta (investīciju portfeļa), lai nodrošinātu pašvaldību pielāgošanos šīm pārmaiņām.

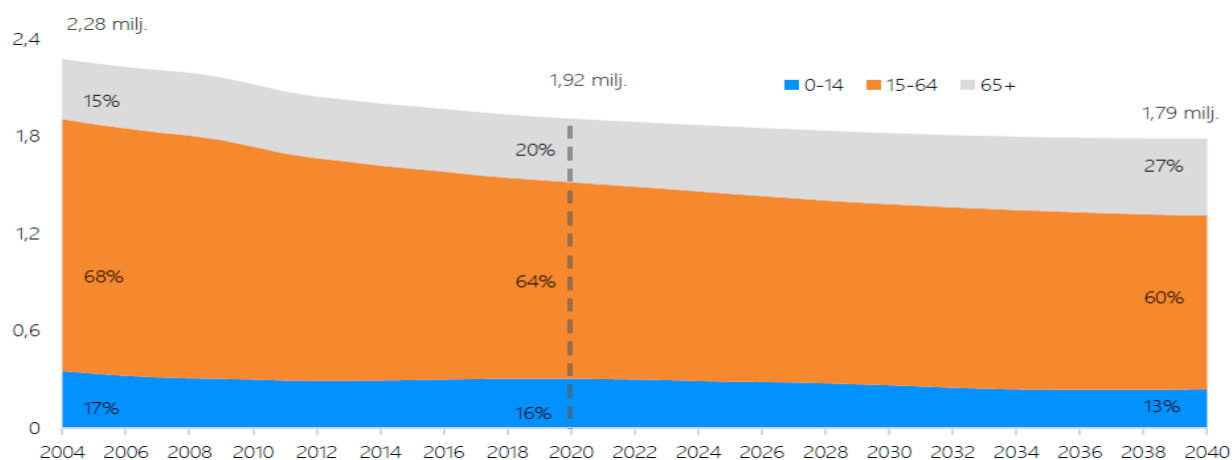
Nākotnes reformas

Uz ziņojuma sagatavošanas brīdī viennozīmīgi nav iespējams pateikt, cik un kādā apmērā varētu mainīties nepieciešamība pašvaldībām pārskatīt dažādu jomu finansējumu, kuru izvietojumu valstī kopumā var mainīt arī tādas reformas, kas šobrīd nav iezīmētas un nav viennozīmīgi paredzamas. Nav izslēdzams, ka pašvaldībām būs jādomā par turpmākām reformām izglītības, veselības aprūpes pakalpojumu, sociālo pakalpojumu un citu pašvaldības pakalpojumu klāsta un tīkla pilnveidošanā.

Iedzīvotāju novecošana

Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas prognozēm,⁸⁷ iedzīvotāju novecošana būs aktuāla arī ilgtermiņā (skat. attēlu).

Attēls 59. Iedzīvotāju skaits Latvijā sadalījumā pa vecuma grupām no 2004. līdz 2040. gadam (milj.)

Avots: Ekonomikas ministrija⁸⁸

Samazinoties darbaspējas iedzīvotāju skaitam un vienlaikus samazinoties jaundzimušo skaitam un pieaugot vecāka gada gājuma (vecumā virs 65 gadiem) iedzīvotāju skaitam, mainīsies darba vides tendences. Darba tirgū esot mazākam iedzīvotāju skaitam, paredzams, ka pašvaldību ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļu varētu samazināties, ja netiek mainīta šī nodokļa likme un/ vai maksāšanas kārtība.

Raugoties no pašvaldību izmaksu pozīcijām, palielināsies nepieciešamība finansēt pakalpojumus vecāka gada gājuma iedzīvotājiem, bet vienlaikus lielāks spiediens būs arī izglītības, veselības aprūpes un citu pašvaldības sniegto pakalpojumu pieejamības un ekonomiskās lietderības nodrošināšanā.

3.11 Pašvaldību grupu budžeta izdevumu analīze

Pašvaldību grupu budžeta izdevumu analīze

- **Investīciju portfeli** veido izdevumi infrastruktūras investīcijām (EKK 5240 “Pamatlīdzekļu un ieguldījuma īpašuma izveidošanas un nepabeigtās būvniecības izdevumi”); rekonstrukcijas izdevumi (EKK 5250 “Kapitālais remonts un rekonstrukcija”); sociālie ieguldījumi (EKK 3200 “Subsīdijas un dotācijas komersantiem, biedrībām, nodibinājumiem un fiziskām personām”, izņemot pabalsta maksājumi); ieguldījumi digitālo risinājumu attīstībā (EKK 2250 “Informācijas tehnoloģiju pakalpojumi”).

⁸⁷ Ekonomikas ministrijas 2020. gada informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

⁸⁸ Ekonomikas ministrijas 2020. gada informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

- **Pašvaldību grupas** 2020.gadā veikušas dažāda apjoma investīcijas, piemēram, Rīga (10.7%), valstspilsētas (34%), novadu pašvaldības (20.2%), Pierīgas pašvaldības (19.6%).

Pašvaldību budžetu izdevumu pozīciju analīze

Pamatojoties uz iepriekšējās ziņojuma sadaļās iekļauto analīzi, laika posmā 2011. gads – 2020. gads lielākās pašvaldības budžetu izdevumu ekonomiskās kategorijas ir atlīdzība, pamatkapitāla veidošana un preces, un pakalpojumi. Kopumā šīs trīs kategorijas veido 80 – 85% no kopējiem pašvaldību izdevumiem.

Investīciju portfeļa definēšana

No iepriekš minētajām ekonomiskajām kategorijām kā atbilstošākā investīciju portfeļa bāzes aprēķināšanai ir pamatkapitāla veidošana, kurā tiek uzskaitīti arī izdevumi, kas saistīti ar pamatlīdzekļu ieguldījumiem un ieguldījumiem īpašumu izveidošanā EKK 5240 “Pamatlīdzekļu un ieguldījuma īpašuma izveidošanas un nepabeigtās būvniecības izdevumi”) un kapitālā remonta un rekonstrukcijas izdevumi EKK 5250 “Kapitālais remonts un rekonstrukcija”). Attiecīgi ieguldījumi infrastruktūras izveidē uzskatāmi par primāriem iekļaušanā investīciju portfelī. Lai nodrošinātu līdzsvarotu pašvaldību attīstību investīciju portfelī iekļaujami arī sociālie ieguldījumi un digitālo risinājumu ieguldījumi pakalpojumu attīstībā. To pamato nepieciešamība pašvaldībām pielāgoties mainīgajai situācijai demogrāfijas jomā un kopējām tendencēm sabiedrībā un nozaru politikā, digitālajiem risinājumiem aizņemot arvien lielāku daļu pakalpojumu jomā. Tiek pieņemts, ka nepieciešamajam investīciju portfelim pašvaldībās jābūt tādām, kas spēj sabalansēt nepieciešamos ieguldījumus cilvēkresursu attīstībā, infrastruktūrā un digitālo risinājumu attīstībā, kopā veidojot vienotu investīciju portfelī pašvaldību attīstības vajadzību risināšanai un attīstības veicināšanai.

**Investīciju portfelis =
izdevumi infrastruktūras investīcijām (EKK 5240),
rekonstrukcijas izdevumi (EKK 5250),
ieguldījumi digitālo risinājumu attīstībā (EKK 2250)
un sociālie ieguldījumi (EKK 3200)**

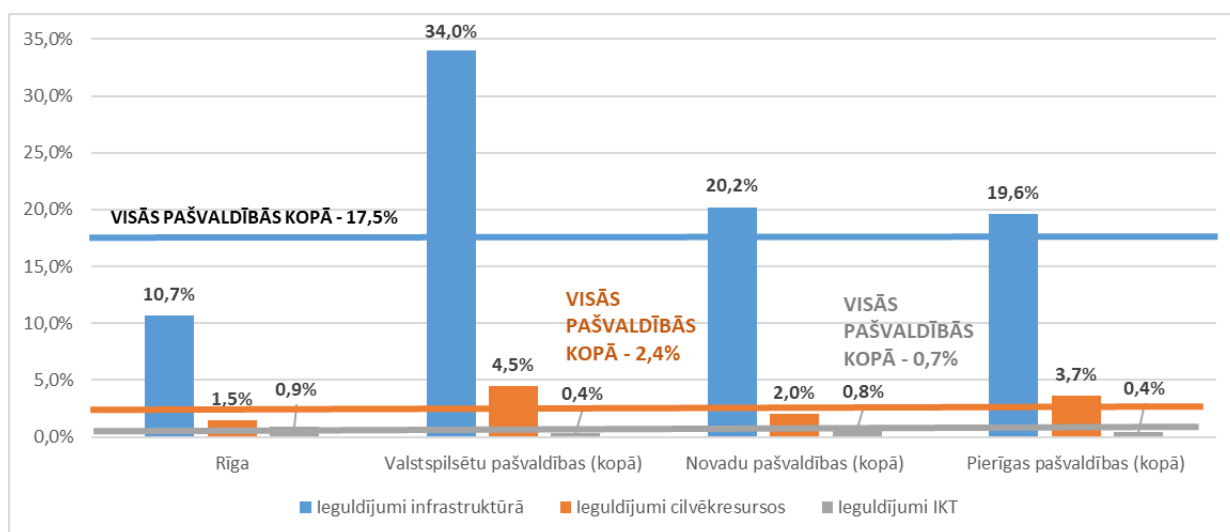
Pašvaldību grupu dalījumā investīciju portfelī iekļaujamo pašvaldības izdevumu ekonomisko kategoriju īpatsvars ir atšķirīgs – izdevumi investīcijām infrastruktūrā (budžeta EKK 5240 + EKK 5250) 2020. gadā bijuši vislielākie valstspilsētu pašvaldību grupā (34%), kas ir divreiz vairāk par valsts vidējo apjomu (17,5%), savukārt vismazākie – valsts galvaspilsētā Rīgā (10% no Rīgas pilsētas pašvaldības budžeta kopējiem faktiskajiem izdevumiem 2020. gadā). Novadu pašvaldību un Pierīgas pašvaldību grupā izdevumi investīcijām infrastruktūrā veidojuši apmēram vienādu apjomu – 20,2% un 19,6% no kopējiem šo pašvaldību budžeta izdevumiem.

Atšķirīgo finansējuma apjomu var skaidrot ar pieejamā finansējuma apjomu investīcijām, kas īpaši no ES Kohēzijas politikas fondiem bijis lielākā apjomā pieejams valstspilsētu pašvaldībām kā nacionālas nozīmes attīstības centriem ES fondu plānošanas periodā 2014. – 2020. gadam. Valstspilsētu pašvaldības daudz lielākā apjomā veic ieguldījumus infrastruktūrā pretstatā, piemēram, Pierīgas pašvaldībām, ieskaitot Jūrmalu un Rīgu. Tādējādi, veicot apjomīgus ieguldījumus pēdējos 5 – 10 gadus, valstspilsētu pašvaldībām var būt mazāka nepieciešamība kā citu pašvaldību grupu pašvaldībām veikt ieguldījumus infrastruktūrā vidējā termiņā, tā atslodot savu budžetu citām vajadzībām, piemēram, sociālajiem ieguldījumiem.

Sociālie ieguldījumi līdz šim veido salīdzinoši nelielu pašvaldības izdevumu apjomu, tomēr turpmākā perspektīvā tieši ieguldījumi sociālajā jomā jeb cilvēkresursos varētu būt tā joma, kur pašvaldībām var nākties ieguldīt vairāk, mainoties darbaspēka situācijai un turpinoties pārejai uz digitālo pakalpojumu sniegšanu. Vienlaikus jāņem vērā, ka ieguldījumi cilvēkresursos pašvaldību kontekstā skatāmi kā daļa no kopējās valsts politikas sociālajā jomā. Nepieciešamā investīciju portfeļa aprēķinos iekļauts pieņēmums, ka pašvaldību investīcijas sociālajā infrastruktūrā palielināmas. Savukārt attiecībā uz investīcijām infrastruktūrā tiek pieņemts, ka pieprasījums šāda veida ieguldījumiem no pašvaldību puses saglabāsies augsts vidējā termiņā un arī ilgtermiņā ar atšķirībām starp pašvaldību grupām, piemēram, valstspilsētu pašvaldībām atslodot to investīciju budžetu infrastruktūras vajadzībām vidējā termiņā.

Vēl mazāku pašvaldību izdevumu daļu šobrīd veido ieguldījumi digitālo risinājumu attīstībā, veidojot vien nelielu pašvaldību izdevumu apjomu – nepilnu pusprocentu valstspilsētu pašvaldību un Pierīgas pašvaldību (ieskaitot Jūrmalu) grupā, savukārt Rīgā un novadu pašvaldībās – vidēji nepilnu procentu no kopējiem pašvaldības izdevumiem. Tai pašā laikā, ņemot vērā nozaru politiku un iedzīvotāju paražu maiņu, ir nepieciešami būtiski lielāki ieguldījumi tieši digitālo risinājumu attīstībā. Nepieciešamā investīciju portfeļa aprēķinos iekļauts pieņēmums, ka pašvaldību ieguldījumi šajā jomā palielināmi līdz vismaz 1,5% no kopējiem pašvaldību izdevumiem visās pašvaldību grupās.

Attēls 60. Investīciju portfeļa bāze (pašvaldību grupu faktisko izdevumu kategorijas 2020. gadā), % no kopējiem izdevumiem

Avots: CSE COE aprēķins, izmantojot VK datus

3.12 Investīciju portfeļa aprēķins

Investīciju portfeļa aprēķins

- **Investīciju portfeļa aprēķins** ir saistīts ar daudz un dažādiem pieņēmumiem, kā, piemēram, saglabājas ekonomisko kategoriju proporcionālais īpatsvars; investīciju portfeļa izveides izmaksas nav lineāras pa gadiem; netiks mainīta nodokļu politika; netiks mainīts nodokļu ieņēmumu sadalījums un citi pieņēmumi.
- **Investīciju portfeļa aprēķins** veikts katrai no pašvaldību grupām atsevišķi, sadalot atsevišķi infrastruktūras un sociālie ieguldījumi, kā arī piemērojot korekcijas koeficientus dažādām pašvaldību grupām. Papildus veikts aprēķins, izmantojot tendenču analīzi, kas balstīta uz vēsturiskiem datiem.
- Pamatojoties uz nākotnes prognozēm par iedzīvotāju skaitu, izmaksu līmeņa izmaiņām un citiem pieņēmumiem, **pieejamais investīciju portfelis 2030.gadā varētu būt 1 119 miljoni EUR.**
- **Nepieciešamais investīciju portfelis 2030.gadā varētu būt 1 315 miljoni EUR** jeb par 18% (195 miljoni EUR) lielāks nekā aprēķinātais pieejamais finansējums, ņemot vērā visus ziņojumā iekļautos pieņēmumus un atrunas.
- Nepieciešamais **investīciju portfelis 2050.gadā** varētu būt apmēram 25% no visiem pašvaldību izdevumiem.

Pieņēmumi investīciju portfeļa aprēķinam

Investīciju portfelis aprēķināts EUR valūtā pašreizējās (2021. gada) cenās. Tiek pieņemts, ka ekonomisko kategoriju proporcionālais īpatsvars paliek nemainīgs 2030. gadā un 2050.gadā (pamatkapitāla veidošana vidēji visām pašvaldībām 25%). Jāņem vērā, ka pamatojoties uz vēsturiskajiem datiem, investīciju portfeļa izmaiņas nav lineāras un lielā mērā ir atkarīgas no ES fondu finansējuma pieejamības un investīciju sadalījuma pa gadiem.

Sākotnējais investīciju portfelis aprēķināts katrai no pašvaldību grupām atsevišķi, ņemot vērā faktiskos 2020. gada pašvaldību budžetu ieņēmumus un izdevumus, grupētus atbilstoši pašvaldību dalījumam grupās. Sākotnējais investīciju portfelis sagatavots 2021. gadam, t.i., pirmajam kalendārajam gadam pēc 2020. gada. Ņemot vērā, ka pētījuma sagatavošanas laikā ir zināms 2021. gada budžeta plāns un faktiskais

izlietojums līdz 2021.gada 30. oktobrim, faktiskais 2021. gada un turpmāko gadu pašvaldību budžets var atšķirties.

Veicot investīciju portfeļa bāzes aprēķinus, tiek pieņemts, ka līdzšinējie pašvaldību ieguldījumi attīstībā daļēji atspoguļo to faktiskās vajadzības, vienlaikus tie no pašvaldību viedokļa uzskatāmi par optimāli sabalansētiem atbilstoši pašvaldību finanšu iespējām un attīstības vajadzībām. Tāpat aprēķinos tiek pieņemts, ka pašvaldības spēj segt uzņemtās saistības. Nepieciešamais investīciju portfelis aprēķināts izmantojot vairākus pieņēmumus par katras pašvaldības grupas attīstības tendencēm. Pieņēmumi detalizētāk izklāstīti aprēķinu sadaļā.

Šajā pētījumā definētais un aprēķinātais investīciju portfelis izmantojams politikas veidošanai un nav uzskatāms par pašvaldību budžetu prognozēm.

Notiekot citām, pašreiz neparedzamām, tai pašā laikā būtiskām sociālekonomiskajām vai demogrāfiskajām izmaiņām, kuras nav iespējams iekļaut un ņemt vērā investīciju portfeļa sagatavošanā, nepieciešams veikt turpmākus aprēķinus un tajos izmantoto pieņēmumu korekcijas. Faktiskais investīciju portfelis turpmākajiem gadiem koriģējams arī gadījumos, ja tiek mainītas pašvaldību robežas vai to statuss, nodokļu likmju izmaiņas, ja tādas tiek pieņemtas, kā arī citiem faktoriem, kas šai pētījumā nav minēti.

Investīciju portfelis aprēķināts, pieņemot, ka:

- nodokļu likmes Latvijā vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) netiek mainītas un saglabājas tādas pašas kā pētījuma veikšanas brīdī (t.i., 2021. gada novembrī);
- nodokļu ieņēmumu sadalījums starp valsts un pašvaldības budžetu vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) atbilst nodokļu ieņēmumu sadalījumam 2021. gadā, t.i., pašvaldības budžetā tiek ieskaitīti 75% iekasētā iedzīvotāju ienākumu nodokļa un 100% iekasētā nekustamā īpašuma nodokļa;
- pašvaldību funkcijas vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) ir atbilstošas pētījuma izstrādes brīdī (2021. gada novembris) likumā "Par pašvaldībām" noteiktajām.

Investīciju aprēķinu portfeļa vajadzībām tāpat pieņemts, ka Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums paliek nemainīgs ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) un nozaru politika ilgtermiņā (līdz 2050. gadam) Latvijā tiek īstenota atbilstoši tam.

Faktisko investīciju portfeli var ietekmēt arī citi faktori, kas apskatīti šajā pētījumā, kā arī tādi, kas pētījumā nav tikuši apskatīti, piemēram, ārējās vides izmaiņas, ES mēroga politikas izmaiņas, globālie satricinājumi drošības, veselības, klimata vai citā jomā. Iestājoties kādam no šiem faktoriem, nepieciešamības gadījumā veicama investīciju portfeļa aprēķinu formulas pārskatīšana.

Ziņojumā aprakstītie faktori, kas var ietekmēt katras pašvaldības nepieciešamo investīciju apmēru: konkrētās pašvaldību vajadzības; finansējuma pieejamība investīciju izveidei, tai skaitā ES finansējums, transferti un valsts finansējums; jau esošo saistību apmērs; apstiprinātie un vēl izveidojamie investīciju plāni; pašvaldību riska līmenis, plānojot aizņēmumus; citi finansēšanas veidi, piemēram, PPP, valstu investīciju apjoms un ar tā piesaisti nepieciešamās investīcijas.

1. solis – Nodokļu ieņēmumu aprēķināšana pašvaldību grupās

Paredzamie nodokļu ieņēmumi pašvaldību grupās aprēķināti, par pamatu ņemot vērā nodokļu ieņēmumus 2020. gadā, tos reizinot ar paredzamajām iedzīvotāju skaita izmaiņām atbilstoši optimālajam iedzīvotāju skaita izmaiņu scenārijam attiecīgajam kalendārajam gadam, un rezultātu koriģējot ar kopējo IKP koeficientu (3 procentpunkti gadā), kas šai gadījumā atspoguļo paredzamās darbaspēka izmaksu un kapitāla pieauguma izmaiņas.

Tabula 49 Paredzamie nodokļu ieņēmumi pašvaldību grupās līdz 2050. gadam⁸⁹, EUR

⁸⁹ Aprēķinos ir iekļautas 43 pašvaldības, bet tiek pieņemts, ka valstspilsētu pašvaldības bez novadiem ir apvienotas ar tiem piegulošajiem novadiem

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2021 (prognoze)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	727 365 543	744 403 308	886 909 973	1 023 857 771	1 140 398 695
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	374 732 229	380 669 090	424 187 462	454 598 384	470 061 774
Novadu pašvaldības (kopā)	22	336 735 250	341 957 415	379 921 727	405 819 545	418 243 091
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	249 582 971	259 282 635	353 484 900	473 980 049	613 205 786
visas pašvaldības (kopā)	38	1 688 415 993	1 726 312 449	2 044 504 063	2 358 255 749	2 641 909 345
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2021 (prognoze)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	727 365 543	744 403 308	886 909 973	1 023 857 771	1 140 398 695
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	46 841 529	47 583 636	53 023 433	56 824 798	58 757 722
Novadu pašvaldības (kopā)	22	15 306 148	15 543 519	17 269 169	18 446 343	19 011 050
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	35 654 710	37 040 376	50 497 843	67 711 436	87 600 827
visas pašvaldības (kopā)	38	44 432 000	45 429 275	53 802 738	62 059 362	69 523 930

Datu avots: CSE COE aprēķins

2. solis – Kopējo ieņēmumu aprēķināšana pašvaldību grupās

Paredzamie kopējie ieņēmumi pašvaldību grupās aprēķināti, par pamatu ņemot transfertu un citu pašvaldības ieņēmumu īpatsvaru katrā no pašvaldību grupām 2020. gadā, to koriģējot ar vispārējām patēriņu cenu izmaiņām (3 procentpunkti) katrā kalendārā gadā, kas šai gadījumā atspoguļo paredzamās ikgadējās pakalpojumu izmaksu izmaiņas.

Tabula 50 Paredzamie kopējie ieņēmumi pašvaldību grupās līdz 2050. gadam, EUR

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2021 (prognoze)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	950 171 688	976 244 096	1 179 524 560	1 383 998 801	1 568 066 168
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	850 095 019	872 957 860	1 045 522 803	1 219 318 804	1 378 167 273
Novadu pašvaldības (kopā)	22	826 230 614	845 880 129	1 015 940 686	1 188 612 109	1 347 809 261
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	343 807 834	356 566 794	476 270 733	625 101 074	792 662 003
visas pašvaldības (kopā)	38	2 816 018 980	3 051 648 880	3 717 258 782	4 417 030 788	5 086 704 705
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2021 (prognoze)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	950 171 688	976 244 096	1 179 524 560	1 383 998 801	1 568 066 168
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	106 261 877	109 119 733	130 690 350	152 414 850	172 270 909
Novadu pašvaldības (kopā)	22	37 555 937	38 449 097	46 179 122	54 027 823	61 264 057
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	49 115 405	50 938 113	68 038 676	89 300 153	113 237 429
visas pašvaldības (kopā)	38	74 105 763	80 306 549	97 822 600	116 237 652	133 860 650

Datu avots: CSE COE aprēķins

3. solī tiek pieņemts, ka pašvaldību budžeta izdevumu un budžeta ieņēmumu starpība nepārsniegs 20% (2021.gadā 18%).

4. solis – Investīciju budžeta bāzes aprēķināšana – pieejamais finansējums, samazinoties iedzīvotāju skaitam

Investīciju budžeta bāzes aprēķins tiek veikts, ņemot vērā investīciju budžeta izdevumu faktisko īpatsvaru katrā no pašvaldību grupām, pieņemot, ka investīciju budžetu veido divas daļas – infrastruktūras investīcijas un sociālie ieguldījumi. Bāzes aprēķins veikts, neņemot vērā atšķirīgās pašvaldību grupu vajadzības. Aprēķinos tiek iekļautas ikgadējās patēriņu cenu izmaiņas 3 procentpunktu apmērā. Tabulās norādīts **paredzamais** investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas apjoms pašvaldību grupās

Tabula 51 Investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	101 967 781	156 402 243	208 802 462	259 026 018
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	289 386 889	442 729 917	588 709 116	729 599 919
Novadu pašvaldības (kopā)	22	167 031 048	255 492 212	340 508 837	422 801 499
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	67 289 202	113 401 267	162 716 726	215 698 089
visas pašvaldības (kopā)	38	625 674 920	968 025 638	1 300 737 141	1 627 125 524
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	101 967 781	156 402 243	208 802 462	259 026 018
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	36 173 361	55 341 240	73 588 639	91 199 990
Novadu pašvaldības (kopā)	22	7 592 320	11 613 282	15 477 674	19 218 250
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	9 612 743	16 200 181	23 245 247	30 814 013
visas pašvaldības (kopā)	38	16 465 129	25 474 359	34 229 925	42 819 093

Datu avots: CSE COE aprēķins

Tabula 52 Ieguldījumu budžeta sociālās sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	14 247 879	21 853 964	29 175 806	36 193 505
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	38 232 811	58 491 970	77 778 245	96 392 258
Novadu pašvaldības (kopā)	22	16 849 227	25 772 731	34 348 768	42 650 025
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	12 570 790	21 185 323	30 398 306	40 296 144
visas pašvaldības (kopā)	38	81 900 707	127 303 988	171 701 125	215 531 932
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	14 247 879	21 853 964	29 175 806	36 193 505
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	4 779 101	7 311 496	9 722 281	12 049 032
Novadu pašvaldības (kopā)	22	765 874	1 171 488	1 561 308	1 938 638
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	1 795 827	3 026 475	4 342 615	5 756 592
visas pašvaldības (kopā)	38	2 155 282	3 350 105	4 518 451	5 671 893

Datu avots: CSE COE aprēķins

Tabula 53 Investīciju budžeta IKT sadaļas paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	8 374 741	10 396 239	12 198 460	13 820 815
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	3 090 753	3 801 284	4 433 167	5 010 704
Novadu pašvaldības (kopā)	22	6 393 055	7 860 958	9 197 023	10 428 830
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	1 453 507	2 013 517	2 642 723	3 351 116
visas pašvaldības (kopā)	38	19 312 055	24 071 999	28 471 373	32 611 465
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (faktiski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	8 374 741	10 396 239	12 198 460	13 820 815
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	386 344	475 160	554 146	626 338
Novadu pašvaldības (kopā)	22	290 593	357 316	418 047	474 038
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	207 644	287 645	377 532	478 731
visas pašvaldības (kopā)	38	508 212	633 474	749 247	858 196

Datu avots: CSE COE aprēķins

Tabula 54 Kopējais investīciju budžeta paredzamais bāzes apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	pašvaldību skaits	2020 (provizoriski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	124 590 401	188 652 446	250 176 728	309 040 338
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	330 710 453	505 023 171	670 920 527	831 002 881
Novadu pašvaldības (kopā)	22	190 273 330	289 125 901	384 054 628	475 880 354
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	81 313 499	136 600 107	195 757 755	259 345 348
vissas pašvaldības (kopā)	38	726 887 682	1 119 401 625	1 500 909 638	1 875 268 921
Vidēji vienai pašvaldībai	pašvaldību skaits	2020 (provizoriski)	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1	124 590 401	188 652 446	250 176 728	309 040 338
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	8	41 338 807	63 127 896	83 865 066	103 875 360
Novadu pašvaldības (kopā)	22	8 648 788	13 142 086	17 457 029	21 630 925
Pierīgas pašvaldības (kopā)	7	11 616 214	19 514 301	27 965 394	37 049 335
vissas pašvaldības (kopā)	38	19 128 623	29 457 938	39 497 622	49 349 182

Datu avots: CSE COE aprēķins

Kopējais pieejamais investīciju budžets 2030.gadā ir 968 025 638 EUR infrastruktūras investīcijām, 127 303 988 EUR sociālās sadaļas ieguldījumiem un 24 071 999 EUR digitālās jomas investīcijām jeb **kopumā 1 119 401 625 EUR.**

5.solis – Investīciju budžeta bāzes aprēķināšana - pieejamais finansējums, aprēķins izmantojot vēsturiskos datus

Papildus aprēķiniem pa pašvaldību grupām tika veikti makro līmeņa aprēķini, ņemot vērā 2011.gada faktiskās pamatkapitāla izveides izmaksas 469 358 316 EUR un 2020.gada faktiskās pamatkapitāla izveides izmaksas 624 891 209 EUR. Izmaiņa deviņu gadu periodā ir 155 532 893 EUR jeb 34% palielinājums pret 2011.gadu. Kā jau iepriekš minēts, izmaiņas nebija lineāras, jo tās ietekmēja ES fondu finansējuma plānošanas cikliskums.

Ņemot vērā vēsturiskās tendences (34% palielinājums deviņu gadu periodam), plānotās pamatkapitāla izveides izmaksas 2030. gadā būtu **1 161 480 582 EUR**, ņemot par pamatu 2021.gada plānu 866 776 554 EUR. Nepieciešamo investīciju aprēķins, izmantojot vēsturiskos datus veikts 119 pašvaldībām kopā ir veikts, lai iegūtu papildu informāciju veiktajiem detalizētajiem aprēķiniem – kontrolskaitli, tādēļ aprēķins netiek veikts pa pašvaldību grupām.

6. solis – Nepieciešamā investīciju portfeļa aprēķins, ņemot vērā pieejamo budžetu pie plānotā iedzīvotāju skaita samazinājuma

Nepieciešamo investīciju portfeļa aprēķins balstīts uz pieejamā investīciju portfeļa finansējuma aprēķinu, kā arī Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2021. – 2027. gadam⁹⁰ noteikto apakšmērķu sasniegšanu – uzņēmējdarbības vides uzlabošana un pakalpojumu efektivitātes uzlabošana. Nepieciešamā finansējuma aprēķins neietver citu prioritāro mērķu sasniegšanai nepieciešamā finansējuma aprēķinu, piemēram, pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošana, pašvaldību dzīvojamā fonda attīstība, ceļu infrastruktūras uzlabošana un citas prioritātes.

Nepieciešamais investīciju portfelis aprēķināts, pieņemot, ka vidējā termiņā valstspilsētu pašvaldību grupā samazināsies nepieciešamība veikt ieguldījumus infrastruktūrā, savukārt pārējās pašvaldību grupās šāda vajadzība pieaugs⁹¹, jo starp visām pašvaldību grupām, tieši valstspilsētu pašvaldības pēdējos 5 -10 gadus veic salīdzinoši lielākos ieguldījumus infrastruktūrā. Vienlaikus ilgtermiņā paredzama būtiska iedzīvotāju skaita samazināšanās tieši valstspilsētu pašvaldībās, kā arī novadu pašvaldībās. Samazinoties iedzīvotāju skaitam, šo grupu pašvaldībām radīsies nepieciešamība pārorientēt ieguldījumus no ieguldījumiem infrastruktūrā uz ieguldījumiem cilvēkresursos un digitālajos risinājumos, lai tādējādi spētu nodrošināt gan pakalpojumu attīstību, gan iedzīvotāju piesaisti. Mazāks iedzīvotāju skaits nozīmē mazāku pašvaldības infrastruktūru. Attiecīgi lielāks uzsvars ieguldījumiem infrastruktūras attīstībā šo grupu pašvaldībās liekams uz uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras attīstību. Ilgtermiņā (līdz 2050. gadam un pēcāk), saglabājoties šādām attīstības tendencēm, šo grupu pašvaldību ieguldījumi infrastruktūrā atkal kāpināmi nepieciešamības gadījumā, lai nodrošinātu pašvaldības infrastruktūras konkurētspēju.

⁹⁰ apstiprinātas ar MK 2019. gada 26. novembra rīkojumu Nr. 587

⁹¹ Koriģējošais koeficients atspoguļots turpmākajās tabulās. Koriģējošais koeficients noteikts, ņemot vērā pašvaldību atšķirīgās attīstības tendences un vajadzības, pamatojoties eksperta viedoklī.

Nepieciešamā investīciju portfeļa aprēķinos tāpat pieņemts, ka visās pašvaldību grupās ilgtermiņā palielināsies nepieciešamība veikt investīcijas uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un ieguldījumus sociālajā jomā, kādēļ būtu kāpināms infrastruktūras un sociālo ieguldījumu budžeta portfeļa apmērs. Jāņem vērā, ka daļa no nepieciešamā finansējuma Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2021. – 2027. gadam noteikto apakšmērķu sasniegšanai ir iekļauta jau pieejamā budžetā. Tāpat tiek pieņemts, ka visās pašvaldību grupās būtiski palielināsies nepieciešamība veikt ieguldījumu digitālo risinājumu attīstībā, kādēļ būtiski kāpināms IKT investīciju budžeta portfeļa apmērs. Tabulās norādīts **paredzamais nepieciešamais** investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas apjoms pašvaldību grupās pēc korekcijas.

Investīciju portfeļa aprēķinos iekļauts pieņēmums, ka pašvaldību ieņēmumu bāze vidējā termiņā un ilgtermiņā ir stabila (detalizētāka informācija par izmantotajiem pieņēmumiem sniegta iepriekš), tai pašā laikā pašvaldībām jānodrošina to ieņēmumu pieaugums, lai nodrošinātu investīciju veikšanu atbilstoši korigētajam (paredzajam) investīciju budžetam. Šai pētījumā iepriekš minēti atsevišķi iespējamie rīcības virzieni, tomēr to piemērošana atstājama katras pašvaldības ziņā un netiek turpmāk analizēta šajā pētījumā. Tāpat katras pašvaldības ziņā ir tās turpmākā attīstības un investīciju politikas veidošana – sagatavotie aprēķini neuzliek pienākumi pašvaldībām palielināt ieguldījumus sociālajā jomā vai arī kā citādi mainīt savas attīstības prioritātes. Veiktie aprēķini uzskatāmi par analītisku pētījumu investīciju portfeļa veidošanā.

Tabula 55 Investīciju budžeta infrastruktūras sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	budžeta apjoms šobrīd	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	10,7%	17,5%	237 007 132	303 380 459	366 182 582
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	34,0%	25,0%	348 196 768	478 461 834	604 990 018
Novadu pašvaldības (kopā)	20,2%	20,2%	255 492 212	340 508 837	422 801 499
Pierīgas pašvaldības (kopā)	19,6%	30,0%	163 067 980	227 903 843	298 358 883
visas pašvaldības (kopā)	17,5%	27,0%	1 003 764 092	1 350 254 973	1 692 332 982
Vidēji vienai pašvaldībai	budžeta apjoms šobrīd	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	10,7%	17,5%	237 007 132	303 380 459	366 182 582
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	34,0%	25,0%	43 524 596	59 807 729	75 623 752
Novadu pašvaldības (kopā)	20,2%	20,2%	11 613 282	15 477 674	19 218 250
Pierīgas pašvaldības (kopā)	19,6%	30,0%	23 295 426	32 557 692	42 622 698
visas pašvaldības (kopā)	17,5%	27,0%	26 414 845	35 533 026	44 535 078

Datu avots: CSE COE aprēķins

Tabula 56 Ieguldījumu budžeta sociālās sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	budžeta apjoms	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1,5%	4,5%	57 352 969	70 828 673	83 386 069
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	4,5%	7,0%	84 656 440	108 292 003	130 881 239
Novadu pašvaldības (kopā)	2,0%	7,0%	76 170 616	93 312 384	109 510 953
Pierīgas pašvaldības (kopā)	3,7%	7,0%	37 110 188	51 299 549	66 800 051
visas pašvaldības (kopā)	2,4%	6,9%	255 290 213	323 732 609	390 578 311
Vidēji vienai pašvaldībai	budžeta apjoms šobrīd	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	1,5%	4,5%	57 352 969	70 828 673	83 386 069
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	4,5%	7,0%	10 582 055	13 536 500	16 360 155
Novadu pašvaldības (kopā)	2,0%	7,0%	3 462 301	4 241 472	4 977 771
Pierīgas pašvaldības (kopā)	3,7%	7,0%	5 301 455	7 328 507	9 542 864
visas pašvaldības (kopā)	2,4%	6,9%	6 718 163	8 519 279	10 278 377

Datu avots: CSE COE aprēķins

Tabula 57 Investīciju budžeta digitālās sadaļas nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	budžeta apjoms šobrīd	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	0,9%	1,50%	17 692 868	20 759 982	23 520 993
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	0,4%	1,50%	15 682 842	18 289 782	20 672 509
Novadu pašvaldības (kopā)	0,8%	1,50%	15 239 110	17 829 182	20 217 139
Pierīgas pašvaldības (kopā)	0,4%	1,50%	7 144 061	9 376 516	11 889 930
visas pašvaldības (kopā)	1,5%	1,50%	55 758 882	66 255 462	76 300 571
Vidēji vienai pašvaldībai	budžeta apjoms šobrīd	nepieciešamais budžeta apjoms	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	0,9%	1,50%	17 692 868	20 759 982	23 520 993
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	0,4%	1,50%	1 960 355	2 286 223	2 584 064
Novadu pašvaldības (kopā)	0,8%	1,50%	692 687	810 417	918 961
Pierīgas pašvaldības (kopā)	0,4%	1,50%	1 020 580	1 339 502	1 698 561
visas pašvaldības (kopā)	0,4%	1,50%	1 467 339	1 743 565	2 007 910

Datu avots: CSE COE aprēķins

Kopējais nepieciešamais paredzamais investīciju budžets 2030.gadā ir 1 003 764 092 EUR infrastruktūras investīcijām, 255 290 213 EUR sociālās sadaļas ieguldījumiem un 55 758 882 EUR digitālās jomas investīcijām jeb **kopumā 1 314 813 186 EUR**. Detalizēts sadalījums katrā pašvaldību grupā un vidēji vienai pašvaldības grupas pašvaldībai pieejams nākošajā tabulā.

Aprēķinātais paredzamas nepieciešamais kopējais investīciju budžets 2030. gadā ir par 195 411 561 EUR lielāks nekā bāzes (pieejamais) investīciju budžets atbilstoši pašreizējiem pašvaldību izdevumiem.

Tabula 58 Investīciju budžeta kopējais nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās, EUR

Grupai kopā	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	312 052 970	394 969 114	473 089 643
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	448 536 049	605 043 619	756 543 766
Novadu pašvaldības (kopā)	346 901 938	451 650 402	552 529 590
Pierīgas pašvaldības (kopā)	207 322 230	288 579 908	377 048 864
visas pašvaldības (kopā)	1 314 813 186	1 740 243 044	2 159 211 863
Vidēji vienai pašvaldībai	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	312 052 970	394 969 114	473 089 643
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	56 067 006	75 630 452	94 567 971
Novadu pašvaldības (kopā)	15 768 270	20 529 564	25 114 981
Pierīgas pašvaldības (kopā)	29 617 461	41 225 701	53 864 123
vidēji vienā pašvaldības (kopā)	34 600 347	45 795 870	56 821 365

Datu avots: CSE COE

Aprēķinos iekļauts arī plānoto investīciju apjoms 2050.gadā, bet, ņemot vērā ļoti daudzus faktorus, kas varētu ietekmēt pašvaldību budžetu (skatīt pieņēmumu sadaļu), prognozēs ieteicams izmantot pamatkapitāla proporciju – apmēram 25%, jo, norādot konkrēto finansējuma apjomu, jāuzskaita arī visi pieņēmumi.

7. solis – Nepieciešamā investīciju portfeļa aprēķins bez iedzīvotāju skaita samazinājuma

Nepieciešamais investīciju portfelis tika aprēķināts, izmantojot pieņēmumu par iedzīvotāju skaita samazinājumu. Mazāks iedzīvotāju skaits nozīmē, ka **investīciju portfeļa izmaksas uz vienu iedzīvotāju 2030. gadā un it īpaši 2050. gadā ir lielākas nekā šobrīd.** Līdz ar to būtiski ir, lai pašvaldības veicinātu iedzīvotāju noturēšanu un piesaisti, tādējādi, palielinot nodokļu ieņēmumus un attiecīgi arī pieejamos budžeta resursus ieguldījumiem. Ja pašvaldībām (visās grupās) izdodas noturēt iedzīvotāju skaitu nemainīgu vidējā termiņā (līdz 2030. gadam) un ilgtermiņā (līdz 2050. gadam), tad attiecīgi mainās arī nepieciešamais investīciju portfeļa apjoms. Veiktie aprēķini pie nemainīga iedzīvotāju skaita pašvaldībās (visās grupās) iekļauti nākamajā tabulā.

Tabula 59 Investīciju budžeta kopējais nepieciešamais paredzamais apjoms pašvaldību grupās pie pieņēmuma, ka pašvaldību iedzīvotāju skaits vidējā termiņā un ilgtermiņā atbilst pašreizējam, EUR

Grupai kopā	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	325 839 299	427 851 982	529 864 665
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	584 633 733	795 153 757	1 005 673 780
Novadu pašvaldības (kopā)	467 897 597	618 307 876	768 718 154
Pierīgas pašvaldības (kopā)	195 598 798	259 166 212	322 733 625
visas pašvaldības (kopā)	1 573 969 427	2 100 479 827	2 626 990 223
Vidēji vienai pašvaldībai	2030 (prognoze)	2040 (prognoze)	2050 (prognoze)
Rīga	325 839 299	427 851 982	529 864 665
Valstspilsētu pašvaldības (kopā)	73 079 217	99 394 220	125 709 223
Novadu pašvaldības (kopā)	21 268 073	28 104 903	34 941 734
Pierīgas pašvaldības (kopā)	27 942 685	37 023 745	46 104 804
visas pašvaldības (kopā)	41 420 248	55 275 785	69 131 322

Datu avots: CSE COE

Secinājumi

➤ Pieejamais investīciju finansējums

Pamatojoties uz nākotnes prognozēm par iedzīvotāju skaitu, izmaksu līmeņa izmaiņām un citiem pieņēmumiem, **pieejamais investīciju portfelis** 2030.gadā varētu būt **1 119 miljoni EUR**. Pieņemot, ka pieejamais investīciju apjoms ir 1 119 miljoni EUR, sadalījumā pa pašvaldību grupām lielākās pieejamās investīcijas varētu būt valstspilsētu pašvaldībās - apmēram 505 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībās 289 miljoni EUR, Rīgā 188 miljoni EUR un novadu pašvaldībās 136 miljoni EUR. Saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem, vidējās investīcijas vienai pašvaldībai 2030.gadā varētu būt, ņemot vērā visus ziņojumā uzskaitītos nosacījumus: Rīgai apmēram 188 miljoni EUR, valstspilsētu pašvaldībām vidēji vienai pašvaldībai ~ 63 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībām vienai pašvaldībai vidēji ~19 miljoni EUR un novadu pašvaldībām apmēram ~13 miljoni EUR vidēji vienai pašvaldībai.

Pamatojoties uz vēsturiskajiem investīciju datiem desmit gadu griezumā (**neplānojot iedzīvotāju skaita samazinājumu**), pieejamais investīciju portfelis 2030.gadā varētu būt **1 161 miljoni EUR, ņemot vērā visus ziņojumā iekļautos pieņēmumus un atrunas.**

➤ Nepieciešamais investīciju finansējums

Papildus pieejamam investīciju budžetam tika aprēķināts **nepieciešamais investīciju budžets**, lai sasniegtu Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam⁹² noteikto apakšmērķu sasniegšanu – uzņēmējdarbības vides un pakalpojumu efektivitātes uzlabošana.

Aprēķinātais paredzamas nepieciešamais kopējais investīciju budžets 2030. gadā (**ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazinājumu**) ir **kopumā 1 315 miljoni EUR** jeb par 18% (195 miljoni EUR) lielāks nekā aprēķinātais pieejamais finansējums. Jāņem vērā, ka daļa no nepieciešamā finansējuma uzņēmējdarbības vides un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai jau ir iekļauta pieejamā investīciju budžetā.

Sadalījumā pa pašvaldību grupām lielākās investīcijas varētu būt valstspilsētu pašvaldībās - apmēram 448 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībās 346 miljoni EUR, Rīgā 312 miljoni EUR un novadu pašvaldībās 207 miljoni EUR. Saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem, vidējās investīcijas vienai pašvaldībai 2030.gadā varētu būt, ņemot vērā visus ziņojumā uzskaitītos nosacījumus: Rīgai apmēram 312 miljoni EUR, valstspilsētu pašvaldībām vidēji vienai pašvaldībai ~ 56 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībām vienai pašvaldībai vidēji ~29 miljoni EUR un novadu pašvaldībām apmēram ~15 miljoni EUR vidēji vienai pašvaldībai. Jāņem vērā, ka skaitļi ir aptuveni un vidējie pa katru no pašvaldību grupām. Vismazākais investīciju apjoms ir novadu pašvaldībām un gadījumos, ja novadu pašvaldībās pieejamais finansējums ir nepietiekams, nepieciešamais papildus finansējums varētu tikt nodrošināts ar ES fondu un valsts finansējuma palīdzību, bet ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt līdzsvarotu reģionu attīstību un reģionālās attīstības prioritātes. ES un valsts finansējums varētu tikt nodrošināts arī citām pašvaldību grupām, bet jāņem vērā pašvaldību ekonomiskā situācija un atbalsta nodrošināšanas nosacījumi.

Aprēķinātais paredzamais nepieciešamais kopējais investīciju budžets 2030. gadā (**neņemot vērā iedzīvotāju skaita samazinājumu**) ir **kopumā 1 573 miljoni EUR** jeb par 35% (413 miljoni EUR) lielāks nekā aprēķinātais pieejamais finansējums. Jāņem vērā, ka daļa no nepieciešamā finansējuma uzņēmējdarbības vides un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai jau ir iekļauta pieejamā investīciju budžetā.

Sadalījumā pa pašvaldību grupām lielākās investīcijas varētu būt valstspilsētu pašvaldībās – apmēram 584 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībās 195 miljoni EUR, Rīgā 325 miljoni EUR un novadu pašvaldībās 469 miljoni EUR. Saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem, vidējās investīcijas vienai pašvaldībai 2030. gadā ņemot vērā visus ziņojumā uzskaitītos nosacījumus, varētu būt šādas: Rīgai apmēram 325 miljoni EUR, valstspilsētu pašvaldībām vidēji vienai pašvaldībai ~ 79 miljoni EUR, Pierīgas pašvaldībām vienai pašvaldībai vidēji ~27 miljoni EUR un novadu pašvaldībām apmēram ~21 miljoni EUR vidēji vienai pašvaldībai. Jāņem vērā, ka skaitļi ir aptuveni un vidējie katrai no pašvaldību grupām.

➤ Starpība starp pieejamo un nepieciešamo finansējumu

92 apstiprinātas ar MK 2019. gada 26. novembra rīkojumu Nr. 587

Ja iedzīvotāju skaits samazināsies, tad starpība starp pieejamo investīciju un nepieciešamo investīciju portfeli ir apmēram 195 miljonu EUR apmērā, kas varētu tikt finansēta ar ESIF un valsts finansējuma palīdzību.

Ja iedzīvotāju skaits nesamazināsies, tad starpība starp pieejamo investīciju un nepieciešamo investīciju portfeli ir apmēram 413 miljonu EUR apmērā, kas varētu tikt finansēta ar ES fondu (piemēram, ESIF, ANM), citu ārvalstu finanšu instrumentu un valsts finansējuma palīdzību.

Vismazākais investīciju apjoms ir novadu pašvaldībām, un gadījumos, ja novadu pašvaldībās pieejamais finansējums ir nepietiekams, nepieciešamais papildu finansējums varētu tikt nodrošināts ar ES fondu un valsts finansējuma palīdzību, ievērojot nepieciešamību nodrošināt līdzsvarotu reģionu attīstību un reģionālās attīstības prioritātes. ES un valsts finansējums varētu tikt nodrošināts arī citām pašvaldību grupām, taču jāņem vērā pašvaldību ekonomiskā situācija un atbalsta nodrošināšanas nosacījumi.

ES fondu plānošanas periodā 2014.-2020.gads pašvaldībām nodrošinātais finansējums ir apmēram 150 miljoni EUR gadā. Nākamajos četros gados pašvaldībām būs pieejama daļa no valstij kopumā pieejamā 1.8 miljardi EUR ANM finansējuma, kā arī pašvaldībām būs pieejams ES fondu plānošanas perioda 2021.-2027.gads finansējums pēc darbības programmas apstiprināšanas. Tādejādi, arī pie variantā, ka ES pieejamā finansējuma apjoms ilgtermiņā samazinās, daļa no pieejamā un nepieciešamā investīciju portfeļa starpības varētu tikt finansēta ar ES fondu līdzekļu palīdzību.

Ņemot vērā, ka aprēķinos tika izmantotas vēsturiskās izmaksu proporcijas un pašvaldību aizņēmumu apmērs nepārsniedz 20%, tiek pieņemts, ka pašvaldības varēs ievērot šo prasību. Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, pašvaldības neplāno palielināt aizņēmumu apmēru, kas pārsniegtu 20%, jo ir svarīgi nodrošināt aizņēmumu atdošanu un līdzekļu plānošanu un izmantošanu atbilstoši pašvaldību finanšu iespējām. Lielāku un apjomīgāku investīciju īstenošanai pašvaldības vēlētos saņemt ES fondu un valsts finansējumu.

Nepieciešamais investīciju portfelis 2050.gadā varētu būt apmēram 25% no visiem pašvaldību izdevumiem un tas varētu būt vienāds visām grupām, bet jāņem vērā, ka konkrētais procenta apmērs būtu jānosaka pamatojoties no pašvaldību vajadzībām, kā arī iespējām nodrošināt nepieciešamo finansējumu.

3.13 Pašvaldību viedoklis par investīciju prioritātēm

Pašvaldību viedoklis

- **Galvenās investīciju prioritātes** ir transporta infrastruktūras attīstība; mobilitātes nodrošināšana; pašvaldību dzīvojamā fonda attīstība; industriālo parku attīstību un ekonomiskās aktivitātes veicināšana; profesionālās ievirzes izglītības infrastruktūras attīstība.
- **Galvenie investīciju avoti** ir pašvaldību finansējums, ES fondu finansējums, valsts finansējums un aizņēmumi Valsts kasē.

Galvenās investīciju prioritātes

Saskaņā ar intervijās sniegto informāciju, nepieciešamo investīciju prioritātes ir politiska izšķiršanās, ko nosaka deputāti, tāpēc, plānojot aizņēmumu atmaksu, vajadzētu ņemt vērā deputātu mandāta periodu, kā arī veidot sabalansētas investīcijas. Plānojot investīciju projektus, jāparedz finansējums jauno infrastruktūras projektu uzturēšanai.

Galvenās investīciju prioritātes:

- Ceļu un ielu infrastruktūras sakārtošana, tai skaitā lauku ceļi.
- Multimodālo transporta mezglu attīstība, īpaši ņemot vērā iespējas, kas saistītas ar Rail Baltica projekta īstenošanu.

- Mobilitātes nodrošināšana un uzlabošana, kā arī ar to saistīto drošības prasību ievērošana. Grants ceļu pārklāšana ar melno segumu, velo celiņu infrastruktūras attīstība, velosipēdu novietnes, mašīnu uzlādes stacijas.
- Pašvaldības dzīvojamā fonda attīstība, lai piesaistītu kvalificētu darbaspēku izglītības, veselības un citās jomās. Jaunu īres namu būvniecība, piesaistot dažādus finansējuma avotus, tai skaitā valsts un komercbanku finansējumu. Dzīvojamā fonda nodrošināšana pašvaldību iedzīvotājiem, tai skaitā esošās infrastruktūras sakārtošana – iekšpagalmi. Nepieciešamība nodrošināt dzīvojamo fondu ir atšķirīga pašvaldībās (dažādas vajadzības) un var ietvert dzīvokļu būvniecību, rindu māju un privātmāju būvniecību, kā arī atbalstu nepieciešamā finansējuma nodrošināšanā, jo, saskaņā ar intervijās pausto viedokli, komercbankas nelabprāt finansē projektus tālu no Rīgas.
- Industriālo parku attīstība ir atkarīga no konkrētās pašvaldības, vai jau ir izveidotas industriālās teritorijas un jānodrošina tikai infrastruktūra, vai teritoriju ir plānots industriāli attīstīt, vai arī ekonomiskās darbības veicināšanai pietiek ar mobilitātes nodrošināšanu.
- Ekonomiskās darbības veicināšana pašvaldībās, tai skaitā investējot infrastruktūras izveidē, piemēram, ražošanas teritorijas. Ekonomiskā darbība dod nepieciešamos ieņēmumus, lai segtu uzņemtās saistības. Koprades un biznesa inkubatoru izveide.
- Atbalsts zaļajam kursam, tai skaitā zaļās enerģijas ražošana, ražošanas un izmantošanas veicināšana, tai skaitā pašpatēriņš.
- Investīcijas profesionālās ievirzes izglītības infrastruktūrā, kā arī nodrošināt šos pakalpojumus visā pašvaldības teritorijā.
- Tūrisma infrastruktūras attīstība.
- Sabiedriskās ēkas, tai skaitā sociālo pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešamā infrastruktūra, pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecība, sporta infrastruktūras izveide, bibliotēku tīkla tālāka attīstība, vēstures objektu saglabāšana un citas prioritātes.
- Apkārtējās vides sakārtošana, tai skaitā upju deltas attīrīšana, rekreācijas zonu izveide (sadarbība ar LVM).

Pašvaldībām aktuāls jautājums ir par attīstības centru izveidi un to atrašanās vietu, kā arī pašvaldības, kuras jau ir saņēmušas ievērojamas ES fondu investīcijas, ir labākā situācijā pret pašvaldībām, kas investīcijas vēl nav saņēmušas.

Nākotnē izvērtējams, vai visi pakalpojumi nodrošināmi pašvaldībām un vai ir iespēja iepirkt daļu pakalpojumu ārpus pakalpojuma no privātā sektora.

Plānojot reģionālo attīstību ilgtermiņā, jānosaka prioritātes, jo visas teritorijas vienlīdzīgi attīstīt nevarēs, piemēram, noteikt lielākos attīstības centrus, industriālo parku attīstības iespējas, kā arī jākoncentrējas uz vietām, kur ir darba spēks.

Intervijās pašvaldības norāda uz dažādiem veidiem, kā varētu tikt izmantoti pašvaldību starpā pārdalāmie finanšu līdzekļi. Būtu nosakāmas valsts līmeņa prioritātes pašvaldību pakalpojumu nodrošināšanā, jāizvērtē esošā situācija pašvaldībās attiecībā pret noteiktajām prioritātēm un finansējums jāpiešķir investīcijām, lai gūtu vienādotu nodrošināto pakalpojumu kvalitāti starp pašvaldībām.

Finansējuma avoti

Intervijās pašvaldības norādīja arī uz iespējamiem investīciju avotiem, piemēram:

- Pašvaldību finansējums.
- ES fondu finansējums.
- Valsts finansējums.
- Aizņēmumi Valsts kasē. Interviju laikā tika atzīmēts, ka VK aizdevumiem ir mazāks administratīvais slogs un zemāki aizņēmuma procenti, salīdzinot ar komercbankām.
- Attīstības bankas izveide ar plašākām funkcijām un teritoriālo pārklājumu kā ALTUM. Nepieciešamais finansējums bankas darbības nodrošināšanai varētu tikt saņemts no EIB un ERAB.
- Krājsabiedrību izveide lauku rajonos, kas nodrošinātu nepieciešamo mērķfinansējumu, piemēram, dzīvojamā fonda attīstībai.
- Pašvaldību obligācijas.

- PPP izmantošana, bet uz ziņojuma sagatavošanas brīdi ir ļoti sarežģītas prasības, tādēļ pašvaldības neizmanto PPP, kā arī ir nepieciešamas specifiskas zināšanas. Svarīgi ir arī saistību atzīšanas principi un PPP projektu ietekme uz pašvaldības bilanci. PPP izmantojams lieliem infrastruktūras projektiem, kur ir skaidri gala patērētāji. PPP ir ļoti smagnējs finansējuma mehānisms un liela neuzticība no valsts institūciju puses, kaut gan ir pozitīvi piemēri, kur, pamatojoties uz koncesiju līgumu pamata, ir izveidoti projekti, kas ļāva uzlabot sniegto pakalpojumu kvalitāti un samazināt izmaksas.
- Valsts investīcijas dzīvojamā fonda attīstībā. Ir izveidotas Ekonomikas ministrijas un LPS darba grupas par nepieciešamo valsts atbalstu esošā dzīvojamā fonda uzlabošanai un jauna dzīvojamā fonda attīstībai.

Kompleksus projektus finansēt ar pašvaldību, ES fondu un aizņēmumu finanšu līdzekļiem. Katram pašvaldības īstenotajam projektam jābūt arī pašvaldību līdzfinansējumam, un projekts nevar tikt finansēts tikai ar aizņēmumu palīdzību. Daļu no nepieciešamajām investīcijām realizē pašvaldību kapitālsabiedrības, un pašvaldības nodrošina nepieciešamo atbalstu, piemēram, garantiju veidā.

Plānojot nepieciešamās investīcijas, nozīmīgs jautājums ir ikgadējā aizdevuma maksājuma proporcija pret pašvaldības gada budžetu (vai būtu jāņem vērā aizņēmumi, kas ir saistīti ar nepieciešamā līdzfinansējuma nodrošināšanu pašvaldībām), kā arī aizņēmuma kopsumma pret pašvaldības gada budžetu, kā arī principi, pēc kādiem aizņēmumi tiek atspoguļoti pašvaldības pārskatos. Plānojot investīcijas ilgtermiņā, ir jāparedz finanšu līdzekļi izveidotās infrastruktūras uzturēšanai, tai skaitā infrastruktūras, kas izveidota, izmantojot ES finansējumu uzturēšanai.

Aizņemšanās process Valsts kasē nav sarežģīts, bet nepieciešams vienkāršot plānoto investīciju izvērtēšanas procesu. Pašvaldību investīciju projektu īstenošanu ietekmē dažādie nosacījumi, piemēram, maksimālais investīciju apjoms uz 1km ceļa, bet, nosakot šos nosacījumus, nav ņemti vērā dažādi citi izmaksas ietekmējoši faktori, piemēram, tilti. Vērtējot pašvaldību investīciju projektus, jānodrošina aizņemšanās iespējas finansējumam, kas ir nepieciešams, lai izpildītu dažādu valsts normatīvu prasības. Nepieciešama stabilitāte attiecībā uz aizņemšanās nosacījumiem un prasībām pret investīciju projektiem.

Straujais būvniecības, elektrības, gāzes un citu cenu kāpums ievērojami ietekmē pašvaldību spēju investēt, kā arī atsevišķos gadījumos pašvaldības ir spiestas atteikties no uzsāktiem projektiem.

1. PIELIKUMS. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Normatīvais regulējums

1.	Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums	https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums
2.	Likums par pašvaldībām	https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam
3.	Likums par pašvaldību budžetiem	https://likumi.lv/ta/id/34703#p16
4.	Likums par budžetu un finanšu vadību	https://likumi.lv/ta/id/58057-likums-par-budzetu-un-finansu-vadibu
5.	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas likums	https://likumi.lv/ta/id/274742-pasvaldibu-finansu-izlidzinanasas-likums
6.	Par valsts budžetu 2020. gadam	https://likumi.lv/ta/id/310965-par-valsts-budzetu-2020-gadam
7.	Par valsts budžetu 2021. gadam	https://likumi.lv/ta/id/319405-par-valsts-budzetu-2021-nbsp-gadam
8.	Likums par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību	https://m.likumi.lv/ta/id/48456-par-pasvaldibu-finansu-stabilizesanu-un-nbsp-pasvaldibu-finansialas-darbibas-uzraudzibu
9.	2005. gada 27. decembra MK noteikumi Nr. 1031 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši ekonomiskajām kategorijām"	https://likumi.lv/ta/id/124833-noteikumi-par-budzetu-izdevumu-klasifikaciju-atbilstosi-ekonomiskajam-kategorijam
10.	2005. gada 13. decembra MK noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām"	https://likumi.lv/doc.php?id=123806
11.	2005. gada 27. decembra MK noteikumi Nr. 1032 "Noteikumi par budžetu ieņēmumu klasifikāciju"	https://likumi.lv/ta/id/124831-noteikumi-par-budzetu-ienemumu-klasifikaciju
12.	2019. gada 10. decembra MK noteikumi Nr. 590 "Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem"	https://likumi.lv/ta/id/311320-noteikumi-par-pasvaldibu-aiznemumiem-un-galvojumiem
13.	2019. gada 26. novembra MK noteikumi Nr. 587 "Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam"	https://likumi.lv/ta/id/310954-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam
14.	2021. gada 13. aprīļa MK noteikumi Nr. 240 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību investīciju projektus jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai vai esošo pirmsskolas izglītības iestāžu paplašināšanai"	https://likumi.lv/ta/id/322489-kartiba-kada-izverte-pasvaldibu-investiciju-projektus-jaunu-pirmsskolas-izglitibas-iestazu-buvniecibai-vai-esoso-pirmsskolas-iz...
15.	2021. gada 20. aprīļa MK noteikumi Nr. 258 "Kārtība, kādā izvērtē pašvaldību izglītības iestāžu investīciju projektus valsts budžeta aizņēmuma saņemšanai"	https://likumi.lv/ta/id/322631-kartiba-kada-izverte-pasvaldibu-izglitibas-iestazu-investiciju-projektus-valsts-budzeta-aiznemuma-sanemsanai
16.	2021. gada 11. februāra MK noteikumi Nr. 104 "Noteikumi par kritērijiem un kārtību, kādā tiek izvērtēti un izsniegti valsts aizdevumi pašvaldībām Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai un novēršanai"	https://likumi.lv/ta/id/321027-noteikumi-par-kriterijiem-un-kartibu-kada-tiek-izverteti-un-izsniegti-valsts-aizdevumi-pasvaldibam-covid-19-izraisitas-krizes-s...
17.	LR Satversmes tiesas spriedums Nr.2020-41-0106	21.06.2021.
18.	LR Satversmes tiesas spriedums Nr. 2020-43-0106	28.05.2021.

Citi literatūras avoti

19.	PMLP mājas lapa "Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās"	https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7137/download
20.	FM mājas lapa "Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas (PFI) aprēķina projekts 2022.gadam"	https://www.fm.gov.lv/lv/media/8376/download
21.	FM mājas lapa "Pašvaldību finanšu rādītāju analīze"	https://www.fm.gov.lv/lv/pasvaldibu-finansu-raditaju-analize
22.	FM mājas lapa "Pašvaldību finanšu izlīdzināšana (PFI) 2021.gadam 43 pašvaldībām"	https://www.fm.gov.lv/lv/media/7215/download
23.	FM "Aktuālajās pašvaldību saistības (aizņēmumi, galvojumi, ilgtermiņa saistības), Excel fails	https://www.fm.gov.lv/lv/media/9372/download uz 30.09.2021.
24.	VK mājas lapa " Pašvaldību pārskats par pamatbudžetu izpildi"	https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub
25.	VK dati par pašvaldību saistību apmērs	https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/pasvaldibu-saistibu-apmers
26.	VARAM mājas lapa "Informācija par pašvaldību budžeta kapacitātes rādītāju"	https://www.varam.gov.lv/lv/informacija-par-pasvaldibu-budzeta-kapacitates-raditaju
27.	VARAM mājas lapa "Administratīvi teritoriālā reforma"	https://www.varam.gov.lv/lv/administrativi-teritoriala-reforma
28.	Vadlīnijām pašvaldībām administratīvo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzē indikatoru piemērošanai	https://drive.google.com/file/d/1o3thKtdrScYFOUpnTBCpdf6KBKMzaQNM/view
29.	VIIS mājas lapa "Operatīvie dati"	https://www.viis.gov.lv/node/392
30.	Eurostat, "Iedzīvotāju skaita prognozes ES"	https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_population_projections&oldid=497115#Population_projections_by_country
31.	Lursoft mājas lapa, statistika par ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa novadiem / pilsētām	https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/pa-novadiem/
32.	CSP mājas lapa, dati par iedzīvotāju skaitu gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados	https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/tabulas/irs030-iedzivotaju-skaitis-gada-sakuma-ta?themeCode=IR
33.	EM 2020., informatīvs ziņojums par darba tirgus prognozēm	https://www.em.gov.lv/lv/media/598/download
34.	ES Fondi, ES fondu 2007. – 2013. gada plānošanas perioda ieguldījumu pilsētvidē lietderības un ietekmes izvērtējums	http://www.esfondi.lv/upload/izvertejumi/pilsetvides-zinojums-2019.pdf
35.	LB 2010., prognozes	https://www.bank.lv/darbibas-jomas/monetaras-politikas-istenosana/prognozes

Investīciju plāni pašvaldībās

36.	Salaspils novada mājas lapa "Investīciju plāns"	https://salaspils.lv/sites/default/files/Att%C4%ABst%C4%ABba/2021/Investiciju_plans_2021.pdf
-----	---	---

37. Daugavpils mājas lapa "Investīciju plāns 2022.-2024. gadam"	https://www.daugavpils.lv/assets/upload/manager/AttistibasDepartaments/Dokumenti/Planosana/IV_I_Investiciju_plans_Daugavpils.pdf
38. Siguldas novada mājas lapa "Investīciju plāns"	https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/attistibas_programma1/
39. Tērvetes novada mājas lapa "Investīciju plāns"	http://www.tervetesnovads.lv/wp-content/uploads/2021/09/Dobeles_novada_AP_Investiciju_plans.pdf
40. Valmieras novada mājas lapa "Investīciju plāns 2022. – 2024. gadam"	https://www.valmierasnovads.lv/content/uploads/2021/11/Valm_AP_Investiciju_plans_1RED.pdf

2. PIELIKUMS. INTERVIJAS

Pašvaldība	Intervētās personas	Datums
Daugavpils valstspilsētas pašvaldība	Edīte Upeniece, Finanšu nodaļas vadītāja	24.11.2021
Dobeles novada pašvaldība	Agris Vilks, Izpilddirektors Jolanta Kalniņa, Finanšu un grāmatvedības nodaļas vadītāja	26.11.2021
Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Kristīne Pēce, Jelgavas valstspilsētas domes Finanšu nodaļa Vadītājas vietniece budžeta jautājumos	25.11.2021
Liepājas valstspilsētas pašvaldība	Ronalds Fricbergs, Liepājas valstspilsētas pašvaldības izpilddirektors	17.11.2021
Saulkrastu novada pašvaldība	Normunds Līcis, Saulkrastu novada domes priekšsēdētājs	26.11.2021
Siguldas novada pašvaldība	Izpilddirektore Jeļena Zarandija Teritorijas attīstības pārvaldes vadītāja Inga Zālīte Iekšējā tiesiskuma un lietderības auditore Laura Līne Finanšu pārvaldes vadītājas vietniece Zane Reizniece	25.11.2021
Valkas novada pašvaldība	Vents Armands Krauklis, Valkas novada domes priekšsēdētājs	17.11.2021
Valmieras novada pašvaldība	Evija Voitkāne, Valmieras novada pašvaldības izpilddirektore	25.11.2021